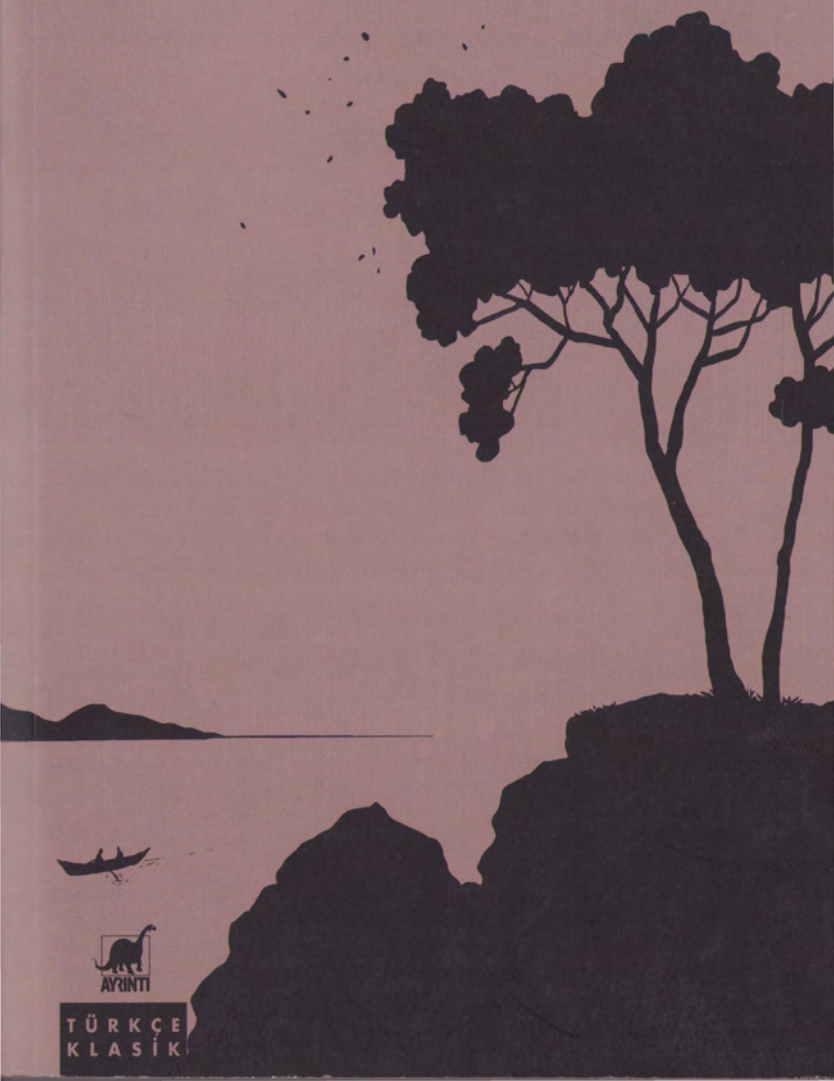
AHMET RASİM

kitâbe-i gam

AYRINTI

TÜRKÇE KLASİK

kitâbe-i gam
ahmet rasim

sunuş: özgür ildeş

ayrıntı: 1131 / türkçe klasik dizisi: 4

kitâbe-i gam / ahmet rasim

yayıma hazırlayan / özgür ildeş

sunuş / özgür ildeş

son okuma / barış özdemir

bu kitabın türkçe yayım hakları
ayrıntı yayınları'na aittir.

kapak illüstrasyonu / berat pekmezci

kapak ve görsel tasarım / gökçe alper

dizgi / hediye gümen

baskı: kayhan matbaacılık san. ve tic. ltd. şti.
merkez efendi mah. fazılpaşa cad. no: 8/2
tel: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
topkapı / istanbul / sertifika no: 12156

birinci basım: aralık 2017 / baskı adedi 2000

isbn 978-605-314-172-3 / sertifika no: 10704

ayrıntı yayınları basım dağıtım san. ve tic. a.ş.
hobyar mah. cemal nadir sok. no: 3 cağaloğlu – istanbul
tel: (0212) 512 15 00 faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr
info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi
facebook.com/ayrintiyayinevi
instagram.com/ayrintiyayinlari

ahmet rasim

1865'te İstanbul'da doğdu. Babasının annesini terk etmesi üzerine annesinin yanında büyüdü. Edebiyata merakı, 1876'da kaydedildiği Dârüşşafaka'da uyandı. Dârüşşafaka'dan birincilikle mezun olduktan sonra, Posta ve Telgraf Nezareti Fen Kalemi'ne kâtip oldu. Aynı zamanda dergilere yazılar yazmaya başladı. 1884'te, *Cerîde-i Havâdis* gazetesine mütercim olarak girdi. Memuriyetten istifa ederek 1885'te *Tercümân-ı Hakîkat*'in yazı heyetine katıldı. Bu arada, dönemin pek çok dergisinde edebiyat dışı konularda tercüme yazıları yayımlandı. Bir süre, Mekteb-i Behramî'de ve Kamanto Musevî Okulu'nda öğretmenlik yaptı. 1894'te İkdam gazetesinde yazmaya başladı, 1895'te Malûmat dergisine katılarak burada Servet-i Fünûn yazarlarıyla kalem kavgasına girişti. Ahmet Rasim, II. Meşrutiyet'in ilânına kadar polemik yazıları ile kurmaca eserler yanında, tedrisat için dilbilgisi, imlâ, aritmetik gibi konularda da eserler kaleme aldı. II. Meşrutiyet'in ilânından sonra, *Sabâh*, *Musavver Muhit*, *Şurâ-yı Ümmet*, *Donanma*, *Resimli Kitap* gibi süreli yayınlarda yazılar yazdı ve Hüseyin Rahmi ile *Boşboğaz* adlı mizah gazetesi çıkardı. I. Dünya Savaşı sıralarında, *Tasvîr-i Efkâr*'da; Mütareke yıllarında, *Yenigün*, *Zamân*, *Vakit*; Cumhuriyet yıllarında da *Cumhuriyet*, *Akşam* gibi gazetelerde çalıştı. Kısa bir memuriyet deneyiminden sonra hayâtını tamamen basın dünyasında sürdüren Rasim, 1927-1932 tarihleri arasında İstanbul Milletvekili olarak TBMM'de görev aldı. 21.09.1932 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Yazı dünyasının hemen her türünde eserler veren Ahmet Rasim'in kitaplarından bazıları şunlardır:

Hikâye ve Kısa Roman: *İlk Sevgi* (1890), *Güzel Eleni* (1891), *Tecrübesiz Aşk* (1894), *Ülfet* (1899), *Belki Ben Aldanıyorum* (1909), *İki Güzel Günahkâr* (1922), *İki Günahsız Sevda* (1923)

Hatıra: Gecelerim (1894), *Fuhş-i Atik* (1922), *Falaka* (1927)

Gezi: Romanya Mektupları (1916);

Monografi: İlk Büyük Muharrirlerden: Şinasi (1927);

Fıkra ve Makale: Tarih ve Muharrir (1910), Şehir Mektupları (1910), Eşkâl-i Zamân (1918), Gülüp Ağladıklarım (1926), Muharrir Bu Ya (1927);

Araştırma ve İnceleme: Tarih-i Muhtasar-ı Beşer (1887), Eski Romalılar (1887), Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi (1910), İstibdat'tan Hakimiyyet-i Milliyye'ye (1924).

özgür ildeş

1976 yılında Ankara-Şereflikoçhisar'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Şereflikoçhisar'da tamamladı. Boğaziçi Üniversitesi'nde yabancı dil eğitimi aldıktan sonra, 1999'da Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 2003'te "Kemal Tahir'in Köy Romanlarında Mekân" adlı teziyle Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı (Yeni Türk Edebiyatı) Anabilim Dalı'nda yüksek lisansını tamamladı. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı (Yeni Türk Edebiyatı) Anabilim Dalı'nda doktora yaptı. 2009'da "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1919'a Kadar Olan Romanlarında Yapı, Tema, Anlatım (1889-1919)" adlı teziyle doktor unvanını aldı. 2000-2013 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı liselerde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak görev yaptı. 2013-2016 yılları arasında Gazi Üniversitesi Polatlı Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Yardımcı Doçent (Yrd. Doç. Dr.) unvanıyla öğretim üyesi olarak çalıştı. Halen yazarlık faaliyetini sürdürmektedir.

içindekiler

sunuş: ahmet rasim üzerine / özgür ildeş *9*

kitâbe-i gam

bir-elli iki *21-254*

Özgür İldeş
Sunuş: Ahmet Rasim Üzerine

Bir kendime, bir hâl-i perişânıma baktım;
Zâlim, seni yâd eyleye, âh eyleye çaktım.
Sen yoksun, o yok, ben yalnız çıldıracaktım,
Zâlim, seni yâd eyleye, âh eyleye çaktım.

Ahmet Rasim

Ahmet Rasim (1865-1932), Türk edebiyatında ve basın dünyasında önemi herkes tarafından kabul edilen fakat isminin büyüklüğü nispetinde üzerinde yeterince durulmayan talihsizlerdendir. *Muharrir Bu Ya* adlı hatırat türündeki eserinin, *Bir Monolog* olarak kaleme aldığı, "Yaz!" başlıklı ilk yazısından bu durumu şu sözlerle ifade eder:

"*Lâf değil, muharrirlik bu!... Yaz! Hem çalakalem yaz! Durma yaz! (Hariçten sesler: Yaz!) Bütün tarih, tabiat, içtimaiyat, iktisadiyat, siyâsiyât, riyâziyât, sınâ'î sana müstaharrındır,*[1] *daha ne istersin, a şaşkın, budala durma yaz (Hâriçten sesler: Durma yaz!) Hem kalemin ucuna nasıl gelirse öyle yaz! Çekinme, kelime, kaide hatalarından korkma; fikir yanlışlıklarına aldırma, prensip şaşkınlıklarına*

1. müstaharr: boyun eğmek.

kulak verme; bir makaledeki mevzuatı diğer makalede nakz et[2] *(Hariçten sesler: yaz, ama!) çekinme, meydan senindir; yaşa muharrir! (...) Tahsilin ister tam, yahut nâ-tamam olsun, bunun yazı yazmak babında zerre kadar tesiri, medhali*[3] *yoktur. (...) Yolda yaz, tramvayda yaz, otomobilde, şimendiferde, vapurda, arabada, kayıkta, dur, otur, hopla, zıpla yaz!*"[4]

Rasim'in 1908'den beri değişik konularda kaleme aldığı yazılarını kitaplaştırdığı bu eser, onun külliyatının sondan bir önceki eseridir. Rasim'in kitabında ilk yazı olarak yer verdiği bu metinden özetleyerek alıntıladığımız kısımlar, aslında onun yazarlık hayatının da bir özeti niteliğindedir. Rasim, "hangi sahada eksik gördümse orada çalıştım" sözüyle yazı dünyasının her alanında çekinmeden kalem oynatmış ender şahsiyetlerden biridir. Onun bu cesareti, maişetini yazı yazmakla sağlamayı tercih etmesinin yanı sıra, belki de bu zaruretin bir sonucu olarak yazma eylemini hayatındaki her şeyin önüne almasından kaynaklanmaktadır, diyebiliriz. Rasim, bu vesileyle elli yıla yaklaşan yazarlık hayatında gazetecilik etrafında pek çok türde sayısız eser verir.

Yazı dünyasının hemen her türünde eser kaleme alan Ahmet Rasim'in *Kitâbe-i Gam* adlı eseri, onun henüz 20-22 yaşlarında kaleme aldığı bir gençlik eseridir. Eser, Ağah Sırrı Levend'e göre "mektup",[5] Şerif Aktaş ve Suat Hizarcı'ya göre "mensure",[6] Nurullah Ataç'a göre "mensur

2. nakz: bozma.

3. medhal: ilişki.

4. Ahmet Rasim, "Yaz", *Muharrir Bu Ya!*, Hamîd Matbaası, 1926, s. 3-4.

5. Ağah Sırrı Levend, *Ahmet Rasim*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara Üniversitesi Basımevi, 1965, s. 99.

6. Suat Hizarcı [Cevdet Kudret], *Ahmet Rasim, Hayâtı, Sanatı, Eseri*, Varlık Yay., İst., 1973, s. 19. Şerif Aktaş, *Ahmet Rasim*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ank., 1987, s. 178.

şiir"dir.[7] Reşad Ekrem Koçu ise esere, "roman ve hikâye"[8] başlığı altında yer verir. Türü konusunda bile bir anlaşmaya varılamayan *Kitâbe-i Gam*, önce *Ma'lûmât* mecmuasının 28 Teşrînisânî 1895'te (16 Kasım 1311) çıkan 23. nüshasında, *Kitâbe-i Gam* ismiyle bir seri yazı olarak kaleme alınmaya başlanır. Eser, daha sonra, "Ma'lûmât Kütüphânesi" serisinden, "Ma'ârif Nezâret-i Celîlesinin Rûhsatiyle", *Ma'lûmât* Gazeteleri Sâhib-i İmtiyâzı Es-Seyyid Mehmed Tâhir tarafından üç cüz hâlinde kitap olarak yayımlanır. I. cüz, 17 yazıdan ve 136 sayfadan; II. cüz, 1315 (1897) senesinde kaleme alınmış olup, 18-32 arası yazıları kapsamakta ve 112 sayfadan; III. cüz ise, 1316 (1898) senesinde kaleme alınmış olup, 33-49 arası yazıları kapsamakta ve 122 sayfadan oluşmaktadır. I. cüzün kapağında yayım tarihi bulunmamaktadır. *Kitâbe-i Gam*, Arap harfli ikinci baskı olarak, 1338 (1922) senesinde İkdâm Matbaası tarafından bütün cüzler bir arada tek bir kitap hâlinde 259 sayfa olarak yayımlanır. Eserin bu baskısına, üç yazı daha eklenerek, ilk baskısında 49 olan yazı sayısı 52'ye çıkarılır.

Kitâbe-i Gam, Ahmet Rasim'in Büyükada'da âşık olduğu bir hanıma yazdığı mektuplardan oluşmaktadır. Rasim'in dostu olan tarihçi Ahmet Refik Altınay, *Kitâbe-i Gam*'a dair, 23.9.1936 tarihli *Cumhuriyet*'in 4440. sayısında "Ahmet Rasim'in Aşkı" başlıklı bir yazı kaleme alır. Bu yazı, Rasim'in *Kitâbe-i Gam*'da anlattığı aşkı hakkında edinebildiğimiz bir dost yazısıdır. Altınay, şahit olduğu aşka ilişkin, sevgilinin ismini vermeden ayrıntılı bilgiler aktarır. Yaklaşık kırk yıl öncesinin hatıralarının kaleme alındığı yazıda Altınay, "O gün, 3 Haziran 315. Çok müte'essirdi.[9] Kalemini mor mürekkebe batırarak muttasıl[10]

7. Nurullah Ataç, Ahmet Rasim, *Milliyet*, 27.9.1932, Sayı: 2382.

8. Reşad Ekrem Koçu, *Ahmet Rasim, Hayâtı, Seçme Şiir ve Eserleri*, Sühulet Kitabevi, İst., 1938, s. 102.

9. müte'essir: üzüntülü.

10. muttasıl: sürekli.

yazıyor, ve gözlüğünü çıkararak ara sıra gözlerinin yaşını siliyordu. Ne yazıyordu? *Kitâbe-i Gam*... onun en nezih ve candan aşkını tasvir eden mektuplarını..." cümleleriyle Rasim'in eseri kaleme aldığı psikolojisini dikkatlere sunar. Altınay, "İkisi de birbirini sevdiler. İkisi de aşklariyle edebiyatımıza en içten yazılar bıraktılar. Biri gamlarının kitabesini, öbürü kalbinin bütün safahatını yazdı" cümlesiyle sevgilinin de bu aşkı yazdığını bildirir. Altınay'dan öğrendiğimize göre, uzun hicranlar ve vuslatlar yaşadığı, divanesi olup gözyaşları döktüğü ve mehtaba karşı defalarca ayaklarına kapandığı sevgilisinin aşkı vesilesiyle Rasim, "rûhunun ve gönlünün en sevdiği cezire"[11] olan Ada'da bazen haftalarca kalır, orada sevgilisiyle günün her vaktinin ve yılın her mevsiminin keyfini çıkarır. Altınay, Rasim'in onun tarafından sevilmeyi en büyük bir bahtiyarlık saydığı sevgiliyi "Hanımefendi, musikiye meclûp[12] olduğu gibi, tabiatın bütün güzelliklerine de meftundu.[13] O, hissen, irfanen, rûhan tam bir Türk kızı idi. Türk kadınlığının en levend endâm,[14] vakur,[15] mutaazzım,[16] hüsnü ve zekâsiyle gözler kamaştıran bir timsal idi" cümleleriyle tasvir eder. Sevgilisi de Rasim'i aynı derecede sever ki ona gönderdiği bir fotoğrafının altına, "Kalbin âşinayi razı derunun olmak ister. Ben senin her zaman neş'ei hatırını görmeliyim. Tasvirime baktıkça ne söylemek istersen söyle. Ben onları duyarım. Bunu yadigâr olmak üzere vermiyorum. Sana yarican[17] olsun diye takdim ediyorum" cümlelerini yazar.

---

11. cezire: ada.
12. meclûb: tutkun.
13. meftun: hayran.
14. levent endâm: boylu poslu.
15. vakûr: ağırbaşlı.
16. mutaazzım: kibirli.
17. yâr-ı cân: can dostu.

Mahmut Yesari, "İki Şarkı"[18] başlıklı yazısında Ahmet Rasim'in *Kitâbe-i Gam*'da anlattığı aşkı ile ilgili olduğu düşünülebilecek, tarihini vermediği bir hatırasını nakleder. Bu hatıraya göre; Yesari, Agâh adındaki bir arkadaşının "Hoca" diye bahsettiği Ahmet Rasim'e uğradığını, Rasim'in büyük can sıkıntısı içinde olduğunu ve yalnızlığını gidermek adına kendilerini bir sohbete davet ettiğini belirtir. Yesari ve Agâh bu davet üzerine, Rasim'in Cevizlik'teki evine giderler. Oldukça kalabalık bir odada Rasim, orada bulunan bir tamburîye "Bir kendime, bir hâl-i perişânıma baktım" dizesi ile başlayan eski bir şarkısını çaldırır ve rakı eşliğinde söylemeye başlar. Şarkının kendisi üzerindeki hatırasını Yesari, şu cümlelerle nakleder:

"*– Bu şarkının, bende çok derin, unutulmaz bir hatırası vardır, dedi. Bir zamanlar Mehmet Celâl, Andelip merhumlarla Ahmet Refik, ben, Büyükadada postu sermiştik. Bir kadını seviyordum.*

Güldü. Niye güldü? O zamanki sevgisine mi, bunu hatırlayışına mı, şimdiki haline mi gülüyordu?

Tekrar dalgınlaştı:

– Çok güzel, çok kibar bir kadındı. Size, bu akşam safahatını uzun uzadıya anlatacak değilim. Bütün sevgilerde olduğu gibi, günün birinde, araya soğukluk girdi. Ben Adada duramadım; Kalamış'a geçtim, Todorinin gazinosuna kapağı attım. Akşam olunca, dertlerim kabarırdı. Maceramızı bilen bir arkadaşım vardı, onunla dertleşirdim. O da yoktu. Perişan bir halde idim. İçtiğim rakı değil, sanki zehirdi. Unutmak istiyordum, fakat unutmak istedikçe, onu daha kuvvetle hatırlıyor, daha candan anıyordum. Karanlık bastırdıkça, ayrılık acısı da bastırıyordu. Yalnızlıktan çıldıracaktım. O gece demin söylediğim şarkıyı yazdım, besteledim. Bu şarkı o geceki halimi anlatır.

18. Mahmut Yesari, "İki Şarkı", *Yarım Ay*, 1.5.1938.

(...)

– Aradan seneler geçti. Bu aşk ateşinin üstüne de karlar yağdı, bu ateş de söndü. Ben, aşk fırtınasından kurtulmuş, hayat kasırgasına tutulmuştum. Çok sıkıntılı, fena günler geçirdim. Vaktinden evvel çöküyordum. Sevdiğim kadın, bir gün Kadıköy vapurunda beni görmüş, yanındakilere:

*– Aman, Rasim Bey ne hale gelmiş! demiş. Dostlar, bunu hemen bana yetiştirdiler. Öyle bunalmış bir zaman*ımdı *ki böyle acınışa üzülmedim.*

Öne *iğdiği başını ağır ağır sallıyordu:*

– Aradan yine seneler geçti. Bir gün, Kadıköy vapurunda, o kadına rastgeldim. Ne hale gelmiş, yarabbim, ne hale gelmiş; solmuş, sararmış, zayıflamış, kötülemiş, bitmiş! Eve döndüm, zavallının perişan, mükedder hali, gözlerimin önünden gitmiyordu. O zaman da şu şarkıyı yazdım, besteledim.

Üstad, *gözlerini kapadı; boğuk, pürüzlü sesile, tam "usul"le "falsosuz" okumağa başladı:*

Sen öyle ne oldun, yine âvâre mi kaldın?
Candan sevenin kalmadı, ağyâre[19] *mi kaldın?*
Şaştım, seni gördüm de perişan ve mükedder![20]
Benden beter oldun, daha biçare mi kaldın?

Sönmüş o güzel gözlerinin nûru-niğahı,[21]
Uçmuş o keman kaşlarının rengi-siyahı,
Tutmuş seni en sonra demek gönlümün ahı,
Benden beter oldun, daha biçare mi kaldın?

Sustu, içini çekti. Kadehi eliyle itti, kalkmak istedi."

---

19. ağyâr: yabancı.
20. mükedder: kederli.
21. nûr-ı nigâh: bakışın nûru.

Rasim'in, Mahmut Yesari tarafından nakledilen hatırasındaki kimi ifadelerden, bu aşkın *Kitâbe-i Gam*'da ifade edilen aşk olduğuna hükmedebiliriz. Zira hatırada üzerine şarkılar söylenip besteler yapılan mezkûr aşkın mekânı da tıpkı *Kitâbe-i Gam*'da anlatılan aşktaki gibi Büyükada'dır. Kitaptaki mektupların üslubu düşünüldüğünde, bu aşkın, Rasim'in üzerinde bu şarkıları söyletip besteletecek derecede yakıcı bir tesiri olduğu sonucuna kolayca varabiliriz.

Muzaffer Gökman, İstanbul'u Yaşayan ve Yaşatan Adam Ahmet *Rasim* adlı iki ciltlik bibliyografik kitabında *Kitâbe-i Gam* hakkında bilgi verirken, "Şaire Nigâr *bnt Osman'a ithaf edilmiştir*"[22] "not"unu koyar. Buradan Rasim'in söz konusu sevgilisinin Şair Nigâr Hanım olup olmadığı sorusu akla gelebilir. Nazan Bekiroğlu'nun, şairenin günlüklerinden hareketle hazırladığı Şair Nigâr Hanım adlı biyografik eserinde, "Ahmet Rasim" başlığı altında "*Nigâr Hanım'ın onunla anlaşabildiğini görmek genellikle bir hayli güç*" cümlesini okuruz. Bekiroğlu'ndan ayrıca, Nigâr Hanım'ın "Nirân" adlı eseri hakkında, Rasim'in *Ömr-i Edebî*'de (1899) bir yazısı çıktığını, Nigâr Hanım'ın da 7 Haziran 1313 (19 Haziran 1897) tarihli Nüsha-i Fevkalâde-i Tercüman-ı Hakîkat ve Servet-i Funûn'da çıkan "İslâmiyet Hamiyet" başlıklı yazısında, Rasim'e edip olarak değer verdiğini, imzasını nerede görse okuduğunu ve milli hikâyelerinden övgüyle söz ettiğini belirtir. Bekiroğlu'nun, Nigâr Hanım'ın günlüklerinden çıkardığı, "Nigâr Hanım'ın günlükte, 1916 itibariyle, on beş seneye yakındır çok düzgün olmasa da aralarında dostluk bulunduğunu kaydettiğine bakılırsa, tanışmaları eskiye, Ahmet Rasim'in Nirân hakkındaki yazısından birkaç sene sonraya dayanmaktadır" cümlesinden, *Kitâbe-i Gam*'da ifade edilen aşk ile Rasim-Nigâr Hanım müna-

22. Muzaffer Gökman, *İstanbul'u Yaşayan ve Yaşatan Adam Ahmet Rasim*, Çelik Gülersoy Vakfı Yayınları, İst., s. 880.

sebeti arasındaki anakronizme dayanarak bahse konu olan aşktaki sevgilinin Şair Nigâr Hanım olması söz konusu edilemez.[23]

Nurullah Ataç, Rasim'in ölümü üzerine 27.9.1932 tarihli *Milliyet*'in 2382. sayısında "Ahmet Rasim" başlığıyla kaleme aldığı yazısında "Kitâbe-i Gam'daki mensur şiirleri, bir zamanlar Yakup Kadri'nin adeta heyecanla bahsetmesi üzerine okumak istemiştim. Fakat onlarda Ahmet Rasim'in yazılarında hiç alışmadığımız bir tasannu,[24] bir "préciosité"[25] bulduğum için okuyamadım. Hayır, Ahmet Rasim'in asıl şiiri o kitabında değil, ertesi sabah neşredilmek üzere alelacele yazılmış makalelerindedir" der. Nurullah Ataç, eserin üslubunu doğallıktan uzak ve fazlaca süslü bularak bir edebî eleştiriye tabi tutar.

Hayatına dair hemen her şeyi bütün ayrıntısıyla kaleme alan Rasim, aşkları hakkında pek bilgi vermez. *Dedemin Aşkları*[26] başlığıyla onun aşklarını yazan torunu Osman Nihad [Akın] da yazısında isim verme yetkisini kendisinde bulmadığını söyler. Hanımlara ilişkin inceleme ve gözleme dayalı yazıları olan Rasim, bu tür yazılarında "Leyla Feride" müstearını kullanır. Bu ismin tesadüf olup olmadığına dair de hatıralarından bir şey öğrenemeyiz.

Bu çalışma, *Kitâbe-i Gam*'ın üç cüz hâlinde yayımlanan Arap harfli ilk baskısının Latin harflerine aktarılmasıdır. Fakat ilk baskıda olmamasına rağmen, ikinci baskıda yer alan son üç yazı da bu çalışmaya eklenmiştir. Eserin ilk ve ikinci baskıları arasında bazı farklılıklar da görülmektedir. Eserin I. cüzünde 4. yazı, 2. yazının içinde bizzat mevcut olmasına rağmen –teknik bir kusur olmalı– ayrı bir numarayla mükerreren yer almıştır. Bu durumda,

---

23. Nazan Bekiroğlu, Şair Nigâr Hanım, Timaş Yay., 2. baskı, İst., 2011, s. 197-198.

24. tasannu: yapmacıklık.

25. préciosité: süslü anlatım.

26. Osman Nihad, *Dedemin Aşkları (Ahmet Rasim'in hayâtından parçalar) I-III*, Kelebek Gazetesi, C. I, Sayı: 10, 16.12.1952.

ikinci baskıdaki 4. yazı, I. cüzde 5. yazı olmuştur. İkinci baskıdaki 7. yazı birinci baskıda yoktur. I. baskıdaki 46. yazıdan sonra bulunan "*Neşide'ye*" başlıklı kısım, ikinci baskıda 47. yazı olarak görülmektedir. III. cüzdeki 47. yazı, ikinci baskıda 48 numaralı; III. cüzdeki 48. yazı, ikinci baskıda 49 numaralı yazı olarak görülmektedir. III. cüzdeki 49. yazı da, ikinci baskıda yoktur. 1922 yılındaki üç cüzün tek kitap olarak yayımlandığı baskıda Ahmet Rasim'in eserin dilini çok az da olsa sadeleştirdiği görülmektedir.

* * *

Bu kitapta, orijinal metnin bir edebî eser olması ve edebî eserde yazarın kaleminden çıkmış nüshaya sadık kalmanın esas olması kaidesiyle, metin aslına uygun aktarılmış olup metnin yayımlandığı döneme has noktalama işaretlerine de mümkün olduğu ölçüde sadık kalınmıştır. Ne var ki, kitap günümüz okurunun dil algısı düşünülerek, bilhassa terkiplerin ve günümüzde pek kullanılmayan sözcüklerin karşılığı, okuma kolaylığı sağlamak maksadıyla –sözcüklerin ekleriyle birlikte– köşeli ayraç [ ] içerisinde italik harflerle belirtilmiştir. Kitapta, köşeli ayraç içinde günümüz Türkçesindeki karşılığı verilen sözcük ve tamlamaların transkripsiyonuna olabildiğince uyulmuştur. Ne var ki, metin içinde açıklaması yapılmayan aynı sözcük ve tamlamalar, günümüz yazı dilindeki şekliyle yazılmıştır. Kitabın genel okur kitlesi düşünülerek, metnin günümüz dilindeki karşılığında, metin içerisindeki aktarmanın yeterli olamayacağının düşünüldüğü yerlerde, dipnotlarla açıklayıcı bilgi verilme gereği duyulmuştur. Bu eseri yayıma hazırlarken gözettiğimiz genel amaç, okurun metni günümüz diliyle okurken Ahmet Rasim'in kaleminden çıkan ve onun üslubunu gösteren ana metni de görebilmesidir.

Ahmet Rasim'in ölümü üzerine Yusuf Ziya Ortaç'ın söylemiş olduğu, "İstanbul'un elli yıllık sesini toplamış yegâne plak kırıldı demek. İstanbul'un elli yıllık renklerini, manzaralarını, hatıralarını toplamış yegâne film yandı demek"[27] sözleri, Ahmet Rasim'in özel olarak İstanbul, genel olarak ise Türk edebiyatı ve Türk matbuat dünyası açısından önemini özetler mahiyettedir. Gerçekleştirmiş olduğumuz bu çalışma, Ahmet Rasim'in epeyce gecikmiş hakkını teslim etme yolunda küçük ve mütevazı bir gayretten ibarettir.

* * *

Her şeyden önce, bu eserin yayımlanmasına vesile olan Derviş Aydın Akkoç başta olmak üzere, eserin yayımlanmasında emeği geçen Ayrıntı Yayınları çalışanlarına teşekkür ederim. Ayrıca, bu kitapta yer alan metinlerin son kontrollerinde, değerli hocam Yrd. Doç Dr. Kâmil Akarsu'nun ve mesai arkadaşlarımın büyük yardımlarını gördüm, kendilerine ne kadar teşekkür etsem azdır.

Ankara, 2017.

27. Yusuf Ziya Ortaç, Ahmet Rasim, "Günün Akisleri", *Cumhuriyet*, Sayı: 3013, 25.09.1932.

kitâbe-i gam

Bir

Senden nefret ediyordum. Seni sevmemeye, beni bin türlü felâketler içinde yaşatan sevdâ-yı mâzîyyeden [*geçmiş sevdadan*] vazgeçmeye çalışıyordum. Fakat kâbil [*mümkün*] mi? Sen buna ihtimal verir misin? Sen buna inanır mısın? Benim senden geçeceğimi zanneder misin? Hayır değil mi? Çünkü hissiyatıma senden gayrı vâkıf olan kimse yoktur. Benim eyyâm-ı hâyatımın [*ömrümüm günlerinin*] en galeyanlı zamanını sen bilirsin. Heyecanlarımı, gözyaşlarımı, handelerimi [*gülüşlerimi*], düşüncelerimi vücuda getiren sensin. Gözlerin beni kaç defa görmüşse ahvâl-i perîşânımın [*perişan hallerimin*] zihninde o kadar hayali vardır. Bana acıyan, bana zavallı diyen sen değil misin? Düşün. Adada ârâm ettiğimiz [*dinlendiğimiz*] zamanları tahattur et [*hatırla*]. Orada, senin de, benim de en ziyade sevdiğimiz o sâyedâr-ı meşceredeki [*ağaçların gölgelerindeki*] nişîmen-i kadîmimizi [*eski yuvamızı*] unutma. İkimizin de hissiyâtına nokta-i iştirâk olan [*ortak nokta olan*] o sevimli yeri gözünün önüne getir. Orası benim matâf-ı ruhumdur [*ruhumun tavaf edilecek mekânıdır*]. Daima orada seni ziyaret eder, adem-âbâd [*yokluk diyarı*] mâzîye [*geçmişe*] gittiğine zâhib olduğum [*zannettiğim*] neşât-ı ömrümü [*ömrümün neşesini*] orada yeniden toplar, hızâne-i hîçîde [*yokluğun hazinesinde/gönlünde*] terâküm etmiş [*toplan-*

mış] bir sermâye-i câvidânî [*kalıcı bir sermaye*] gibi mütelezziz olur [*lezzet alır*], avdetimde [*dönüşümde*] yine eyâdî-i kazaya [*kazanın ellerine*] tevdî ederek [*teslim ederek*] dönerim. Seni sevdiğimden ziyade orasını severim. Çünkü sen bana o yerde zavallı dedin, orada acıdın, orada hissime iştirâk ettin, orada, hîçî [*yokluk*] bir manzarası ümîd-bahş-ı vicdân olmayan [*vicdana ümit vermeyen*] o tellâl-i mahsûrede [*kuşatılmış tellâlde*] mesut olmadığını ikrâr ederek müşâbehet-i hayâtiyeni [*hayatının benzerliğini*] anlattın.

Ben senin itirâfâtını [*itiraflarını*] pek tabii surette dinledim. O zaman gözlerinde gördüğüm âsâr-ı ıztırabdan [*ızdırap eserlerinden*] bir nevi servere düşerek:

"Mesut kalplerde sevgi bulunmaz. Bir vakit olacak ki o da beni sevecek!" diye kendi kendime düşünmüştüm. Fakat hâlâ beni sevemedin, hâlâ beni istemezsin değil mi?

Eyvâh! Neler işitiyorum, neler duyuyorum. Seni görenler artık sevilecek yüzü kalmamış, diyorlarmış. Sen mi sevilemeyeceksin? Kalbimi bildiğin için bu sözüme inanırsın. Dünyada her doğruyu sana söylediğimi bilirsin. Benim senden gayrı kimim var? Derdimi, mihnetimi başkasına nasıl anlatabilirim? Beni yalnız sen anlarsın. Bu lisân-ı sevdâ [*sevda dili*] mealini sen bilir, onunla sen tekellüm eder [*konuşur*], onunla benim tercümân-ı kalbim [*kalbimin tercümanı*] ancak sen olursun. Öyle değil mi? Sana serâser [*tamamıyla*] kalbimi, ıztırâbâtımı [*ıztıraplarımı*], leyâl-i ihzânımı [*hüzünlü gecelerimi*], eyyâm-ı küdûretimi [*gamlı günlerimi*] birer birer anlattığım zamanlar:

"Beni gittikçe seviyorsun" der idin. Son defa da öyle demiştin. Bugün yine inan ki ben seni zamanı takip ederek seviyorum. Görmedikçe aşkım ziyadeleşiyor. Gördükçe endâm-ı zarîfinden [*zarif vücudundan*] bir şemme-i emel [*emel kokusu*] duyarak seviniyorum.

Âh senden nefret ediyordum. Seni sevmemeye çalışıyordum. Fakat bu bir ümîd idi. O da diğer ümîdlerim gibi

boşa çıktı. O da bir hayal oldu. O da bir mihnetin, elemli bir hissin vücûd-pezîr olmasını [*meydana gelmesini*] intâc etti [*sona erdirdi*]. Dünyada bu arzuya bile muvaffak olamadım!

Son defa olmak üzere görüştüğümüz günün akşamını hatırlıyor musun? Tepede yan yana durmuş, ufk-ı mukâbilde [*karşıdaki ufukta*] batan güneşi seyrediyorduk. İkimiz de mahzûn [*hüzünlü*] idik. İkimiz de o hüzn-i bâtınîyi [*derindeki hüznü*] arttıran gurubdan müte'essir idik [*günbatımından üzüntülüydük*]. İkimiz de gittikçe kararan sâyelerin [*gölgelerin*] geceye inkılâbından endîşe-nâk [*kaygılı*] oluyorduk. Hatırında mı? Sana:

"Ne kadar hazîn [*acıklı*], ne kadar rikkat-âver [*acıma duygularını uyandıran*] bir şâm-ı garîbân [*garip akşam*]!" demiş idim de parmaklarınla beni, kendini işaret etmiştin.

Biz yan yana bulunduğumuz halde bile garip idin. Ben seni severim, sen beni sevmezsin. Sen onu seversin. O seni sevemez!

O akşamı unutma! O sahilleri, o denizi, o gurubu, o dalgaları, o in'ikâsât-ı mülevveneyi [*renkli akisleri*], o müressemât-ı hevâiyyeyi [*uçarılığın resimlerini*], seni de beni de ağlatan o şâm-ı garîbâneyi [*garip akşamı*] bir daha göremeyeceksin. Çünkü ben artık senin için yokum. Ben de artık seni görmeyeceğim. Sen artık bana ızdırabını söyleyemeyeceksin. Kederlerini, gözyaşlarını saklaya saklaya geçirecek, döneceksin. Dahası var: Seni benden gayrı kimse sevmeyecek. Öyle değil mi? Seni görenler artık sevilecek yüzü kalmamış, demiyorlar mı imiş?

Sahîh!... Sana ne oldu? Ziyade mi muzdaribsin [*çok mu acı çekiyorsun*]? Hasta mısın? Neden öyle soldun? Benden mi ibret aldın? Benim gibi misin? Sen de hâlâ seviyor musun?

Seviyorsan çok vefakar imişsin. Yemin ederim ki bî-çaresin, bana dediğin zavallısın. Bu aşk kahrolsun!

Âh! Benim aşkım onda olmalı idi de seni sevmeli idi. Kim bilir ne kadar mesut olurduk? Fakat hata ediyorum.

O zaman da sen onu sevmezdin. O da benim gibi bî-çare [*çaresiz*] kalırdı, bana dönerdi!

O gece, sana veda ettiğim o gece yine böyle şeylerden bahsediyorduk. Bana henüz âfâk-ı güzîn olan [*ufuklardan doğan*] bir sitâre-i şeb efrûzu [*geceyi aydınlatan yıldız*] göstermiştin. Ben bu işaretinden ne demek istediğini anladım: O necm-i seher-hîz [*sabah vakti doğan yıldız*], dem-i iftirâkı [*ayrılık vaktini*] anlatıyordu. Yanına nâ-ümîd [*ümitsiz*] geldim. Nâ-ümîd ayrıldım. Hâlâ o me'yûsiyetde [*umutsuzlukta*] bir kararım. Galiba sen de öylesin. Eğer bir sabah daha uyanıp da o lem'a-i âsmân-nişîni [*oturmuş semanın parıltısını*] görecek olursan beni bir kere daha hatırla! Zira ben seni her gece o zamanda hatırlıyorum. İşte yine sabah oluyor. Hava bulutlu, o görünmüyor. Yalnız senin hayâl-i mütebâ'idin [*uzak hayalin*] var. Bana parmağınla o pertev-i fezâ-neverdi [*fezada dolaşan parlaklığı*] gösteriyorsun.

Ben o sabah senden ayrıldım. Fakat bir tarafa gitmedim. Oraya o çamlığa gittim. Ne yapacağımı bilmiyordum. Beni görürsün diye korkuyordum. Senden uzağa gitmek de mümkün değil. Azmediyorum. Takatim kesiliyor. Duruyorum. Senden muhterizim [*sakınıyorum*]. Anlıyorsun â. Seni hem görmek, hem görmemek istiyorum. Zaman bu tür derdi mahvetti. Kendi kendime:

"Buralarda kalırım" dedim.

Akşama kadar orada oturdum. Gelmedin. Görünmedin. O şâm [*akşam*] garîbânı [*garipleri*] görmedin. O dalgaların nümâyişini [*gösterisini*], o sahillerin kaybolu-şunu, ufuğun karardığını, semanın kirli bir mavi renk alarak gecenin hulûlüne muntazır olduğunu [*nüfuz etmesini beklediğini*], benim gittikçe artan ıstırabımı görmedin.

Görmedin azîzim. Görmedin nûr-ı dîdem [*gözümün nuru/sevgilim*]. Reh-güzârına [*geçtiğin yola*] durmuş zavallıyı görmedin. Çünkü meşgul idin. Faytonun içinde hizmetçinin dizine kapanmış ağlıyordum. Gözyaşlarını

omuzlarının kalkıp inmesinden hissettim. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordun. Pek çok üzülmüştün. Sitem görmüştün. Seni terk etmişlerdi. Senden ayrılmışlar idi. Sana:

"Sevmiyorum" demişlerdi. Ne büyük tezat. Seviyorum diyorum ağlıyor, sevmiyorum diyorlar yine ağlıyorsun. Sen pek kıskançsın. İkimizin de kalbine haset ediyorsun. Eğer nakl-i hissiyâta [*duyguların nakline*] çare olsa zihninden geçen emelin bir dakikasına hayatını verirsin â. Ben de öyleyim. Bilirim. Fikrini son derece takdir ederim. Doğrudur. Hakkın var.

İkimizin tecellisi bir imiş. Daima yalnız, daima garip kalıyoruz. İkimizin de hissi bir imiş. Daima bizi seveni sevmeyiz. Bunda da haklıyız. Çünkü seven nasıl olsa sevecek. Maksat bizi sevmeyene kendimizi sevdirmek değil mi?

İşte gözüm nuru. İki seneden beri sana söylediğim sözler bundan ibaret. Sathî, fakat sade seni düşündüğüm için yalnız sana ait. İkimizin kalbine dokunacak derecede mü'essir [*etkili*], başkaları bundan müte'essir olmaz [*etkilenmez*]. Bizim hissiyât-ı kalbimiz te'essür nokta-i nazarından [*etkilenme bakış açısından*] yekdiğerine [*bir diğerine*] müşâbe olduğu için [*benzediği için*] birbirimizi pek çabuk anlarız. Cevabına intizâr edeyim [*bekleyeyim*] mi? Ne lüzumu var değil mi? Sen de bana benim bildiklerimi söyleyeceksin.

İlk

Ağlamışsın. Seni dünyada benim gibi bir bedbahtın sevdiğinden dolayı müte'essir olmuşsun [*üzülmüşsün*]. Teessüfler etmişsin. Bizim giryeden [*ağlayıştan*], teessürden [*kederlenmeden*], teessüften [*üzülmeden*] mâ'adâ [*başka*] nemiz var. Yanında bulunduğum bir zaman:

"Benim ey âh senden gayrı nem var" demiş idim de bana "Benim mi, senin mi?" diye sormuştun. Şimdi hem benim hem senin. Bizim hislerimizi birleştirip bir diğerini sevecek erbâb-ı dildeniz [*gönül sahiplerindeniz*]. Onun için beyânât-ı kalbiyyem [*kalbimin açıklamaları*] sana hoş görünüyor. Ben senin âmâlini [*ümitlerini*] tasvir edecek iktidardayım. Çünkü sendeki gönül bende de var. Sendeki teessüre ben de mâlikim. Ben de senin hâl-i dil-zârına [*ağlayan gönlünün hâline*] acıyor, ağlıyor, teessüfler ediyorum.

Hayatta, histe iştirâk [*ortaklık*] olur ama bizimki gibi cihet-i in'ikâdı [*bağlılık yönü*] mün'akis [*ters yüz olan*] bir iştirâk olamaz. Biz ictimâ' [*bir araya gelme*] zıddını ispat edecek iki ferdiz. Söyle, öyle değil mi? Bizi tefrik eden [*ayıran*] yalnız bir hiss-i mütenâkız [*birbiriyle çelişen his*] var. Ben ondan bî-zâr [*usanmış*], sen ondan mahzûz [*zevk alıyorsun*]. Sen benim sevdâ-yı dilimden [*gönlümdeki sevdadan*] müteneffir [*nefret ediyorsun*], ben senin nef-

retinden âzerdeyim [*ateşteyim*]. Fakat yine birbirimizi görmek, birbirimize meyl etmek, birbirimizle hasbihâl eylemekten vâreste kalamıyoruz [*kurtulamıyoruz*]. Sen beni sana benzediğimden müşâreket-i hissiyyemden [*his ortaklığımdan*] dolayı nazar-ı iltifât ile görünüyorsun, ben seni ebedî bir aşk-ı hayât-efrûza nâ'iliyyetimden nâşî [*hayatı aydınlatan ebedî bir aşka erişmekten dolayı*] seviyorum. Yalnız bir noktada ayrılıyoruz. Ben senin iki levha-i teessür numunenim [*üzüntü örneğinin tablosuyum*]. Vücudum sana nefret ile mümtezic [*bağdaşan*] bir hiss-i tekarüb [*yakınlaşma hissi*] veriyor. Lakin sen, âh! Sen nazarımda bir tanesin.

Bana yazdığın o küçük mektuba neler sığdırmışsın? Seni unuttum mu zannediyordun? Emin ol ki unutmam. Unutamam. Senin onu unutmak ihtimalin olabilir mi? Âh! Daima o. Daima ben. Daima sen. Ben ikinizin arasında mahsûr. İkinizden de ayrı ayrı rû-gerdân [*yüz çeviren*], ikinizden de başka başka dil-gîrim [*güceniğim*]. Fakat incizâbım [*meylim*] daima sanadır. Seni hem kıskanarak, hem de vefâ nâ-şinâs olduğunu [*vefa tanımadığını*] bilerek seviyorum.

Şimdi neler hatırladım biliyor musun? Beni sevdiğin bir günü. O günü bir daha tahattur et [*hatırla*] de iki olsun. O bir visâl-i âşıkâne [*âşıkçasına bir kavuşma*] idi. Ben girye-hâh [*ağlayış istercesine*] davranıyordum. Yine orada, bütün sevdalarıma, mâzîme penâh [*geçmişime sığınılacak yer*] olan o meşcerede [*korulukta*], o çamlıkta idin. Güneş denizi tehdîd eden ufkun müntehâsında [*son noktasında*] idi. Kıpkırmızı olmuş, semâ ile deryâda yekdiğerine nâzır iki şehrâh [*ana yol*], iki serv-i âteşîn [ateşli servi] vücuda getirerek yavaş yavaş dalgaların içine yatıyordu. Hiçbir şuâ sudur etmiyor [ışık doğmuyor], hiçbir lema münteşir olmuyor [*parlayış yayılmıyor*], yalnız koyu lâl renginde bir kere bir hareket-i muntazamaya [*düzenli bir harekete*] tâbi olarak [uyarak] âheste âheste iniyordu. Sen benim omzuma yaslanmış olduğun hâlde hafif hafif:

Gurub etti güneşe dünya karardı
Gül ü bağ-ı emel soldu sarardı
Felek de böyle mâtemler arardı
Gül ü bağ-ı emel soldu sarardı

Şarkısını terennüm ediyorduk [*söylüyorduk*]. Bilmem ne oldu? Daha nakaratı bitirmeden dudaklarını yanaklarıma dokundurdun:

"Seni sevecek mi idim?" dedin. O hareketin bir emel idi. Kalbinle bir tecrübe daha etmek istiyordun. O bir mücadele-i nefsâniyye idi [*nefis mücadelesiydi*]. Sevdâ-yı kadîmini [*eski sevdanı*] ihlâle kalkışmış idin. O bir yalancı güneş idi. Çeşm-i nem-nâkımı [*yaşlı gözlerimi*] silemeden gurub etti [*battı*]. Ben senin nice zamandan beri kendi kendinle uğraştığını biliyordum. Seni sevecek mi idim? Dediğin zaman kat'-ı ümit ederek [*ümidimi keserek*], bu istifhâmdan [*sorudan*] bir şemme-i inkâr [*inkâr kokusu*] duyarak ağladım. Senin ağladığın zaman yalnız sana mahsus olmak üzere söylediğim şarkıyı okumaya başladın.

O gece bütün o şarkıyı okuduk. Sabah kadar, yok yok, bana leyle-i vedâımda [*veda gecemde*] elinle gösterdiğin o necm-i seher-hîzin tulû'una [*sabahyıldızının erken doğmasına*] kadar;

Niye mahzûn duruyorsun öyle
Aman Allah'ını seversen söyle
Beni kırma, bunu yapma böyle
Aman Allah'ını seversen söyle
Niye mahzûn duruyorsun öyle
Seni sevdiysem hata mı ettim
Yoksa bir şey mi dedim incittim
Yüreğim kalmadı artık biterim
Aman Allah'ını seversen söyle
Niye mahzûn duruyorsun öyle

Feryâdını terennüm ederek [*söyleyerek*] bir kat daha ağlattın. Sen beni seveydin beni eğlendirmeye kalkışmazdın, bak. Ben seni hiç eğlendirdim mi? Her zaman taciz ettim. Sana keder verecek; nefret ettirecek hâllerde bulundum. Benden daha iyi bilirsin ki sevdada gam eksik değildir. Dünyada kim sevmiş ise şâdı res-i efkâr olacak [*sevinci kedere dönüşecek*] bir mısra bile bırakmamıştır. Mudhikât [*gülünecek şeyler*] sevinçli gönüller içindir. Niçin her zaman Âkif bigi [*gibi*] Gülnihâl'i, Zavallı Çocuk'u, Makber'i, Muhsin bigi [*gibi*], Şîr'i okuyorsun da eğleniyorsun diye getirdiğim Hazîne-i Letâif'in bir sahifesini açmayıp köşelerde bıraktın? Bize gülmek yakışmıyor değil mi? Bizim handelerimiz [*gülüşlerimiz*] acıdır. Feylosoflar bize divâne der, bizi nazar-ı istihfâf [*hor görme nazarı*] ile görürler. Biz ciddiyet-i hayâtiyemizi [*hayatımızın ciddiyetini*] kaybetmiş avareleriz. İlk tahassüsde [*duygulanmada*] mahvolmuşlardanız.

Her ne ise azizim. Kâmurân [*bahtiyar*] olamadık ise de nâ-ümîd [*ümitsiz*] de değiliz. Aşk her zaman taze pür-hevesle bizi ihya ediyor. Melâli [*hüznü*] var, kelâli [*bıkkınlığı*] yok. Düşünmek, ağlamak hepsinden tatlı (...) Biz bu hâle alışalı hayli zaman oldu. Sana müteselli ol [*kendini avut*] diyemem. Fakat o kadar da üzülme. Bir dost ancak bu kadar söyleyebilir. Ben kimsesiz olduğum için bu teselliyâttan da mahrumum. Sen benden daha bahtiyarsın. Lakin seni bahtiyar görecek olursam o zaman pek yalnız kaldığıma vâkıf olarak teessüfâtım [*üzüntülerim*] artacaktır. Ben senin istediğin bahtiyârlığın vücuduna düşmanım.

Bir daha bana unutmak bahsini açma. Bu ana kadar yazmışım. Seni yalnız bilmediğimden neşet etmiş idi [*meydana gelmişti*]. Her gece hayâlini bûs ederek [*öperek*] uyurken bu gece mektubunla hem-âgûş [*kucak kucağa*] oldum. Seninle daima bir mâlî hâvî muhâverede [*dolu ve kuşatıcı bir karşılıklı konuşmada*] bulundum. Muttasıl [*sürekli*] okudum. Sen lâ-yenkati' [*durmaksızın*] bir söz

söylerdin. Ben de dinliyordum. Usanmak kâbil değil. İki seneden beridir bu kadar dilşâd [*sevinçli*] olduğum yok idi. Acaba senin de böyle olduğun demler oluyor mu? Sakın söyleme. Duymayayım. Beni şu neşem arasında telh-kâm etme [*kederlendirme*].

Seni ne kadar göreceğim gelmiş. Bu kadar giriftâr-ı iştiyâk [*özlemine tutkun*] olduğuma bir türlü inanmıyorum. Aceb o sen mi idin? Yoksa ben mi öyle gördüm? Zaman nazarımdaki kuvve-i nâfizeyi [*etkili kuvveti*] azaltmış, zihnimdeki hayâlini değiştire değiştire başka bir şekle ifrâg etmiş [*dönüştürmüş*] olmalı ki birden bire tanıyamadım. Yalnız kalben bir âşinâlık [*yakınlık*] hissettim. Gönlüm o'dur dedi. Ben hâlâ seni o dem-i tarâvetindeki letâfetini hâ'izdir [*gençlik zamanındaki güzelliğine sahiptir*] zannede idim. Çünkü hafızam yalnız bir timsal, yalnız bir hayâl-tefekkür âmûzini [*öğretimini*] saklamış, yalnız seninle meşgul bulunmuş ki yüzün birdenbire nazar-ı hasretim önünde [*hasretimin gözünde*] belirir belirmez mazinin, hüsün ve cemalin namına sakladığı hatıra derhal mahvoldu. Ben seni tanıyamadım, o hâtırayı da bulamadım. Fakat gördüğüm mutlaka sen idin. O anda duyduğum bûy-ı tahassür [*hasret kokusu*], eyyâm-ı hicrânında [*ayrılık günlerinde*] alıştığım bir hevâ-yı rûh-nüvâzdan [*ruh okşayıcı havadan*] başka bir şey değil idi.

Korka korka ilerledim. Titreye titreye yürüdüm. Âh! O gecenin de infilâkını ağlaya ağlaya gördüm.

Sen bu teessürâtıma [*üzüntülerime*] inanırsın değil mi? Sana niçin görünmediğimi anlarsın değil mi? Garip, tenhâ-perest [*yalnızlığı seven*], mütehassir [*hasret çeken*] bir kalpte cesaret aramak beyhûdedir [*boşunadır*]. O türlü kalplerin şiddeti mahvolmuştur. O türlü kalpler me'lûf [*alışmış*] heyecan olduğu için metanetten mahrumdur. Biz uzaktan temâşâ ile hayatın keder ve eleminden hissedar oluruz. Biz fıtraten hissiyiz. Nazarımız her yere te'alluk edemez [*ilişki kuramaz*]. Etse bile o teessürü bu-

lamaz. Ben güzârını görmesem [*gerçekleştiğini görmesem*] de hissetsem yine müte'essir, müteheyyic olurum [*üzülür heyecanlanırım*].

Bilmem hatırımda kalmış mı? Vechen [*sima bakımından*] yine o sen. Yalnız ela gözlerinin in'itâfında [*bakışlarında*] tereddütler, nazarında bir şeyi şiddet-i taharrîden [*araştırma şiddetinden*] birikmiş tâb [*parlaklık*] var. Endâmın [*boyun*] yine o hırâm-ı dilâşûb [*gönlü sıkan salına salına yürüyüş*] ile bir tarafına meyyâl. Yürüyüşün biraz daha seri. Güya bir muakkibden halâs olmak [*takipçiden kurtulmak*], helecânını bildirmemek üzere pek de koşmamak için bir nev'i seyr-i bî-karâra [*bir tür kararsız seyre*] tabisin.

Âh! Ebediyen mahvolan o hatırayı bir daha bulabilsem! Fakat neye yarar? O bir hayâl idi. Heyhat! Ben şimdi hakikaten tebâ'üd ediyorum [*uzaklaşıyorum*]. Seni şu hâlimde görsem de kaçıyorum. Tekârüb edeyim [*yaklaşayım*], görüneyim dedim. Bir zamanlar beni yalandan olsun bir nigâh-ı merhamet ile tesrîr eden [*merhamet nazarıyla sevindiren*] gözlerinin önüne mâzîde [*geçmişte*] menfûr [*nefret edici*] bir vücudun tecessüm etmesinden [*canlanmasından*] sence bir haz olamayacağını düşündüm. Yavaş yavaş tadîl-i harekât ederek [*hareketlerimi değiştirerek*] yine evvelki lerzeler [*titreyişler*], yine evvelki heveslerle yürüdüm.

Lakin sana görünmeli idim. Ne hâle girdiğimi bir kere de sen görmeli idin. Ayrı ayrı akan gözyaşları mutlaka bir mecrâyı teselliyet [*teselli yolu*] teşkil eder. Bunun gibi ayrı ayrı eriyen vücutlarda yekdiğeri için birer mir'ât mütekâbil olacağından [*karşılıklı birer ayna olacağından*] belki benden göreceğin tahavvülâtdan [*değişikliklerden*] sende de inkılâb husûle gelirdi [*değişim meydana elirdi*]. İnsan ferdiyeti imtiyâzını kaybetmedikçe esîr-i meşiyyet ağyar oldukça [*arzularının esaretinden uzaklaşmadıkça*] kendi müşâbihini [*benzerini*] anlayamaz. Fakat ben seni anladığım hâlde yine nazarım nazarınla telâkkiden ihtirâz etti

[*anılmaktan sakındı*]. Cesaret edemedim. Denizde dalgaların kabarmasına, tehâcümüne [*hücum etmesine*] bakmayan erbâb-ı za'fın [*noksanlık sahiplerinin*] âfâka nasb-ı nigâh ederek [*bakışlarını ufuklara dikerek*] hirâsân oldukları [*korktukları*] gibi ben de sana ta'alluk-i nazar edemeyerek [*bakışımı sana yönlendiremeyerek*] titreye titreye ilerledim. Çünkü bana ümit verecek hiçbir şey yok. Ben kalbindeki muhâcemâtı [*saldırıları*], zihnindeki gird-bâd-ı endîşeyi [*endişe kasırgasını*] görüyordum. Tehassüsâtımda [*hislenmelerimde*] mübalağa mı var diyeceksin? Bu mübalağa değil şiddet-i hevesten mütevellid [*hevesin şiddetinden doğan*] bir sevdayı tasvirdir. Seni sevmemek ihtimalinin mahvolduğunu anladığım zamandan itibaren bu türlü düşüncelere, bu türlü tahayyülâta [*hayallere*], bu türlü tasavvurâta [*tasarımlara*] başladım. Benim için en büyük muhâtara [*tehlike*] bu ihtimalin rücû'idir [*dönmesidir*]. Fakat mâzî 'avdet eder mi [*geçmiş geri gelir mi*]? Seyyie-i ülfetten [*alışmanın kötülüğünden*] şikâyet edenlerden biri de benim. Ben seni sevmeye alışmışım. Bu bir nev'i terbiyedir. Onu eyyâm-ı şebâbımın [*gençlik günlerimin*] en hisli zamanlarında senden öğrendim. Vazgeçmek mümkün değil. Zaman bunu ispat etmiyor mu?

Üç

Benim gibi mâzîye [*geçmişe*] kanaatle yaşayanlar biraz âtîden [*gelecekten*] ümîd-vâr [*ümitli*] olacak olurlarsa hatır-nâk [*hatırlı*] emellere düşerler. Bunu bizzat nefsimde hissediyorum. Yazdığım arizalarım [*arzuhallerim*] üzerine hakkımda gösterdiğin lütuf ve tevecc üh beni sizce garip gösterecek düşüncelerle oyalıyor. Sevindirmiyor, fakat mahzûn [*hüzünlü*] kalmaklığımın da ihtimâli yok. Daima bu tenâkuz [*çelişki*] içinde yürüyorum.

Mektuplarımdan son derece mahzûz [*memnun*] oluyormuşsun. Ben de yazdığımdan dolayı son derece memnunum. Yanına gelmek mümkün olsa şerh-i râz [*gizli şerh*] edebilir miyim? Seni severim bile diyemem. Senin hayalinde bulduğum ünsiyeti [*yakınlığı*] vücudunun yanında kaybediyorum. Ne zaman görsem hicranını hatırlayarak müte'essir oluyorum [*üzülüyorum*]. Tekâbül ettikçe [*yüz yüze geldikçe*] ayrılacağımı hissederek, bir müddet sonra nazar-ı hüzn-engîzim [*hüzün veren bakışım*] önünde bulunamayacağını düşünerek kendimi düşünmeye başlıyorum. Bu hâllerim kederden, çektiğim azap kalpten artık gına getirdiğimi ispat ederim.

Mihnetin [*derdin*] bir gün beni terk etse belki seni unutabilirim. Fakat sana olan incizâbım [*cazibem*] kahr-ı hevesten [*hevesin kahrından*] ziyade maksat hayatı kay-

bettiğimden mütevellid [*doğan*] bir fütûr-ı daimîye [*daimî bezginliğe*] benzediğinden seni göremez, sana yazamaz olursam daha ziyade sıkılıyorum.

Bu karlı havada yine ben oralarda idim. Rüzgârın durduğu bir zamanda ikimizin de sevdiği tepeye kadar çıktım. Orası vahşet-âlûd [*vahşet bulaşmış*]. Etraf bembeyaz. Soğuk. Çamların dalları buz tutmuş. Mühîb [*korku verici*] fakat boğuk bir inilti var. Derin, rûh-nüvâz [*ruhu okşayıcı*] bir hatıraya müstagrıkım [*dalmışım*]. Nice defa beraber seyrettiğimiz ufukları kalın, kesîf [*yoğun*] sisler bürümüş. Orada bir tarrâka [*gümbürtü*]. Dalın biri, üzerine tahammül eden [*yüklenen*] bar-ı meşakkate [*sıkıntı meyvesine*] dayanıyormuş gibi kırılıp asılıyor. Kimseler yok. O ağaçlar arasında bizi görüp gizlenecek olanlar da çekilmiş. Gözyaşlarım donuyor. Saçlarım, parmaklarım, yüzüm sızlıyor. Seninki hayât-fürûz [*hayatı aydınlatır*] iken bunlar takât-güdâz [*gücü tüketen*] bir şiddete mâlik [*sahip*]. Sensiz olduğum için bu havâlî-i dil-nişîn [*gönülde yer tutan çevre*] bana soğuk görünüyor. Ekseriya sâyesine iltica ettiğimiz [*gölgesine sığındığımız*] ağacı bulmak imkân haricinde, hepsi yekdiğerine benzemiş. Yollar kapanık. Ben divaneler gibi geziniyorum.

Allah! Semâya [*gökyüzüne*] bakmak kâbil [*mümkün*] değil. Tabiatın en korkunç velvelesi [*gürültüsü*] o aktâr-ı baîdeden [*uzak diyarlardan*] düşüp geliyormuş gibi gözlerimi yere indiriyorum. Cezîre [*ada*] sallanıyormuş gibi bulunduğum yerde iki tarafıma ihtizâz ediyorum [*titriyorum*]. Benden, bir de bu âsâr-ı tabîiyyeden [*doğal eserlerden*] başka bir şey yok. Ara sıra Marmara'nın üzeri karışıyor. Sürekli bir tipi ufku takrîb ede ede [*yaklaştıra yaklaştıra*] tâ pîş-i enzârıma [*gözümün önüne*] kadar getiriyor, bir an olur ki ben de dâhilinde bulunarak bir yeri göremiyorum. Sert, geçici bir rüzgâr beni de döndürüyor. Ben de o gird-bâd [*hortum*] içinde kalıyorum. Bazen güneşin ziyâsı [*ışığı*] en kesîf [*yoğun*] bir bulutun hatt-ı faslından [*sınır hattından*] sızarak arza doğru dökülüyor.

Koşmak mümkün değil. Her lahza [*an*] düşüp bir tarafın kırılmak ihtimali mevcut. Gülerek, yekdiğerimizi aldatarak çıktığımız, indiğimiz yokuşu kemâl-i ihtiyât [*tam bir tedbirle*] ile takip ettim. Evlerin panjurları kapalı. Piyano sesleri bitmiş. Yalnız rüzgârın aralıklarda hâsıl ettiği sadâlar [*oluşturduğu sesler*], kopuk bir kanadın iki tarafa çatmasında mütehassıl [*meydana gelen*] çatırtılar işitiliyor.

Geceyi o bildiğin yerde geçirdim. Bütün seni konuştuk. Taklidini yaptılar. Fakat kimsenin sana benzemek ihtimali var mı? Seni başka bir surete temsil etmiş görmek mümkün mü? Bir gün beraberce kaldığımız odada yattım. Odada seni ihtâr edecek [*hatırlatacak*] yalnız orası kalmış. Orada seni doya doya hayal ettim. Artık seninle beraber idim. Ne şedâid-i tabiat [*tabiatın büyük sıkıntıları*], ne ta'ne-i ağyar [*başkalarının çekiştirmeleri*] hâil-i tefekkür oluyordu [*korku veriyordu*]. Güya ûdînin tınını [*ut çalan sanatçının tınısını*] orada gizlenmiş gibi bir şeyler duyuyordum.

Hakikat! Seni görmeyeli, seni bu yerlerde âgûş-ı iştiyâkımda [*özlemimin kucağında*] bulundurmayalı garip hevesli olmuşum. Gece yarısı birdenbire geleceğini tahyîl ederek [*aklıma getirerek*] seviniyor, seni yine o köşede meşgûl-i terennüm [*şarkı söylemekle meşgul*] görerek bir gece olsun mes'ûdiyetimin ric'at etmesini [*mutluluğumun geri dönmesini*] istiyordum: Hülya bu yâ! Gönlüm daima seni o hâlde bulunduracak cihetlere kuvvet veriyordu. Bunlar hatıranın verdiği teselliyât-ı dil-firîbâneden madûdtur [*gönül aldatıcı tesellilerden sayılır*]. İnsan[ın] hayal olduğunu bilerek ciddiyetine inanmak istediği şeyler hatıralardır. Eğer hayat ciddiyet ve hakikati üzerinde karar edecek olsa dünyada yaşayacak adam bulunmaz. Eğlence, düşünce, hande [*gülüş*], girye [*ağlayış*], teheyyüç [*heyecanlanma*], te'essür [*keder*] insanı yaşatan kuvâ-yi muharrikedendir [*kışkırtıcı kuvvetlerdendir*]. Hatta o levmi [*kınamayı*] istemek bile bir nevi emeldir. Kaç defa hayat-

tan bî-zâr oldum [*usandım*] da bu hâlime nedâmet ettim [*pişman oldum*]. Bir emel yüz bin hayal doğurur. Bir hayal, bin mihnete mukâvemet eder [*zorluğa karşı gelir*]. Beni de ber-hayât eden [*hayatta tutan*] bunlar değil mi? Zannederim ki sen de bu fikrime iştirâk edersin [*katılırsın*].

Azizim! Bunlar, keder mahsulüdür. Ehemmiyeti yok ise de hatırada bir vâ-veylâ-yı te'essüf [*üzülme feryadı*] uyandırır. Onun için yazdım. Sevmemek için ne yaptımsa muvaffak olamayarak yine seni aramaya mecbur olduğumu anlatmak istiyorum. Bu hâlime nazar-ı nefretle [*nefret gözüyle*] bakmazsın. Ben kalbini pekiyi bilirim. Oraya gidecek olursan te'essürâtımı [*kederlerimi*] nakledeceklerdir. Fakat hep senin bildiklerini söyleyecekler, seni hâlâ seviyor diyeceklerdir.

Dört

Seni ne kadar göreceğim gelmiş. Bu kadar giriftâr-ı iştiyâk [*özlemeye tutkun*] olduğuma bir türlü inanamıyorum. Acep o sen mi idin? Yoksa ben mi öyle gördüm? Zaman nazarımdaki kuvve-i nâfizeyi [*tesir gücünü*] azaltmış, zihnimdeki hayalini değiştire değiştire başka bir şekle ifrâg etmiş [*dönüştürmüş*] olmalı ki birdenbire tanıyamadım. Yalnız kalben bir âşıklık hissettim. Gönlüm odur dedi. Ben hâlâ seni o dem-i tarâvetindeki letâfetini hâ'izdir [*gençlik zamanındaki güzelliğine sahiptir*] zannede idim. Çünkü hafızam yalnız bir timsal, yalnız bir hayâl-tefekkür âmûzini [*öğretimini*] saklamış, yalnız seninle meşgul bulunmuş ki yüzün birdenbire nazar-ı hasretim önünde [hasretimin gözünde] belirir belirmez mazinin, hüsün ve cemalin namına sakladığı hatıra derhal mahvoldu. Ben seni tanıyamadım. O hatırayı da bulamadım. Fakat gördüğüm mutlaka sen idin. O anda duyduğum bûy-ı tahassür [*hasret kokusu*], eyyâm-ı hicrânında [*ayrılık günlerinde*] alıştığım bir hevâyı rûh-nüvâzdan [*ruhu okşayan havadan*] başka bir şey değil idi.

Korka korka ilerledim. Titreye titreye yürüdüm. Âh! O gecenin de infilâkını ağlaya ağlaya gördüm.

Sen bu te'essürâtıma [*üzüntülerime*] inanırsın değil mi? Sana niçin görünmediğimi anlarsın değil mi? Garip,

tenhâ-perest [*yalnızlığı seven*], mütehassir [*hasret çeken*] bir kalpte cesaret aramak beyhûdedir [*boşunadır*]. O türlü kalplerin şiddeti mahvolmuştur. O türlü kalpler me'lûf [*alışmış*] heyecan olduğu için metanetten mahrumdur. Biz uzaktan temâşâ ile hayatın keder ve eleminden hissedar oluruz. Biz fıtraten hissiyiz. Nazarımız her yere te'alluk edemez [*ilişki kuramaz*]. Etse bile o teessürü bulamaz. Ben güzârını görmesem [*gerçekleştiğini görmesem*] de hissetsem yine müte'essir, müteheyyic olurum [*üzülür heyecanlanırım*].

Bilmem hatırımda kalmış mı? Vechen [*yüz bakımından*] yine o sen. Yalnız ela gözlerinin in'itâfında [*bakışlarında*] tereddütler, nazarında bir şeyi şiddet-i taharrîden [*araştırma şiddetinden*] birikmiş tâb [*parlaklık*] var. Endamın yine o hırâm-ı dilâşûb [*gönlü sıkan salına salına yürüyüş*] ile bir tarafına meyyâl. Yürüyüşün biraz daha seri. Güya bir muakkibden halâs olmak [*takipçiden kurtulmak*], helecânını bildirmemek üzere pek de koşmamak için bir nev'i seyr-i bî-karâra [*bir tür kararsız seyre*] tabisin.

Âh! Ebediyen mahvolan o hatırayı bir daha bulabilsem! Fakat neye yarar? O bir hayal idi. Heyhat! Ben şimdi hakikaten tebâ'üd ediyorum [*uzaklaşıyorum*]. Seni şu hâlimde görsem de kaçıyorum. Tekârüb edeyim [*yaklaşayım*], görüneyim dedim. Bir zamanlar beni yalandan olsun bir nigâh-ı merhamet ile tesrîr eden [*merhamet nazarıyla sevindiren*] gözlerinin önüne mazide menfûr [*nefret edici*] bir vücudun tecessüm etmesinden [*canlanmasından*] sence bir haz olamayacağını düşündüm. Yavaş yavaş tadîl-i harekât ederek [*hareketlerimi değiştirerek*] yine evvelki lerzeler [*titreyişler*], yine evvelki heveslerle yürüdüm.

Lakin sana görünmeli idim. Ne hale girdiğimi bir kere de sen görmeli idin. Ayrı ayrı akan gözyaşları mutlaka bir mecrâyı teselliyet [*teselli yolu*] teşkil eder. Bunun gibi ayrı ayrı eriyen vücutlarda yekdiğeri için birer mir'ât mütekâbil

olacağından [*karşılıklı birer ayna olacağından*] belki benden göreceğin tahavvülâtdan [*değişikliklerden*] sende de inkılâb husûle gelirdi [*değişim meydana gelirdi*]. İnsan ferdiyeti imtiyazını kaybetmedikçe esîr-i meşiyyet ağyâr oldukça [*arzularının esaretinden uzaklaşmadıkça*] kendi müşâbihini [*benzerini*] anlayamaz. Fakat ben seni anladığım hâlde yine nazarım nazarınla telâkkiden ihtirâz etti [*anılmaktan sakındı*]. Cesaret edemedim. Denizde dalgaların kabarmasına, tehâcümüne [*hücum etmesine*] bakmayan erbâb-ı za'fın [*zaaf sahiplerinin*] âfâka nasb-ı nigâh ederek [*bakışlarını ufuklara dikerek*] hirâsân oldukları [*korktukları*] gibi ben de sana ta'alluk-i nazar edemeyerek [*bakışımı sana yönlendiremeyerek*] titreye titreye ilerledim. Çünkü bana Ümit verecek hiçbir şey yok. Ben kalbindeki muhâcemâtı [*saldırıları*], zihnindeki gird-bâd-ı endîşeyi [*endişe kasırgasını*] görüyordum. Tehassüsâtımda [*hislenmelerimde*] mübalağa mı var diyeceksin? Bu mübalağa değil şiddet-i hevesten mütevellid [*hevesin şiddetinden doğan*] bir sevdayı tasvirdir. Seni sevmemek ihtimalinin mahvolduğunu anladığım zamandan itibaren bu türlü düşüncelere, bu türlü tahayyülâta [*hayallere*], bu türlü tasavvurâta [*tasarımlara*] başladım. Benim için en büyük muhâtara [*tehlike*] bu ihtimalin rücû'idir [*dönmesidir*]. Fakat mazi avdet eder mi [*geri gelir mi*]? Seyyie-i ülfetten [*alışmanın kötülüğünden*] şikâyet edenlerden biri de benim. Ben seni sevmeye alışmışım. Bu bir nevi terbiyedir. Onu eyyâm-ı şebâbımın [*gençlik günlerimin*] en hisli zamanlarında senden öğrendim. Vazgeçmek mümkün değil. Bâ-husûs [*özellikle*] zaman bunu ispat etmiyor mu?

Beş

O gün yine seni bekledim. Bütün gün yavaş yavaş yağan kar karşımızdaki meydanı nazarımdan setr ederek [*gizleyerek*] beyaz, mücellâ [*parlak*] bir satıh peyda etti [*yüzey meydana getirdi*]. Gözlerim o zemîn-i sefîde [*beyaz zemine*] oturduğum halde bile pencere önünde sana intizâr ettiğimden [*beklediğimden*] ellerim, yüzüm donuyordu. Oradan ayrılmak kâbil [*mümkün*] değil. İki üç seneden beri duymadığım heyecanlar, yine avdet etti [*geri döndü*]. Kalbim âşinâ-yı serâiri [*sırlarının tanıdığı*] olan o darâban-ı şedîde [*şiddetli çarpmalara*] pek çabuk alışarak tezâyüdünü veyahûd inkıtâ'ını [*artışını veya tükenişini*] istiyordu.

Akşama doğru çıkan rüzgâr ümidimi kesti. Gecenin ihzânı [*hüzünlendirişi*] henüz o sahillere yayılmadan son vapur geldi. Görüyorum: Meçhul, karmakarışık bir hareket. Camlardan tahassul eden [*çıkan*] inilti kesik kesik enînler [*inleme*] gibi işitiliyor.

Yanıma kimse girememiş. Onlar bendeki kederin, bendeki elemi intizârın [*bekleyişin*] ne derecede şedîd [*şiddetli*] olduğuna vakıf imişler. Karşıdaki evde yanan gaz, leyâl-i firkatime [*ayrılık geceme*] bir gecenin daha inzimâm ettiğini [*eklendiğini*] anlattı. O geceyi de sensiz geçirecek imişim.

Garip şey! Seni unutmak için bir şeyi okumak istedim... Kız konsolda duran kitaplardan birini verdi. Sergüzeşt-i bedbahtânemin [*talihsiz maceramın*] bir kısmını muhtevî [*kapsar*] görünen o kitap, meğer "Leyâl-i Iztırâb"[1] imiş. Fakat okuyamadım. Sabaha kadar düşündüm. Gecenin fikir ve dimağ üzerindeki tesîrâtını [*etkilerini*] muhakeme ettim. Seni ekseriyyâ [*çoğunlukla*] geceleri düşündüğümü bilirsin. Sükûn [*sessizlik*], ârâmiş-i hâtırdan mehcûr olanlara [*gönlün huzurundan uzaklaşmış olanlara*] deva gibi tesir ediyor. İşte yalnız leyâle [*geceye*] mahsus gibi görünen sükûnet fâniye fikir ve hatırayı ağyare teallükten vâreste kaldığı için [*yabancıyla ilişkilendirmekten kurtulduğu için*] o zamanlarda pîş-i enzâr-ı tahassürümde [*hasret nazarımın önünde*] seni bulundurabiliyorum.

Sen benim bahtiyar olamayacağımı bilenlerdensin. Seni düşünmek için sarf ettiğim zaman hayat-ı mesâi pervârenemin [*çalışmayı seven hayatımın*] büyük kısmını işgal ediyor. Beyhûde [*boş*] emeller, mümteni el-husûl ümitler [*gerçekleşmesi imkânsız ümitler*], kalbi üzecek endişeler el-hâsıl sevmekten, en ziyade hoş görünmek istediğim bir nazar karşısında makhûriyetimden mütevellid-cân sıkıntıları [*perişanlığımdan doğan can sıkıntıları*] artık tahammül-fersâ [*sabrı tüketen*] bir dereceye geldi. İhtimal ki sen de böylesin.

Bence hayatta bir gâye-i emel mutasavver değil [*emel gayesi tasarlanamaz*]. Günler geçtikçe imtidâd-ı zaman [*zamanın uzayıp gitmesi*] imtidâd-ı emele hâdim imiş [*emelin uzayıp gitmesine hizmet ediyormuş*] gibi hissiyâtta [*duygularda*] daha ziyade iştiyâk hâsıl oluyor [*arzu oluşuyor*]. O gece hissettiğim helecânlar [*kalp çarpıntıları*], mutlaka evvelki zamanlarımdaki tehâlükümden [*can atışımdam*] şedîd idi [*şiddetliydi*]. Fakat bütün bütün

1. *Leyâl-i Iztırâb* [Izdırap Geceleri], Ahmet Rasim'in, Ma'ârif Nezâret-i Celîlesinin Ruhsatiyle, Âlem Matba'ası - Ahmed İhsân ve Şürekâsı, Kostantîniyye, 1308 [1892], künyesiyle kaleme aldığı kurmaca bir eseridir. (y.h.n.)

değişmiş miyim neyim? Seni bin can ile görmek istediğim hâlde yanında nasıl bulunacağımı düşünüyordum. Âdâb-ı aşk ve muhabbeti unutmuşum. Dâ'b-i kâdim [*eski hastalık*] vefâ-güsteriyi [*vefa yaymayı*] terk edeli hayli zaman olduğundan mıdır nedir bir nevi hicâb [*utanma*] ile titriyordum. Bende bir teceddüd [*yenilenme*] var idi. Hayf ki [*heyhat ki*] çok severdim. Yine evvelki hâlime ric'at eyledim [*döndüm*]. Yalnız bildiğim bir şey var idi: Acaba bu tereddütlerim, bu şüphelerim hücûm-ı âmâlden [*isteklerimin hücumundan*] mi mütevellid idi [*doğuyordu*]? Yoksa ben bir daha mesut olacağıma zâhib olarak [*kapılarak*] şaşırmış mı idim? Lakin bunların cümlesi geçti. Cümlesi bir anda mahvolarak ben kalb-i fâtirim [*durgun kalbim*], zihn-i perişânım [*perişan zihnim*] ile kaldım. Yine zulmet-i mütezâyid-i leyâl [*gecenin gittikçe artan karanlığı*] beni derin düşüncelere, keder-nâk [*kederli*] acılara hedef ederek zemine çöktü. Sade zemine değil, ye's [*ümitsizlik*] ile kararmış olan gönlüme de inerek beni târîki-i firâk [*ayrılık yolu*] içinde bıraktı. O zaman yalnız sana karşı münfail ve müte'essir [*gücenmiş ve kederlenmiş*] kalarak söylendim, fakat neler söyledim? Hep seni sevdiğimi, hep seni perestiş edercesine [*taparcasına*] düşündüğümü tekrar ederek derece-i te'essür [*keder derecesi*] inmeden emin olduğunu kendi kendime itiraf ettim.

Altı

Yine leyâl-i ıztırâbımdan [*ızdıraplı gecemden*] beri gam-nâk [*gamlı*] bir seher, bulutlarla perde-dâr bir tulû' [*gün doğuşu*], ince ince serpilen yağmurdan reng-i sabâhati [*tazeliğinin rengi*] kaçmış bir sabah ile hâtime-pezîr oluyor [*sona eriyor*]. Gecenin zalâm-ı hâtır-güdâzı [*gönlü yok eden karanlığı*] çekildikçe, güneşin şimdiki nûr-ı esmeri [*esmer nuru*] bulutların güya mavimsi tabakalarından süzülüp beyt-ül ahzânımı [*hüzünler evimi*] karanlıktan daha mü'essir [*etkili*], daha keder-âlûd [*kederli*] bir ziyâ ile tenvîr ettikçe [*aydınlattıkça*] ye's ve fütûrundan [*ümitsizlik ve gevşekliğinden*] usanıp bî-tâb [*yorgun*] kalmış olan kalbim yine senden, yine senin hâtırât-ı firkatinden [*ayrılık hatıralarından*] bâkî bir elem-i pinhân ile [*gizli bir elemle*] oyalanıyor.

Şair olsaydım şiir denilen o tesellikâr ferîd [*eşsiz teselli verici*], bin türlü muhâcemât-ı hicrânına [*ayrılığın saldırılarına*] tahammül ederek üzülen dil-nâşâd [*gönlü kederli*] için belki medâr-ı inşirâh [*ferahlık vasıtası*] oluyordu. Tahattur ediyor musun [*hatırlıyor musun*] yoksa yine öyle misin? Âh! Seni görmeyeli, yalnız seni düşüneli itiyâdını [*alışkanlığını*] unuttum da divane gibi tahattur ediyor musun [*hatırlıyor musun*]? Diyorum. Sen biraz mahrûm-ı neş'e [*neşeden mahrum*] olsan şu asrın terâne-i dil-sûz-ı bedîi olan eş'ârdan [*yürek yakan güzellikteki şi-*

irlerden] birkaç mısra okuyarak iâde-i neşâta muktedir olursun [*neşeyi geri getirmeyi başarırsın*]. Fakat ben o eş'âr-ı güzîdenin [*seçilmiş şiirlerin*] sahibi olduğum için okusam da yine te'ellümden hâlî [*kederlenmeden uzak*] kalamıyorum. Bir gün:

Peyâm-ı Yusuf kim küşte yok mu Yakûb'a
Hazîn hazîn bana bir kârbân sadâsı gelir.
[*Yusuf'un haberi ki ceset yok mu Yakûb'a / Kederli kederli bana bir kervan sesi gelir.*]

beytini okuduğum zaman hâl-i intizârdan mümtezic [*bekleyiş hâliyle uyumlu*] rikkat [*incelik/merhamet*] ve hasreti ikimiz de birer âh ile ifade etmiş idik. Bugün yine ben âh ediyorum.

Ben şarka meftûnum [*hayranım*]. Güneş her sabah hacle-i ârâmını [*dinlenme odasını*] nurlarla doldurarak doğuyor, her sabah yüzünü tenvîr eden [*nurlandıran*] güneş zer-târ-ı zülfün [*sırma saçların*] gibi birkaç hayt-ı şuâ'[*güneşin tel tel görünen ışığı*] ile güllerini, sümbüllerini açıyor, her sabah hâb-gâhına [*yatağına*] gelip akşama kadar karâr eden [duran] güneş-i âremîde [*sakin güneş*] bir vücûd-ı nâzendeyi [*dinlenmiş bir nazik vücudu*] ısıtıyor. Fakat beni.. Bilsen seni görmekten mehcûr olan [*uzak kalmış*] gözlerimi karartıyor, yüzümü solduruyor, üşütüyor. Her sabah şu ömr-i bedbahtânemin [*talihsiz ömrümün*] bir kısım hazîninden [*kederinden*] ayrılarak tezâuf-ı âlâma müncer olan [*iki misline çıkmış elemlere sürüklenen*] bir hâtıra-i devr-â-devr [*dönüp duran bir hatıra*] ile uğraşıyorum.

Güneş seni mâye-i letâfet-i cemâlin [*yüzünün güzelliğinin mayası*] olacak bir reng-i dil-pezîr [*gönlü okşayan bir renk*] ile tezyîn ederek [*süsleyerek*] bahâr-dîde [*bahar görmüş*] bir çiçek gibi pür-tâb ve terâvet ettiği [*taptaze ve kuvvet dolu*] hâlde benim zemîn-i iftikâre [*tevazu zeminime*] doğru düşen gözyaşlarımı kurutamıyorum. Tabiat

şu türlü tesiriyle vücutlarımız üzerinde yekdiğerine muhalif iki eser gösteriyor. Mekr-i hayât [*hayatın hilesi*] muhtaç olduğu feyiz ve şiddeti ârâm-ı rûh [*ruhun dinlenmesi*] gibi nice ma'dûm olan [*yok olan*] bir neş'e-i sahîha [*gerçek bir neşe*] ile iktisâb ediyor imiş [*kazanıyormuş*].

Güneş bu sabah, bir gün evvelki şevk-i cihân-ârâsı [*cihanı süsleyen şevki*] ile doğamadı. Bu gece aldığım haber senin ateşler içinde yandığından ibaret idi. Ben her gün hummâ-yı ıztırâb [*ızdırap ateşi*] içinde kavrulduğum için zaman zaman hücum eden nöbetlerin seni ne kadar hırpalayacaklarını hissediyorum. Uzun dalgınlıklar, feryatlar, enînler [*iniltiler*], uykudan ağlaya ağlaya uyanmalar, baş dönmeleri, bu hastalığın alâim-i bârizesindendir [*açık belirtilerindendir*]. Sakın korkma. Ben bu kadar felâket görmüş, hicranın gibi cehennemî bir ateş içine düşmüş iken yine yaşamak için temennide bir mukâvemet [*direnç*] var. İnsan yalnız sürûra [*sevince*] alışamıyor. Gülmek mahsûsat-ı sabâvetden imiş [*çocukluğun özelliklerindenmiş*]. Dalından kopan bir çiçek ne kadar taze görünebilir?

Seni düşündükçe bir kere daha hayâl-i mûnisini [*cana yakın hayalini*] gönlümde ihyâ etmek [*canlandırmak*] maksadıyla fotoğrafını aldım. Nazarım bilâ-ihtiyâr [istemeyerek] zuhrunda yazılı olan satırlara ilişti, kaldı. Orada bir nakş-ı kâzib [*yalancı bir nakış*] gibi duran iki üç cümle şu hâl-i iftirâkımda [*ayrılık hâlimde*] bana pek dokundu. Ne yazmışsın biliyor musun? İkimizin levh-i cebînini [*yüzünü*] tasvir etmek istemişsin. Diyorsun ki "Kalbim âşinâ-yı râz-ı derûnun [*içindeki sırlarının aşinası*] olmak ister. Ben senin her zaman neş'e-i hâtırını [*gönlünün neşesini*] görmeliyim. Tasvirime baktıkça ne söylemek istersen söyle. Ben onları duyamam. Bunu yadigâr olmak üzere veriyorum. Sana yar-ı cân [*can dostu*] olsun diye takdim ediyorum."

Garip şey! Muhabbeti düşmen-i cân [*can düşmanı*] olanın hayali ile yaşıyorum. Bana kim yâr-ı cân [*can dostu*] olacak? O şekl-i sâkinin [*durgun şeklin*] bir saniyelik vaz'-ı

vefâ [*vefa tavrı*] gösterisine bedel aylarca gösterdiği tavr-ı dil-âzârıyla [*gönül incitici tavrıyla*] açılan yâre [*yara*] iltiyâm bulur mu [*iyileşir mi*]? Akıttığım bunca katarât-ı te'essüre [*keder damlalarına*] zûr-ı a'sâb ile [*sinirlerin gücüyle*] yüzümden nümâyân olan [*görünen*] bir hande-i vâpesîn [*son gülüşün*] tekâbül eder mi? Beni telhkâm-ı hayât eden [*hayatımı kederlendiren*] bu acılar senin bir damla gözyaşının ne türlü bir hızâne-i tahassüsâtdan [*hislenme hazinelerinden*] kopup geldiğine atf-ı nazar im'ân etmediğinden [çok dikkatki göz atmadığından] tevellüd etti [meydana geldi]. Artık o, gözlerin bir ânâ mahsus olan in'itâf-ı müşfiki [*şefkat gösterme eğilimi*] benim için medâr-ı teselliyet [*teselli vasıtası*] olur mu? Yanında ağladığım zaman:

"Devam edersen kalkar, giderim" diyen o dehân [*ağız*] mürüvvet-i sâ'ikalar [*yıldırımların yiğitliği*] altında ezilen bir kalbe, nasıl olur da şimdiden sonra siper-i âlâm [*elemlere siper*] olacak bir lutf-ı beyânda [*ifade etme lütfunda*] bulunur?

Okuduğuma, gördüğüme, işittiğime göre kadınlar sevdadan ziyade müdâheneden [*dalkavukluktan*] hoşlanıyorlar. Onlar, "sevmek"te mümtezic-i maneviyyâtdan [*maneviyatla uyumdan*] bî-haber oldukları için tiyatro sahnelerinde bir aktörün girye-i zâhiriyyesine [*sahte ağlayışına*] kanmak gibi bir za'f-ı tefekkürle [*düşünme eksikliğiyle*] meşgul oluyorlar. Onlarda fikr-i samîmiyyet [*samimiyet fikri*] yok. Tiyatro vahdet-mekân ve zamanı cem etse de [*zaman ve mekân birliğini bir araya getirse de*] biz edemeyiz. Beş senede imtidâd eden [*uzayıp giden*] bir fâci'â-i aşkın [*aşk faciasının*] henüz son perdesi inmedi. Ağlasam da hayatın merâreti [*acısı*] bitmiyor, en rakîk [*ince*], en mü'essir [*etkili*] bir feryadı takip eden gözyaşlarındaki hüzn-i cârînin [*cereyan eden hüznün*] tebe'ân ettiği [*uyumlu olduğu*] kalbin en derin, en saf, en samimi bir his olduğunu kime anlatmalı?

Siz bir katre [*damla*] yaşın ne türlü bir heyecan ve te'essürün [kederin] bir yekdiğerine mayi'-i âteşîn olduğunu [*ateş gibi aktığını*] takdir etseniz, sevmek değil, cennet derecesinde bir inhimâk-ı gayr-ı ihtiyârî [*istemsizce bir düşkünlük*] ile vakf-ı vücûd eden [*varlığını tamamen veren*] birinin hissiyatındaki ulviyyet-i sebâta [*kararlılığın yüceliğine*] vakıf olsanız o zaman fikr-i samîmiyyenin kulûb-ı beşerde [*insanlığın kalplerinde*] gösterdiği hârika-i te'sîri [*etkinin harikalığını*] anlarsınız. O yaş, o katre [*damla*], o bir pâre [*parça*] nem meşbû'-i âlâm-ı garâm olan [*sevda elemleriyle dolu*] bir kalpte cûş ederek [*coşarak*] baktıkça kederi, ıztırâbı arayan, bin şekl-i hayâli ibdâ' eden [*hayalî şekli yaratan*] gözlerimin bir nev'-i hâl-i tazallümüdür [*sızlanışının hâlinin bir çeşididir*] ki onda fikr-i diğer [*başka bir fikir*] bulunmaz. Ma'neviyyet-i insâniyyeyi herc ü merc ederek [*insanlığın maneviyatını altüst ederek*] bir anda ölümden medhûş [*dehşete düşmüş*], yaşamaktan bî-zâr [*bıkmış*] olan benim gibi hevâdârân [*tutkunlar*] emeli azâb-ı şedîd [*şiddetli azap*] içinde bırakan kahr ve fütûr [*bezginlik*] o katreyi [*damlayı*] hâsıl edemez [*meydana getiremez*]. Etse bile derûnî [*içsel*] bir ateş onu derhal kurutur. Fakat seni sevmek için yaratılmış bir hiss-i nâzikin [*nazik hissin*] dolaştığı yere ta'alluk eden [*ait olan*] en ehemmiyetsiz bir nazar-ı istihfâf [*küçümseyici bakış*] birdenbire bir bârân-ı keder [*keder yağmuru*] vücûda getirir [*oluşturur*]. Bu bir müsâdeme-i müthîşedir [*müthiş bir çarpışmadır*] ki neticesinde pare pare bulutlardan dökülen yağmur taneleri gibi rencide bir kalbin hissiyât-ı mütehaşşidesi [*bir araya gelen hisleri*] de gözyaşı hâlinde görülür. Bu tahammül edilemez acı, bu burun parçalayan hüzün, bütün âmâlini [*isteklerini*] sana rabt etmiş [*bağlamış*] bir vücudu ezen bu te'essür [*keder*] senin nazar-ı âşıktaki kıymet-i muhabbetine [*âşığın gözündeki muhabbetinin kıymetine*] dâ'dır [*hastadır*].

Yedi

"Her vadide bir sel-i revân [*akan sel*], her kalpte bir katre-i nihân [*gizli bir damla*] vardır" diyen Fransız şairi bendeki ârzû-yi giryeyi [*ağlama arzusunu*] görse ne diyecek? Hayatı ağladığım için seviyorum. Seni sevdiğim için ağlıyorum.

Bilsen bu ne çirkin hâldir? İnsan benim gibi ağlamış yüzlülere bakmak ister mi? Kendim bile bazen âyînede temsil eden [*aynada yansıyan*] şekl-i bedbahtânemden [*bahtsız şeklimden*] nefret ediyorum. Fakat ruhun bir nümâyiş-i 'ulviyyet-i pür-sitânesinden [*yücelik dolu gösterisinden*] başka bir şey olmayan, hissiyatın en keder-âmîz [*kederle karışık*] bir tecessümünden [*görünümünden*] nişan veren aşk, o nefreti bana ilham etmekle beraber hayatta muzmer olan [*gizlenmiş*] meyl-i kâm-perveriyi [*arzuyu sevmeye meyletmeyi*] izâle edemiyor [*ortadan kaldıramıyor*].

Seni seviyorum dediği zamanlar bütün insaniyetim, bütün varlığım ra'şedâr olarak [*titreyerek*] heyecanlı bir devr-i tefekküre [*düşünme dönemine*] giriyorum. Bütün a'vâlim [*âlemler*] istî'âb edecek [*içine alacak*] kadar ihâta-i külliyyeye mâlik olan [*her şeyi kuşatan*] nazar-ı hayâl [*hayalin bakışı*], bu hisse ta'alluk eder etmez [ilişir ilişmez] duruyor. Onun için sana baktıkça tevakkuf ediyor [*bekliyor*]. Seni gördükçe kendimden geçiyor, senden ayrıldıkça kendimi görüyorum.

Sen ağlıyor musun? Sen bu türlü istihâlât-ı kalbiyyeye [*kalbî liyakatlere*] uğramıyor musun? Ben bilmez miyim? Günden güne zâ'il olan [*yok olan*] nûr-ı nazar [*bakışın aydınlığı*] gibi seviniyorsun. Bana haber verdiler. Her sabah sapsarı olduğun hâlde odanda oturup düşünüyormuşsun. Sofadaki endâm âyînesini [*boy aynasını*] kaldırmışsın. Fakat fotoğraflarını yırtmışsın. Lakin hata ediyorsun. Sen zannediyorsun ki: Kadınlık güzellik ile tev'emdir [*ikizdir*], güzellik kadın ile beraber doğup onunla beraber olmalıdır. Hayır. İrcâ'-i fikir ve nazar [*fikir ve bakışı geriye döndürme*] için cemal daha evvel sevinmelidir ki kadına in'itâf eden [*meyleden*] hevesât-ı mütenevvi'adan [*değişik heveslerden*] hangisinin pâydâr olduğu [*var olduğu*] anlaşılsın. Bizimle beraber yalnız aşk kalmalıdır. Hayatın her faslında o hiss-i giryemin lütfuna mazhariyetle [*gözyaşımın hissinin cömertliğini elde etmekle*] ağlamalıyız. Hem ihtiyar, hem de mahrûm-ı aşk [*aşktan yoksun*] olarak yaşamak kadar müz'ic [*sıkıcı*] ıztırâb-engîz [*ızdırap verici*] bir ölüm var mıdır?

Aşk mı? Ben neler söylüyorum? Bütün ihtirâsât-ı beşeriyyeye [*insanlığın arzularına*] hâkim olan bu hiss-i mücerred [*soyut his*] bizimle beraber mi kalmalı; daha ne zamana kadar belâ-yı istirkâbdan [*kıskançlık belasından*] kurtulmayacağım? Hissiyâtın [*duyguların*] en muhterem, en mukaddes bir devri olan dem-i pîrîde [*yaşlılık döneminde*] de rüsvâ-yı âlem [*âleme rezil*] mi olacağım? O demde alnımı setr edecek [*örtecek*] olan çizgiler, nazarımın fer ü tâbını [*aydınlığını ve gücünü*] mahveyleyen katarât-ı sirişkin [*gözyaşı damlalarının*] beni küçükten yetişme bir divâne-i heves olmak üzere mi ağyara bildirecek?

Fakat heyhât! ... Ben o demi görecek miyim? Maddiyatın nazar-ı takdîr [*takdir bakışı*] önünde çekilerek muzlim [*karanlık*], korkunç bir âtî [*gelecek*], mihnet ü felâketle [*sıkıntı ve felâketle*] geçmiş bir mazi arasında kalacak mıyım? O zamanda da yine seni düşünecek

miyim? Âh! Sen bana en mihnet-âver [*sıkıntı getiren*] bir mazi kazandırdın. En gamlı bir anı hazırladın. Hayatımı acı, acılığı ile beraber ibret-âmûz [*ibret verici*] bir tecrübeye feda ederek seni sevdiğim için bu kabahat bendedir. Ölürsem bile her tarafı yara içinde kalmış bir mücâhid-nefes [*mücadele adamı*] gibi öleceğim.

Emin ol tahavvülât-ı ruhiyyeyi [*ruhsal değişiklikleri*] tedkîk [*araştırma*] hususunda ileriye gidenlerin cümlesi sürûru hâsıl eden te'essürâtın [*sevinç getiren kederlerin*] elem-i a'sâbından [*sinirlerinin eleminden*] başka bir şey olmadığında müteferriklerdir [*muhteliftirler*]. Ben ise perverde-i âlâm olmaktan [*elemleri sevmekten*] gayrı bir meziyyeti hâ'iz değilim [*yeteneğe sahip değilim*]. Sabâvetim [*çocukluğum*] en müşfik [*şefkatli*] bir validenin bana baktıkça ağladığını görerek ağlamakla geçti. Devr-i şebâbım [*gençlik dönemim*] hemen hemen sana ta'allük ederek [*ilişerek*] girye-âver [*ağlamaya sevk eden*] düşüncelerle bu hâle girdi. Ben artık istikbâlin [*geleceğin*] bir devr-i mudhike-perdâz [*komiklik tertip eden bir dönem*] olacağına inanacak kadar saf değilim. Gülsem bile hâlâ te'essüfle [*üzülerek*] tebessüm edenlerin yüzlerinde görülen âsâr-ı hande [*gülüş eserleri*] gibi bende de merâret-âlûd [*acı bulaşmış*] buruşuklar görülür.

Evet. En ibret-âmûz [*ibret verici*] bir tecrübeye fedâ-yı hayât ederek [*hayatı feda ederek*] bugün senin bile mûcib-i nefretin olacak [*nefretine sebep olacak*] hâle geldim. Bana zaman zaman gösterdiğin meyl-i tekârüb [*yakınlaşma eğilimin*] bir cürmde [*suçta*] iştirâkı olanların [*ortaklığı olanların*] yekdiğerine ettikleri mümâşata [*yoldaşlığa*] benzer. Ben senin en müthiş esrârına vâkıfım [*sırlarına sahibim*]. Sen benim en gamlı, en keder-nâk ahvâlimi [*kederli hâllerimi*] bilirsin. 'Azâb-ı vicdânıma [*vicdan azabıma*] vâkıfsın. Benî muhabbetin [*muhabbet oğlunun*] en saf, en gönül alıcı bir hiss-i nadiri [*ender bir his*] ile son bir kadına çektirdiğim azaplar bugün pîş-i enzârımda tecessüm ediyor [*gözümün önünde canlanıyor*]. İki his

arada söz arasında mahvolmaya yüz tuttum. Bunlar esbâb-ı felâketimi [*felaketimin sebeplerini*] takviye ede ede ölünceye kadar kal'a-bendeliğe[1] mahkûm olanlar gibi beni de bir habs-i ebedîye [*ebedi hapse*] uğrattı.

Ne yapayım? Nasıl kurtulayım? Nereye kaçtıysa, nereye saklandıysa Habil'i takibden hâli kalmayan [*uzak durmayan*] çeşm-i ma'nevî [*manevi göz*] bana da musallat oldu [*başıma dert oldu*].

1. Kalebentlik: Osmanlı Ceza Kanunname-i Hümayunu'nun devlet memurlarının görevlerinden doğan suçlar için getirdiği ağır ceza. Bu cezaya mahkûm olanlar hükümlülük süresini kapalı olarak bir kalede tamamlarlardı. Kalebentlik, siyasal nitelikli suçlarla görevi kötüye kullanmaktan doğan suçlar için geçerliydi. Kalebentliğe mahkûm olanlar, devletin bu ceza için önceden belirlediği kalelerden birine gönderilir, kimseyle görüştürülmeden sürekli gözetim altında tutulurdu. Cezanın müebbet (ömür boyu) ve muvakkat (3-15 yıl arasında) olarak iki türü vardı. II. Abdülhamit döneminde (1876-1909) aydınları ve meşrutiyet yanlısı devlet adamlarını sindirmek için genellikle bu ceza uygulanmıştır. İdam cezası padişahça sürgüne çevrilen Mithat Paşa'nın Taif'e, Namık Kemal'in de askeri tutuklu olarak Magosa'ya gönderilmeleri kalebentlik cezasıydı. (y.h.n.)

Sekiz

Kalbinizdeki hissiyâtın derecât-ı mütenevvi'asına [*çeşitli derecelerine*] vâkıf olmasam cevâb-nâmenizdeki bazı nikât-ı mehmâya [*mümkün olduğu kadar noktalara*] atf-ı nazar ederek [*göz atarak*] hulkaten [*yaratılışça*] muttasıf olduğunuz [*nitelendiğiniz*] ulüvv-i cenâba [*cömertliğe*] hayran kalmaz idim. Sizi gördükçe, sizi dinledikçe, beni esîr-i lutf ü inâyetiniz eden [*lütuf ve ihsanlarınızın esiri eden*] en rakîk [*ince*], en nazik inkılâbât-ı rûhiyyeye dâll olan [*ruhî yeniliklere işaret eden*] te'sîrât ile mâlî [*tesirlerle dolu*] yazılarınızı okudukça mahâsin-i külliyye-i fıtriyyeden [*doğuştan gelen bütün güzelliklerden*] birine meftûniyyetimi [*hayranlığımı*] anlatıyorum. Gönlüm için bundan büyük sermâye-i mefharet [*iftihar sermayesi*], sizi sevenler için bundan kısmetli medâr-ı teselliyet [*teselli vasıtası*] olamaz. İyice bilirim ki aramızdaki münâsebet-i kadîme [*ezelî ilişki*] benim sizin için, sizin bir bedî'a-i hayâliyye [*ideal*] için akıttığımız gözyaşlarıyla kesb-i sâfiyyet ede ede [*saflık kazanarak*] şimdiki meşrû'iyyet-i mefrûzaya [*emrolunan meşruluğa*] cevâz verilecek [*izin verilecek*] hâle geldi. Eski der-âgûşlardan [*kucaklamalardan*] mütehassıl [*doğan*] zevk-i şehvânî [*cinsel arzu*], eski temâyülât-ı müştâkâneye [*gönülden istercesine eğilimleri*] siper olan bûselerden [*öpücüklerden*] duyduğum bûy-ı câvi-

dânı [*kalıcı kokuyu*], eski kalbinizden bana doğru intikâle hazır duran heves-kârânı [*heveslileri*] bütün bütün değişerek yeni bir neş'e-i rûhânî, yeni bir şevk-i vicdânî [*vicdanî istek*] vücut-pezîr oldu [*vücut buldu*]. Nazarlarımız bir müddet tekabül edip de ruhen, kalben uğradığımız tahvîlâtı [*değişimleri*] görmeye başladığı zaman mâzîyenin [*geçmişin*] karanlık, çirkin, âlûde-i jeng-i hayâ olan [*utanma duygusu pas tutmuş olan*] hâtırâtı [*anıları*] birer birer kaçıyor, dağılıyor, i'tirâf-ı cürm ederek [*suçunu itiraf ederek*] nedâmetlerle [*pişmanlıklarla*] kendi kendinden şikâyet edenlerin hissettiği ârâmiş-i hâtır [*gönül rahatlığı*] kadar tatlı bir sevinç içinde kalıyorum. Evet. İkimiz de bundan böyle eski galeyân-ı âmâlin [*isteklerin coşkusuna*] sevinerek kendi hissiyatımız içinde bir devr-i sükûna [*sessizlik devrine*] girmek zamanını idrak etmeye başladık. Bu da bir nimettir. Bunca zamandan beridir uğradığımız kederlerin, felâketlerin artık nihayet bulacağına bir işarettir. İnsan doğduğundan ölünceye kadar azap çekmeye mahkûm değildir. Bize ağır gelen şeyleri tesirce azaba tahvîl eden [*çeviren*] mü'essirâta [*tesirlere*] hâ'il [*engel* olan] zamanlar da vardır. Bu zamanlar hulûl ettikçe [*gelip çattıkça*] seviniriz. Haniya adada geçen baharda bir akşam hava birdenbire rûy-ı infi'âl [*öfke yüzü*] göstererek şimşekler, yıldırımlar birbirini takip ettiği esnada yan yana bulunuyor bana mes'udiyyet-i kalbiyyeden [*kalbin bahtiyarlığından*] bahisler açıyor idiniz. Tahattur ettiniz mi [*hatırladınız mı*]? O aralık nizam yolu cihetine doğru düşen ateş-pâre-i gazabı [*gazap kıvılcımını*] bî-pervâ [*cesaret*] göstererek:

"Eğer şu yıldırım bu dakikada beynine ine idi rahmet olmuş olurdum" demiş idiniz. İşte benim dediğim zamanlar insanların en büyük tehlikeler arasında "bahtiyârım!" diye feryat ettikleri demlerdir. Fakat kalp dediğimiz hiss-i bî-sebât [*kararsız his*] her gün bir türlü iğbirâr [*gücenme*] ile sahibini rahatsız ettiğinden bazen içinde bu fenâ-gâha [*geçici yere*] veda etmeyi, kendince bir âlem-i

neşât [*neşeler âlemi*] farz ettiği vecd ve istiğrâk [*dalgınlık*] arasında yaşamayı istiyor. Hatta siz bile vefâ-yı ahd [*ahde vefa*] taraftarı olduğunuzu yeminler, ahdler, diller ile beyan ederek kalbinizin bir sebeple değişemeyeceğini mükerreren ispata çalıştığınız hâlde 'inâyet-nâmenizde [*lütuf mektubunuzda*]:

"Azizim! Bana yazmış olduğun hatıraları okudukça fikrinde gördüğüm tavr-ı istikrâra [*istikrar tavrına*] şaşırıyorum. Güya benim mu'âkkib [*takipçi*] hissiyâtım imişcesine her hâlime dikkat etmişsin. Senden saklayacak hiçbir şeyim yok. Sen beni her türlü kusurlarımla beraber yine sever olduğun için çekinmeyerek söylerim ki seni severim diye ettiğim mazlumâne giryeleri [*haksızlığa uğramışçasına ağlayışları*] bile başka bir nüfûz-ı nazar ile tedkîk ederek [*araştırarak*] senin için ağlamadığımı keşf eylemişsin. Bundan anlıyorum ki ekser [*çoğu*] hâlinde bana tarif ettiklerin temas-ı hissiyyât [*hislerin teması*] kaidesine müracaat ederek gözyaşlarımın nâtık olduğu [*konuştuğu*] mâil-i muğfilâneyi [*aldatılma arzusunu*] bir tarafa atmış, hakâyık-ı ma'neviyyeyi [*manevî hakikatleri*] beni gücendirmeksizin birer birer söylemişsin. Fakat: Niye ben böyle bî-karar [*kararsız*] olurum. Diyenlerden biri de ben olduğumdan şu son zamanlarda sana karşı hissettiğim temâyülât-ı muhabbetkârânemin cedîdine [*gönlümün sana doğru akmasının yeniliğine*] inan" diyerek bana intikali tebşîr edilen [*müjdelenen*] teveccühâtın [*iltifatların*] yine bir müddet sonra zâ'il olarak [*yok olarak*] ikinci bir buhrâna [*krize*] hazırlanmaklığı tavsiye ediyorsunuz. Bundan maksadım istidâme-i iltifât [*iltifatın devamını dilemek*] değildir. O satırların hâvî olduğu me'âl [*içerdiği anlam*] ma'hûd [*bilinen*] bir netice vermektir.

Benim bildiğim ve benim itikadımda bulunanların [*inancımda olanların*] mu'terif olduğu [*itiraf ettiği*] bir cihet var ki o da ruhun iktisâb-ı safvet etmesi [*saflığı kazanması*] için vukû' bulacak [*meydana gelecek*] her türlü teşebbüsât-ı zâtiyyenin [*harici girişimlerin*] daima müsmir

ola geldiğidir [*sonuç verdiğidir*]. Teşerrüfümü [*şereflenmemi*] niyaz ettiğim fıkraya verdiğiniz cevap o derecede mukni' [*ikna edici*]; o derecede âlî nazarâne [yüce bakışlı] ki bunu hiçbir vakit unutmayacağım. Bizim burada mebnî [*var olan*] aleyhî her türlü sû-i nazara [*kötü bakışa*] hedef olan makâsid-i rezîlâneye [*rezilce maksatlara*] revâc vermekliğimiz [*itibar etmemiz*] câ'iz [*uygun*] olamaz. Ömrümde bana vazifemi bu kadar mü'essir [*etkili*] bir lisan ile anlatan olmadı. Bizim gibi dâmeni [*eteği*] her türlü, mu'âsî [*isyankârlık*] ile leke-dâr [*lekelenmiş*] olanların tevbelerle tezkiye-i nefs ederek [*nefsini temizleyerek*] dualar edeceği zamandır. Kaşki [*keşke*] her vakit bu yolda imrâr-ı hayât etsek [*hayatımızı sürdürsek*]. Azizim! Teşekkürât-ı hâlisânemi [*samimi teşekkürlerimi*] kabul edersen beni bir daha minnet-dâr-ı 'inayetin [*iyiliklerine karşı minnet*] etmiş olursun.

Dokuz

Ne olmuş idim? Güya ruhum, târ-ı şu'â' [*ışığın huzmeleri*] enzârımı [*bakışlarımı*] takip ederek sana doğru süzülmek istiyor imiş gibi bütün kuvâ-yı hissiyyesini [*his kuvvetlerini*] toplamış, yalnız gözleri yaşatmak emelinde bulunduğu için orada karar etmiş idi. Acaba o anda dûçâr olduğum [*uğradığım*] ıztırâbât-ı vicdâniyyeyi [*vicdanî ızdırapları*] bir daha unutabilecek miyim? Bin türlü mezâhim-i hayât [*hayatın sıkıntıları*] ile rencide duran dimâğım, bin türlü seyyi'ât [*kötülükler*] neticesi olarak darâbânını [*çarpıntısını*] şaşırmış olan kalbim, her ikisini bir yerde cem ederek [*birleştirerek*] gönül dediğim mübtelâ-yı garîb [*garip tutkunluk*] hâtırât-ı safâdârını [*safalı hatıralarını*], kederli, gamlı her endişesini unutmuş, teşekkül etmek üzere bulunan bir hâtıra-i telh [*acı hatıra*] ile uğraşmaya başlamış idi. Karşımdaki menâzır-ı tabî'iyye [*doğal manzaralar*] bir gird-bâd-ı kıyamet numûne [*kıyamet tufanı örneği*] tutulmuş gibi muttasıl [*sürekli*] dönüyor, semâ [*gökyüzü*], bir temâşâ-yı ârâm-güdâz [*sükûnu eriten temaşa*] firkate [*ayrılığa*] hazırlanıyor imiş gibi ağlayacak bulutlarını toplamış. Tekârüb eden [*yaklaşan*] o leyle-i ihzân [*kederlenme gecesi*] muhabbete reng-i hicrân [*ayrılık rengi*] ile karışıyordu. Ben bu müthiş gecenin seherinden, ferdâdan [*yarından*], tulû'dan [*güneşin*

doğuşundan] âzâde [*bağımsız*] kalacağına hükmederek bir anda, o dakikada, beni öldürmek için bir başkasına gösterdiğin tezâhürât-ı teveccühkârâne [*gönül okşayıcılığının belirtileri*] arasında kâffe-i mukadderâtı [*alın yazısının bütününü*], kâffe-i muktezayât-ı beşeriyyeyi [*insanlığın bütün icap eden şeylerini*], seni tahkîr etmekten [*hor görmekten*] başka kâffe-i ef'âl ve harekât-ı kalbiyyeyi [*fiillerin ve kalp hareketlerini hepsini*] unuttum.

Ah! Hakikat! Sen hayâl-i evvele idin [*önceki hayaldin*] ferman bir ihkâmın [tahkimin] olan bu insanların daima mesut olarak ömr-i güzeşte [*geçmiş ömür*] namına te'essüf etmezler [*üzülmezler*], hâlden [*şimdiden*] müteneffir olmazlar [*nefret etmezler*], âtîden [*gelecekten*] korkmazlardı. Dest-i müşeyyid [*yüceltenin eli*] kudret penâhın [*kudreti koruyanın*] benim her türlü felâketimi geçen günlerimde ihzâr ederek [*hazırlayarak*] bugün şu hâlimde cümlesini [*hepsini*] üzerime atmış, beni zebûn-ı irâdât mihneti kılmış [*iradelerinin acizliği sıkıntısı vermiş*], istikbâl denilen bir mechûl-i mütehavvile [*değişken bilinmeyene*] minnettar bırakmış olduğundan sana fedâ-yı mevcûdiyyet edenlerden [*varlığını feda edenlerden*] biri de ben oluyorum.

Hakikaten ben ne olmuş idim? Seni o hâlde gördüğüm anda âdeta çıldırmış idim. Bu cennet birdenbire celb-i ihtiyâr [*ihtiyarlığı davet ettiği*] ettiği için bağırdım. Ömrümde birinci defa olarak seni tahkîr ettim [*aşağıladım*]. Fakat o hummâ-yı ıztırâbın [*ıztırap nöbetinin*] getirdiği şiddetli nöbet o anda zâ'il olduğu [*yok olduğu*] için yüzün gözümün önünde tecelli edince [*belirince*] şaşırdım. Meğer ne kadar, ne kadar güzel imişsin? Güya infi'âl [*öfke*] senin için en bedî' [güzel], en latif bir reng-i cemâl [*yüz rengi*] imişcesine ağarmış benzin akşamın gittikçe kararan sâye-i müteharriki [*hareketli gölgesi*] içinde yavaş yavaş belirdi. Nazarın meşhûn-ı keder [*kederle dolu*] olduğu hâlde en metin bir cazibeye tutulmuş gibi bir iki dakika bana in'itâf edip [*yöneli p*] durdu. Lerze-dâr [*titreyen*] dudakların bir

şey söyleyemedi. Bir teslimiyyet-i mazlûmâne [*mazlumca teslimiyet*] ile yanmadan kalkarak o ağaçlıklar altına gizlendin. Ağlıyor idin.. İhtimal ki bu girye-i te'essürün [*üzüntü gözyaşın*] arasında bana lanet ediyordun. İhtimal ki bahâne-cû-yı bükâ olduğun [*ağlamaya bahane aradığın*] o zamanda bir katre [*damla*] de benim hâsıl edeceğim tabii olan âlâm-ı nedâmetim [*pişmanlık elemlerim*] için akıttın. İhtimal ki keder, seni hakikate ircâ-ı fikr etmeye [*fikrini geri çevirmeye*] mecbur ettiği için çektiğim bunca beliyyât ve mesâ'ib-i aşk [*aşkın felâketleri ve kederleri*] ve zamanı zihnen muhakeme ederek münfa'ilâne [*gücenmişçesine*] benimle beraber ağlamak istedin. İhtimal ki benim yüzümden uğradığın derd-i hicâbesinde [*utanma derdinde*] bir hiss-i intikâm [*intikam hissi*] uyandırarak, galebe-i yas ile [*yasın galibiyetiyle*] kendini zabt etmeksizin o karanlıklarda gözlerin yaş ile dolarak hatırama karşı gazûb-âne [*öfkelice*] söylendin. İhtimal ki beni ma'zûr görerek [affederek] bir hareketinle kırdığın gönlüm için acılar duydun da müte'essirâne [kederli] gezindin. Çünkü ben cem-i hâtır ederek müstemend-âne [*gamlı*] ricâ-kârâne [*rica ederek*] yanına geldiğim zaman fekk-i dehân etmeyerek [*ağzını bozmayarak*] nazarın va'd-i merhamet ettiği [*merhamet vaat ettiği*] hâlde tavrınla iğbirârını [*gücenikliğini*] anlattın. O zaman ne dedin biliyor musun? Sana has olan bir vaz'-ı mü'eddeb ile [*edepli bir tavırla*]:

"Bir şeyim yok."

Eğer nâtıka-i hâl [*güzel söz söyleme hâli*], beşeriyetin sermâye-i meziyyet [üstünlük sermayesi] ve şerefi olmaya idi emin olun ki senin de, benim de bu muhabbetin münkâdı [*itaatkârı*] olacağımız yok idi. Bizi daima böyle acılarla harap eden o natıkadır [*güzel söz söyleme sanatıdır*]. Biz hakikat ve mürüvveti [*insanlığı*] unutturarak bidâyeti [*başlangıcı*] olmadığına itikâd ettiğimiz mesrûriyyetden [*inandığımız sevinçlerden*] bir lahzada [*anda*] sonu gelmeyeceğine inanmakta olduğumuz hüzün ve kedere müstağrık eden [*daldıran*] yine bu nâtıkadır [*ko-*

nuşmadır]. Söz o hiss-i mutasavvıttır [*aracı histir*] ki vücut bulduğu aded-i ihtizâzâtdan [*titremelerin adedinden*] ziyade gönüllerde hâsıl ettiği te'essürâta [*üzüntülere*] tabidir.

Fakat nereye gidiyordun? Neye koşuyordun? Hatırlıyor musun? Kamer [*ay*] Göztepe üzerinden doğarak hafif ziyâsı [*ışığı*] kırı tenvîr ediyordu [*aydınlatıyordu*]. Sen önde, ben peyinde [*arkanda*] her lahza [*an*] hâlini, şeklini değiştiren sâye [*gölge*] gibi gidiyor idik. Başın öne müteveccih [*eğilmiş*], iki tarafa sallanıyordun. Araba yine bizi birleştirdi. Sen de anladın ki benim ayrılmak ihtimalim yok. O zaman yukarıda söylediğim farziyyâtdan [*varsayımlardan*], ihtimâlâtın [*ihtimallerin*] cümlesi mahvoldu. O zaman uğrayacağım derd-i hicrânın [*ayrılık derdinin*] derecesini tayin ettim. O zaman nazar-ı dikkati önünde kâffe-i ümîdinin [*ümidinin tamamının*] mahvolduğunu görmeye başlayan belâ-zedegân firkat [*belaya uğramış ayrılık*] gibi netice-i hâle intizâr ediyordum [*hâlin sonucunu bekliyordum*]. O zaman revâbıt-ı kalbiyyemiz [*kalbimizin bağları*] arasındaki adem-i müsâvâtı [*eşitliğin olmadığını*] anladım. Bildim ki sen pek ziyade hod-kâm imişsin [*bencilmişsin*]. Sen muttasıl [*sürekli*] sevilmek istiyorsun. Muttasıl infâz-ı evâmire [*sürekli emirlerin yerine getirilmesine*] meyl ediyorsun. Fakat düşünmüyorsun ki senin kıskandırmak istediğin gönül senden gördüğü hakârât-ı aleniyyeden [*açık hakaretlerden*] her vakit bir azab-ı hurûşân [*coşkun azap*] ile yıkıldığı hâlde yine daire-i sabr ve tahammüle [*sabır ve tahammül dairesine*] girerek şiddet-i itâatkârânesini [*uysallığının derecesini*] bazen ihtiyâr-ı sükût etmek [*susmayı tercih etmek*], bazen yalvarmak, bazen ihtârât-ı dostânede bulunmakla [*dostça uyarılarda bulunmakla*] ta'dîl etmektedir [*düzeltmektedir*]. İnsan muhabbetten lezzet-yâb olmasa [*lezzet almasa*] bile inkıyâd-ı esirâneye [*esircesine boyun eğişine*] karşı daima hürmet ederek meftûr olduğu [*bıkıp usandığı*] nezâket ve terbiyyetin

âsâr-ı mahsûsasında [*nezaket ve terbiyenin hususi eserlerinde*] olan lutf u mürüvveti diriğ etmemelidir [*iyilik ve insanlığı esirgememelidir*].

İsti'fâ-yı kusûr [*özür dilemek*] için yolladığım niyâz-nâmeye [*yardım mektubuna*] verdiğin cevap eğer infi'âlini nâtık olmasa idi [*öfkeni ifade etmeseydi*] zihnime başka şeyler gelirdi. O akşamki münasebetsizliğe ehemmiyet verenlerden değil misin? Bu hakiki, ciddi mi? Kâbil değil. Seni bildiğim için buna inanamam. O hâli unutmuş mu idin? İnsan nefsine karşı bu kadar laubali bulunabilir mi? Ben aldanabilirim. Fakat sen hakikate karşı göz yumar mısın? Onun için cevabnâmeni iade ederek benim bile unutamayacağım, kabul edemeyeceğim şeylerin senin nasıl olur da lisana aldığına [*dile getirdiğine*] beyân-ı te'essüf ettiğimi [*üzüntümü dile getirdiğimi*] arz eylerim.

On

Senden ayrılalı üç gün oluyor. Bilsen ne kadar mahzûnum [*üzgünüm*], ne kadar kederliyim. O günden beridir başka hâldeyim. Başka hatırada, başka gönüldeyim. Ben inkisâr-ı hâtırın [*gönül kırılmasının*] bu derecesini hissetmemiş idim. Adeta maddî, manevî rahnedârım [*zarara uğradım*]. Saatlerce durup, muttasıl [*sürekli*] seni düşünüyorum. Gönlümde bir nedâmet [*pişmanlık*] var. İhsâsât-ı iştiyâk-efzâsına [*arzu artıran duyumlara*] baktıkça tahassür [*hasret*] diyeceğim geliyor. Fakat zihnimdeki sükûn-ı zahirîye [*haricî sessizliğe*] ne diyeyim? Acaba şaşırmış mıyım? Son hatıradan başka bir şeyle meşgul değilim. Güya bir ridâ-yı ma'nevî [*manevî bir örtü*] kâffe-i serâir-i vicdâniyyeyi [*vicdanî sırların hepsini*] örtmüş, yalnız o şekl-i pâydâr-ı gam [*kalıcı gamın şekli*] serbest bulunuyor. Nazar ve vicdanı o pûşîde-i mevhûmu [*vehmedilen şeylerin örtüsünü*] kaldırmaktan korkuyor. Güya bir hareketimle orada gunûde duran [*uyuyan*] hissiyyât [*duygular*] derhal karışarak birdenbire cümlesi kıyâm edecek [*ayağa kalkacak*], beni bir daha mâzîye rabt ederek [*geçmişe bağlayarak*] bin meşakkat ile geçirdiğim azaplar yeniden başlayacak imiş gibi kendi kendimden ihtirâz ediyordum [*sakınıyorum*].

Hatta bir daha yanına gelmek imkânının mahvolduğunu bildiğim için güya çekildim. Bundan sonra böyle

yaşayacağımı iyice bildiğim için bir teslimiyyet-i kâmile [*tam bir teslimiyet*] ile bu devr-i igtirâbın [*gurbet devrinin*] saat-i güzeştesini [*geçen saatlerini*] kâr sayıyorum. Nasıl saymayayım? İntizârdan [*beklemekten*] kurtuldum, tehlikenin birini atlattım. Ümitsiz yaşamakta da başka bir hâl var imiş.

Ne demiş idin? O akşam beraberce ayakta durup da imlâ-yı akdâh ettiğimiz [*kadehleri doldurduğumuz*] esnada:

"Garip meşrebim [*huyum*] var. Kimi birdenbire seversem ondan pek çabuk ayrılır, bir kere de ayrıldım mı, onu bütün bütün hafızamdan silerim" demiş mi idik? Hâlbuki beni hiç sevmedin. Ben derecât-ı teveccühün [*iltifatın derecelerinin*] şu kısmında bulunduğum hâlde artık hatırına gelmek şerefine mazhariyetimi [*erişmemi*] ma'mûl eder miyim [*sağlar mıyım*]? Beni unuttun bile diyemem değil mi? Aramızdaki münasebet şöylece görüşmekten ibaret kaldı. Fakat seni düşünenleri yâd edecek kadar vefâ-âşinâ [*vefalı*] olduğunu ekser [birçok] hâtırâtını [*anılarını*] naklederken hissetmiştim. İhtimal ki beni de şu eyyâm-ı gam [*gam günleri*] içinde bir kere hatırlayıp hiss-i kerîm-i vefâ-perverinden hisse-yâb-ı teveccüh eylemişsindir [*büyük vefakârlık hissinden hissedar etme iltifatını göstermişsin*]. Bu şaşkınlığımı ma'zûr gör [*affet*]. Bu türlü ümidime karşı nazara zen [*nazar atarak*] istihfâf olma [*hor görme*]. Rencide-i dil olanlar [*gönlü kırılanlar*] bu türlü evhâm [*kuruntular*] ile dem-güzâr olurlar [*vakit geçirirler*]. Hayale hakikat rengi verirler. Hatta onlarda bu yolda bir de gurûr-ı nefsânî [*nefse ait gurur*] vardır. Fikr-i teveccühü [*iltifat etme fikrini*] kabul edemezler de beni sevdiğinden böyle hâtır-şikenlikte bulundu [*gönül kırdı*] derler. Dünyada bundan gülünç komedi olmaz değil mi?

İhtimal ki bir gün gelir ne kadar aldanmışız diye söylenerek bin türlü heyecan ile geçirdikleri o ömr-i bedbahtâneye [*bahtı kara ömürlerine*] te'essüfler eylerler [*üzülürler*].

Ne yapalım? Biz de mi feleğe isnâd-ı kabâhat edelim [*kabahat yükleyelim*]? Beşeriyyet [*insanlık*] hangi râbıta-i kavîyye [*güçlü bağ*] ile ittihâd-ı hissiyyâtı [*hislerin birliğini*] te'yîd etmiş [*onaylamış*] ki ona ait olan anâsır-ı ibtidâ'iyye [*ilk unsurlar*] halelden masûn olsun [*noksandan emin olsun*]? Bu anlaşılmaz mu'ammâ [*bilmece*] değildir. Daha birkaç gün evvel aramızda bir muhabbet-i ciddiyye [*ciddi muhabbet*] var olduğuna inanıp dururken ufak bir tezelzül [*sarsılma*] neticesi olarak senden tebâ'üde [*ayrılmaya*] mecbur oldum. Bu hezîmet [*yenilgi*] henüz izâle-i merâret edemediği [*acısını gideremediği*] için arada sırada kendi kendime söyleniyorum.

İşte bu hezâyân-nâmede [*sayıklamada*] onlar biraz intizâm [*düzen*] bulmuştur.

On Bir

Ufuk karardıkça te'sîri [*etkisi*] hiçbir hissin vermeyeceği garip bir tahassür [*hasret*] içinde kaldım. Ben yine orada, seni ilk defa olarak beni sever zannettiğim o tepe üzerinde idim. Zulmet [*karanlık*] hatavât-ı muntazama ile [*düzenli adımlarla*] Maltepe'nin zirvelerinden kıyılarına doğru ine ine birdenbire deryayı kapladı. Ân-ı vâhidde [*emsalsiz anda*] benim de ser-i mükedderimden [*kederli başımdan*] geçerek Marmara'nın âfâk-ı ba'idesine [*uzak ufuklarına*] kadar istilâ etti. Çamların aralıklarından manzûr olan [*görünen*] parça parça, siyahımsı aydınlıktan oraları sepya[1] ile yapılmış bir orman hâlini andırıyor, dallar, kütükler kapkara kesilmiş, nazar-ı mütehayyire [*şaşkınlık bakışına*] karşı yanık bir meşcere [*koruluk*] gibi görünüyordu. Kimseler yok. Yalnız manastırın kapısından çıkan bir heyûlâ-yı muzlimin [*karanlık heyulanın*] arada sırada içeride bulunan birine söylediği sözler anlaşılmayacak derecede za'if akslar [*zayıf yankılar*] hâsıl ediyordu [*ortaya çıkarıyordu*]. Ben yine orada idim. Üzerinden seneler geçtiği hâlde henüz unutamadığım o gurûb [*günbatımı*] âlemini tahattur ediyor idim [*hatırlıyordum*]. Hafif hafif okuduğun şarkılar bir daha iâde-i

1. Sepya: Mürekkep balığının salgıladığı, resim yapmakta kullanılan, koyu kahverengine yakın siyah şeffaf boya. (y.h.n.)

asvât eyliyormuşçasına [*sesleri iade ediyormuşçasına*] sâmi'a-i vicdan [*vicdanın duyma gücü*] içinde tanîn-endâz oluyordu [*ses veriyordu*]. Fakat işittiğim terennümât [*nağmeler*] pek eski, âdeta karışık, mürûr-ı zamân [*geçmiş zaman*] ile sadâya ârız olan [*sonradan ortaya çıkan*] kesinlik gibi pürüzlü, benim istediğim edâ-yı âşıkâneden [*âşıkça edadan*] mahrum.

Nazarım ağaçlardan kurtulup da etrafa aksettiği zaman karşı sahil bütün bütün kararmış idi. Sema yıldızlar içinde kalmış, bir yandan da kevâkib-i sâire [*diğer yıldızlar*] doğuyor, o müzeyyenât-ı ulviyye [*yüce süslü şeyler*], gecelerin masâbih-i zî-kudreti [*kudretli aydınlatma araçları*] denilen o lem'aât-ı fezâ-neverd [*gökyüzünde gezen parıltılar*] muhîti yekdiğerine karışan sönük hâlelerle reng-i laciverdi-i eflâkî [*göklerin lacivert rengini*] tadîl ederek [*değiştirerek*] bir nev'-i mâ'ilin [*bir tür yatkınlık*] vücûda getiriyorlar, gözlerim onları seyr ile meşgul olduktan sonra zemine in'itâf eder etmez [*yönelir yönelmez*] yoruluyordu. Oralarda siyâhî-i rûşen [*parlak siyahlık*] diyeceğim bir açıklık var. Güya zalâm [*karanlık*], sipihr-i bî-kerân [*uçsuz bucaksız gökyüzü*] azameti tamamen kaplayamamış, yayılıp inceleşmeye mecbur olmuş gibi turâb [*toprak*] üzerinde gösterdiği kesâfeti [*yoğunluğu*] o sâha-i bî-pâyân-ı ezeliyyetde [*ezeliyetin sınırsız sahasında*] gösteremiyordu. Nücûmun [*yıldızların*] her birinden intişâr eden [*yayılan*] nûr-ı za'îf [*zayıf ışık*] karanlıklar içine gömülüp mahvoldukça rûşeni-i leyl [*gecenin parlaklığı*] artırıyor, adanın sath-ı mâ'ili [*meyilli yüzeyi*] üzerinde bulunan evler hayal meyal görünüyor, kâh bir şu'le-i bî-mecâl [*mecalsiz ışık*] pencerelere soluk bir renk vererek sönüyor, kâh bir şu'â'-ı müteharrik [*hareketli ışık*] odadan odaya girerek bir müddet sonra bir cây-i karâr [*dinlenme yeri*] buluyordu.

Bu leyl-i mükevkeb [*yıldızlı gece*], bana bütün maziyi düşünerek menâkıb-ı hayâtımı [*hayatımın hikâyelerini*] ikinci defa olmak üzere okumaklığıma müsait görünen

şu dem-i tefekkür [*düşünme zamanı*] çabuk çabuk mürûr etmedi [*geçmedi*]. Düşünceler, endişeler, unuttuğum kederler, ıztırâblar, mütehassir kaldığım [*özlem duyduğum*] saadetler, aldanışlar, beyhûde [*boş*] bekleyişler, nedâmetler [*pişmanlıklar*], bunları takip eden yeni hevesler, emeller, uykusuz geçirdiğim geceler, bî-tâb [*bitkin*] kaldığım günler, haftalarca süren mahrumiyetleri aylarla tükenmeyen hastalıklar, senelerce uzayıp giden ve nefes-i vâpesîn-i zindegîye [*zindeliğin son nefesine*] kadar sürecek olan sevdalar birer birer beynime toplandı. Toplandı da ne oldu söyleyeyim mi? Seni sevdiğimden dolayı kalben edindiğim bir maraz-ı mübrim [*zoraki hastalık*] şekline girdi.

Bana ihsâs ettiğin [*sezdirdiğin*] şeylerin zübde-i mahâsin ve seyyi'âtı imiş [*güzellik ve fenalıklarının özü imiş*] gibi derhal muhâkemât-ı fikriyyemi [*fikrî muhakemelerimi*] 'alâ'ik-i sâireden [*diğer bağlardan*] tecrîd ederek [*soyutlayarak*] tefâsîl-i beliyyâta [*felaketlerin ayrıntılarına*] girişmekten ise hulâsa-i derd-i derûn [*içsel dertlerimin özü*] ile iştigal etmekliğimi mûceb [*lazım gelen*] bir azaptır. Fakat bir kere düşün. Bu ne türlü bir azaptır? Bu ne âteşîn [*ateşli*] ıztıraptır? Dimağ teselli-bahş-ı hâtır olacak [*gönle teselli verici*] bir şey aramadan usanmış; bıkmış, 'acz-i tâm [*tam becerisizlik*] içinde kalarak kendini eyâdî-i vukû'âta [*olayların ellerine*] teslim etmiş, muttasıl [*sürekli*] olacağı düşünüyor. Diyor ki:

"Bundan sonra istediğim de olsa bî-fâide [*faydasız*]"

Bu hâle ye's [*ümitsizlik*] denilemez değil mi? Bu bir nev'i hayattır ki müddeti bir maksadın gittikçe kaybolduğunu seyir ve temâşâ [*seyretmek*] ile mürûr eder [*geçer*]. Bunun da intihâsı [*bitmesi*] arzu edilemez. Histe ihtilâf [*uyuşmazlık*] olsa bile hiçbir zaman hâssa-i îlâfı [*alışmaklık hâlini*] kaybedemez. Meselâ sana alışanlar seni sevenlerdir. Onlar bir başkasını da sevebilirler. Fakat senin öğrettiğin tarzda, senin istediğin fikr-i meşrebde [*tarz üzere*], seni timsâl-i aşk [*aşk sembolü*] ve hevâ [*heves*]

bilerek severler. Garip değil mi? Ben bile bu incizâbâttan [*cezbelerden*] kurtulamadım. Bir başkasını sevmeye çalışıyorum. Hem de seveceğim. Hatta seni sevdiğim kadar seveceğim. Ben gönlümü bilmez miyim?

Belki o, sana tesir etmek bilmeyen bazı husûsiyet-i kalbiyyeden [*kalbî özelliklerden*] mü'teessir olur [*kederlenir*] da bana bir başka yolda ilhâmât-ı sevdakârânede [*âşıkça ilhamlarda*] bulunur. Eğer muvaffak olursam onu da bu yerlere getireceğim, buraları, seninle beraber gezdiğimiz yerleri, sana okuduğum te'essürât-ı vicdâniyyeyi [*vicdanî kederleri*], sana karşı gösterdiğim vefayı mutlaka ona da göstereceğim. Onun için de ağlayacağım. Iztırap çekeceğim. İhtimal ki birkaç gün onunla da mesudâne [*mutlu*] yaşayacağım. O da beni düşündürecek, endişeler içinde bırakacak kederlerle üzecek, tahassürlerle [*kederlerle*], aldatmalarla, bekletmelerle, nedametlerle [*pişmanlıklarla*], mahrumiyetlerle oyalayacak. Ben bunları bile bile yapacağım. Bakalım. İkinci aşk daha şiddetli olur derler. Sahib-i tecrübe [*tecrübe sahibi*] olduğum için seninkinden fazlasını hisseder etmez malumat veririm.

İşte orada düşündüklerim bu türlü şeyler idi. Nazarım bütün bütün köşke müteveccih olduğu [*yöneldiği*] hâlde kevâkib [*yıldızlar*] altında seninle uğraşıyordum. Başımı çevirip de sağıma baktığımda forusforlu [*fosforlu*] iki gözün bana doğru medd-i inzâr etmekte [*uzunca bakmakta*] olduğunu gördüm. Bu müthiş civân [*yakışıklı*] manastırın dîde-bân-ı şeb-revânı [*gece gezen bekçisi*] imiş. Elimi uzattım başını eğdi. Sevdim. Okşadım. Sevdikçe bana alıştı. Yavaş yavaş yerimden kalktım. Saat epeyce ilerlemiş olduğundan ağır ağır yürüdüm. Köpek de benimle beraber sınıra kadar geldi! Orada bir daha okşadım. Resm-i vedâ'ı ifâ ederek [*veda alayı gerçekleştirerek*] ...'ye geldim. Âh! Onlar yine seni düşünmek için bu kadar geciktiğimi anladılar. Daha ziyade üzmemek için yeni aşkım hakkında bahisler açarak benimle eğlendiler. Kendilerine te'mînât-ı kat'iyye [*kesin güvence*] verince şaşır-

dılar. Onun namına yazdığım birkaç manzumeyi kopya ettiler. Mektubumla beraber sana gönderecekler. Beğenilecek şeyler değil ama mutazammın olduğu [*kefil olduğu*] hissiyât-ı kalbiyyeden [*kalbin hislerinden*] hangi derecede olduğumu keşfedersin.

On İki

Mekr-i aşk ve ibtilâda [*aşk ve tutku aldatmasında*] eyâdi-i zamanda [*zamanın ellerinde*] esir imiş. Keder hücumuyla beni rencide ederek saçlarımda beyazlar, gözlerimde dolu dolu hayal, fikrimde senin bildiğin âsâr-ı perişânîyi [*perişanlık eserlerini*] hâsıl edeli kendimi düşünememek gibi bir lâkaydî-i tâm [*tam umursamazlık*] içinde kalmış iken sonraları yavaş yavaş açılmaya, hele şimdi başka başka düşünmeye başladım. Fakat pek za'ifim [*zayıfım*], pek müteredditim [*tereddütler içindeyim*]. Unuttuğum şeylerden biri sevimli bir hatıra tarzında görünür görünmez yine eski hâle 'avdet etmek [*dönmek*] istiyorum. Kendi kendime:

"Ne türlü sevimli idim?" diye bir su'âl-i garîb îrâd ediyorum [*tuhaf soru soruyorum*]. Bu suali hâl ederek ondan çıkaracağım neticeyi buluncaya kadar uğraşıyorum. Bulduğum netice nedir biliyor musun? Âh! Sen ne kadar zekisindir, ne kadar vâkıf-ı hâlimsindir [*hâlimden anlarsın*]! Eminim ki bu suali sana îrâd etsem [*sorsam*] derhal:

"Bu türlü sevimlisin" diyerek sence malûm olan şiddet-i münâsebetimi [*ilişkimin şiddetini*] imâ edersin değil mi? Çünki ahvâl-i kalbiyyede [*kalbin hâllerinde*] derece aramak, o dereceye göre revâbıt-ı vicdaniyyeyi [*vicdanî bağları*] kayd altına almak, bu nevi inkılâbât-ı hissiyyede [*his değişikliklerinde*] fikr-i iktisad [*iktisat fikri*] ile davranmak

erbâb-ı tulûnun [*döneklerin*] kârıdır. Fakat iyice düşünebilecek olursa mesut olanların bunlar olduğuna hüküm verilir. Ben bile en ufak bir tenezzülü [*kibirsizliği*], en küçük bir tezekküresi [*hatırlayışı*], bir saat kadar imtidâd eden [*uzayıp giden*] musâhibe-i samîmânesi [*samimi sohbet arkadaşlığı*], tesadüf ettikçe tebessüm etmek isteyen dudaklarının bir cebr-i zâhiri [*görünürde zorlama*] ile i'âde-i ciddiyet edişi [*ciddiyeti iade edişi*], uğradığı tekallübât-ı kalbiyyeden [*kalbî değişimlerden*] bir nebzesini bana izhâr edecek [*gösterecek*] gibi görünen dalgın, endişeli, muharrem-zâr-ı derûn olmak [*gönlü muharrem yeri olmak*] hevesiyle titreyen nazarları, tâ uzaklardan beni görüp tanıdığını kendine mahsus, o irfân ve zekâya has, o tarz-ı ihsâsa [*hissediş tarzına*] yakışan, o dîdenin [*gözün*] meriyyât-ı hâriciyyeden [*haricî gözle görünenden*] hâsıl ettiği te'essürü [*üzüntüyü*], kalbine nakl ve isâlde [*ulaştırmada*] hâ'iz olduğu [*sahip olduğu*] şiddet ve kuvvetiyle münasip düşen vaz'-ı sâbiti [*sabit tavrı*], yeni yeni peydâ olmak [*belirmek*] üzere olduğunu kendinin hissettiği, zaman zaman adeta bilmek derecesine kadar vardığına hükmetmek istediği incizâbıma [*cazibeme*] karşı mekîn [*vakarlı*], metin, tıpkı senin gibi ağır durarak o tavrıyla, o hâliyle, o bakışlarıyla bekâsını ilk sevmeye başladığım o anı andıran tegallütât-ı teveccühkârânesi [*iltifat edercesine yanılgıları*], sahifeleri nakş-zâr-ı küdûrete [*kederin nakşedildiği yere*] döndüren hezeyânlarıma [*saçmalamalarıma*] arada sırada iltifat ettiğini ne zaman sana ait bir şey yazarsam, onu gördüğümde garip bir melâl-i tahassür [*özlemin verdiği hüzün*] ile bir başkasını yâd ettiğini işrâb eden [*ima eden*] hâlleri, seni düşündüğüm esnalarda onu da hayâlâtımın [*hayallerimin*] içine katıştırdığım demlerde beni ihâta eden [*kuşatan*] lutf-ı hâtırası pek ziyade latif bir imtizâc [*uyum*], pek ziyade rûh-perver [*ruh okşayıcı*] bir zevk-i serî hâsıl eden [*seri bir zevk oluşturan*] o kadına temâyül etmek [*yönelmek*], onu arayıp sormak, adeta sevip seni unutmak, daima seni

ona kalp ederek âtîden ümîdvâr [*gelecekten ümitli*] olmak gibi medâr-ı teselliyet [*teselli vasıtası*] olacak âmâle [*ümitlere*] düşerek biraz vâyedâr-ı neşât [*sevinçten kısmetli*] olur gibi oluyorum. Fakat bu itirafım kendi kendimedir. Sen onu pek yakından tanırsın. Bilirsin, konuşursun. İhtimal ki ona benden çokça bahis bile etmişsindir. Eğer o beni bulunduğum şu devr-i buhranı [*bunalım devrini*] sania'-ı temâyüllerle [*temayül işleriyle*] de geçirmeye âmâde [*hazır*] olduğumu bilse zannederim ki bu maksadımı başka bir nokta-i nazardan okşaya okşaya vücuda getirerek nevaziş [*gönül alma*] ve iltifatın yaralı bir gönül üzerinde göstereceği tesîrât-ı minnetdârâneden münbais [*minnet edercesine etkilerinden doğan*] âsâr-ı celîye-i vefâ-şinâsâneyi [*vefa bilirliğin besbelli eserlerini*] görmekle cebr-i mâfât etmeye [*kaybolanın yerine başka şeyle avunmaya*] tenezzül eder. Ne çare? Ne faide? Ne divanece düşünüş! Ne kadar hod-perestlik [*bencillik*]? Demiş idim â. Daima kendimi düşünememek gibi bir lakaydı içindeyim. Onun kalbindeki mücâdelâtı [*mücadeleleri*] bilmeden kendime nispet etmeye kadar dâ'ir-i tahayyülâtımı [*dönen aklıma, gönlüme getirdiklerimi*] tevsî' ediyorum [*genişletiyorum*]. Saçma sapan söylüyorum. Olmayacak şeylerden ümîd-vâr oluyorum. Dediğin gibi pek zavallıyım.

Fakat uğraştığım şu maksat tabii olmasa bile iyice tecrübe-âmûz [*tecrübe verici*]. İkinci bir sevdâ-yı mecnûnâneyi ihtiyar etmekteki [*çılgınca sevdayı seçmekteki*] zevk, bakalım ikinci bir hayat hâsıl edebilecek [*oluşturabilecek*] mi? Onu gördüğüm zaman henüz o derecede müte'essir [*üzgün*] olmuyorum ama sürûr-ı nâ-be-hengâme [*vakitsiz sevince*] uğrayanlarda tahassül eden [*ortaya çıkan*] çabuk kaybolucu bir ümit içinde kalıyor. Onu bir zaman sevmiş olanlar, şimdi de sevmek iddiasında bulunanlarla konuştukça, lehinde işittiğim menâkıb-ı dûr-a-dûr mahzûz [*uzaktan uzağa haz veren hikâyeler*], aleyhine sarf edilen müftereyâtdan [*iftiralardan*] mükedder oluyorum [*öfkeleniyorum*].

O da senin gibi deryâ-perest [*denizi seviyor*]. Dalgalar, cereyânlar [*akıntılar*], gemiler, onu eğlendiriyor. Akşamüzeri kendine yakıştırdığı kâh açık hevâî' [*hava rengi*], kâh koyu bir renkte hırvânî[1] biçimindeki yeldirmesini giyiyor, en zarif bir örtü ile başını setr ederek [*örterek*] ağır ağır sahile iniyor. Muhatap olduğu demlerde sandalına binerek koyu Marmara'nın maruz olan kenarından ortalara doğru açılıyor. Saatlerce duruyor. Âsûde [*huzurlu*], münzevî [*insanlardan uzak*], sakin. Ben o sevdiğim sâha-i mütemevvicde [*dalgalı bölgede*] onun yanına kadar ilerlemeye cesaret edemiyorum. Ya bir taş üzerinde otururak, yahut onun seyir ve tenezzühünden [*gezintisinden*] sonra çıkacağı tarafta gezinerek muntazır-ı 'avdeti oluyorum [*dönüşünü gözlüyorum*]. O, bunların cümlesine vâkıf [*biliyor*].

Tesadüfümüzde ne ümit verecek bir harekette ne de mahzun bırakacak vaziyette bulunur. Lakin ibtilâyı [*tutkuyu*] sizden meşk edenler [*talim edenler*] bu etvâr-ı mahsûsanın [*özel tavırların*] neye delâlet ettiğini derhal keşfederler değil mi? O bana bu hâliyle, o tavrıyla mütenassıh olup olmadığımı [*nasihat dinleyip dinlemediğimi*] soruyor, ekseriya yanımdan geçerken birdenbire adaya dönerek yanındakine medfen-i aşk ve muhabbetim olan [*aşk ve muhabbetimin mezarı olan*] o kara parçalarını gösteriyor, nazarı oraya in'itâf edip [*çevirip*] dururken bana doğru teveccüh ederek [*yönelerek*] hâtırât-ı vicdaniyyemden [*vicdanımın anılarından*] şimdi ne gibi parçalar kaldığını istifsâr etmek [*soruşturmak*] istiyor, yolun darlığını bahane ederek ziyâdece takarrüb edince [*fazlasıyla yaklaşınca*] gözleriyle selam verdiğini müte'âkib [*ardından*]:

---

1. Hırvânî: Düz yakalı önü ilikli bir çeşit elbise. Şehzade Abdülmecid'in okumaya başlamasından dolayı yapılan törende, yakınlarının bu elbiseyi giymeleri istenmiş ve bu husus, devletin resmi gazetesi olan Takvîm-i Vakâyi'de tebliğ edilmiştir. (y.h.n.)

"Siz de gecikmişsiniz." tarzında bir iltifat ile geçip gidiyor, kaç defa durdurup beyân-ı hâl etmeye [*hâlimi anlatmaya*] niyet ettim ise o saatlerde keşf-i maksat [*maksadın keşfi*] gibi ekser nisvânın muzhir olduğu [*kadınların çoğunun ortaya çıkardığı*] kuvve-i istihrâciyyeden bi'l-istifade [*anlam çıkarma gücünden yararlanarak*] hissettirmeyecek bir surette tebâ'üd ediyor [*uzak düşüyor*], tıpkı senin gibi celb-i kulûb [*kalpleri kendine çekmek*] için kendinin icat etmek fikrinde bulunduğu hiss-i iştiyâk-âverî [*arzu duyuran hiss*] ile beni oyalandırıyor. Geçen akşam yine o sahilde buluştuk. Sandala binmek üzere iken beni gördü. Eliyle takarrüb etmekliğimi [*yaklaşmamı*] emretti. Ben sana yollamak üzere zihnen tertip ettiğim şu manzume ile meşgul idim:

Urmuş o sevâhil gözüne
Elvân-ı sipihr-i bî-kerânın
Nîrengi sanır gören zamanın
Âveng-i şu'â'ı pare pare
Bin hâtıra, bin nühüfte iş'âr
Manzûr bu çeşm-i girye-bâre
Kim her biri eyliyordu ihtâr
Eyyâm-ı gammı dil-hazîne

[*O sahiller, uçsuz bucaksız semanın renklerini gözüne çarpmış. Işık demetini parça parça gören, zamanın nirengi sanır. Bin hatıra, bin gizli anlatma bu ağlayanın gözüne görünür. Ki her biri gam günlerini gönül hazinesi uyarıyordu.*]

Mebhût, lisân-ı hâl-i devrân
Her yerde garîb ü zâr gönlüm
Ağlardı bu bî-karar gönlüm
Mâzîyi görünce mahv ü nâbûd
Âtî-yi zalâm hiçe makrûn
Öldümse deyip cihânda mevcûd

Derdi kalayım mı böyle mahzûn?
Ümîd, ne oldu nerede pinhân?
[*Zamanın hâl dili şaşkın, gönlüm her yerde garip ve ağlamaklı. Bu kararsız gönlüm ağlardı. Geçmişi görünce mahvolup ve perişan olur. Karanlığın geleceği, yaklaşmakta. Öldümse deyip cihanda mevcut, böyle mahzun kalayım mı, derdi. Ümide ne oldu, nerede gizlenmekte?*]

Emvâc, süvâr reng-i hurşîd
Deryada alay alay nümâyân
Hepsi o sevâhile şitâbân
Gözyaşlarımı alıp giderler
Gittikçe olur önümde peydâ
Hâtırada duran hayâl-i dilber
Lakin bu tecelliyât-ı garrâ
Vermez yine bir dakîka ümîd
[*Dalgalar, güneş rengi binici. Deryada alay alay görünmekte. Hepsi o sahile koşmakta. Gözyaşlarımı alıp giderler. Hatırada duran sevgilinin hayali, gittikçe önümde belirir; lakin bu şaşaalı ortaya çıkma, yine bir dakika ümit vermez.*]

Etraf karardı oldu âfil
Ol ahter bî-hemâl gerdûn
Derya da, semâ da, ben de mahzûn
Emvâc, soyundu zînetinden
Bir velvele kaldı sade cârî
İnlerdi zemîn şemâtetinden
Yâ Rab ne idi? O hüzn-i sârî
Eflâk bile bükâya mâil
[*Günbatımı vakti geldi ve etraf karardı. O yıldız ortaksız deveran etmekte. Deniz de, gökyüzü de, ben de hüzünlü. Dalgalar süslerinden soyundu. Ortalıkta sadece bir gürültü kaldı. Toprak gürültüsünden inlerdi. Ya Rab neydi o yayılan hüzün? Gökler bile ağlamaya meyletmekte.*]

Görmezdi fakat yine nigâhım
Endişe ile onu arardı
Eyvâh! Bütün sular karardı
Mahv oldu hayâl-i bihterîni
Söndü nazarımda şevk-i manzar
Kimdir? Kim olur? Odur karini
Elbette yine doğar bu ahter
O sâhil olur karargâhım
[*Nazarım onu görmezdi; fakat yine endişe ile onu ararda. Eyvah! Bütün sular karardı. En iyi hayali mahvoldu. Manzaranın keyfi nazarımda söndü. Kimdir? Kim olur? Odur yakını. Bu yıldız elbette yine doğar ve o sahil karargâhım olur.*]

Bir nağme gelir ba'îd ve bî-tâb
Sahilde gezer bütün enîni
Tanbûr gibi hazîn tınını
Eyler beni dâğdâr-ı hicrân
Hicrân demini bilir misin sen?
En hisli beyânıdır bu efgân
Öldürdü beni bu âh u şiven
Bilmem ki ölür müyüm rehâ-yâb?
[*Bir nağme gelir uzak ve yorgun. Bütün iniltisi sahilde gezer. Tambur gibi hüzünlü tınısı, bana ayrılığın acısını çektirir. Ayrılık zamanını bilir misin sen? Bu feryat en hisli beyanıdır. Beni bu ahlar ve sızlanmalar öldürdü. Bilmem ki rehavete erişip de ölür müyüm?*]

Mahv olsa dahi ümîd-i vuslat
Bir hâtıradır kalan gönülde
Vardır yine her zaman gönülde
Endîşeli bir emel ki bitmez
Bir öyle emel ki yârdırlar
O gitse bile hayâli gitmez
Ondan bana yâdigâr derler
Bir hâtıradır kalan nihâyet

[*Kavuşma ümidi mahvolsa da, gönülde kalan bir hatıradır. Gönülde yine her zaman bitmeyen endişeli bir emel vardır. Öyle bir emel ki sevgilidirler. O gitse bile hayali gitmez. Ondan bana yadigâr derler. Bir hatıradır kalan nihayet.*]

Kemâl-i tereddüd [*tam tereddüt*] ile ilerledim. Etrafına bakındıktan sonra dedi ki:

"Deniz gayet güzel. İsterseniz siz de çıkın. İlerlerde görüşürüz."

Bu türlü emirlerin mutazammın olduğu [*içerdiği*] nikât-ı dil-nüvâzânenin [*gönül okşayıcı nükteler*] ne türlü tesir edeceğini bilirsin â! Bu sözlerin bir nâ-ümîd [*ümitsiz*] üzerinde hâsıl edeceği tesiri takdir edersen â. Ben seninle meşgul iken birdenbire unuttum. Şu'â'-ı mehtâb [*mehtabın parıltıları*] içinde gül renkli birer kabartı gibi görünen o cezâir-i sagîre [*küçük ada*] ufala ufala pîş-i enzârımda [*gözümün önünde*] kayboldu. Ne sen varsın, ne de o adalar. Cevap bile vermeyerek sandal taharrîsi [*arama*] maksadı ile koştum.

Benden gayrı kimse yok. Kürekler ellerinde. O zaman cem'-i hâtır ederek [*hatırımdakileri toparlayarak*] seni gece yarıları adanın etrafında yalnızca gezdirdiğimi düşündüm. Muhit-i cezirede [*adalar civarında*] dolaştıkça en tenha yerlerinde durarak infilâk-ı seheri [*seherin ağarmasını*] görmek hevesiyle sandalımızı bir kumluğa oturtarak semâ'-yi mükevkeb [*yıldızlı sema*] altında kâh hazîn [*hüzünlü*] bir nağme ile kâh gecenin uyku bilmeyenler üzerinde hâsıl ettiği [*oluşturduğu*] ta'ab ve sıkleti [*yorgunluk ve ağırlığı*] konuşmakla dem-güzâr olduklarımızı [*vaktimizi geçirdiğimizi*] birer birer tahattür ettim [*hatırladım*].

Bu düşünce ile tâ yanına giderek yarım saat kadar suların keyfince aktık. Bana inzivâ âleminin letafet ve istirahatından bahsetti. Gelecek mehtaba yine başlayarak

şöylece bir musâhibe [*sohbet arkadaşı*] ile vakit geçirmekliğimizin muvâfık [*uygun*] olup olmadığını sordu. Ne kadar garip! Senin hâline ne kadar muvâfık [*uygun*]! Fakat daha bir ay kadar bekleyeceğim!

On Üç

Birkaç aydan beridir sizi unutur gibi oldum. Meğer sizi unutmaya çalışmakta da ayrı bir lezzet var imiş. Nasıl oluyorum biliyor musunuz? Unutayım diye muttasıl [*sürekli*] sizinle uğraşıyorum. Fikren sizi maziye bırakıyorum. Güya ben ilerliyorum. Dönüp dönüp ircâ'-i nazar ediyorum [*geçmişe dönüyorum*]. O zaman ruhumda hâsıl olan bir teheyyüç [*coşku*] ile size bakıyorum. Eğer lakayd [*ilgisiz*] iseniz, bana karşı laubali duruyorsanız bir hiss-i hased [*kıskanma hissi*] ile yanınıza kadar koşarak o nazar-ı hazîn-i hayâlîyi [*hayalin hüzünlü nazarını*] kendime çeviriyorum. Görüyorsunuz a. Hayalinizi bile kıskanıyorum. Eğer bana karşı mugber [*gücenik*] görünüyorsanız istirhâmâtda bulunuyorum [*yalvarıyorum*], o hayale karşı diyorum ki:

"Sevmek için öğrendiğim seyyiât-ı vicdâniyye [*vicdanî kötülükler*] hep senin mahsûl-ı icrâ'âtındır [*yaptıklarının ürünüdür*]. Beni bu ana kadar yaşatan, bu türlü bir ma'îşet [*dirlik*] ile büyüten, bu türlü hâllere alıştıran, sana hasret bırakan, bu deliliklere giriftâr eden [*düşüren*] sensin. Sana merbûtiyyetim [*bağlılığım*] yüzünden bu hâllere girdim."

Bazen o hayal bile beni istihfâf ediyor [*küçümsüyor*]. Tavrı, hâli:

"Hani yâ! Sen birini sevecektin, benden başkasını bulacaktın. Onun sana öğreteceği menâkıb-ı sevdakârâneyi [*âşıkane hikâyeleri*] birer birer nakledecektin." gibi sitemleri döküp sayıyor. Demek istiyor ki:

"Sen benden başkasını sevemezsin. Onlar seni tahrîs eder [*hırslandırır*], sen de onlara meyledersin. Fakat sen benimsin. Onların olamazsın. Aramızdaki incizâb [*cazibe*] pek kuvvetlidir. Fakat dostum bizim ebedi bildiğimiz bu muhabbetler, bu sevdalar, ebediyyete nisbetle [*sonsuzluğa oranla*] asgar-ı nâ-mütenâhî [*küçüklerin en küçüğü*] addedilecek [*kabul edilecek*] bir zaman zarfında biter, mahvolur. Gel. Sen yine sevdâ-yı kadîmine ric'at et [*eski sevdana dön*].

Yine o hicranlar, o firkatler, o elemler, kederler, sevinçler, âlemler tekerrür etsin. Biz böyle alıştık, artık böyle gideriz.

Evet. Bu hakâyık-ı hissiyyeye muttali' oldukça [*hissi hakikatleri öğrendikçe*], sizden bana intikal eden sözleri duydukça bir başkasını, seni sevdiğim muhabbetle sevmek kâbil [*mümkün*] olamıyor. İki aydan beridir onu da göremiyorum. O da hasta imiş. O da senin gibi bir diğerini seviyormuş. Ben bu tafsîlâta [*detaylara*] bi-t-tesâdüf [*tesadüfen*] vâkıf oldum.

Âh! O hayal, o tecellî-i mu'azzez [*aziz talih*]! Bilseniz ne kadar mütehavvil [*değişmiş*], ne kadar rengârenk! Ekseriyyâ [*çoğunlukla*] mütefekkir [*düşünceli*] görünüyor. Acaba beni mi düşünüyor diye hayaller içinde kalıyorum. O anlıyor, hissediyor. Daha ben o cümleyi tahattür eder etmez [*hatırlar hatırlamaz*] benim safiyetime, benim kendime ehemmiyet verişime hande-zen istihzâ oluyor [*kahkaha atarak alaya alıyor*]. O zaman da birdenbire tağyir ederek [*bozularak*] bir daha görünmüyor. Onun için bu cümleyi bir daha tahattür-i itmâmına [*hatırlamamaya*] hasr-ı gayret ediyorum [*gayret sarf ediyorum*].

Eğer "Neşide" gülmeye idi bir daha ihyâ-yı hayâl etmek [*hayali canlandırmak*] mümkün olamayacak idi. Aman

o kız! O bekr-i zekî [*zeki genç*], o zekâ-yı besîm [*güleç zekâ*], o hande-i bahar [*bahar gülüşü*], o güşâyiş-i nevbâve-i emel [*emelin turfanda ferahlığı*], şimdiki hasta gönlün ilk ümîd-i şa'şa'a-dârı [*gösterişli ümidi*], o sarı saçlı, mütefekkir nazarlı [*düşünceli bakışlı*], güler yüzlü, her türlü yürüyüşü bir dilberin hıramını [*salınarak yürüyüşünü*] andıran Neşîde, istifsâr-ı hatırıma [*hâlimi hatırımı sormaya*] tenezzül etmeye idi bir daha seni göreceğime inanmayacaktım. Gelir gelmez, odama çıkarak beni öptü. Âdeti olduğu üzere –[Siz bizi sevmezsiniz ama biz sizi severiz.] diye kendisince kinayeli addettiği sözleri güle güle söyleyerek karşıma oturuyordu.

O kadar sevindim, o kadar memnun oldum, o derecede meserret [*sevinç*] içinde kaldım ki buna bahtiyarlıktan mâ-'adâ [*başka*] bir şey denemez. Zaten o melek tıynet [*yaratılışlı*], teselliyet-i mücessimedir.[1] Nerede bulunursa bulunsun orasını şâd eder [*neşelendirir*], sevdirir insana masumiyeti sevmekteki lezzeti kendini sevdirerek ihsâs eder [*hissettirir*]; bakın kendi kinayesine cevap olarak söylediğim:

"Sizi sevenler böyle üç ayda bir mi hatır sorarlar?" cümle-i istifhâmiyyesine [*soru cümlesine*]:

"Yine sizden ziyade vefalıyız. Ya siz hiç gülmüyorsunuz â." tarzında cevap vermesin mi? Fakat o güzel kız, o timsâl-i 'irfân [*irfan sembolü*] benim kendisini arayıp bulmaklığıma mani olan esbâb-ı zâlimâneyi [*zalimce sebepleri*] bilmiyor. Beni kendi hareketimde serbest zannediyor. Beni ithâm etmekten [*suçlamaktan*] zevk alıyor. Bilmiyor ki aramızda bir hufre-i iftirâk [*ayrılık çukuru*] açılmış, muttasıl [*sürekli*] derinleşiyor, daima ka'r-ı nâ-yâb [*dibi bulunmayan*] hicrâna [*ayrılığa*] doğru ilerliyor. Bilmiyor ki ben kendisini ziyaret etmekte hür değilim, onu her istediğim zamanda sevmeye ne layık, ne de muktedirim.

1. Mücessime: Tanrı'yı cismi olan bir varlık gibi tasavvur eden, O'nun insan şeklinde olduğunu ileri süren batıl mezhep, müşebbihe, antropomorfizm. (y.h.n.)

Hâlimden kederli olduğumu anlar anlamaz:

"Siz daima böyle mahzûn [*hüzünlü*] duruyorsunuz. Kederinizi benden niçin saklıyorsunuz?" [diye sorup] Bana bir gün:

"Hakiki dost olanlar sırlarını birbirlerinden saklamazlar. Duymamış mı idiniz?" dedi.

O zaman birdenbire şaşaladım. Neşîde'nin bu su'âl-i mantıkıyyesine [*mantıklı sorusuna*] ne cevap vereyim? Bi-t-tab' [*tabiatıyla*] te'vile [*yorumlamaya*] kalkıştım.

Dedim ki:

"Kızım! Sen hakiki dostumsun. Esrârım [*sırlarım*] olsa idi sana söylerdim. Fakat hakiki bir dost diğerini müte'essif edecek [*üzecek*] kederini söylemekte imsâk etmelidir [*cimri davranmalıdır*]. Bâ-husûs [*özellikle*] senin gibi daima gülmeye alışmış olan güzel kızların yanında bizim gibi başlı başı mükedderlerin [*kederlilerin*] keder-sûzını [*keder yakıcılığını*] bile ağzına alması icap etmez.

Ne dersiniz? Neşîde bu sözlerimi kemâl-i ciddiyetle [*tam ciddilikle*] dinledikten sonra sustu. Benimle iki üç saat kadar başka yolda konuştu. Mahzûnâne [*üzüntülü*] veda ederek gitti. Ben yine eski hayalimle karşı karşıya kaldım.

On Dört

Neşîde'ye

Geçen bahar idi. Şişli tepelerinden süzülüp Kâğıthane'ye serpilen bedâyi'-i mümtâze-i letâfeti [*güzelliğin imtiyazlı eserlerini*] görmek, şöylece bir tenezzüh etmek [*eğlenip gezmek*] maksadıyla yürüdüm. Muhât olduğum hevâ-yi muattar [kuşatıldığım güzel kokulu hava], hissiyatımda intibâh hâsıl etmek [*uyanış sağlamak*], beni başka şeyler, eski sevdalar, bu yerlerde geçirdiğim ömr-i mütefekkirâne [*düşünceli ömür*], kaybettiğim huzur ve vicdan ile oyalamak üzere iken iki ejder-i siyâh [*siyah ejderha*] gibi nakil olduğu faytonu sürükleyen bir çift yağız at birdenbire güzergâhımda belirdi. Koşuyorlar, arabayı parçalayacaklar, ispîr [*uşak*], henüz kendisini şaşırmamış, içindeki siyah çarşaflı kadından biri bayılmış, diğeri dizlerine yüzükoyun kapanmış, müstemend-âne [*gamlı*] bir varta-i mechûleye [*bilinmez uçuruma*] doğru gidiyorlar. Şaşırdım, bu za'îf [*zayıf*] beden ile imdada yetişmek benim için mümkün değil. Etrafta kimseler yok. Fakat fayton yaklaşır yaklaşmaz nazar-ı dehşetim [*dehşetli bakışım*] o baygın vücudun simasındaki vaz'-ı mütevekkilâneden [*tevekkül edercesine tavırdan*] son derecede hissedâr-ı te'essür oldu [*kederinden payını aldı*].

Gözler başka bir nigâh-ı teslimiyyet [*teslimiyet nazarı*] ile semaya dönmüş, başı faytonun körük tarafına düşmüş, saçları, çehresi aşikar.

Yazık! Demek ki zaman kalmadan gözden nihân oluyor [*kayboluyor*]. Yalnız kemâl-i sür'atle [*büyük hızla*] ufalan bir heyûlâ-yı mütebâ'id [*uzak heyula*] görünüyordu. O da bir müddet sonra kayboldu.

Acaba ne türlü bir his idi ki onları unutmak hevesiyle vadiye inmeye kendimde bir mecburiyet gördüm. Hem iniyorum, hem onları düşünüyor, ne olduklarını merak ediyordum. Fakat birinci meyli döner dönmez güya oraya muntazaman konulmuş gibi kadınlara mahsus bir el çantası gördüm. Bu lakîta [*sokakta bulunan nesne, eşya*], mutlaka o rehrev [*yolcu*] ve bî-şu'ûrun [*şuursuzun*] düşündürdüğü idi. Kemâl-i tehâlük [*büyük bir arzu*] ile aldım, ne kadar zarif! Acaba o kadın kim idi? Şimdi tesadüf etsem bile tanıyamam. Derûnunda [*içinde*] neler var?

Neler mi var? İhtimal ki bir sene zarfında kalbi, gönlü tebdilât-ı külliyeye uğramıştır [*tamamen değişmiştir*]. Belki... Kim bilir? Belki o hâlâ hastadır. Acaba onun bana bir gün durup dururken:

"Erkek olsaydım da senin ahvâl-i rûhiyyeni [*ruhunda olup bitenleri*] tedkîk eyleseydim [*inceleseydim*]" dediği zaman erkek namına hissettiği vefa ve sebâtı [*kararlılığı*] anlattığı derece-i ihtisasından mıdır [*hissetme derecesinden midir*]? Yoksa benim gibi bî-sebât [*kararsız*] mıdır(?) yoksa benim gibi tenâzur-ı hissiyyâtdan [*hislerin bakışımından*] müte'essir olarak [*etkilenerek*] bî-karar [*kararsız*] mıdır? Ben o gün yine oralarda geziniyordum? Onun bana ilham ettiği şi'r-i sevdâ-yı tahassürü [*sevda hasretinin şiirini*] ezberliyor, yeni fakat bütün hissiyât-ı bedbahtânemin [*talihsizlik hislerimin*] ilelebet bir noktada içtima'ından [*toplanmasından*] tahsil eden [*elde edilen*] te'essürâtın [*kederlerin*] derecât-ı feverânını [*coşkusunun derecelerini*] düşünüyor, samimiyet içinde birdenbire ga-

leyana gelen son bir ümidin ve hemm ü hayâlden [*gam ve hayalden*] ibaret olup olmadığını tedkîk ediyor [*inceliyor*], onun dediği gibi; vefa ve sebâtı [*kararlılığı*] kemâl-i mihnet [*tam bir sıkıntı*] ile öğrendiğime inanıyor, âh! Şimdi onu sevdiğimi, seneler geçtiği hâlde bile yalnız baht ve tesadüfün ilcâsıyla [*zorlamasıyla*] göre göre teskîn-i hicrân eylemeye [*ayrılık acısını dindirmeye*] mahkûm olduğumu anlıyor, o dehşet arasında bile onu hayalen görüyor, benimle beraber o iki bî-çâreye [*çaresize*] acıdığını hisseder gibi oluyor, geçirdiğim o leyle-i iftirâkdan bakıyye [*ayrılık gecesinden arda kalan*] bir tab-ı hüzn-efzûn ile [*hüzün artıran hâliyle*] üzülüyordum.

Yavaş yavaş çantayı açtım. İçinden al bir mendil, kenarı siyahlı, bir beyaz mendil. Ufak, zarif bir âyîne [*ayna*], küçük bir pudra kutusu, mini mini bir sünger, bir eldiven, kenarından yırtılmış düz, sade bir zarf, sırasıyla çıktı. O eşyanın kâffesini [*hepsini*] bir tarafa bırakarak zarfı taharrîye [*incelemeye*] başladım. Evet, içinde bir mektup var. Ona verilmiş. O okumuş; ihtimal ki yeni almış idi.

Bu eşya, bâ-husûs [*özellikle*] böyle bir nemîka-i yâdigâr [*yadigâr mektup*] şimdi onda olsa idi belki çürümüş, atılmış, yırtılmış idi. Ben ise bir seneden beridir saklıyorum. Acaba şimdi neşretsem [*yayımlasam*] memnun olur mu? Her hatırayı hafıza idâme edemez [*tutamaz*]. Fakat sahâ'if-i vicdân [*vicdan sayfası*] dediğim bu kitaba onu pâydâr eder [*kalıcı kılar*]. Onun için yazıp sana yolluyorum...

"Siz galiba zübde-i mahâsin-i hayât [*hayatın güzelliklerinin özü*] olmak üzere tahalluk etmişsiniz [*ahlaklanmışsınız*] ki ilk teşerrüfüm [*şereflenmem*] zamanından itibaren kâffe-i revâbıt-ı kalbiyyem [*kalbî bağlarımın hepsi*], mâzînin jeng-i küdûreti [*geçmişin kederlerinin pası*] arasında çürüyerek birer birer inhilâl pezîr oldu [*dağılmaya yüz tuttu*]. Fakat feyz-i nazar-ı teveccühünüz [*iltifat nazarınızın feyzi*] başka bir rabıtaya nâmiye-bahş-i vücut olduğu [*büyütüp vücut verdiği*] için huzurunuzda

bulunduğum dakikaları, tarihin îsâr-ı bahtiyarı [*bahtiyarlık ikramı*] diye te'vîl [*yorum*] veya tefsir eylediği evân [açıklayıp yorumladığı *vakit*] mesudeden mütebâkî [*artakalan*] birkaç dakika olmak üzere telakkîye [*şahsî anlayışa*] hissen, kalben bir nevi mecburiyet görüyorum. Acaba şebâb [*gençlik*] ve sebât [*kararlılık*] esnasında biriktirdiğim tesirât-ı sevda perestâne [*tutkulu aşkın etkileri*] sizde mi intihâ bulacak [*sona erecek*]? Yoksa bedî'a-i muhayyele [*hayal edilen güzellikler*] diye tercüme edilen "ideâl" her zaman pîş-i nigâhımda [*gözümün önünde*] siz olmak üzere mi tecessüm edecek [*canlanacak*]?

"O gece birinci defa olarak sizin buhrân-ı hicrânınıza [*özlem bunalımınıza*] daldığım o leyle-i ihzân-ı tereddüdde [*tereddüdün hüzünlendirdiği gecede*] neler düşündüm bilir misiniz? Beyân-ı hissiyât edeceğim [*hislerimi anlatacağım*] taht-ı ihtimâle [*ihtimal dâhiline*] girse ne söyleyebilirim? Ne kadar adi, ne kadar bayağı! Fakat ne diyeyim? Müntehâ-yı te'essür [*kederlerin sonu*] bu kelimeden başka bir tabir bulmaya muktedir olamıyorum.

Evet, o gece sizi bi-l-mecbûriyye [*mecburen*] terk ettiğim o leyl-i keder-âlûdda [*keder bulaşmış gecede*] sokaklarda düşe kalka, öyle zannederim ki sizin de bildiğiniz hüzn-i garibâne [*garip hüzün*] ile ağlaya ağlaya sabah ettim.

"Gözlerim gözlerinizde kalmış olmalı ki manzaramda yalnız o iki mübeşşir-i emel tecessüm eyledikten [*emel müjdesi canlandıktan*] sonra o sevdiğim heyet-i muhtereme-i endâm [*saygıdeğer heyet*] ağır ağır beliriyor. O zaman kendi kendime:

"Acaba bu hayal bir daha şekl-i hakîkate [*hakikat şekline*] giremez mi? Mesela adada bir dakika girye-i tahassürüme [*hasret gözyaşıma*] şahit olamaz mı? Bana lütufen ihtimal ki, râz-ı dil-i mahzûne [*kederlinin gönlünün sırrına*] vukûf itibariyle terahhumen [*merhamet ederek*] kabûl-i hissiyatıma [*duygularımın kabulüne*] inâyet etmez mi [*lütfetmez mi*]?" diye hayallere düşüyorum. İşte bence

bir ikinci kitâbe-i saadete intikal eden sevâd-ı hissiyyâtımın [*duygularımın karanlığının*] birinci satırlarını bu suretle takdim ediyorum.

Ah! İntizâr [*bekleyiş*]! Sen de onun kadar tatlı, sevdavî [*sevdalı*], hâtır-şinâs [*gönül alıcı*], irâde-i söz [*söz sahibi*], ruh-ı nüvâzsın [*ruh okşayıcısın*]."

On Beş

Benim Güzel Kızıma,

Seni gördüğüm, tebessümlerini doya doya temaşa ettiğim, öpüp okşadığım, nazarından, sözlerinden, bütün hayât-ı güzeştemi [*geçmiş hayatımı*] duyup ağladığım esnada idi ki bu mahzûn hâtırım [*hüzünlü gönlüm*], bu rencîde [*incinmiş*] gönlüm, senin bildiğin bu kalb-i cerîha-dâr [*yaralı kalbim*], senin arada sırada öptüğün bu çeşm-i girye-nâk [*ağlamaklı gözler*], bütün bunlar, bütün bu hisler, el-hâsıl bütün sen yahut senin lisân-ı masumâneni [*masumca dilini*] benim en kederli zamanımda taklit ederek, muttasıl [*sürekli*] senden bahis eyleyerek seni söyleyerek, senin beni sevdiğini yeminler ile anlatarak, yalnız seni... Âh; ey benim şu ömr-i fâniyyede [*geçici ömürde*] kazandığım derd-i bî-haber [*habersiz dert*], ey benim şebâb-ı ârâmîdemi [*huzur içindeki gençliğimi*] böyle kederler, böyle ıztıraplar ile çürüten nahl-i bî-niyâz [*niyazsız narin vücutlu sevgili*], yalnız seni... ömrümü, hayatımı, ruhumu, bir daha söyleyeyim, bu kalb-i cerîha-dârımı [*yaralı gönlümü*], bu mahzûn [*hüzünlü*] hatıramı, â.! Evet... Yalnız seni yâd ile beni ıatyîb eden [*gönlümü hoş eden*] o, bana karşı seni de aldatan o nâ-mihribân [*şefkatsiz*], o vefâ-nâ-şinâs [*vafa-*

sız], o hatır-şiken [*gönül kırıcı*], seni de beni de sevmeyen, sana bana yalancı tebessümleri, sahte handeleri [*gülüşleri*], sana bana in'itâfında [*meylinde*] bile başka bir menfaati takip eden nazarları, beni seni başka başka ümitler düşüren sözleri ile kendini sevdiren o, bir hayâl-i mu'akkib [*takip eden hayal*] gibi derûn [*kalp*] denilen bu tahayyül-zâr-ı kadîmde [*eski hayalde canlandırma yerinde*] onu son defa gördüğüm, son defa nazarı önünde mebhût [*şaşkın*] kaldığım, son defa sözünü işittiğim, o gece bi-l-mecbûriyye [*mecburen*] bırakıp gittiğim, şekli, hâli, vaz'ı [*tavrı*], hıramı [*salınarak yürüyüşü*] ile ikimizin te'âtî-i âsâr-ı muhabbetine [*muhabbetinin eserlerinin alışverişine*] şahit bulunuyordu. Fakat sen de şahit ol. Beni bir kere aradı mı, bir kere anıp sordu mu? Heyhât [*ne yazık*]! Seni bir ömr-i güzeşte [*geçen ömür*] takdim eder gibi bana yolluyor, güya sen o timsâl-i aşk [*aşk sembolü*] ve ibtilâ etmişsin [*tutulmuşsun*] gibi yalnız seni bana gönderiyor, güya sen o bahar, vecd ve hâletin [*coşku ve hâllerin*] en yosma bir şükûfesi [*çiçeği*] imişsin gibi yalnız seni bana yolluyor. Fakat sen de iyi bil ki sen bunlarsın. Sen benim sevdiğim aşksın, sen o sevda-yı rûz-efzûnsun [*uzun ömürlü sevdasın*] ki hayat seninle beraber büyür, sevilir hâle gelir, temâdîsi [*sürüp gitmesi*] istenir.

Fakat bu sevâd-ı mükedderi [*kederli karanlığı*] okuduğun zaman, anladığın vakit iyi bil ki senin en aziz, en sevgili dostun olmaklığı icap eden ben, başka bir sevdadayım. Onun bildiği ömr-i sefilânâneden [*sefil ömürden*] elimde yalnız sen kaldığın için sana ebedi bir muhabbetin esiriyim. Ben anladım kızım, samimiyet içinde zuhûr eden [*doğan*] sevdaları öğrendim yavrum. Beni geçirdiğim hayattan ebediyen tenfîr eden [*nefret ettiren*] o muhabbet-i şedîdeden [*şiddetli muhabbetten*] artık keff-i yed ettim [*el çektim*] gözüm! Usandım, bıktım ruhum! Sakın hâtırın [*gönlün*] kırılmasın. Seni yine severim, dünyada bu muhabbeti hiçbir şey ihlâl edemez. Ondan, o senin bildiğin vücuttan saf olarak yalnız sen varsın. Lakin ne çare!

Senin varlığın onu bana ihtar ediyor. Seni gördükçe o geçen ömrümü müthiş bir temâşâ [*piyes*] seyreder gibi görüyorum. Fakat yine var evvel sen yaşa. Ben öleyim. İstersen bütün ömrüm senin olsun. Hayır hayır. Bu ömr-i zelîl-âne [*alçakça ömür*] sana yaklaşmaz. Ben onu tasfiyeye [*arıtmaya*] çalışıyorum. Şimdiki sevdâ-yı halâsım [*kurtuluş sevdam*] beni senin huzurunda isbât-ı vücûd etmeye [*hazır bulunmaya*] layık bir dereceye is'âd edecektir [*yükseltecektir*]. Sana o zaman rûh-ı muztarib [*ızdırap çeken ruh*] niye derler onu anlatacağım.

Benim kızım! Şunu her zaman tahattur et [*hatırla*] ki sen bir sevda-yı âteşînin [*coşkulu bir sevdanın*], daha iyisi gizli bir kederin dem-i feverânında [*galeyan anında*] hâsıl oldun [*ortaya çıktın*]. Onun için seni o da sever, ben de severim. Seni ömrün oldukça bu sevda terk edemez. Yalnız sen vâsıta-i tahattur [hatırlama vasıtası] oldun. Hem de öyle kalacaksın.

Sen nesin biliyor musun? Fakat bana bir parça acı da biraz ağla. Benim şu andaki itirafımı ma'zûr gör [*hoş gör*], beni affet. Beni o saf nazarların başka bir şey görmesin, fikrin başka bir şahıs olarak telakki etmesin. Bu temenniyâtımı [*beklentilerimi*] kabul et. Kızım, sen nesin biliyor musun? Söyleyeyim mi? Âh!... Korkuyorum. Yine benden intikam almaya kalkışır. Yine beni öldürür. Yine beni ağlatır; fakat söyleyeceğim. Ne yaparsa yapsın. Ben mihnete [*sıkıntıya*] çoktan alıştım. Çoktan öldüm. Çürüdüm. Ben bir yerde mümtezic [*uyumlu*], mülebbes [*çalkantılı*], sevilir fakat her lahza kederlerle mahvolur bir ölüyüm. Anladın mı yavrum! Onun için senin ne olduğunu söyleyebilirim. Ah! Fakat...Evet...Sen nesin?.. Nesin? Lisanıma yalnız o geliyor. Acaba sen o musun? Hakikaten o musun? Evet kızım. Histe bensin ama şeklen osun, ona benzersin. Saçların, gözlerin, nâsiyen [*alnın*], o güzel dudakların, o alâ'im-i tâmme-i edâ [*edanın felaketlerinin alametleri*] hep odur. O bunları bilir de seni bana onun için yollar. Şimdi uğradığım mihneti [*sıkıntıyı*] anladın mı?

Neşîde! Sana bir şey daha rica edeceğim? Bu dâsitân-ı gamı [*gam destanını*] bir kere de ona okut. Fakat sen onun gözlerine, yüzüne dikkat et. Te'essürâtından [*kederlerinden*] bir kısm-ı cüz'iyyesini [*küçük bir kısmını*] muhafaza edip bana anlatırsan sana kurban olurum. Sen ona benzediğin için yapacığın taklitten ben her şeyi anlarım. Dediği gibi ben onun ahvâl-i ruhiyyesini [*ruh hâllerini*] tedkîk etmişimdir [*incelemişimdir*]. Onun handelerinden [*gülüşlerinden*] gizli duran kederi, ıztırabındaki süruru [*sevinci*], uykusundaki intibâhı [*kapışmayı*], neşesindeki fikr-i hayâl-perveri [*hayale düşkün fikri*], mâzîyi tahatturundaki [*geçmişi hatırlayışındaki*] ümidi, ben görür, hissederim. Onun rahmi, şefkati bizim hissiyât-ı mahsûsamıza [*kendi hislerimize*] benzemez. Onda bizde olmayan bir his daha vardır. O bî-vefâdır [*vefasızdır*]. O bizden ayrı bir hayat sahibidir. Senin validendir. Fakat benim hiçbir şeyim değildir. Onun için beni sevmek ihtimali yoktur. Kalben ona benzemediğim için sevmez de. Fakat ondan sonra intikal eden muhabbete ben de müşterik [*ortak*] olduğum için arada sırada meyl ve teveccühde bulunur [istek ve ilgi gösterir].

On Altı

Ağlıyormuş, sen de ağlamışsın. Güya bir hiss-i müşterek [*ortak his*] benim ahvâl-i perîşânıma [*perişan hâllerime*] terahhumen [*merhamet ederek*], te'essürlerle mümtezic [*kederlerle içiçe*] bir heyecan uğradığım felâketlerden büyüye büyüye size intikal ederek bir zamanlar hulûs-ı kalb [*samimiyet*], niyet vedad-perver [*muhabbet sever*] safiyet içinde geçen eyyâm-ı irtibâtı [*irtibat günlerini*] size tahattur ettirmiş [*hatırlatmış*]. Güya onun da, benim de dûçâr olduğumuz [*uğradığımız*] hatâ-yı gaflet [*gaflet hatası*] o sevimli mâzîdeki helecânlar [*geçmişteki kalp çarpıntıları*], tahassüsler [*hislenmeler*], tahassürlerle [*hasretlerle*] birleşerek seni vücuda getirmiş gibi sen onun nazarında bir timsâl-i heves [*heves sembolü*], benim pîş-i nigâhımda [*gözümün önünde*] toplanıp feverân eden [*galeyana gelen*] bir hiss-i girye-âver [*ağlatıcı his*] tarzında görünerek o günleri ona perîde-i renk [*soluk renk*] bir ömr-i bahtiyarî [*talihli ömür*], soluk bir hayât-ı kâm-rânı [*saadetli hayatı*], istenilemez bir hazz-ı nâ-ümîdâne [*ümitsizce haz*]. Nefretle telakki edilen bir mesûdiyyet [*mutluluk*] güzeşte olmak [*geçmek*] üzere ihtâr ettiğin, bana gittikçe büyüyüp serpilen bir bahar-ı nev-zebân [*yeni doğan dilin baharı*], çiçeklerle ârâste [*süslenmiş*] bir gül-zâr-ı tenhâi [*tenha gülistan*], fakat 'avdeti müşkil [*geri dönüşü zor*], hâtır-şi-

ken [*gönül kırıcı*], tahammül-sûz [*katlanması dayanılmaz*] bir saadet, bir daha hulûli [*nüfuz etmesi*] müyesser olmayan [*nasip olmayan*] bir rûz-i bihterin [*çok güzel günün*] kâm-perverî ihsâsâtında [*ümitlendirici hislenmelerinde*] bulduğun için cüzi bir zaman zarfında derd-i dil-nâşâde [*hüzünlü gönlünün derdi*] acımış, fakat bir müddet sonra kuruyan gözyaşları seyl-i revân-ı beyâbânın [*çölün akıp giden sellerinin*] kum altında gizlenip nihân oluşu [*yok oluşu*] gibi görünmez olmuş. Bana bunları söyleyen senin gece uykuda son derecede muztarib olarak [*ıztırap çekerek*] sıçramalar, ihtilaçlarla [*çırpınmalarla*], sayıkladığını da haber verdi. İşte kızım! O senin rüyada çektiğin ıztırabı, uğradığın ihtilâcâtını [*çırpınmalarını*] ben, uykusuzluktan bî-tâb [*güçsüz*] kalan vücudumda maddeten, manen hissediyorum.

Sana ne demiş idim? Onun ahvâl-i ruhiyyesini [*ruhunun hâllerini*] tedkîk ettim [*inceledim*] dememiş mi idim? Şimdi sana onun girye-i terahhumunda mümtezic duran [*merhamet gözyaşlarıyla iç içe olan*] iki şeyi anlatayım. Bunun biri mahsûl-i te'essür olan [*keder ürünü*] bir mektubun herhangi hassas bir kalp üzerinde hâsıl edeceği teheyyüç [*oluşturacağı coşku*], diğeri bir başkası namına uğradığı derd-i firkatın [*ayrılık derdinin*] kitâbede münderic-i hissiyât ile âlûde olduğunu [*hisler ile dolu olduğunu*] anlayarak o name, o şahsa mahsus tahassürle [*hasretle*] gözlerine toplanan sirişk-i hicrândır [*ayrılık gözyaşıdır*]. O benim için ağlamaz. Ağlayamaz da. Bak ben ihtiyarladım. Şebâb [*gençlik*] vaktinden evvel mürûr [*sona erdi*], hazân-ı nâ-be-hengâm [*vakitsiz sonbahar*] hulûl etti [*gelip çattı*]. Güya ahd-i meşîb [*ihtiyarlık vakti*] bir an mukaddim-i ma'neviyyat-ı kalbiyyeyi [*gönlün maneviyatının başlangıcını*] kaldırarak beni âsûde-hâtır edecek imiş [*gönlü rahat edecekmiş*] gibi ferâgat [*gönüllü vazgeçme*] denilen cemîle-i ârâm ve uzletini [*sükûn ve inzivasının gönül okşayıcı hareketini*] yollamak istiyor. Biraz daha büyüyecek olursan ihtimal ki beni hiç gör-

meyeceksin. Fakat ben seni göreceğim, göremezsem bile hissedeceğim. Benim eczâ-yı ruhiyyemden [*ruhumun parçalarından*] ayrılma bir parçanın hayat dediğimiz şu merkez-i incizâb-ı bî-istinâd [*desteksiz çekim merkezi*] etrafında devam ettiğini daima duyacağım. Çünkü ben de seninle beraber, lakin senden başka türlü bir şekilde, yalnız seni hisseden bir vücut hâlinde sana temastan mahrumiyet, seni öpüp okşamaktan mehcûriyyet [*uzak kalma*] gibi bir hırmân-ı ebedî [*sonsuz mahrumiyet*] te'essürât-ı gayr-ı mahsûsesi [*hissedilmeyen kederleri*] içinde olarak devrân edeceğim [*dönüp dolaşacağım*]. O zaman ben senin için bir hâtıra-i mütebâ'id [*uzak hatıra*], onun için vesile-i halâs [*kurtuluş vesilesi*] olacağım o beni sana unutturmaya, benim şâhid-i âsâr-ı te'essürüm [*kederimin alâmetlerinin şahidi*] olan parçaları okutturmaya, senin zatına karşı olan meyl ve inhimâkımı [*düşkünlüğümü*] te'vîle [*yorumlamaya*], şayet beni anacak olursan bir:

"Zavallı! Kelimesiyle seni oyalamaya, seni bırakıp gittiğimi sana muhabbetim olduğuna bir delîl-i kat'î [*kesin delil*] olarak göstermeye çalışacaktır. Sen bunların hepsini görecek, işiteceksin!"

Ben onun kalbini bilirim. Bu satırları okuduğu anda pür gazab [*öfke*] kesilecektir. Onun muvâredât-ı âtîyye-i ruhâniyyesinin [*ruhunun istikbalinin ilhamlarının*] ne türlü hislerden müteşekkil olacağını keşfettiğime hiddetlenecektir. Sana, "korkarım senden intikam almaya kalkışır" demedim mi? Fakat emin ol. Ben olsam da nazar-ı ma'neviyyetim [*manevi bakışım*] yine ona müdafaada bulunur. O beni sana küçük göstermek istedikçe daima bu şekl-i belâ-zedemi [*belalı hâlimi*] görecek, senden havf edecektir [*korkacaktır*]. Onun için ilk defa, bana açıldığını bildiren zavallı kelimesini kâffe-i gazab ve hiddetine [*öfke ve hiddetinin tamamına*] siper tutacaktır.

O gün Beyoğlu'nda Bon Marché'de,[1] pasajda gezinirken ne söyledin?

Siz bizi sevmiyor musunuz! Demedik mi? Dikkat et kızım! Seni daha küçükten bana karşı, hasm [*düşman*] olarakterbiye ediyor. O beni kandırıyorsa seni kandırmayı düşünmez bile.

Neşîde! Yine gel. Seni pek çabuk göreceğim geliyor. İştiyakım artıyor, mâ-ümit, mahrum teselli olanlara dönüyorum. Şimdi bile o ela gözlerin pîş-i hayalimde göründü de ağladım â yavru! Sen ağlaya ağlaya sevilecek mahlûk musun? Seni saf, samimi, vicdanî, bir muhabbet-i şedîde [*şiddetli bir muhabbet*] ile seven ağlamalı mı? Fakat ne yapayım? Onu da böyle sevdiğim için bana ağlamayı öğretti. Sen o değil misin ya! Sen ona benzemez misin ya! Âh! Zavallı saf çocuk! Sen bu hitâb-ı hazini [*hüzünlü hitabı*] daha anlayamazsın. Okuyamazsın bile. Okusan bile bizim kemâl-i mihnet ile öğrendiğimiz şu hayat-ı tecrübeyi takdir edemezsin. Sen ağlanırsa ağlarsın. Daha âsâr-ı samîmiyyet mukallidisin [*samimiyet alâmetlerinin taklitçisisin*]. Sana çeşm-i gazab ile [*öfkeli gözlerle*] baksa korkarsın. Bana o hâlde nazar-endâz olsa [*göz atsa*] müteselli olurum [*teselli olurum*]. İşte şimdiki çağında aramızdaki olan fark-ı cibillî [*doğuştan gelen fark*] bundan ibârettir.

---

1. Bon Marché: İstanbul'da Beyoğlu İstiklâl Caddesi'ne cepheli olarak 1850 yılında yapılmış mağazadır. İstanbul'da çok ürün satan büyük mağaza (AVM) kavramının başlangıcıdır. Burası, tarihî yarımadadan Pera'ya geçen ticarî işlemlerin bir sonucudur. 1850 yılından itibaren hem pasaj hem de mağaza olarak İstiklâl Caddesi ile Tepebaşı Meşrutiyet Caddelerini birbirine bağlayan büyük bir mağaza olarak faaliyete geçti. Paris çıkışlı bir müessesenin İstanbul şubesi olan bu kurumun sahibi Bartoli Kardeşler'dir. Bon Marché binası görkemli olup iki katlıdır ve üst katı mefruşat mağazasıdır. Bu mağaza Pera için özel önem taşıyan bir mağazaydı. Zira Pera'nın ünlü ailesi Alleonlar'ın evinin yerine inşa edilmişti. Bon Marché, daha sonra Pera'nın ünlü hazır giyim mağazası Karlman Evi'nin mülkiyetine geçer ve yıkılıncaya kadar adı Karlman Pasajı diye anılacaktır. Bu pasajın yerinde bugün Odakule bulunmaktadır. 1880'lerden sonra yazılan romanlarda ondan çok söz edilir. Bir buluşma yeridir. Şık beyler, hanımları burada göz hapsine alır. (y.h.n.)

Neşîde! Sen mahsûl-ı hayâl-i şâir [*şairin hayal ürünü*] değilsin. Sen benim zâde-i muhabbetimsin [*muhabbetimin çocuğusun*]. Bu nâmı sana herkes yakıştırıyor. Onun için gel, gel ki manzûme-i hissiyât-ı mükedderânemi [*kederli hislerimin şiirini*] bir daha görüp okumuş olayım.

On Yedi

Neşide'ye

Saat dokuz. Ben yine uyudum. Öksürüyorum. Başım iki elem-i 'asabiyyenin yekdiğerini [*sinir eleminin bir diğerini*] te'âkub etmesinden [*takip etmesinden*] dolayı ziyadesiyle muztarib [*acı çekmekte*], dönüyorum. Bir humma-yi bî-amân [*amansız ateş*] bir saat evvel beni terler içinde bıraktığı hâlde şimdi üşütüyor. Bir şey düşünemiyorum. Yalnız sen, o küçük, güzel Neşîde hatırımda. Bütün seni görüyorum, ıztırabım arasında seviniyorum âh! Seni gören sevinmez mi, sevmez mi? Bâ-husûs [*bilhassa*] ey ârâm-ı kalb-i rencîde [*kalbi incinmiş sükûn*], ey en güzel hatıraların hayat bulduğu vücut, sen benim nemsin? Söyle! Sen benim nemsin? Sana teselli demek seni sevmemektir. Ömrüm der isem hakaret etmiş olurum; ruhum: pek eski söz, kızım: tabii, söyle! Söyle, sen söyle. Sen benim nemsin? Bak hayalinden aldığım şemme-i muhabbetten [*muhabbet kokusundan*] neler duyuyorum! Neler hissediyorum. Dudakların bulamadığım kelimeyi söyleyecek gibi kımıldıyor, fakat gözlerin daha dalgın, mütefekkir, zihinde o kelimeyi arıyorsun. Iztırabını, tebessümlerini katıştırıp bana bildirmiyorsun. Düşün kızım! Ne?.. Ne söylüyorsun? Âh! Yine

mi bulamadın? Neden kızarıyorsun? Of! O ateş bana da sirâyet etti [*bulaştı*]. Ben de yanıyorum! Parmaklarını sıkma! Serbest düşün yavrum. Sen söyle de intizâr etmek [*beklemek*] bana düşsün. Ben o acıyı günlerce, aylarca, hatta senelerce çektim, görüp alıştım.

Vah! Kızım! Seni de mu'azzeb ettim [*azap verdim*]. Fikr-i sâffın [*saf fikrin*] o tabiri bulamaz, sen benim muhabbetim derecesinde mütehassıs olmalısın [*duygulanmalısın*] ki derhal bulabilesin. Sualimdeki ehemmiyet-i kalbiyyeyi [*kalbin önemini*] hissen takdir edesin. Bu gibi tabirler, kelimeler bize has olan sehl-i beyân-ı muktezayâtındandır [*beyanın sadeliğinin gerekliliğindendir*]. Müsterih ol [*rahat ol*], kızım artık düşünme! Ben sana söyleyeyim:

"Sen, onu bana sevdiren sâfiyyet-i kalbin [*gönül saflığının*] zaman-ı hicrânım [*ayrılık zamanım*] arasında büyüyüp yetişen, gittikçe serpilip açılacak olan zâde-i mahzûniyyesin [*hüznün çocuğusun*]. Beni gördükçe, onu gördükçe sevinirsin. Beni görür görmez gözlerinde sürûrdan [*sevinçten*] hâsıl olan nîm [*yarı*] şaşılık, yüzüme hücum eden kan, ellerini bana uzanmakta gösterdiğin tehâlük [*can atış*], mini mini kalpte benden sana yadigâr kalmış olan ufak bir gam, benden sana intikal etmiş küçük bir düşünce, benden tavârus ettiğin [*miras aldığın*] hüzn-i fıtrî [*doğuştan gelen hüzün*], tâli'imden [*bahtımdan*] sana nasip olan fikr-i hicrânın [*ayrılık fikrinin*] paydâr olduğunu [*ebedî olduğunu*] nazar-ı hazînime [*kederli bakışıma*], hissime dokunduruyorsun. Sen bunları anlarsın. Fakat ne olduğunu tarif edemezsin. Ben tabiatımda mümtezic olan [*iç içe olan*] bu şeylerin cümlesini küçülte küçülte sana tatbik ederek anlayabilirim.

Henüz hatırımdadır. Daha iki buçuk yaşında idin. Seni bir ay kadar görmemiş, yine böyle mahzûn [*üzgün*] kalmış idim. Bağda, kuyunun başında geziniyordun. Beni görür görmez kıpkırmızı olarak boynuma atıldın. Ağlamadan katılacak hâle geldin. Ben tahassür-i tıflânenin [*çocukça*

özlemin] bu derecesini yalnız sende gördüm. Çünkü sen ey nahl-i ümit [*ümidin fidan gibi ince ve uzun vücutlu güzeli*]! Kimin kızısın! Bana dokunduğu gibi sana da hasret dokunur! Fakat tahammülüme de vârissin [*mirasçısın*]. Görmeden ağlamazsın. Biz kurar kurar sonra, ağlanmayacak zamanda ağlar, o anda bile telh-kâm oluruz [*kederleniriz*].

Neşîde! Bana bak ne yazıyorlar.

(Kızı içlendiriyorsunuz. İstediğiniz zaman gelip görebilirsiniz. Ben haberdar olunca isterseniz çıkıp giderim. Gecelerce beraber kalabilirsiniz. Bu hâlden hem siz rahatsız oluyor, sinirlerinizi üzüyorsunuz, hem de ben mahzûn [*üzgün*] olup Neşîde'yi gördükçe te'essür ediyorum [*kederleniyorum*]. Onu sevdiğinizi bilirim. Onun için merhamet edin de içlenmesin. Gerçi o, daha bunları anlamaz, fakat anlatanlar olur diye korkarım.)

Âh! Ne kadar merhametli, seni ne kadar seviyor! Galiba bana da acıyor, sinirlerimin üzüldüğünden bahsediyor, senin için korkuyor, fakat benim için âhenîn [*demir gibi sağlam*] bir metânet [*sağlamlık*] ile davranıyor. Yahut bana öyle geliyor. Yazdıklarında gördüğüm te'essür [*keder*], calî [*yapmacık*] olsa gerek. Değil ise benim alıştığım bir lisan olduğu için şüpheleniyorum.

Evet, yine o haklı. A'sâbım [*sinirlerim*] fena hâlde yoruldu. Evvelki ateş bir daha 'avdet etti [*döndü*]. Beynime sıcak sular dökülüyor zannediyorum. Uyumak istediğim hâlde ıztırap beni yatağa yolluyor. Kendi kendime:

"Bir kere daha onun sözünü dinleyeyim" diyorum. Belki hayırlıdır. Belki te'essürâtımdan [*üzüntümden*] hisse-yâb olmuştur [*pay almıştır*]. O bir seferde ağlamış değil mi idi? O da benim zannettiğim kadar katı yürekli değildir. Elbette, onda da bir his vardır, o seni bilir, sevdiğini sever, onun için münâsebât-ı kalbiyyeye vâkıftır [*gönül ilişkilerini bilir*]. Peki! Bir kere daha sözünü dinleyeyim, sana bir daha yazayım. Senin için bir kelime söyleyeyim, yalnız seni gelip göreyim. Gizlice öpüp, okşayıp savuşayım.

Belki bu türlü muvâsala-i tadîl-i kedere medâr olur [*kederin teskin edilmesine vesile olur*]. Belki bu yolda rehâ bulurum [*kurtulurum*]. İhtimal ki keder, seni sık sık gördükçe dağılarak hafif bir yâre [*yara*] âzâbı içinde kalırım. İhtimal ki hayat, bunda da bir neşve-i diğer halk ederek [*başka bir coşku sunarak*] çekildiğimi bana unutturur.

On Sekiz

Sükût [*sessizlik*]!... Fakat ben bu emre tahammül edemeyeceğim. Zaman ilerledikçe başka başka tezâhürâta [*belirtilere*] maruz bulunuyorum. Onun bilmediği, anlayamadım dediği ruh-ı muztarib [*ıztırap çeken ruh*] bundan ziyade münkeşif olamaz [*keşfedilemez*]. Fakat sen bilirsin değil mi? Bu nâle-kâr [*inleyen*] gam, zaman zaman gurubda uyanan hiss-i perîşân [*perişan his*] gibi mahmûr [*sersem*], âşiyân-cüdâ [*yuvasından ayrı düşmüş*] bir murg-ı rencîde-per [*kanadı kırılmış kuş*] gibi gecenin hulûlundan [*gelip çatmasından*] endîşe-nâk [*endişeli*], dem-i seherde [*seher vakti*], ihtizâra [*can çekişmeye*] başlayacağını bilen hastalar gibi imtidâd-ı leylden mahzûz [*gecenin uzayıp gitmesinden hoşnut*], karlar içinde hulûl [*gelip çatan*] bahara intizâr eden [*bekleyen*] sal-dîdeler [*yaşlılar*] gibi ümîd-vâr [*ümitli*], en fırtınalı bir zamanda semada, bulutlar arasında gördüğü tengnâ-yı kebûdî-i emelin [*emelin masmavi mezarının*] küçülüp büyüdüğüne dîde-dûz-ı dikkat olanlar [*dikkat nazarıyla bakanlar*] gibi sürûr [*sevinç*] ve hüzün içinde müteredditd [*tereddütlü*], yanında bulunduğum müddetçe uğradığı tahavvülât-ı serî'ayı [*seri değişimleri*] ihsâs etmemek [*hissettirmemek*] için cebr-i nefs ederek [*kendini zorlayarak*] şu hâle gelmiş bir zencir-benddir [*zincire vurulmuş kişidir*]. Bunda anlaşılmayacak bir şey var

mı? Lisân-ı hakîkiyyûn [*realistlerin dili*] bu mürde-i nâ-be-hengâma [*vakitsiz ölüye*] me'yûstur [*üzgündür*]. Lakin bu hiss-i fâtir [*durgun his*], senin bildiğin bu zahmdâr elem [*yaralı elem*], ta'yîn hüviyeti [tayin kimliği] bence bile müşkil bir te'sir-i diğerle [*diğer etkiyle*] feverân ettiği [*galeyana geldiği*] zaman pîşe-gâh-ı fikretinde [*fikrinin huzurunda*] lem'a lem'a [*parıltı parıltı*], renk renk mahvolup giden cihân-ı âfilin [*batan cihanın*] şu'â'-ı za'îfi [*zayıf ışığı*] ile ısınır, tâ uzaklarda, oralarda, senin de benim de ancak nazar-ı hayâl ile görebildiğimiz [*hayalen bakınca görebildiğimiz*] elvân-ı mütebâ'ide-i hayât [*hayatın uzaklaşan renkleri*] içinde duran sa'adet-i mâzîyyeden [*geçmişin saadetinden*] hissedar olur, o yaralı murg-ı endîşe-nâk [*endişeli kuş*] gibi zât ve zamana göre açılan bir lâneye [*yuvaya*] düşüp bir daha üzülür, gurubdan sonra nağme-i şeb-gîr-i melâletle [*hüznün geceyi kaplayan ezgisiyle*] başka gönüllerdeki mü'essirât-ı rahm ve şefkatde [*merhamet ve şefkatin etkilerinde*] tâb olduğunu [*meydana geldiğini*] sana karşı ilân eder. Fakat yine hastadır, onu sevmek sevilmek tedavi edemez. Ondaki sevdâ-yı mihneti [*sıkıntı sevdasını*] anlamalı.

Sen bilirsin ki ruh, en za'îfinin [*zayıfının*] bile tedkîk-i mâhiyyet-i âsâr-ı samîmiyye [*samimi eserlerin niteliğinin araştırılması*] önünde başka bir temâşâ-yı güzîn [*seçkin temaşa*] vücuda getiren bu hiss-i müte'essir [*etkili his*], tabiatın izhâr ettiği [*açığa çıkardığı*] menâzır-ı âliyyeye [*yüce manzaralara*] karşı lakayt bulunduğu zamanlarda mutlaka fevk-at-tabî'a [*olağanüstü*] bir şeyle meşguldür. Onun içindir ki seni gurubda [*günbatımında*] daima mütefekkir [*düşünceli*] gören, başkaca tabir ettiğin bu kalb-i hazîn [*hüzünlü kalp*] her akşam tekrar eden, güya neşve-bahş-ı hâtır olduğu [*gönle neşe verdiği*] söylenilen veya fikir ve hayale gam verdiği rivayet edilen tebeddülât-ı hevâ'îyyeden [*havailiklerin değişikliklerinden*] mütehassis olduğuna [*duygulandığına*] ihtimal veremez. Evet. Bu hâl-i mebhûtâne [*şaşırmışçasına hâl*] bir nevi hazz-ı bî-ha-

berâneye [*habersiz hazza*] benzer ki ferâmuş [*unutmak*] denilen siyâhî-i idrâk [*kavrayış siyahlığı*] ile beraber gülüp geçer. Fakat insaf et. O güzâriş-i emeldeki [*emelin geçip gidişindeki*] lezzet senin benim dûçâr olduğum [*yakalandığım*] sevdalardan daha tatlı değil midir? Gönülde yine senin sevdiğin o eser hiç olmazsa eczâ-yı müteferrikasından [*dağınık parçalarından*] birini bırakmaz mı? Bak. Ben mebde'ini [*başlangıcını*] unuttum. Müntehâsıyla [*nihayetiyle*] sürünüyorum, seviniyorum.

Ey mebde' ve ma'âd [*baş ve son*]! Yine sen nazarda mısın? Yine fikr-i hikmet seninle beraber midir? Ruh ve fikrimin huzurunda aldığı vaz'-ı mahviyyetkârâneye [*mütevazı davranışına*] karşı artık lâl [*sessiz*] duracak mısın? Yoksa ey nuhbe-i i'sâr-ı şebâb [*gençliğin güzide zamanı*]! Zillet-i hâll-i vicdânıma [*vicdanımın aşağılık hâline*] acıdın da beni bir vesile-i tahattur [*hatırlama vesilesi*] ile mi sevindirmek istedin? Yok. Yok. Sen o mahiyyet-i dile vâkıfsın [*gönlün mahiyetini bilirsin*]. Onun için gurûbdan [*günbatımından*], tulû'dan [*gündoğumundan*] aldığı hazz-ı bî-kararı [*kararsız hazzı*] büyütüyorsun.

Ah! O karlı tepelere akseden şu'â'ât-ı vâ-pesîn-i hûrşîd [*güneşin son ışıkları*] neler yapıyor? Güya tayf-ı hayâl [*hayalin tayfları*] oralardan, o âfâk-ı dil-ârâm-ı behiştîden [*cennetin gönle rahatlık veren ufuklarından*] onun tayin edemediği, mâverâ-yı mechûliyyete [*bilinmezliğin ötesine*] doğru inmiş, yalnız dâmen-i mülevveni [*renkli eteği*] sürünüyor, görünüyor. O reng-i sâc ve seyyâr nedir? Nazar-ı iştiyâk [*özlem dolu bakış*], bir nura incizâbdan [*tutulmaktan*] hâsıl olan hıyrelerle [*fenalıklarla*] üzülmüş gibi pâre pâre [*parça parça*] zerrât [*zerreler*] renginden mürekkeb olan [*oluşan*] sâha-i mütemevvice [*dalgalı alana*] mün'atıf kaldıkça [*yöneldikçe*] seviniyor.

Acaba şimdi sen de benim gibi mevkûf-ı temâşâ mısın [*seyre tutuldun mu*]? Ben sana mütehassir [*hasret*] kaldığım günden beri böyleyim. Bildiğin gibi değilim. Bilme-

diğin gibiyim. Doğru değil mi? Bana öyle geliyor ki maddiyatı tedkîkte [*incelemekte*] kullanılan usûl-i istihrâciye vukûf [*anlam çıkarma yöntemini bilmeye*] ve malûmâta müftekir [*bilgiye muhtaç*] olduğu hâlde maneviyatta bilmemek, hiç olmazsa tecâhül etmek [*bilmezlikten gelmek*] inkişâf-ı hakâyıka [*hakikatin ortaya çıkmasına*] daha ziyade yardım etmektedir. Ben de seni bilmeyerek öğrendim. Adada bulunduğum esnada bir his beni seni düşündüren o manzara önünde bulundurdu. Güya yanımda imişsin gibi öğrenmek istediğin hayata dair ne söyleyeceğimi düşündüm. Fakat ne söyleyebilirim? Yazmak adeta nâkıs [*noksan*] bir aletle işlenen kaba müzeyyenâta [*süslü eşyalara*] benziyor veyahut şekli anlaşılamayacak derecede derin münakkaşât-ı köhneyi [*köhne nakışları*] andırıyor. Ruh o andaki tahassüsâtını [*duygulanmalarını*] bir daha ihyâ edebilir [*canlandırabilir*] mi? Bu acz-i müberhen [*ispatlı acizlik*] değil midir ki sana peyveste olan [*ulaşan*] râbıta-i samîmîyyeyi [*içten bağlılığı*] anlatmak istedikçe küçülüyorum, yanında bulundukça muttasıl [*sürekli*] başkaların[ın] eserinden bahsederek onlarla müşâreket-i hissiyyede [*hissî ortaklıkta*] bulunduğum parçaları beğendiniz mi, beğenir misiniz? Diye soruyorum. Hatta bir gece, galeyân-ı hevesle, ruhumun beni şaşırttığı, bir fikr-i ahrârâne [*hürriyet fikri*] verdiği esnada, güya hissiyât-ı bedbahtânemden [*talihsiz hislerimden*] bir parçasını tasvir etmek istediğim o hâl-i iğtirâr [*gururlanma hâli*] arasında:

"Bunların hepsini yazacağım!" diye söylendim değil mi? Lakin o zaman tebessümünde hafî [*gizli*] duran delîl-i nâzik-terîn [*çok nazik delilin*] istihfâfı [*küçümsemeyi*] fark edemeyerek aradan haftalar geçtikten sonra orada, ne söyleyeceğimi düşündüğüm o yerde, nasılsa o şekilde, o tavr-ı bedî'-i tekâmülde [*olgunluğun eşsiz tavrında*] birdenbire tecelli eden hayâl-i mûnisinden [*alışılmış hayalinden*] hatamı anladım. Öyle ya! Ne yazacağım? Ne yazabilirim? Sen onların hepsini bilirsin.

Neşîde'ye bile beyân-ı hissiyyâtdan [*hislerini ifade etmekten*] mahrum kalan, kalbine ait mesâ'ili [*meseleleri*] nasıl olur da şerhe [*yorumlamaya*] kalkışır? Bununla beraber anlıyorum ki ben sana karşı bir şey yazabileceğim. Bu sevâd-ı gama [*gamın karanlığına*] bir ikinci fasl-ı intihâ'î [*son fasıl*] açacağım. Belki o da benim gibi çabuk biter. Fakat namına bir yâdigâr-ı hiss [*his hatırası*] bırakmış olurum.

On Dokuz

Rica ederim. Benim hayatıma, bitip fenâya [*faniliğe*] resîde olmaya [*erişmeye*] hazırlanan bu ömr-i bedbahtâneme [*talihsiz ömrüme*], senin bile şu yakın zamanlarda anlayabildiğin derd-i nihânıma [*gizli derdime*], aşkıma, ah! Seni bir daha yeni yeni sevmeye başlayan bu kalb-i rencîdeme [*incinmiş kalbime*] dair bir şey yazma! Kimseye bir şey söyleme! Zira şaşırırım. Seni de şaşırtırım. Zira sen ümîdvâr [*ümitli*] olanlardaki cüreti henüz takdir edemiyorsun. Hâlbuki ben senin şu zamandaki neş'e-i bî-medâr-ı mürüvvetinle [*vesilesiz insaniyetinin neşesiyle*] yaşamak arzusundayım. Ümit benim için pek çoktur, fazladır.

Emin ol ki sen benim hayatımı kurcaladıkça, fikrince ta'mîk eyledikçe [*derinlemesine araştırdıkça*] karşında hatî'e-kâr [*günahkâr*], mücrim [*suçlu*] bir vücut göreceksin. Ben nazarında bu türlü temessül etmemeliyim [*şekillenmemeliyim*]. Bilmez misin ki nedâmet [*pişmanlık*], koca bir hayât-ı mülevvesi [*kirli hayatı*] temizler? Onun içindir ki benim gibi ibtila'da [*tutkuda*] samimiyet arayanlar, senin gibi nezâhet-i ahlâka [*ahlakî temizliğe*] düşkün olanların 'itâbından [*azarlamasından*] müte'essir olurlar [*üzülürler*]. Onun içindir ki birinci aşkı takip eden hiss-i samîmîyi [*samimi hissi*], aldanıp benim hâlime

benzeyenlerin feryâd-ı istiğfârı [*tövbesinin feryadı*] olmak üzere gûş-ı telâkkiye almalısın [*anlayarak dinlemelisin*].

Fakat sen nerdesin? Ne hâldesin? Ne türlü te'essürlerle [*kederlerle*] uğraşıyorsun? Nelerle, kimlerle dem-güdâzsın [*zamanını tüketiyorsun*]? Şuna teşekkür ederim ki beni unutmamışsın. Kâşki [*keşke*] unutsan... Unutsan da seni görmeyeli başka bir reng-i hicrâna [*ayrılık rengine*] bürünen, başka bir şekl-i ihzâna [*kederlenme şekline*] giren başka sevdalı bir gönül ile güya ilk defa olarak pîş-i nigâhında [*gözünün önünde*] bulunacak bir vesile... Bir sebep bulsam... Yok yok... Seni arasam tesadüfen görsem... Sen beni bilmesen... Tanımasan da... Sorsan... Bu kimdir? Desen... Sana söyleseler... Şaşırsan... Bu sefil... bu serseri reviş [*yürüyüş*] ne istiyor?.. Neler diyor? Diye sual etsen... Ne kadar sevinirdim, ne kadar mahzûz olurdum [*memnun olurdum*]? Fakat mümkün değil! Adeta muhâl [*imkânsız*]! Eyvah! Yine mi muhâl [*imkânsız*]? Yine mi fütûr [*ümitsizlik*]? Ne bitmez azap? Ne tükenmez keder?

Bu nümâyişleri [*gösterileri*], bu i'tirâfâtı [*itirafları*] görüp okuyorsan mutlaka kahkahalarla gülüyorsun... O handeler [*gülüşler*], o tebessümlerle güzel yüzünde o şevk-i neş'e [*neşe arzusu*] bedîdâr oluyor ki [*görünür hâle geliyor ki*] zaman her kederi, her te'essürü [*üzüntüyü*] birer birer reh-i ismetinden [*iffetinin yolundan*] silerek yerine seni gönüller... (Of! Ne tâkat-şiken [*gücü bitiren*], ne ârâm-güdâz [*huzuru bozan*] söz)...Seni gönüller için pena-gâh kılacak [*sığınılacak yer kılacak*] birer eser-i safvet [*safiyet eseri*] bırakmıştır.

Seni her zaman tahattur etsem [*hatırlasam*], ne zaman düşünsem, bir gün endamına yakışmıyor diyemeyeceğim siyah câr [*çarşaf*] altında olduğun hâlde eldiven içinde kalan elini uzatarak o tebessümlerden biriyle:

"Yine görüşürüz" diye veda ettiğini görürüm.

Acaba o anda geçirdiğim elem-i ıztırâbı [*ızdırabın elemini*] sen gördün mü idi? Kâbil [*mümkün*] değil. Belki şüphelenmişsindir. Fakat şüphe ne kadar sürer, gelir geçer

değil mi? Pâyidâr [*kalıcı*] olanı varsa da o da benim ümîdvâr [*ümitli*] olduğum bazı cihetlerdeki âmâl-i muztaribâneme [*acı çeken ümitlerime*] benzer.

Evet. Evet. Sen nerdesin? Neden görünmüyorsun? Yazdığını okuduğum zaman hissettiğim hâlde misin? Kederli misin? Eğer böyle isen korkma! Ben anladım. Hayatı zedeleyip yıpratan sürûr [*sevinç*] neşât [*neşeler*] imiş, keder, acı ilaçlar gibi fikr-i zindegîye güşâyiş, iştihâ [*zindelik fikrine ferahlık, arzu*] veriyor. İşte bir ser-i mükedderin [*kederli başın*] acı bir dönüşü olmak üzere telakki ettiği elem budur. Lakin bu derd-i devvâr-ı gam [*gamın daima dönen derdi*], beni toparlayıp toparlayıp yere vuruyor, benim bile bî-mecâl [*dermansız*] kıyâm [*ayakta duruyor*] zannettiğim ruhumla uğraşıyor. Sen bunları biliyorsun, anlıyorsun değil mi? Öyle ise imdat!

Bütün aşkıma tenâhî [*bitme*] tasavvuru bence müstebid iken [*tahakküm ederken*] fezâ-yı hayâlimde [*hayalimin gökyüzünde*] senin hissin, senin temâs-ı rûhâniyyetinle [*ruhaniyetine temas ederek*] tevakkufuma [*beklememe*] ne dersin? Durayım mı? Fakat o acı dönüşler! Tekrar ederse! Ne olmak ihtimali var değil mi? Devrâna [*feleğe*] tabi değil miyiz?

O leyle-i vedâda [*veda gecesinde*] ne demiş idin hatırında mı? Affet. Galiba zihnim bütün seninle meşgul ki muttasıl [*sürekli*] seni, sözlerini tahattur [*hatırlamak*] ile vakit geçiriyorum. Şüphesiz ki hâlini düşünerek:

İnsanın tahammülden ziyade neye ihtiyacı var? Fakat maddiyat ile iştigâl edenler [*uğraşanlar*] bunu bilmezler. Onlarca tahammül beklemekten ibarettir, isterlerse beklerler. Biz ise çeke çeke vakfe-gîr-i intizar oluyoruz [*beklemenin duraklayanı oluyoruz*] demiş idin. Acaba o ana mahsus bir netice-i tefekkür [*düşünme sonucu*] mü seni böyle söyletti? Yoksa ben mi bu sözlerin mahiyyet-i fikr ve ruha [*ruh ve fikir niteliğine*] dokunan cihetlerinden [*yönlerinden*] bu derecede müte'essir oldum [*üzüldüm*]?

Ne olursam olayım. Sen nerdesin? Yalnız haberini almakla iktifâ ediyorum [*yetiniyorum*]. Görmek, bu derd-i tahassürü [*hasret derdini*] tazelemek kâbil [*mümkün*] olamayacak mı? Bu günler de mi böyle geçecek? Sen böyle mi istiyorsun? Öyle ise hâlinden âgâh et [*haberdar et*]. Seni bin endişe ile düşünenler, sükûtundan göremeyişlerinden helecân [*yürek çarpıntısı*] içindedirler. Sevmek ne olduğunu bildiğin için bu türlü temennileri hoş görürsün. Fakat bir hitâb-ı gıyâbî[gıyabî hitap] gibi kalbinin ağrılarından, üzüntülerinden, ötekinin berikinin televvününden [*renkten renge girmesinden*], senin henüz anlamadığın vefasızlıklardan, bir günlük aşk dediğin tesadüfât-ı umûmiyyeden [*genel tesadüflerden*] bahsetme. Çünkü beni de mecbûr-ı i'tirâf edersin [*itirafa mecbur edersin*]. O zaman her şeyi anlatmaya başlarım. Hissin en rakîk [*ince*], en mü'essir [*etkili*] tezâhürâtını [*belirtilerini*] görüp söylediğin, lisân-ı şi'r [*şiir dili*] ile terennüm ettiğin [*şarkı söylediğin*] hâlde aşkın derece derece artıp eksilen, sönmeye yüz tutarken yine parlayan ihtırâk-ı nihânîsini [*gizlice tutuşup yanmasını*] görmemezliğe, hissetmemezliğe geliyorsun. Rica ederim, bari benim hayatıma, bitip fenâya [*faniliğe*] resîde olmaya [*erişmeye*] hazırlanan bu ömr-i bedbahtâneme [*talihsiz ömrüme*], senin bile şu yakın zamanlarda anlayabildiğin derd-i nihânıma [*gizli derdime*], aşkıma, ah! Seni bir daha yeni yeni sevmeye başlayan bu kalb-i rencîdeme [*incinmiş kalbime*] dair bir şey yazma! Kimseye bir şey söyleme!

Yirmi

Güya zaman, ayrı ayrı cereyan eden iki hayatı bir mültekâ-yi fütûra kalp edecek [*ümitsizlikte birleştirecek*] bir tesir ile ikimizin de fikir ve ruhu üzerinde icrâ-yi nüfûz ederek [*etki oluşturarak*] seni bildiğin hâle, beni bildiğim şu derd-i endîşeye [*endişe derdine*] sürüyüp getirmiş gibi ikimizi de yed-i te'dîb ve terhîbinden ra'şedâr [*edeblendirme ve yıldırma elinden titreyen*], nâ-ümîd [*ümitsiz*], bir şeye incizâba müheyyâ [*cezbedilmeye hazır*], birer zinde-i bî-ârâm [*huzursuzluğun zindesinde*] şekil ve hissinde meydana atıvermiş, şimdi sen bana baka baka, dinleye dinleye medâr-ı teselliyet-i hâtır olacak [*gönle teselli veren vasıta olacak*] bir cüz, müteferrid [*eşsiz*] neşât [*sevinç*] bulmaya, ben sana intizâr ede ede [*bekleyerek*], seni araya araya bir şemme-i sa'âdet [*saadet kokusu*] duymaya mahkûm kalmışız öyle mi? Öyle ise, emin ol ki müntehâ-yı emel [*emelin son noktası*] bizim için görünmeye başlayacaktır. Fakat bu da bir serâb-ı hayâl [*hayal serabı*] olmasın? Sebat ve vefa namına şeh-per-i nisyân ve melâlete [*unutma ve bıkmanın şehperine*][1] konup uçan eski hatıralara benzemesin? Zira gelip geçici bir ye's-i ümîd-perver [*ümit besleyenin ümitsizlik*], durup durup

1. Şehper: Kavukların ön kısmına da takılan, kuşun kanadının en uzun tüyü. (y.h.n.)

teceddüd eden [*yenilenen*] bir emel-i mechûl sâ'ikasıyla [*belirsiz emel sebebiyle*] a'sâba târî olan [*sinirlere bela olan*] za'f-ı muvakkatde [*geçici zayıflıkta*] bu türlü tahassüsât-ı şedîde [*şiddetli duygulanmalar*] tevellüd edebilir [*doğabilir*]. Zira o ses, o sadâ, o hüzn-i hitâb [*hüzünlü hitap*], o hiss-i rakîk [*ince his*], o te'essür-i sevdâ-nüvâz [*sevda okşayıcı keder*], o reng-i dil-pezîr-i hayâl [*hayalin gönlün beğendiği rengi*], o tarâvet-i bî-hem-tâ-yı rebî'i [*baharın benzeri olmayan tazeliği*], mehtaplardan, nücûm-ı zâhireden [*görünen yıldızlardan*] süzülüp gelen bütün bu türlü lem'a-i iltifat [*iltifat parıltıları*], o düşünüşler bütün bunlar, bütün senin yazdığın bu şeyler, beni şaşırtıyor, ilk düşündüklerim gibi düşündürüyor, bir daha tesadüfümde uğrayacağım inkılâbât-ı rûhiyye [*ruhsal değişimler*] hakkında garip, hazîn [*hüzünlü*], ihtimal ki pek ciddi, âteşîn [*ateşli*], belki... Yine benim bildiğim endişeli, ıztırablı bir fikr-i perişân [*perişan fikir*] vermeye hazırlanıyor. Seni bir daha görmeden hissiyatıma bir mecrâ-yı sahîh [*gerçek yol*] tayin edememek gibi sürekli tereddütler içinde bırakıyor.

Ya ben kime iltică' edeyim [*sığınayım*]? Bu derd-i rûz-efzûn-ı gam [*gamın ömür uzatan derdi*] senden gayrı kime tevdî' edilir [*emanet edilir*]? Fakat sen nerdesin?.. Gören bile yok. Yalnız nazar-ı âşinâya [*bildik bakışa*] tenha, ıssız yerlerde görünüp gizlenen perî-i vahşet [*vahşet perisi*] gibi şöyle bir tecelli ile isbât-ı mevcûdiyyet ediyor [*varlığını ispat ediyor*], yine çekiliyorsun, çünkü senin hayata merbût olduğun [*bağlandığın*] bir zaman, bir mâzî-i mahdûd [*sınırlı geçmiş*] var. Onun için iştiyâktan tevellüd eden [*özlemekten doğan*] hüzn-ü batınîyi [*içsel hüznü*] benim kadar takdir edemez, onun için mesûdiyyetin münâvebe-i tezâhürâtına [*mutluluğun belirtilerinin nöbetleşe ortaya çıkmasına*] inanamaz, onun için meselâ seviyorum sözünü teveccühünden [*iltifatından*] haberi olamayan berîd-i lâkayda [*umursamaz haberciye*] karşı sarf ve israf etmekte be's [*sakınca*] göremezsin.

Evet, ben kime iltica' edeyim [*sığınayım*]? Mazi nefretle karışık birtakım hissiyât-ı mü'ellimeye [*üzücü hislere*], iğfaller [*aldatmacalar*], desîseler [*entrikalar*], ca'lî [*sahte*] hareketler, yalancı güzellikler, beyhûde [*boş*] emeklerle lekeli hatıralara, düşünceli, eziyetli, hayatı kahredici, ezici, muhakkir [*aşağılayıcı*], itâb-âmîz [*azarlayıcı*], nedâmetlerle mâlî [*pişmanlıklarla dolu*] yadigârlara, vücudu hırpalayıp behîmiyyeti [*hayvanlığı*] tenzîr eden [*örnek alan*] fikirlere tahassungâh [*sığınılacak yer*] olmuş, ric'at etmek muhâl [*geri dönmek zor*]. Hâlin bahşettiği şüpheler, ihtizâzlar [*titreyişler*] kuvvetli, endîşe-res [*endişe verici*], latif, sevimli, ruh-perver [*ruhu besleyen*], âlî [*yüce*], fakat şen ve iştibâh [*şüphelenme*] içinde yuvarlanan gönüller için bir anda letâfetini izâleye muktedir [*güzelliğini yok etmeyi başaran*], bir kayd ile ufak bir tezelzül [*sarsılma*] ile bozulacak kadar nazik, öldürecek gibi dest bir dil, sönüp pîşgâh-ı nazarda [*gözünün önünde*] görünmemişe dönecek derecede mâ'il-i zevâl-i tahassüsâne benzeyen [*duygulanmanın yok olmasına arzulu görünen*] mümkinât ve tasavvurât ile meşhûn [*olabilir şeyler ve tasarımlarla dopdolu*].

Bütün girdap! Bütün tehlike! Ben muttasıl [*sürekli*] yürüyorum. Sen ta oradasın, ta uzaktasın. Bana doğru bakıyorsun. Senin duyduğun sedayı, o nağme-i hatfî [*ölüm şarkısını*] bir ben işitemiyorum.

Derece-i tahassüsüm [*hislenme derecem*] zaman zaman büyüyüp tevessü' ediyor [*genişliyor*], güya çeşm-i bî-tâb-ı tahassürüm [*duygulanmaktan feri sönmüş gözlerimin*] önüne vakit vakit tesadüf eden bir adese-i hayâl [*hayalî ayna*] bazen seni, kâffe-i tafsilât-ı meriyyeni [*mevcut detaylarının tamamını*] muhafaza etmek şartıyla en nefis bir minyatür tarzında ta zemîn-i istikbâlde [*geleceğin zemininde*] durur gibi gösteriyor, bazen hassa-i takrîbiyyesini [*yaklaşık niteliğini*] fevka'l-had [aşırı *derecede*] ispat ederek yakınımda olduğun hâlde dağınık, 'alâ'im-i vechiyyeni [*yüzünün izlerini*] kâmilen münbasit [*sevinçli*],

görülür de anlaşılmaz bir şekilde irâ'e ediyor [*gösteriyor*]. İşte bu sûret-i tahayyülümde [*hayalimin sureti*] delâlet eyler ki sana merbûtiyyetim [*bağlılığım*] iki müntehâdan [*sondan*] birine peyveste olacaktır [*ulaşacaktır*]. Ya amâyı kederle [*kederin körlüğüyle*] mütehassir kalacağım [*hasret çekeceğim*], yahut en ziyade şâyân-ı merhamet [*merhamete yakışır*], sâldîde [*çok yaşlı*] bir mülteci gibi arada sırada huzurunda bulunacağım. Zira ben hevesine meclûb [*tutkun*] bir genç olmaktan ziyade tecârib-i kalbiyyede [*kalbî tecrübelerde*] ihtiyarlamış biraz mevedde-i felâket olduğum [*felâket meraklısı*] için hayatı tehdit eden kenâr-ı hatar-nâk-ı emelde [*emelin korkulu kenarında*] artık senden öteye bir adım atacak tâkatim [*gücüm*] kalmamıştır. Onun için bir daha tekrar edeyim: (Bence ümit fazladır.) Ne olacaksam olacağım, onu ben bilirim. Zamân-ı devr-endiş [*devrini düşünen zaman*] bilemez. Ben onun tahakkümâtına [*baskılarına*] artık hedef olamam. Of! Yine şaşırıyorum. Sana rica etmedim mi idi? Benim fenâya resîde olan [*faniliğe erişen*] hayatıma, derd-i nihânıma [*gizli derdime*], aşkıma dair bir şey yazma, söyleme, şaşırırım demedim mi idi?

Aman! Bu tengî-i sadr [*gönül darlığı*] nedir? Acaba ıztırap mı? Hayır. Gece, siyâhî-i felek [*feleğin siyahlığı*] pencerelerin dışarısında bekliyor. İnce ince kar serpiyor, donuyorum. Titriyorum. Gaz sarımtırak sâyesiyle [*gölgesiyle*] yanıyor, ben senin karşındayım. O bildiğin yerdeyim. Rüzgâr, tepelerde dondurduğu katreleri camlara çarpıyor. Ne sönük mehtap! Görünmek isteyen ziyası sönmüş sabun köpüğü renginde, bulaşık, mavimsi, bulutlara sıvışıp kalıyor.

Of! Ne fena ser-nâme [*başlık*]! Kitâbe-i Gam! Ey leyâl-i ıztırâbın [*ızdırap gecesinin*], devr-i kederin [*keder zamanının*] mahsûl-i te'essürü [*kederinin ürünü*] olan terkîb-i hâtıra-sûz [*hatıra yakan terkip*]! Bütün gecelerim seninle uzadı, hayatın endîşe-i meşâkkı [*zahmetinin endişesi*] seninle büyüdü. Tecrübeleri seninle geçti. Meyl-i Dil,

perverde-ül-mükedder [*kederle beslenmiş*], Bîçare Genç benim, 'Afîfe kızım, Gam-ı Hicrân yadigâr-ı keder [*kederin yadigârı*], Sevdâ-yı Sermedî, bir hayâl-i muhâl [*gerçekleşmesi imkânsız bir hayal*], İlk Sevgi bidâyet-i şebâbından müntakil bir maraz [*gençliğin başlangıcından intikal eden bir hastalık*], Neşîde bir emel-i nev-zuhûr [*yeni yetmenin emeli*], ferîde-i hikâye-i mâzî [*geçmişin eşsiz hikâyesi*], yalnız sen, ey leyâl-i hasretin [*hasret gecesinin*], devr-i mürüvvetin [*insanlık devrinin*] vücuda getirdiği terkîb-i ma'nî-dâr [*anlamlı terkip*]! Yalnız sen osun. Emin değil misin? Seni okuyanlar böyle söylüyor. Beni değil, seni istiyorlar. Fakat düşünmüyorlar ki sen bu rûh-ı rencîdenin [*incinmiş ruhun*] eczâ-yı müteferrika-yı muntabıa'sındansın [*güzelliklerinin değişik parçalarındansın*], bitiyorsun, mahvoluyorsun. Sen muhtazır [*can çekişen*] bir kalbin bir anda topladığı te'essürât-ı adîde [*pek çok üzüntü*] olmak üzere okunmalısın.[2]

Oh! Hücûm-ı hâtırât [*hatıraların hücumu*] beni ısındırıyor. Eyvah! Pâs-bân [*bekçi*] taşlara vurdukça birer birer kaçıyorlar. Lakin bu düzdân-ı neş'e [*neşe hırsızları*] ne kadar sebük-pâ [*ayağına çabuk*]. Her biri bir tarafa dağıldı. Ben yine seninle kaldım. Evet. Seninle kaldım. Sen vefakârsın. Lakin garip bir felsefen var. Vefasızlığa cebelî [*dağ gibi*], gayr-ı ihtiyârî [*istemeyerek*] nazarıyla bakıyorsun. Biraz daha düşün. Biraz daha ta'mîk et [*derinlemesine araştır*]. Vefayı tarif edecek olursan hissi irtibâtın [*ilişkinin*] bir netîce-i emel [*istek sonucu*] üzerindeki hâl kararıdır diyemezsin. Bu hissi iklim ve tesir zaman ile değil, belki câzibe-i imtizâcın [*uyuşmanın albenisinin*] tamamiyetiyle aşikâr olan bir sûret-i ma'neviyyedir [*manevi surettir*]. Onun için bazılarına in'itâfında [*meyledişinde*] o cazibeye has bir şiddete tesadüf ederek durur, fakat pâydâr [*kalıcı*] olamaz. Aranır, dola-

2. Bu paragrafta adı geçen; Leyâl-i Iztırâb, Meyl-i Dil, Bîçare Genç, 'Afîfe, Gam-ı Hicrân, Sevdâ-yı Sermedî, İlk Sevgi Ahmet Rasim'in kurmaca eserleridir. (y.h.n.)

şır. Bir karargâh-ı müntahab [*güzide karargâh*] bulunca-ya kadar uğraşır. Üzülür, ondan sonra aşk-ı hakîkî ve samîmiyyenin [*içten ve hakiki aşkın*] nâ-kâbil [*imkânsız*] bî-zebân-ı te'essürü [*dilsiz kederi*] olur, kalır. Eğer sen bu seyr-i serseriyânesine [*serserice seyrine*] aldanarak onu tabiata bir şâ'ibe-i müstesna [*kural dışı leke*] olmak üzere isnâd ediyorsan [*dayandırıyorsan*] yanılıyorsun azizim. O hissi şimdi ben bilirim. O sûret-i ma'neviyye [*manevi suret*] şimdi bende rû-nümâdır [*yol gösterendir*]. Beni ne zaman görürsen bunları o zaman tasdik edeceksin. O zaman menâkıb-ı devr-â-devr-i hasretin [*her devirdeki hasretin hikâyelerinin*] ne olduğunu anlayacaksın.

Yirmi Bir

Ne yaptığını biliyor musun? Fakat o tefsîr-i zî-me'âl [anlamlı tefsir] ne demek istediğini pek güzel anlatıyor. Nâtıka-i hâl [*hâl dilin*] senden evvel söylüyor. İhfâ-yı makâsıda [*niyetlerinin saklanmasına*] hidmet eden [*hizmet eden*] o kelimeler birleşe birleşe, yaklaşa yaklaşa, şurada burada münferid [*tek*] kalmış hissiyât-ı perâkendenin [*darmadağınık hislerin*] incizâbını [*cezbesini*] tasvîr eder surette birbirinin tesirine istinâd ede ede [*dayanarak*] öteye beriye sürüp attığın muzmerât-ı kalbiyyeni [*kalbinin saklı olanlarını*] nazar-ı dikkat [*dikkatli bakış*] önünde topluyor, bütün hayât-ı müte'essirânendeki [*üzüntülü hayatındaki*] nevhât ve ihtirâsâtı [*feryat ve ihtirasları*] okuya okuya lisân-ı ma'neviyyetine [*manevi diline*] alışmış olanlar:

"Ne yaptığımı biliyorum." zemininde söylediğin cümleleri ayrı ayrı tahlil ettiriyor. Emin ol ki sana alışanlar, seni sevenler seni bir anda anlayanlardır. Bu kâ'ide-i istihrâciyeyi [*anlam çıkarma kuralını*] sen de bilirsin. Onun için değil mi idi ki o gece, sabahı yalnız sadâ-yı iltifatının [*iltifat seslerinin*] âzân-ı tahayyürümde [*şaşkınlık kulaklarımda*] medîd-i ihtizâzlarla [*uzayan yankılanmalarıyla*] çınladığı o şeb-i mestûriyyetde [*saklanma gecesinde*], senin bir vesile-i mâni'a serdiyle [*engel vesilesi ileri sürerek*] bir tarafa çekilerek yalnız çeşm-i âşinâya [*tanıdık gözlere*]

görünür olduğun o leyl-i mahrûmiyyette [*mahrumiyet gecesinde*] nazar-ı hicâb [*utanma nazarı*] ve iştiyâkımdan [*özlemimden*] uzakta durdun? Bu hâl, senin sâ'ika-i hevesle [*heves sebebiyle*] yaptığın bir hareket değil idi. Bana anlatmak istemediğin benim anlamaklığıma müsaade ettiğin bir tecrübe idi. Fakat ne hâsıl oldu?

Onu şimdi sen biliyorsun.

Bana öyle geliyor ki zaman benimle beraber yürüyor, sen bir netice gibi duruyorsun. İhtimal ki haftalar, aylar, seneler geçecek, ben bu refîk-i hayat-fersâdan [*hayatı tüketen arkadaştan*] kurtulamayacağım, sen yine o netice kalacaksın. İhtimal ki bu zindegî-i zelîl [*aşağılanmış zindelik*] sürünecek, neticesiz üzülecek, fakat emin ol, bu hayât-ı nâmûskârâneme [*namuslu hayatıma*] inan ki yine hâtıra-i 'inâyetinle [*hatıranın lütfuyla*] geçinecektir.

Hakikat! Beni düşünüyor musun? Düşünüyorsan o his ile mi düşünüyorsun? Yalnız bulunduğum zamanlarda mı tahattur ediyorsun [*hatırlıyorsun*]? Öyle ise vefâ-dârsın [*vefalısın*]. İşte şîme-i kerîme [*büyük tabiat*] budur. Oh! Kederlerim azalıyor, eksiliyor, şimdi başka bir hevâyı neş'e [*neşe havası*], başka bir ıztırap içindeyim. Lakin her zaman düşünme! Fikir ve ruh te'essür-i dâ'imîye [*sürekli kedere*] çabuk alışır. Hayal bile olsa bir güzâriş-i emel [*emelin geçip gidişi*] hafızada yer bırakır ama pây-dâr [*kalıcı*] olamaz. Beni en şiddetli elemler bu kadar hırpaladı da yine mahvedemedi. Sen bana bakma, eyyâm-ı te'essürüm [*keder günlerim*] kendi kendine yazılsa da okusan tahammülümün metanetine hayran olursun. Ben bu rütbe-i felaketi ağlaya ağlaya kazandım. Sen bunlara masal nazarıyla bak. Zira çocuk değilsin... O dediğin ferd-i sevdâvî mizâcda [*sevdalı insan tabiatında*] değilsin. Bu sözleri beni düşünüyorken buluyorsan azizim, benim dediğim gibi düşünmüyorsan, ben sana karşı her şeyi itiraf ettim. (Bir nedâmet [*pişmanlık*] koca bir hayât-ı mülevvesi [*kirli hayatı*] temizler) dedim.

Sana karşı ettiğim feryadı samîmiyyet-i sevdâkârâne [sevda içtenliği] ile müteheyyic olanlardan [*heyecanlanan-*

lardan] birinin ezkâr-ı istiğfarı [*tövbe zikirleri*] olmak üzere telakki ile diye ricalar eyledim. Fakat sen yine bunlara inanma. Yalnız benim düşündüklerimi hakiki olmak üzere dinle: Hayat ne kadar kâbil-i inkisâr [*gücenilebilir*] olursa olsun onda yine bir şiddet vardır. Yazdığın satırları okudukça seviniyorum. Onları senin bugünkü hayatın namına bırakılmış, sana aid birer şey olduğu için saklıyorum. Birer vedî'adır [*emanettir*]. Bana dair ne söylüyorsan sen onların tamamısın. Ne istiyorsan öyle olsun. Ah! Fakat görünmüyorsun. Düşündüre düşündüre öldürüyorsun. Bir haber yok. Arada bir sadâ-yı iltifatını [*iltifat sesini*] işitiyorum. Tıpkı o gecedeki hâlin. Acaba bu tecrübe-i mihnet-âmûz [*sıkıntı öğreten tecrübe*] bitmeyecek mi?

Evet. Bitmeyecek mi? Seni bir daha görecek olursam neler hissedeceğim! Şimdiden me'yûs oluyorum [*ümitsizliğe kapılıyorum*]. Öyle zannediyorum ki bana isnâd ettiğin meyl-i te'âlî [*yükselme isteği*] uçup gitmiş, adeta şaşkın olmuşum. Her şeyi sana tatbik ederek anlayabiliyorum. Bazen o bildiğin kalp darabânıyla [*çarpıntısıyla*] beni üzüyor, bu fikr-i fersûde [*eskimiş fikir*] çabalıyor, bu rûh-ı rencîde [*incinmiş ruh*] kımıldıyor, bence hayata karşı bir tuğyan-ı emel-nüvazâneden [*emel okşayıcı coşkunluktan*] başka bir şey olmayan bu eser-i intibâh [*uyanış eseri*] yine seviniyor, ne oluyorum? Acaba ben de ne yaptığımı bilmiyor muyum? Bu hâlimizde de bir müşâreket [*ortaklık*] mi var? Yoksa beraber mi düşünüyoruz? Hayır. Sen ne düşünüyorsan onu bulmaya çalışıyorum da şaşıyorum. O satırlar, o cümleler sensiz anlaşılmıyor, mu'akkad [*muğlâk*] değil fakat âşînâ-yı serâiri olmak [*sırlarını bilmek*] arzusunda bulunana ma'nâ-i müterâdifeden mürekkeb [*eşanlamlı manalardan oluşan*] birer nazargâh-ı endîşe [*endişe nazargâhı*] gibi duruyor. İnansam kendimde bir liyakât görmek gibi beni hod-perestliğe [*kendini beğenmeye*] sevk edecek bir hataya düşeceğim diye korkuyorum. İnanmasam senin gibi bir rûh-ı asîlin [*asil ruhun*] 'ulviyyyet-i muhâlesetine [*halis sevgisinin yüceliğine*] karşı küfrân-ı mahz [*tam bir nankörlük*] ile

mu'âteb olacağım [*ayıplanacağım*]. İşte azizim! Şaşırıyorum. Seni görmemezliğin ne kadar mü'ellem [*elem verici*] olduğunu bu türlü bir azabtan başka bir his ifade edemez. Benim ne hâl-i âşînâ olduğumu, ne de o dediklerini bildiğimi bu tereddüd-i müz'icden [*bunaltıcı tereddütlerden*] ziyade tevzîh edecek [*açıklığa kavuşturacak*] bir delil bulunamaz. Lakin kâffe-i muvâredât-ı fikriyyenin [*akla gelenlerin hepsinin*] karargâhı sensin.

Bu bir hakikat değil midir ki te'essürat-ı medîde [*uzayıp giden elemleri*] husûle getiren [*meydana getiren*] sadalar mutlaka nef' [*fayda*] ve ispattan birine müstenîd olan [*dayanan*] hitaplardan ibarettir? Dehân-ı ciddiyyetden [*ciddiyet ağzından*] bir nevi kuvvet ile fırlayıp ruh içinde ihtizâz ede ede [*titreye titreye*] dağılan sözler o mü'essirât-ı fevk-al-âdedir [*olağanüstü tesirlerdir*] ki uğradığımız takallübât-ı vicdâniyye [*vicdanî değişmeler*] onların aks-i tesiridir [*zıt tesiridir*]. Onun için en nazik, en tatlı, en hissi, en latif bir sesin ruha ilkâ ettiği [*yerleştirdiği*]:

"Seni sevmiyorum." meali ile en şiddetli, en tâkat-güzâr [*kuvvet verici*], en ziyade sevdavî [*sevgi dolu*] bir lisân-ı hâlin [*hâl dilinin*]:

"Seviyorum." itirafını işrâb eden [*ima eden*] nâtıka-i perdedârı[1] [*perdedarın konuşma gücü*] tesirce bir, fakat sûret-i tezâhürce [*görünme biçimi bakımından*] muhtelif tahassüsât-ı amîkeye [*derin duygulanmalara*] sebebiyet verir, hayat ne garip! Sevilen de üzülüyor, sevilmeyen de. Ya seven ne oluyor? Hissin kelime ile münasebeti olsa idi burada ufak bir iltibâsa [*şüpheye*] cevâz vererek [*izin vererek*]:

"Ölüyor!" der idim. Ne çare ki ölmüyor, benim hâlimde çarpına çarpına yaşıyor. Nasıl? Sıdk-ı ifâdeme [*ifademin doğruluğuna*] bir diyeceğin var mı? Varsa yazma. Söyle istersen yaz. Bu da bir nevi teşeffîdir [*şifa bulmadır*].

1. Perde-dâr: Eskiden büyük bir kimsenin kapısında bekleyen ve içeri gireceklere kapı perdesini açan kimse, kapıcı, perdeci. (y.h.n.)

Yirmi İki

Meğer ben seni hakiki surette seviyormuşum. Dün akşam senden ayrıldıktan sonra anladım ki senin muhabbetinde mutlaka bir büyüklük var. Zira hayatımın şu zamanına kadar kimsenin yanında bu kadar küçük bulunacağımı me'mûl etmiyordum [*ummuyordum*].

Evet, senden ayrıldıktan sonra anladım ki sen bir hayât-ı rencîdeye [*incinmiş hayata*] acıyabileceksin. Mesela benim her günahımı affedecek kudret-i insâniyyet-perverâneye mazhariyetin [*insanlığı sevme gücüne sahip oluşun*] muhakkak görünüyor.

Fakat hâlâ muztaribim. Senden korkuyorum, senden utanıyorum. Seni düşünüp üzülüyorum. Senin için endişe ediyorum. Ah! Ben ölmeliyim. Sen benim bu hayât-ı sefilânemi [*sefil hayatımı*] bilmemelisin, öğrenmemelisin, anlamamalısın.

O gece, ne olaydı ömrümde duyduğum bir saadeti bana ihsâs edeydin [*hissettirseydin*]! Dem-i sa'âdetimde [*keyifli zamanımda*] ola idim! Senin yanında kahrolaydım da beşerin terk-i hayât etmekteki maksadının ne derecede kerîm [*yüce*], ne derecede acıklı bir hisse-i teba'iyyetinden [*tabi olma hissesinden*] ileriye geldiğini göreydin, sonra yazarak kitabeye bir kitabe-i seng-i mezar tahşiye-

siyle[1] [*mezar taşı kitabesi hâşiyesiyle*] bu ömr-i beyhûdeye [*boş ömre*] bir fâ'ide-i ciddiyye [*ciddi fayda*] ispat edeydin insan değil miyiz? Hiç olmazsa insaniyete bu yolda bir hizmet etmiş oluyordun.

Allah! Sen ne kadar güzel imişsin! Gece bile reng-i rûyunu [*yüzünün rengini*] ihlâle cüret etmekten aciz, muhteriz [*çekingen*]. Müberra, hirâsân [korkak]. Kusur mu ediyorum? Bi-t-tab'[*tabiatiyle*]! Fakat af ve merhameti dehân-ı beşeriyete [*insanlığın ağzına*] sermaye-i istiğfar eden [*tövbe sermayesi eden*] bu samîmiyyet-i 'ubûdiyet-kârânenin [*yüce samimiyetin*] ne kadar derin, ne kadar ârâm-güdâz [*huzur bozucu*] bir tezelzül-i rûhiyyeden [*ruhsal sarsıntıdan*] nebe'ân ettiğini [*çıkıp fışkırdığını*] bilir. Hatta sen bile anladın da ikinci defa olmak üzere huzurunda bulunmaklığıma müsaade ettin. Elbette o da affeder.

Fakat sen de ne kadar güzel imişsin! Acaba sen o musun ki bütün hissiyatın araya araya temas ve taalluk ettiği nuhbe-i bî-misâl aşk [*değindiği ve ait olduğu emsalsiz güzide bir aşk*] için numune ittihaz edilecek [*kabul edilecek*] bir şey, bir vücut aranılacak olsa mutlaka seni göstermekliğim icap edecek? Ah! Sen ne kadar büyüksün! Acaba 'ulüvv-i cenâb [*âlîcenab*] denilen hiss-i nâdir-kerîm [nadir bulunan aziz his] sen misin? Emin ol ki sensin. Eğer ben, o senin bildiğin ben, yanında bulunduğu vakitlerde bile 'ulviyyet-i feyz-i muhabbetinle [*muhabbetinin feyzinin yüceliği ile*] başka bir insan olmak şerefini düşünen ben bu hakîkat-i vicdâniyyeyi [*vicdanî gerçekleri*] bir yerde ketm ve ihfâya [*saklamaya*] cüret edersem denîyim [*aşağılığım*]. Senin isti'âze edeceğin[2] hainim.

---

1. Tahşiye: Bir sayfanın kenarlarına veya altına, metnin herhangi bir noktasıyla ilgili olarak yazılan açıklama ve ekleme, çıkma, hâşiye yazma. (y.h.n.)

2. "Eûzü billâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm", "neûzü billâh", "esteîzü billâh", "maâzallah", "el-iyâzü billâh" gibi Allah'tan yardım ve sığınma talep eden sözlerden biriyle Allah'a sığınma. (y.h.n.)

Lakin tahammülüm kalmadı. Seni görmemezlik, senden ayrılmak pek güç.

Severim dediğin ruhu bir kere daha i'zâz etmek [*saygı göstermek*] cemîle-i dil-nüvâzânesini [*gönül okşayıcı güzelliklerini*] mukaddime-i eltâfın [*lütufların başlangıcı*] ittihâz ederek [*kabul ederek*] düşün, merhamet et. Kimi seversen onun başı için olsun düşün ki çektiğim azap pek müthiştir, beni hasm içinde [*kesip atarak*] öldürüyorsun. Buna mukavemet edecek kudreti, ruhumda bulmak, aramak o azâbın seyr ve güzârını ancak tefhîm edebilir [*anlatabilir*].

Bana bir çare bul, demiyorum. Bu temenni hatırıma bile gelmez. Teselliyet de beklemem. Ah! Anlıyor musun ne kadar bî-çareyim? Neyim? Şimdi beni tedkîke [*incelemeye*] başla, işte bu rûh-ı rencîde [*incinmiş ruh*] senin elinde duruyor. Artık erkek olmaya ihtiyaç var mı?

Sen o sözü neden söyledin? Ne için söyledin? Bu menhûs [*uğursuz*] bu mel'ûn tahassüs [*lanetli duygulanma*] beni aheste aheste takip ettiğim o ma'îşet-i rezîleden [*rezilce yaşamdan*] birdenbire çevirerek muttasıl [*sürekli*] koşturuyor. Nereye gidiyorum? Sana mı? Sen nerdesin?

Ey medfen-i âmâl [*ümitlerin mezarı*] ve serâir olan [*saklanan*] imkân... Belki bir daha görürüm.

Bunu hissen kabul edersen, bana inanırsan 'ubûdiyetimin [*kulluğumun*] hâ'iz olacağı [*sahip olacağı*] derecede bütün senin mehâsin ve meziyyâtın [*güzelliklerin ve hünerlerin*] bekâ-yı minnet [*sıkıntının ebediliğine*] ve mahmedetime [*şükretme özelliğime*] ibzâl-ı âtıfet etmek [*cömertlik etmek*] gibi kendine has, bütün seni sevenlere malum olan büyüklüğünü gösterecektir. Gerçi ben bu büyüklükten memnun olamayacağım. Yalnız seni sevdiğim için müftehir olacağım [*övüneceğim*]. Bütün kâinata karşı bu za'f-ı idrâkımla [*kavrayışımın zayıflığıyla*] beraber şen, kavî [*güçlü*], metin bulunacağım. Sen mürüvvetkâr [*cömert*] olduğun için ihyâ-yı kulûbdaki [*kalpleri ihya etmekteki*] kudret-i celîlenin [*yüce gücünün*] ne kadar

mü'essir [*etkili*] olduğunu bilirsin. Sen bu hiss-i samîmiyye [*samimi hisse*] inandığını bir kere söyle. Sonra istersen seviyorum dediğin bu ruhu tahkîr et [*aşağıla*]. Ben senin için her şeye razı olurum. Hâlimi, vicdanımı dediğin derecede bilsen bana ne hilekâr, ne hod-endîş [*bencil*], ne kıskanç, ne de liyakatimden fazla bir şey der idin. Fakat yine büyüksün, öldürür öldürmez ihyâ ediyorsun [*diriltiyorsun*]. Seni sevenleri ayakaltında ezdirmezsin değil mi?

Kitabe için güzel mi dedin? Sen ondan daha güzelsin! Eğer bu üslûb-ı fersûde [*eskimiş üslup*] müsait ola idi seni yazardım. Acaba muvaffak olabilir mi idim? Bunu sen takdir edebilirsin. Beni tedkîkte [*incelemede*] ber-devâm [*sürekli*] olduğunu bilsem mezuniyet bile isterdim. Şimdi namına bir manzume tertibiyle zihnim meşgul.

Yirmi Üç

Kardeşim İsmet'e

Yine ben. Ah! Yine ben herkese bigâne [*yabancı*] oldum. Onların nazarlarından süzülüp bana in'itâf ederek [*meylederek*] kalan mesâ'il-i hissi giriftâr [*his meselelerine müptela*] olacağımı anladığım buhrân-ı aşk [*aşk bunalımı*] içinde ayrı ayrı istihzâlarla [*maskaralıklarla*] üzüleceğimi telkin ediyor. Fakat ne ziyanı var? Her kalp bir olamaz. Her his bir türlü tesir edemez. Her nazar ta'alluk ettiği [*ait olduğu*] şeyi derece-i ihtisasâta [*duygulanmalarının derecelerine*] göre nakil ve îsâl eder [*ulaştırır*]. Her fikir ayrı bir maksadı takip eyler. Öyle isterim ki insan düşüne düşüne zihnen bir güzel, bir bedia, kendinin mahsûl-i te'essürü [kederinin ürünü] olan bir vech-i cemîl [*güzel yüz*], bir vicdân-ı murtabıt [*bağlı olduğu vicdan*], bir hiss-i kerîm [*yüce his*] icat ederek onu sevmeli, ona perestiş etmeli [*tapmalı*], onunla beraber gezmeli, yürümeli, eğlenmeli, onunla beraber ağlamalı, onunla beraber ihtiyarlayıp hayata vedada neş'e-i uhrâ-yı ebedî [ahiret hayatı] için ruha bir refîk-i has [*has yoldaş*] bırakmalı. Yoksa başka türlü teselliyet-yâb olmak [*teselli bulmak*] mümkün değil. Anlaşılmaz, tarif edilmez kederler başka türlü izâle edilemez [*ortadan kaldırılamaz*],

hayat başka türlü sevilemez, tasvîr-i mâhiyyet-i dil [*gönlün mahiyetinin tasviri*] başka türlü kâbil [*mümkün*] olamaz, o senin pîş-nigâh-ı tahassüsünde [*duygulanmanın göz önünde*] her zaman bulunur. Sana vefâ-yı ahde [*verdiği sözde durmaya*] bedel bin hayâl-i mûnis [*alışılmış hayal*]. Hicrana bedel en tatlı, en rakîk [*ince*] bin hiss-i girye-âver [*gözyaşı getiren his*], visâle [*vuslata*] karşı medîd bir sükûn-ı tâm [*uzun bir tam sessizlik*], bir ârâmiş-i hâtır [*gönlün sükûnu*], bir lezzet-i vicdân-firîb [*vicdanı aldatan lezzet*], bir bahar-ı dâimi, ruha mahsus bir güzellik, bir cemâl-i saf ve tâb-nâk [*parıltılı ve saf güzellik*] kazandırır, senden ayrılamaz, seni terk edemez, lisân-ı sevdâ [*sevda dili*] mâilini [*meylini*] değiştiremez, beni sevme, ben seni sevemem, benden ayrıl, beni arama diyemez, hayattan şikâyet etmez, mâzîden, hâlden, âtîden [*geçmişten, şimdiden, gelecekten*] kurtarır, fikr-i istirkâb [*kıskançlık fikri*] araya girmez, daima seni sever, daima seni i'zâz eder [*ağırlar*].

Ben, ah! Yine ben bunlardan pek uzak, ebediyen mahrumum. Gözyaşlarımı görüp de eğlenecekler diye ağlayamıyorum, bu hissi onlara anlatacak tabîr-i celîl-i vicdânîyi [*vicdanın yüce ifadesini*] bulamıyorum, onun için onların yanında gülerek bir müdâhine-i mecbûriyyede [*mecburî dalkavuklukta*] bulunuyorum, hayatın her türlü inkılâbı hakkında fikrimi, reyimi beyan ediyorum. Dinlesinler, dinlemesinler onlarla hem-pâye olmaya [*eşitlenmeye*] çalışıyorum, yalnız şunu anlıyorum ki acımak, intikam almak demektir. Ben şimdi birini ağlarken görürsem acımayacağım. Onu daha ziyade girye-nâk-ı te'essür edecek [*kederden ağlamaklı yapacak*] menâkıb-ı mü'essireden [*etkili menkıbelerden*] ibretler, felâketler, musibetler, firkatlerden bahsederek tezyîd-i âlâmına hidmet edeceğim [*elemlerinin artmasına hizmet edeceğim*].

Yine ben, ah yine ben, o düşmân-ı ömr [ömre düşman] olan hiss-i nâtık-ı levm [*kınayıcı söz söyleyen his*] içindeyim. Ne yazsam, ne okusam, ne görsem hayatta bir daki-

ka husûl-ı muvaffakiyete [*başarı elde etmeye*] çare bulamadığım için küçük düştüğümü anlıyorum. Sevecek olanlar bile aşk diye dehân-ı hilkatin [*yaratılışın ağzının*] feryad ettiği hiss-i mü'essirden [*etkili histen*] korkarak, daha düşmeden aldanacaklarını zan ve tahmin ederek, derd-i seherden, hastalıklardan, ölüm denilen ferağ-ı azîz-i müstesnâdan [*az rastlanan izzetli feragat duygusundan*] endîşe-nâk [*endişeli*] olarak benden uzaklaşıyorlar. Ben bilakis seviyorum. Güya bu lezzet benim için medâr-ı hayât [*hayat vasıtası*] imiş gibi ondan ayrılamıyorum. O ihtizâzların [*titreyişlerin*], endişelerin, nerelere matuf olduğunu anlıyorum, işte bu anlayışlar, bu türlü kederler, arada sırada mazhar olduğum neş'e-i tahassüsâtı [*duygulanmaların neşesini*] mahvederek beni bu izdihâm-ı lâkaydî [*umursamazlık*] içinde yalnız bırakıyor, kalbim lakîta [*sokakta bulunan eşya*] gibi ötede beride her türlü mehâlik ve taarruzât-ı zamâna [*zamanın tehlike ve saldırılarına*] maruz bulunuyor, hislerim bir darbe-i müdhîşe ile bin parça olarak serâir-i vicdân [*vicdanın sırları*] içine dağılıyor. Oralarda rencîde [*incinmiş*], yaralı, bî-tâb [*güçsüz*] bir hâlde gizleniyor, işte bu azap bana yaşamaktaki hikmetin ne derecede mu'dil [*karmaşık/çetin*] bir dakika-i hissiyye olduğunu anlatıyor.

Ben zanneder idim ki insan severken, sevmek isterse âtîyi [*geleceği*] düşünemez. Meğer bu da bir zehâb [*zan*], yanlış bir hesap imiş! Meğer cümle-i hakâyıka [*hakikatlerin hepsine*] akıl erdirmek için asırlarca yaşamak icap ediyormuş! Fakat insanın yaşayışı bir hakîkat-ı mahdûda [*sınırlı hakikat*] olduğu için bu adem-i tenâhîye [*yokluğun tükenmesine*] nasıl ermeli? Onu hâfıza-i idrâke [*kavrayışın hafızasına*] nasıl sığdırmalı? Nasıl anlamalı? Anlamak mümkün olursa nasıl anlatmalı?

Ağlayan devr-i hayâtımdaki derd-i ser mi

O korkuyor. Fakat bu havf [*korku*] bana sirâyet edemeyecek [*bulaşamayacak*].

Ben bu girdâb-ı dehşetin [*dehşet girdabın*] çevresinde yalnız, tenha, onsuz, mahrûm-ı istinâd [*destekten mahrum*] olarak dolaşacağım. Bu ana kadar imtidâd eden [*uzayıp giden*] hayat bundan sonra da böyle geçebilir?

Ey bütün hâtıralarıyla beni lekedâr-ı 'aşk eden mâzî [*aşkımı lekeleyen geçmiş*]! Sana şimdiki hâlimden nasip olan bu te'essürü [*kederi*] idâme etmek [*sürdürmek*] için ne yapayım? Sen intihâb et [*seç*]! Sen söyle! Mutlaka seveyim mi? Peki!

Sevmek! Ey hiss-i nâdire-i cûy-ı dil [*gönül ırmağının ender hissi*]! Ey lafz-ı kerîm-i tabî'î [*yüce tabiî söz*]! Ey leyâl-i vecd [*coşku gecesi*] ve hâlet-i talîa-i münevveri [*öncü münevverin hâlleri*]! Sen olmasaydın karâr-ı bî-medâr-ı hayât [*hayatın vesilesiz kararı*] nasıl anlaşılırdı? Herkes seni seviyor, beşeriyet sana gönüllerden, hislerden yapılma takaddümelerle [*öncelik almalarla*] hikmet-i hayata hâkim olan nüfûz-ı ma'neviyyeti [*manevî nüfuzu*] tebcil eyliyor [*ağırlıyor*]! Bütün şebâb [*gençlik*] peykde şitâb içinde [*haber peşinde aceleyle dolaşmakta*], bütün meşîb [*ihtiyarlık*] pîşinde [*önünde*] zânû-be-zemin [*diz çökmekte*]! Fakat o korkuyor. Sana olan incizâbını [*cezbesini*] kesmek istiyor. Seni sevmiyor. Kendine yaraşan bir hiss-i müstesna içinde yaşamasını emel ediniyor. Evet. Onlar muvaffak olurlar. Onlar seni heves bildikleri için çekinirler, fakat biz kaçamayız, şikeste-cenâh olanlar [*kanadı kırık olanlar*] çabuk tutulurlar. Onun için bizi tedavi etmezler. İnlete inlete okşarlar, korkuta korkuta nevâziş-i hayât-fersâyı [*hayatı tüketen iltifatları*] aşk içinde bırakırlar. Onlar bu hüzn-i bâtınîdeki [*içsel hüzündeki*] eser-i rakîki [*ince eseri*] görüp anlarlar. Bu korkulardaki nezaket-i zâlimâneyi [*zalimce nezâketi*] bilirler de onun için seni istemezler, seninle geçen gecelerdeki helecânları [*kalp çarpıntıları*], karanlıkları, endişeleri, mehâlik-i hayâtı [*hayatın zorlukları*], kalbin bütün hissiyâta olan tahakkümatını, birini sevmekteki tevazuyu, kibr-i nefes önündeki küçüklüğü, birine acımaktaki his-

sin bahşedeceği te'ellümâtı [*kederlenmeleri*], seninle beraber infilak üzre duran seherlerdeki gözyaşlarını, renk ve tâb'ı pîş-i nazar-ı tahassürde [*hasretin gözü önünde*] mahvolan tulû'ları [gündoğuşları] seninle beraber ahzân-ı garîb-nevazı [*garipleri hoş tutan kederleri*] artan gurûblardaki ihsâsâtı [*günbatımlarındaki hissettirmeleri*], yalnız gezinmeleri, çılgıncasına söylenmeleri bilip anlamışlardır da onun için senden kaçarlar. Fakat biz kaçamayız. Rencîde-i rûh olanlar [*ruhu incinmiş olanlar*] yalnız senden hazzederler, yalnız sen onları tedavi edebilirsin. Sen onlara o dediğin şeyleri tekrar ede ede âtînin [*geleceğin*], müntehâ-yi hayâtın [*hayatın sonunun*] der-fenâ-penâhını [*faniliği koruyan kapısını*] açarsın. Sen onları birer vedîa-i münkesir [*kırgın emanet*] olarak eyâdî-i zamâna [*zamanın ellerine*] bırakırsın. Sen o handeleri [*gülüşleri*], o tahakkümât-ı ahrârâneyi [*hürriyetin zorbalıklarını*], onların nigâh-ı tedkîkinden [*araştırmacı nazarından*] sudûr eden [*doğan*] şu'â'ât-ı ihtirası [*hırs ışıklarını*] anlarsın. Sen bilirsin ki beşerin en ziyade muhtâc-ı merhamet olduğu [*merhamete muhtaç olduğu*] zaman sana niyâz-ı müstemendânede bulunduğu [*yalvarırcasına niyazda bulunduğu*] dem-i ıstıbârdır [*sabır zamanıdır*]. İşte onlar menâzırdan [*manzaralardan*], bu tezâhürât-ı kalbiyyeden [*kalbin belirtilerinden*] zevk alırlar da yine seni sevmezler. Fakat kim bilir? Belki sen onları seviyorsun da böyle söyletiyorsun. Kim bilir? Belki onlara ilham ettiğin bu şive-i müstahsen [*beğenilen şive*] bizim için başkaca bir teselliyet-i hâtır [*gönle teselli*] olabilir? Lakin yine diyebilirim ki:

Suhan est în ki gûyend ki be-dil rehest dilrâ
Dil-i men zi-gussa hûn şod dil-i to haber ne-dâred
[*Gönülden gönüle yol olduğu sözünü söylerler.*
Benim gönlüm üzüntüden kan oldu (kan ağladığı hâlde) senin gönlünün haberi yok.]

Yirmi Dört

Evet. Seni görmemek sükûn [*rahatlık/huzur*], görmek cennet imiş! Seni sevmemeli, düşünmeli imiş! Hayâlin o derecede ârâm-bahş-ı hâtır [*gönle huzur verici*], o derecede sevimli!

Seni görmediğim zamandan beri ağır ağır hulûl ve mürûr eden [*gelip çatan ve geçip giden*] geceler, çeşm-i hasret-resîde [*hasrete erişen göz*] karşısında yavaş yavaş açılan tulû'lar [*gün doğuşları*], nigâh-ı ıstıbâr [*sabır nazarı*] önünde kenar-ı bî-tenâhî-i âfâka [*ufukların bitip tükenmeyen kenarına*] gizlenen gurûblar [*gün batımı*], bütün bu günler, bütün bu eyyâm-ı keder [*keder günleri*] seni sevmekteki telhî-i dil-âşûb-ı ibtilâyı [*gönlü altüst eden tutkunun acılığını*] bana zaman zaman ihsâs [*sezdirdiler*] ve tasvir ettiler. Bilsen! Neler öğrendim, ne türlü hissiyât-ı mechûle [*bilinmeyen hisler*] ile oyalandım, neler düşündüm! Kendi nefsime karşı isyan ve tehevvür [öfkelenme] ile kalkışarak benim muhâle [*imkânsıza*] ihtimal vermek için ömrümün en buhranlı, en heyecanlı, en ziyade meslûb-ı ihtiyâr [*ihtiyarı giderilmiş*] olduğu şöyle bir vaktinde emeller, ümitler arkasından şitâbân olduğuma [*koştuğuma*] te'essüfler ettim [*üzüldüm*]. Geceler, uyuyup uyanarak beynimin en şiddetli bir herc ü merc-i ârızîsi [*gelip geçici kargaşası*] arasında, ruhumun bütün hâtırât [*anılar*], bütün yaralarımla uğraşmak için açtığı

mücadelât-ı ihtirâsiyye [*arzu mücadelelerinin*] gürültüleri içinde bir nevi feryâd-ı mezbûhâne [*boğazlanma feryadı*] ile seni seven bu hiss-i perişân-ı emele [*emelin perişan hissine*] karşı 'itâb ederek [*azarlayarak*] beşerin manen ittisâf ettiği [*vasıflandırdığı*] kudret-i nâdire-i tahammülün [*tahammülün benzersiz gücünün*] bir şeyi müfîd olmadığını [*fayda sağlamadığını*] anladım.

Bir zaman beynimi tenvîr eden [*aydınlatan*], beni temâşâ-yı feyz-a-feyz-i ümîd [*ümidin feyizle dolu temaşası*] ile oyalayan, beni şebâb [*gençlik çağı*] bitmeyecektir, hayat geçmeyecektir diye iğfâl eden [*aldatan*] o geceler nerede? Meğer ömr-i ahrârâne [*hür olanlara yaraşır ömür*] bildiğim şu amed-şüd-i leyâl [*gecenin gelip gitmesi*] bana ta'lîm-i esâret eden [*esaret öğreten*] menâzır-ı sâmite [*suskun manzaralar*] imiş!

Ruhum acıyor bari vücudum acımasa! O da derd-nâk [*dertli*], bî-tâb [*bitkin*]! Kimseler yok. Herkes evin bir köşesinde, bir bucağında büzülmüş yatıyor, bu ne sükûn-ı mevtâî [*ölüm sessizliği*]! Bu ne vahdet-i garîbâne [*garip yalnızlık*]! Yalnız yabancı bir dîde-i tecessüs [*araştırıcı göz*] gibi masanın üzerinde bir çerağ-ı za'îf [*fersiz ışık*] parlıyor, yanıyor, sönecek gibi ufalıp büyüyor, ölecek gibi titriyor, şulesi arada sırada sola yatarak ufak bir cereyân-ı kedere [*keder akımına*] marûz olan gönüller gibi üzülüp doğruluyor, ne gölgesi var, ne pertevi [*ışığı*]!

Hakikat! Seni görmemek sükûn [*rahatlık/huzur*] imiş! Seni düşünmeli imiş!

Seni nerelerde gördüm ise oraların şekl bî-kararı [*kararsız şekil*] arasında yine görüyorum. Kâh kaçıyorsun, görünmek istemiyorsun. Yandan gelen zalâm-ı leyl [*gecenin karanlığı*], odadan intişâr eden [*yayılan*] huzme-i ziyâ [*ışık demeti*] yüzünü en latif bir esmeriyet içinde nigâh-ı za'îfimden [*zayıf nazarımdan*] saklıyor, yalnız başındaki tül, nasılsa alnına temâyül etmiş [*dökülmüş*] olan saçların, kaşlarınla gözlerinin hücûm-ı sâyeden [*gölgenin hücumundan*] kararmış olan vaz'-ı sâbiti [*sabit*

duruşu], dudaklarına doğru beliren kısm-ı ârızın [*sonradan ortaya çıkan kısmın*], vücudunun imlâ eylediği [*söylediği*] sâha-i hava [*hava sahası*] gölgeli arada sırada müteharrik [*tahrik edici*] bir cismin bana hitap ettiğini ihsâs ediyor [*hissettiriyor*], kâh hava açık, deniz ufak meltemlerle mevvâcedâr [*dalgalı*], sen onun üstünde şinâver [*yüzücü*], yüzün, galiba beni birine benzettiğin için mütebessim olan [gülümseyen] gözlerin, nazarların yanındakine bir şey söylemek üzere hazırlanan dudakların handerîz [*gülüp durmakta*]. Uçuyorsun. Kâh gece, karanlık, semâ-yı ratîb [*taze gökyüzü*] altında benimle geziniyor, benim anlayamadığıma bakmayarak bir şeyler söylüyor, beni öteye beriye dolaştırıyor, bırakıp gidiyorsun.

Evet, beni bırakıp gidiyorsun. Ben artık tabiat dediğimiz yerle gök arasında bî-istinâd [*desteksiz*] yuvarlanıyorum. Senden ayrılır ayrılmaz başlayan derd-i hasret [*hasret derdi*] büyüyor. Ben de büyüsün diye koşuyorum, önüme ne gelirse çiğneyip geçiyorum, durursam tahammülüm mahvolacak, bütün bütün öleceğim. Za'f-ı a'sâb [*sinir zayıflığı*] bir şevk-i girye [*ağlama şevki*] ile beni sokaklarda yürütüyor. Bak! İşte yine ağlıyorum. Son derecede üzülmüşüm, kendimi şaşırmışım.

Oh! Yalnızlık! Gece! Her taraf kapalı, beni kimse göremez! Söyleniyorum:

O günkü zevkime benzer bugünkü ağlayışım
Bu şevk-i girye o rütbe-i hayât taze verir

Oh! Açılıyorum. Seviniyorum.

Gece! Yine hummâ-i ıztırab [*ızdırap ateşi*] başlayacak! Terleyip titriyorum! Âlâm-ı maddiyye [*maddi elemler*] bana seni unutturacak! Kendimden geçiyorum!

Yukarıda bir ayak patırtısı var, merdivenlerden biri iniyor, kapının aralıklarından soluk bir ziya tereşşuh ediyor [*sızıyor*], benim odama geliyor!

Hizmetçi! Ne kadar güler yüzlü kadın! Benim yatakta oturduğumu görünce şaştı. Duruyor, bir şey söyleyemiyor,

gözlerimle ne var diye sordum. Masanın üstündeki sulfata[1] kutusunu gösteriyor. Bana ilaç tavsiye eyliyor, tabip öyle demiş! İçmeli.

Bu ilaç ne kadar acıdır! Fakat dest-i devâ-kâr [*şifacının eli*] onu terbiye etmiş, bir kışr-ı sefîd [*beyaz kabuk*] içine doldurarak hastaları telhkâm etmeyecek [*kederlendirmeyecek*] hâle getirmiş!

Ah! Keder, sen de acısın! Fakat beşerin nöbet nöbet düşüp ateşler içinde kaldığı zamanlar kimse senin tes'îr-i zehrdârını [*zehirli etkisini*] ta'dîle [*düzeltmeye*] çalışmıyor, senin için hiçbir dest-i devâ-kâr [*şifalı el*] bulunmuyor, yalnız medâr-ı teselliyet [*teselli vasıtası*] olmak üzere kolayca, "Keder geçer bırakır yadigâr-ı eserlerini" deyip geçiyorlar. Sana yalancı bir hayâl-i müz'ic [*bıktırıcı hayal*] nazarıyla bakıyorlar. Sen te'essürle [*üzüntüyle*] başlıyor, tahassürle [*hasretle*] artıyor, mâni'alarla [*engellerle*] dehşetleniyorsun. Anlamadım, hâlâ anlamadım. Sen ne türlü bir hastalıksın, hangi cins-i illete [*hastalık çeşidine*] mensupsun? Nesin?

Gördün mü? Seni görmek cennet imiş! Yanında olayım diye çıldırıyorum! Firâkında [*ayrılığında*] yaşayayım diye ilaçlar içiyorum. Ne kadar güzel vesile değil mi? Sen bana acırsın! Artık hiç görünmezsin! Ah! Sözlerimle tutuldum! Fakat bunlar da yalandır. Sen inanma! Bu müsveddât [*taslaklar*] daima meşk ettiğim [*talim ettiğim*] bir nakş-ı 'atîktir [*eski nakıştır*]! Bunlar mahsûl-i te'essür [*üzüntü ürünü*] değildir. Uydurma şeylerdir. Samimi ve nâtık-ı ekdâr-ı dil [*gönlün kederlerinin konuşması*] olan şeyler sahâ'if-i beyâna ta'allükden [*beyan sayfasına ait olmaktan*] münezzeh [*uzak*] değil mi? İşte buna inan!

1. Sulfata: Kinin sulfatı ve genel olarak kinin tuzları. (y.h.n.)

Yirmi Beş

Senin mürûrunu [*geçip gitmesini*] istediğin zaman beni bir buhrân-ı şedîd-i firkat [*şiddetli ayrılık bunalımı*] içinde ezerek gelip geçiyor, ne hâllere uğradığımı, ne türlü mihnetlerle [*sıkıntılarla*] üzüldüğümü, neler düşündüğümü keşfedebilirsin. Benim gibi bir mübtelâ-yı bîkesin [*kimsesiz mübtelanın*], benim gibi yalnız, mahrûm-ı istinâd [destekten yoksun] olan bir mükedderin [*kederlinin*] ömr-i hicrân-karîninde [*hicranlı ömründe*] ne türlü arzularda bulunacağını anlarsın. Menâkıb-ı firâkı [*ayrılık hikâyelerini*] sana şerh etmeye lüzum yoktur. Seviyorum demek kâffe-i hissiyâtımı [*hislerimin hepsini*] tamamı tamamına tefhîm eder [*anlatır*]. Fakat şu esnada dû-çâr olduğum [*uğradığım*] derd-i meşakkati [*sıkıntının derdini*] belki bilemezsin, belki bilirsin de benim kadar ta'mîk edemezsin [*derinleştiremezsin*]. Ba-husûs [*bilhassa*] ne kadar ta'mîk etsen [*derinleştirsen*] yine benim gibi hisseyleyemezsin: Kalbimde müthiş bir korku var. Seni göreceğim diye havf ediyorum [*korkuyorum*]. Sana tesadüf eder etmez kalbimin en müz'ic [*bunaltıcı*] ağrıları arasında birdenbire durarak bir elem-i müebbed [*sonsuz elem*] içinde kalacağımı zanneyliyorum. Nazarım ârâmgâhına [*ikametgâhına*] ta'alluk eder etmez [*ulaşır ulaşmaz*] bir şiddet-i fevkalade ile intibâh [*uyanış*] üzere bulunan fikr-i tahassür [*hasret fikri*] beni öldürür

gibi bî-mecâl [*güçsüz*] bırakarak saatlerce yürüyor. Onun için her türlü teşebbüs-i teselliyet-cûyâneden [*teselli arayan girişimden*], seni görmek, seninle konuşmak emellerinden mahrum kalıyorum. Bu hissi hiçbir şey mahvedemiyor. Kendimi bilemeyecek hâllerde bulunduğum zamanlarda bile bu korkuyu duyuyorum.

O geceden beri sana kaç defa tesadüf etmek ihtimali var idi! Fakat hepsinden bilerek, isteyerek, senden kaçarak, nerelerde olduğunu bildiğim hâlde oralara gelmeyerek, sana görünmeyerek, seni görmemek gibi bir 'azâb-ı elemiyye [*elem azabına*] katlanarak kurtuluyordum. Hatta o gün, o akşam yolda tesadüf ettiğim esnada düşündüklerimi, hissiyatımın bana ilham ettiği te'essürleri [*kederleri*], teheyyüçleri [*heyecanları*] birer birer duyarak, geceyi sabahlara kadar ötede beride sürünerek giryeler [*gözyaşları*] içinde ta'dîl-i heyecân edebildim [*heyecanımı dindirebildim*]. Bu hâlime vâkıf olan [*bilen*] yalnız biri beni bırakmadı, geçirdiğim şu heyecanın mahiyyet-i sahîhasına [*gerçek mahiyetine*] muttali' olan [*haberdar olan*] bir refîkim [*dostum*] te'essüratımın derece-i şiddetini [*kederlerimin şiddetinin derecesini*] görerek benimle beraber ağladı. İşte o zaman anladım, şimdi sana hak verdim ki bu hayat hakikaten korkunç, aşk ve sevda dediğimiz bu illet pek ziyade ıztırâb-âver [ızdırap verici] imiş. Onun için sen tecrübelerinden istifade et. İstediğin gibi imrâr-ı ömr eyle [*ömür geçir*]. O hiss-i müstesnâ [*seçkin his*] içinde yaşa. Yalnız arada sırada bana yaz, bana yolla. Ne düşünüyorsan onları gönder. Ben de biraz kendimi anlayayım. Belki bu türlü tesellilerle yaşamaya alışırım.

O gece, sana yolda tesadüf ettiğim, benim hâlime handezen olduğun [*güldüğün*] akşamın gecesi senden pek uzak yerlere gitmek istedikçe beni salıvermediler. Yalnız bulunmak için yanlarından kaçmaya çalıştıkça takip ettiler, izdihâmdan [*aşırı kalabalıktan*] hazzetmediğimi anlattıkça birer birer dağılarak beni içlerinden biriyle bıraktılar. Ayrılırken her biri ayrı ayrı beyân-ı ma'zeret

ederek [*bahane bildirerek*] bana kederlerini ihsâs etmemek [*hissettirmemek*] gayretinde bulundular. Lakin ben bunların bu tezahürât-ı dostânenin [*dostça coşkuların*] cümlesini anladım. Onlar beni bu leyle-i yeldâ-yı te'essürü [*kederin en uzun gecesini*] başka türlü geçirmek azminde bulunduğuma zâhib olmuşlar [*zannına kapılmışlar*], ben de hiçbir şeye mukavemet edecek [*direnecek*] kuvvet ve tahammül kalmadığına, zaman zaman beni ra'şedâr-ı teheyyüç eden [*heyecandan titreten*] cünûn-ı muztaribânenin [*ızdırap çekercesine cinnetin*] neks ettiğine [*geri döndüğüne*] inanmışlardı.

Ne çare! Hayatta refakati nazar-ı hürmet [*hürmet nazarı*] ile görmek de bir kanun değil mi? Ben cümlesinin esiriyim. Onlar benim metâ-ı hâl-âşinâlarım [*hâlimden anlayan metalarım*], ben onların münkâdıyım [*itaatkârıyım*]. Gönlüm daima itaate, teslimiyete meftûndur [*hayrandır*]. Yalnız vicdanım biraz meyyâl-i şiddettir [*şiddete eğilimlidir*], ser-âzâd [*hür*] olmak ister, ser-fürû etmemeye [*itaat etmemeye*] özenir. Mü'essirine [*eser sahibine*] göre uğradığı âsâr-ı samîmiyye [*içten eserlerden*] veya bed-hâhânedan [*kötülükten*] hislenir. Onun için o gece bana verdikleri tesellilerden, kendilerince esbâb-ı mechûl olan te'essürlerimi [*sebepleri bilinmeyen üzüntülerimi*] izâleye [*yok etmeye*] hasr-ı gayret etmelerinden [*gayret göstermelerinden*] son derecede hisse-yâb-ı fahr olarak [*iftiharından nasiplenerek*] yavaş yavaş tarîk-i itâ'ate [*itaat yoluna*] girdim. Hem başka ne yapabilirdim; beni bazîçe-i heves [*arzusunun oyuncağı*] eden o dest-i kavî-bahta [*talihli ele*] başka türlü nasıl metânet gösterilir [*dayanılır*]? Sen yanımda değilsin ki bir anda her türlü mevâni'i [*engelleri*] mahvedecek bir eser-i zindegî [zinde eser] ile isbât-ı hüviyyet edeyim [*kimliğimi ispatlayayım*]? İbtilâ'mı [*tutkumu*], derdimi kime anlatsam mutlaka bigâne [*ilgisiz*] bir kalp ile muhakeme edecek. Feryat ve şikâyetimi kime dinletsem sımâh-ı dikkatinde [*dikkat kulağında*] derhal zâ'il olucu [*yok olucu*] bir aks-i za'îf [*zayıf yankı*]

hâsıl eyleyecek [*oluşturacak*]? Eğer sen olsan, sen dinlesen beni idare edecek bir kuvve-i tesellî [*teselli kuvveti*] bulursun, bana bildiğim kalp ile acıdığın için galeyân-ı merhametin [*merhametin coşkusu*] bu rûh-ı müncemidi [*donmuş ruhu*] hâr bir hevâ-yi nüvâziş-güster [*gönül okşayıcı sıcak bir hava*] ile taltîf eder [*gönül alır*]. Fakat sen nerdesin, ben nerelerde, ne ıztıraplar içindeyim? Seni bulmak müte'essir [*kederli*], görmeye bende cesaret mefkûd [*yok*] .

İşte şu andaki hissiyâtımı mücmelen [*özetle*] yazıyorum. İktisâb-ı kuvvet eder etmez [*kuvvet kazanır kazanmaz*] belki tahvîl-i fikr ederim [*fikrimi değiştiririm*]. Düşüncelerim seni görüp görmemekle muttasıl [*sürekli*] değiştiği için bana musallat [*bela*] olan şu bî-karâr-ı endîşeden [*kararsız endişeden*] henüz emin değilim. Ne türlü hareket edeceğimi bilemiyorum. Fakat sen ne dersen onu yapmaya gayret ederim.

Yirmi Altı

Sana ne oldu? Yoksa benim bir iki defa uğradığım tebeddülât-i hissiyyesinde [*hislerindeki değişikliklerde*] de vâki' oluyor [*meydana geliyor*] da zaman zaman söylediklerini unutup, itirafât-ı sâbıkanı [*sabıka itiraflarını*] artık onlar da mâzîye [*geçmişe*] karışsın diye bir tarafa atıp hatırât-ı cedîdenle [*yeni hatıralarınla*] mi meşgul oluyorsun? Söyle ne oluyorsun?

Fakat ben anlıyorum. Emin ol ki fikrinden geçenleri birer birer tahlil ederek keşfediyorum. Beni yavaş yavaş üzerek, aldatarak, ağlatarak, sevindirerek istediğin dereceye getirmek istiyorsun. Henüz bana inanmıyorsun. Yahut intâk-ı his ve vicdân ile [*vicdanını ve hissini konuşturarak*] benim seni ne suretle sevdiğimi anlamaya çalışıyorsun.

Evet. Zamanı kendi süratine terk edelim. Söylediklerin doğru ise, o türlü bir mahrumiyet içinde sana hayat bir 'azâb-ı dâ'imî [*sürekli azap*] olacak ise sen de benim harekât-ı mecnûnânemi ihtiyâr edeceksin [*çılgınca hareketlerimi tercih edeceksin*]. Ben seni nasıl korka korka arıyorsam sen de beni öyle arayacaksın. Ben şu leyâli-i hicrânı [*ayrılık gecesini*] zevkler, safalar arasında, mest ve bî-hoş olarak, bütün gözyaşlarımı içimde gizleyerek, bir saadet için, bir ümit için, yalnız senin hatıran için nasıl

öle öle geçiriyorsam sen de öyle gecelerin hulûl ve mürûr ettiğini [*gelip çattığını ve geçip gittiğini*] göreceksin.

Ben senin namına, bana başka bir sevdâ-yı âteşîn [*ateşli sevda*] içinde görünen gözlerini, hayâlini, hâlini anıp nazar-ı hüzn ve te'essürümde [*hüzün ve keder nazarımda*] gördükçe ne türlü mâhî-i ârâm [*huzuru yok eden*] bir ıztırâb-ı mütehassirâne [*hasret çekercesine ıztırap*] ile düşünüyorsam sen de bir gün, yalnız kaldığın, o mahrumiyeti anladığın, derece-i irtibatımı [*ilişkimin derecesini*] takdir ettiğin bir saatde, benim için bir dakika ağlamak istediğin dem-i buhrânda [*bunalım anında*] yalnız seni seven bir kalbin aylarca, hatta senelerce çektiği mihneti [*sıkıntıyı*], renc-i istirkâbı [*kıskanmanın inciticiliğini*], kahr-ı hasreti [*hasretin kahrediciliğini*] o anda hissederek beyânât-ı sâfiyemi [*saf beyanatımı*] bir daha tahattur eyleyeceksin [*hatırlayacaksın*]. O zaman diyeceksin ki:

"Mesut kalplerde sevgi bulunmaz imiş!"

O zaman itiraf edeceksin ki senin zevk ve safa olmak üzere tanıdığın esbâb-ı ayş u tarab [*şarkı söyleyerek eğlenme sebepleri*] mutlaka en mükedder [*kederli*] kalplerin birini yâd-ı tahattur etmek [*hatırlayarak anmak*], onu hissiyâtı önünde bulundurmak, onu düşünmek, onu daha ziyade sevmek için atıldıkları bir hüzn-âbâd-ı tenhâiyyedir [*ıssızlığın hüzünlü yeridir*].

O zaman birdenbire tulû' eden [*doğan*] bir mecbûriyet-i hissiyye [*hissin mecburiyeti*] ile yerinden kalkarak evin en gizli, en kapanık bir mahalinde ağlaya ağlaya i'âde-i neşâta muktedir olacaksın [*sevincin iadesine gücün yetecek*].

Hayır. Böyle de değil. O zaman senin çeşm-i im'ân [*çok dikkatli bakan gözün*] aşkta ne türlü muhabbetler, ne türlü emeller, ne türlü sevgilerle büyük göründüğünü bilerek samîmiyyet-i sevdâkârâne nâmına [*âşıkça samimiyet adına*] bütün varlığını fedaya hazırlanacaksın. Bu hatırayı sana ilham edecek hakikat için ölmeye, senin şimdiler

kaçındığın o devr-i âsûdegîyi idrâke [*huzur devrini kavramaya*] meyledeceksin.

Fakat o zaman ben bulunacak mıyım? Me'mûl eder misin [*ümit eder misin*]? Senin zevk dediğin beni girye-nâk [*ağlayıcı*] ederse fusûl-ı hayâtı [*hayatın bölümlerini*] karartan kederler öldürmez mi?

Seni unutmak bence nasıl mümkün olur, buna nasıl ihtimal verilir ki benim aşkımı, sen hevesle tefsîr ve tagyîr ederek [*yorumlayıp değiştirerek*] başka hatıralar yanında arada sırada senin de hatırana hürmet etmekliğimi tavsiye eyliyorsun. Bende senden başka bir hatıra varsa mahvolsun. Şu zamanlarımda beni bir daha rencide etmekten, üzmekten ne lezzet alıyorsun? Acaba beni kıskandığını mı ima ediyorsun? Bu fikirden vazgeç. Beni ne türlü istersen öyle gör, fakat istihfâf eyleme [*hor görme*], insanı bu türlü işkenceler dil-hûn eder [*gönlümü kan ağlatır*].

Ah! Kusur ettim. Yanlış muhakeme eyledim. İşte yine sana hak veriyorum. İnsan bu gibi tezâhürât-ı samimiyet-kârâneye [*samimice coşkulara*] bir türlü inanamıyor. Benim bildiğim aşk mutlaka hayât-ı 'âdîyenin [*alelade hayatın*] zıddı. Birinde i'tikâd ettiğimiz [*inandığımız*] şeyi diğerinde inkâr ediyoruz. Fakat bir kere daha temin edersem bahtiyar olurum. Ben sana bir defa değil iki defa inanmak isterim. Çünkü sen ikincisin. Biri hâlâ desâ'is ve iğfalâtıyla [*hileleri ve kandırmacalarıyla*] meşgul. Hâlâ meziyyet-i lâ-ubâlîyânesini [*ciddiyetsiz özelliğini*] nazarımda idâmeye sâ"i [*sürdürmeye gayret etmekte*]. Hâlâ o bildiğin tarzda. Hâlâ benim şimdiki sevdâ-yı muhâleset-perverânemle [*dostluk severlik sevdamla*] eğleniyor. Beni takip ediyor. Sokakta, mesirede bana tesadüf ettikçe yaklaşıyor. Sükûtuma kızıyor, hiddetleniyor, ciddiyyet-i etvârımdan [*ciddî tavırlarımdan*] endîşe-nâk olarak [*endişeli olarak*] mağlubiyetine, beni râm edemediğine [*boyun eğdiremediğine*] şaşıyor, beni aratıyor. Diğeri geçirdiğim hayatı saf, rûh-nüvâz [*ruhu okşayıcı*] tebessümlerle ebediyen nazar-ı teveccühümden [*iltifat*

edercesine bakışından] düşürerek, aheste aheste tezkiye-i vicdânıma [*vicdanımı aklamaya*] çalışarak, gösterdiği tarîk-i mesâ'ikârânede [*çalışma yolunda*] sebatımı temin ederek, yalnız hatırasına ettiğim hürmete binaen iltifatıyla sevindirerek oyalıyor. Bunun için isterim ki söylediklerini bir daha tekrar et. Belki bütün bütün şifâ-yâb olurum [*şifa bulurum*] da lisân-ı nezâketinin nehy ettiği [*nazik dilinin* yasakladığı] şeylerden tamamiyle mücânebete [*sakınmaya*] çalışırım.

Yirmi Yedi

Beni yalnız nazar-ı hayâl [*hayalin nazarı*] önünde tecessüm ettirerek [*canlandırarak*] inkılâbât-ı fikriyyeyi [*fikrî değişimleri*] o hayalin bahşettiği [*verdiği*] nazariyelere tatbîk ettiğin [*kuramlara uyguladığın*] için muhakemâtında [*kavrayışında*] benim mübtelâ [*tutkun*] olmadığım, benim düşünmediğim cihetlere temâyül ediyorsun [*yönlere eğiliyorsun*]. Sen hiçbir kimseyi sevmedin mi? Yalan söylemediğini bildiğim hâlde, "Hayır!" der isen bile inanmam. "Evet!" der isen teşrîh-i maksada [*maksadın meydana çıkarılmasına*] biraz muvaffak olurum [*başarılı olurum*]. İşte o dem-i sevdânın bakiyye-i hatırâtına [*sevda zamanının hatırasının arda kalanlarına*] müracaatla düşün ki onu arayıp göremediğin esnalarda ne türlü bir ma'nâ-i zâlimeye [*zalim manaya*] tesadüf etmiş isen benim de seni aramak için şehrâh-i 'azmimde [*kararlılığımın doğru yolunda*] öyle manalar var. Yerimden kımıldayamıyorum.

Fırsat taharrîsine [*araştırmasına*] ne lüzum var? Onun bahşedeceği saadete minnetdâr olacak kadar muhabbetini pâ-mâl edecek [*ayaklar altına alacak*], sana şiddet-i münâsebetimi [*ilişkimin şiddetini*] anlatmak için böyle bir müdâhineye [*dalkavukluğa*] arz-ı ihtiyaç eyleyecek [*ihtiyaç arz edecek*] hevadârân-ı emelden [*emel tutkunlarından*] değilim. Ben senin nerede olduğunu, ne yaptığı-

nı bilecek kadar husûl-i vukûfa hâdim [*meydana gelecekleri bilmeye hizmetçi*] bir hiss-i kable'l-vukû'a mâlikim [*önseziye sahibim*].

Bugün –ne türlü bir his olduğunu tarif edemem– son derecede mükedderim [*kederliyim*]. Bana bir şeyler oluyor, göremediğime değil göreceğime nedametle [*pişmanlıkla*] beraber yine hazırlanıyorum. Biliyorum ki seni mutlaka göreceğim, fakat gönlümdeki bu 'itâb [*azarlama*] neler diyor? Ne serzenişler eyliyor! Acaba sana dargın mıyım? Yoksa en ufak bir hitâb-ı sitem-âmûzun [*sitem öğreticinin hitabı*] bana ziyade mi tes'îr [*etki*] ediyor? Ümidim sen iken yine nâ-ümîd [*ümitsiz*] duruyorum. Acaba ondan mı üzülüyorum?

Bilmem? Hangi Alman? Sevdiği birini rüyasında ölü görmüş de ağlaya ağlaya uyandığını tasviren bir manzume yazmış. Ben şimdi onun makûsuyum [*tersiyim*]. Rüyada na'ş-ı garîkimi [*suya batmış naaşımı*] gördüm. Uyanır uyanmaz te'essürâtımı [*üzüntümü*] zabt ettim [*kaydettim*]. Okuduğun zaman seni görmeyeli ne hâlde olduğuma biraz vukûf hâsıl edersin [*anlarsın*]. Manzumeyi "Na'ş-ı Hayâl" tesmiye ettim [*ismini verdim*]. Pek muvâfık [*uygun*] değil mi? çünkü ben bir na'ş-ı zî-hayât [*canlı naaş*] olmaktan başka bir şey değilim:

Bir mevc-i ser-âzâde gibi na'ş-ı garîbî
Sâhillere, enginlere uğrar şu ümîdin
'Üryân ve perîşân gezerek yüzme nasîbi
[*Garibin naaşı, hür bir dalga gibidir. Şu ümidin nasibi, çıplak ve perişan gezerek sahillere, enginlere uğrar.*]

Her lem'ası, her pertevi, her nûrı semâ'ın
Vurdukça söner rû-yı fenâ-hâhına dâ'im
Bazîçesidir dest-i kavî baht-ı zamânın
[*Gökyüzünün her parıltısı, her ışığı, her nuru fena bulmak isteyen yüzüne daima vurdukça söner. Sağlam el zamanın bahtının oyuncağıdır.*]

Mecrûh, fakat ömr-i müebbed ile ziyân
Nâ-kâm değil, şâd değil, tâb'-ı devrân
Her şey gibi bir gâyeye olmakta şitâbân
[*Yaralı, fakat ebedî ömürle ziyan. Zamanın tabiatı; isteksiz değil, sevinçli değil. Herşey gibi gayeye koşmakta.*]

Bî-hod, elem-i zâil mihnetle şinâver
Her yarası mekşûf ve hûn-âlûd ve gam-efzâ,
Bir mevce fakat râh-ı şinâhında beraber
[*Kendinden geçmiş, yok olan elem sıkıntıyla yüzmekte. Her yarası açıkta ve kanlı ve gam artırıcı. Bir dalga; fakat yüzme istikametinde*]

Bir fırtına bir gün onu elbet ezecektir.
Lakin yine bir ses bana ihtâr ediyor ki:
Ondan çıkacak âh ile yer yer gezecektir
[*Bir fırtına bir gün onu elbet ezecektir. Fakat yine bir ses beni uyarıyor: Ondan çıkacak ah ile yer yer gezecektir.*]

Ey na'ş-ı hayâl, ey emel-i vâpes-i sevda
Kalbinde mi en sonraki teb-lerze-i hicran
Ruhum elem-i za'f ile lerzân yine zîrâ
[*Ey, hayalin naşı, ey, sevdanın son emeli. Ayrılığın verdiği en sonraki sıtma titremesi kalbinde mi? Zira ruhum, noksanlığının elemi ile titremekte.*]

Sen darbe-i devrân ile me'yûs ve mükedder
Ben sâhil-i târîk-i fenâda sana nâzır
Bir böyle temâşâ ile mi geçmeli günler?
[*Sen zamanın darbesi ile ümitsiz ve kederlisin. Ben, faniliğin karanlık sahilinde sana bakıyorum. Günler böyle bir seyir ile mi geçmeli?*]

Evet, seni görmeye hazırlanıyorum. Seni görmeliyim. Sana bir daha evvelce tekrar ettiğim sözleri söylemeliyim. Sükûtumdaki esbâb-ı ma'nâyı [*anlamın sebeplerini*] an-

latmalıyım. Senden öğrendiğim hevesleri, kederleri doğru mu, doğru değil mi diye bir daha yanında okumalıyım. Senin sözlerinden hisseylediğim te'essürâtı şerh etmeliyim [*üzüntüleri açıklamalıyım*]. Sana bu rûh-ı muztaribin [*ızdırap çeken ruhun*] ne türlü bir azap ile çarpınıp mev'ûd olan [*vadedilmiş*] lutf-ı sermedînin [*ebedî lütfun*] rû-gerdân olduğunu [yüz çevirdiğini] bildirmeliyim. Ondan sonra belki bir daha göremem. Belki sen beni görürsün. Ne olduğumu, ne hâle girdiğimi işitirsin. Tedavisi bile insanı öldüren kederler içinde yaşamaktaki mecbûriyyet-i müdhîşeye [*müthiş mecburiyete*] ne surette takat getirdiğime şaşarak ihtimal ki şimdiki düşüncelerinden başka türlü düşünürsün. İhtimal ki bir daha maddiyat ve maneviyattan bahsetmez, bana istemediğin şeyleri isnâd edemezsin [*yakıştırmazsın*]. Fakat bir kere daha görmeliyim. İşte bunlar için hazırlanıyorum.

Yirmi Sekiz

Dün gece yine seni düşündüm. Zevk ü tarab nâmına [*zevk ve eğlence adına*] bir keman, bir ud, iki nağmekâr-ı hazîn [*hüzünlü şarkıcı*], bir tanbur var idi. Mehtab! Fakat ne güzel mehtab! Ne latif hava, ne ferah verici deniz! Kamer, bütün Kalamış Koyu'nun üzerine serilmiş, bütün sahil perişan bir surette mer'î [*görünmekte*], ta karşı ufuklar şeffaf sisler içinde manzûr [*görülmekte*] ve nihân [*saklı*]. Sular sakin. Dalgalar ka'r-ı deryâda gunûde [*denizin dibinde uykuya dalmış*]. Hiçbir hâ'il [*korku*] yok.

Artık eğleneceğim. Seni unutacağım. Kederlerimi bir tarafa bırakacağım. Metâ'ib-i zihniyyem [*zihin yorgunluklarım*] azalacak, içeceğim, neşeler içinde kalacağım. Aşk ve sevda darmadağınık olacak. Hayatı lezzet-i visâl [*kavuşma lezzeti*] kadar tatlı bulacağım. Öyle değil mi? Sen söylemedin mi idi? Ben hevâ-yı murakkas-ı musîki [*müziğin dans ettirici havası*] ile şâd olacak [*neşelenecek*], yanımda bulunması melhûz olan [*muhtemel*] bir diğerine derhal rabt-ı kalb ederek [*kalbimi bağlayarak*] seni tahattur etmeyeceğim [*hatırlamayacağım*]. Gördüğüm, tesadüf ettiğim zaman tanıyacağım. Yalnız sen beni düşünüyorsun. Benim rişte-i irtibâtım [*irtibat bağım*] çürük, bütün samimiyet sende. Sen o hiss-i 'ulvî-i vefâ-âmûz ile

meftûr [*vefa öğreten yüce his ile yaratılmışsın*], ben raksla arasında dünyayı unutur bir mahlûk!

Bak! Ne muharrik [*tahrik edici*] sadâ! Bu dehân-ı te'essür-i beyân [*üzüntüsünü açıklayan ağız*] bir nağme-i hicâzî [*Hicazlı nağme*] ile bütün hayâlâtımı [*hayallerimi*] birbirinden ayırıyor, daima çektiğim derd-i elîm-i hicrânı [*ayrılığın çok acıklı derdini*] ihtar ediyor. Diyor ki:

Karardı çeşm-i ümîdim fakat hâtır-nişânımsın
Açılma ey şeb-i hicrân benim en hoş zamanımsın
Hayatım vermiyor şöhret bu dehre sa'y ve himmetle
Görün ey aşk-ı âlem-sûz metn-i destânımsın
[*Ümidimin gözleri karardı; fakat unutulmayanımsın. Ey ayrılık gecesi, benim en hoş zamanımsız, açılma. Hayatım, bu dünyaya emek ve ihsanla şöhret vermiyor. Ey cihanı yakan aşk, destan metnimsin, görün.*]

Görüyorsun a. Seni unutuyorum. Düşünmüyorum. Lakin bu garip hicâz bana neden tesir ediyor? Acaba senin eski bir hatıra kimi ruhumda ihya etmek istiyor?

Öldürdü beni mihnet-i sevdâ [*sevdanın eziyeti*], gam-ı hicrân [*ayrılık gamı*]

Bu benim mahsûl-i kalbim [*kalbimin ürünü*] mi? Bunlar benim nağmelerim mi? Aman! Yine senin nüfûz-ı ma'neviyyetin [*maneviyetinin etkisi*] mi? Nedir? Acaba bu kemanî benim sevdâ-yı mecnûnâneme vakıf mı [*çılgınca aşkımı biliyor mu*]? Neden yine bir feryâd-ı şikâyetim olan:

Göremem ah tahassür ederim
Görürüm böyle te'essür ederim
Ne garibâne tefekkür ederim
Bu felâketle ölürsem yanarım
[*Göremem, ah hasret çekerim. Böyle görürüm üzülürüm. Garip gibi tefekkür ederim. Bu felaketle ölürsem yanarım.*]

Şarkısını çalıp okutuyorum? Öteki hânendeye [*şarkıcıya*] ne oldu? Bir hey hey ile bütün koyu aksler içinde bıraktı. Bu sadâ bütün ihzazâtıyla [*titreyişleriyle*] karşı sahilde çırpınıyor. Oh! Eğleniyorum! Gözlerim doldu. Oh! Eğleniyorum! İçimdeki kederler hurûşân [*coşarak*], beni bir köşeye büzdü. Mıhladı. Mebhût [*şaşkın*], mükedder [*kederli*], girye-rîz-i elem olduğum [*elemden gözyaşı döktüğüm*] hâlde titretiyor. Oh! Eğleniyorum! Uğradığım derdin beni böyle esbâb-ı zevk [*zevk vasıtaları*] içinde makhûr [*kahrolmuş*] ve perişan ettiğini anlıyorum. Nedir o terâne-i dil-sûz [*ızdırap veren ezgi*]! Şu beyt-i müstemendâneyi [*yalvarırcasına beyti*] dinle:

Hasm-ı cân oldu nedense dil ve dildâr bana
Kime ben anlatayım derd-i nihânı bilemem
[*Nedense gönül ve sevgili bana canım düşmanım oldu. Ben gizli derdimi kime anlatayım, bilemem*]

Ne oluyorum? Bunlar beni çıldırtacaklar! Buradan kaçmalıyım. Bütün gece gezmeliyim. İnsan sokakta geçen ömre acımamalı. Herkes şâd-âb-ı mey [*şaraba kanmış*]! Ben içemiyorum, korkuyorum. Hem mest olursam eğlenemem. Seni, ötekini, berikini düşünüyorum, evet. Onlar bile tebdîl-i makâm ediyorlar [*makam değiştiriyorlar*]. Ben niye tebdîl-i endîşe etmeyeyim [*endişemi değiştirmeyeyim*]? Ah! Ah! Ne hazîn karcığar![1] Ne okuyorlar?

Gönül bizim harâb-âbâd-ı gamdır
[*Gönül bizim gam viraneliğidir.*]

Ben ne istiyorum? Keman neler yapıyor? Haydi! Herkes raksân [*dans etmekte*]!

1. Karcığar: Türk müziğinin on iki numaralı basit makamıdır. En az beş asırlık bir geçmişi olsa da ancak bir buçuk asırdır bestekârlar tarafından kullanılmaktadır. Coşkun hareketlerde bir makam olup Türk halk müziğinde fazla görülür. (y.h.n.)

Düştü gönül aşk yoluna
Bakmaz sağına soluna

Bu terâneler te'âkub etmemeli [devam etmemeli] mi?
Bülbül olsam konabilsem dallara
Gözüm yaşı döndü seyllere [*sellere*]

Bizim havalarımız sade bunlar mı? Al bir tane daha!
Kız senin nâmın ne
Söyle meramın ne

Görüyor musun? Dertsizin biri oturduğu yerde uyanıyor. Oh! Yaşa! Diye bağırıyorlar! Öyle ya! Bunlar yaşamalıdırlar. Mükedderâne [*kederli*] geçen hayatı temenni etmekten büyük budalalık olur mu? Bahtiyar kişi! Avâz-ı 'umûm [*genelin sesi*]:

İlkbahar olunca leylim şen olur dağlar

Diye aks edince ortaya fırladı. Hakikaten yaşasın! Çıkar ceketini! At fesini! Siz şöyle bir kenara çekilin! Meydan açılsın! Raks için böyle lazımdır! Fakat ben bu tengî-i sadr [*göğüs darlığı*] içinde boğuluyorum. İşte bundan güzel eğlence olmaz. Ahenk bir daha çevrildi! Ne çabuk! Lakin deminden kemâl-i neşâtından [*sevincin son derecesinden*] oynayan şimdi terler içinde, nefes alamıyor. Bu neden? Köşeye serildi. Sakın hücûm-ı neşeden yorulmasın? Lakin bu şarkı iki hiss-i müstezad [*artan his*] ile beni hırpalıyor. Hem seviyorum, hem dinlemesini istemiyorum:

Neşeden, handeden oldum mehcûr
[*Neşeden, gülmekten ayrı düştüm*]

Bereket versin. Öteki şarkı imdadıma yetişti. Az kaldı. Yine beni nehy ettiğin [*yasakladığın*]:

"Varta-i mestîye [*sarhoşluk çukuruna*] düşeceğim."

Artık hissiyât-ı gam-âgîn-i dil [*gönlü gamla dolu duygular*] beni başka bir odada yalnız oturmaya mecbur etti. İşte azizim. Şimdi eğleneceğim. Emin ol. Seni düşüne düşüne sabah edeceğim.

Yirmi Dokuz

Bir sual beni ne kadar düşündürdü? Kitabeyi tiyatro hâline ifrağ et [*dönüştür*]. Ötede beride oynansın, hem okur, hem seyrederiz, diyorlar. Fakat ben bu fikri ta'mîk ettikçe [*derinleştirdikçe*] müte'essir [*üzgün*] oldum. Bütün hissiyât-ı sevdakârânemi [*âşıklık hislerimi*] bir sahne derûnuna [*içine*] sıkıştıracak iktidara mâlik olsam bile senin hissiyâtına vukûf henüz müyesser [*nasip*] olmadığı için piyesin bir kısmı hakiki, diğer kısmı zannî veya hayâli olacaktır. Bu mudhike-i fâci'âda [*facia komedisinde*] benim deliliklerim, seyyi'âtım [*fenalıklarım*], kabahatlerim, seni sevmek için önce kalbimde hâsıl olan meyelânın [*oluşan ilginin*] tarihini, romanların, başka piyeslerin, mekâtib-i âşıkânenin [*âşıklık mektupların*] tesiriyle aldandıklarım meydana konulacak öyle değil mi? Ben ise mâzîye [*geçmişe*] bir kere daha bakamayacak bir surette geçen ömrümden müte'ezzî [*muztarip*], geçen zamanlarımdan dolayı derd-nâkım [*dertliyim*]. Bir kere sevip o sevdâ-yı âteşîn [*ateşli sevda*] arasında mahvolanlar bahtiyar ölülerdir. Onlar mâzîyi hâle hâli âtîye kalp eden [*geçmişi şimdiye, şimdiyi geleceğe bağlayan*] metânet-i kalbiyye [*kalp sağlamlığı*] erbâbındandırlar. Ben böyle miyim ya? Ben senin huzuruna dâmen-âlûde [*iffetsiz*] geldim. Geçirdiğim felâketlerden kaçarak sana iltica' ettim [*sığındım*]. Başka bir sevgi içinde müte'hassis olmaya

[*hislenmeye*] başladım. Başka türlü ıztırab çekmeye alıştım. Başka bir tarz zindegî [*zindelik*] üzere yaşıyorum. Yalnız şunu anlıyorum ki iki aldanış ortasındayım. Biri hayret ve istiğrakıma [*dalgınlığıma*], havf ve helecânıma [*korku ve kalp çarpıntıma*] bakarak muhabbetin böyle bir me'yûsiyet [*karamsarlık*] getirdiğine şaşıyor, diğeri uzaktan uzağa seyrederek bir şeyler anlamaya çalışıyor. İşte bu iki hâli sahneye çıkarmak, manalarını meydana koymak, ikisinin de hâlini, ihtisasâtını [*duygulanmalarını*], temâyülatını [*eğilimlerini*] arada şerh etmek icap edecek olursa piyesi ne tesmiye etmeli [*ad koymalı*]? Hatırıma birdenbire gelen "Budala Âşık" oldu.

Bir gün güya ben nezihû'r-rûh [*temiz ruhlu*] imişim gibi kadına ma'âyib ve seyyi'âtım [*ayıplarım ve kötülüklerim*] ahvâl-i vicdâniyye [*vicdanın hâlleri*] üzerinde hâsıl ettiği tesîrât-ı vahimeyi tefsîr ediyordum [*kuruntunun etkilerini yorumluyordum*]. Verdiğim nasihatler, söylediğim sözler bütün iyiliği düşünerek hâsıl ettiğim netice üzerine mübtenî [*kurulu*] idi. Muktedir olabildiğim kadar kuvve-i belâgatımı [*güzel söz söyleme gücümü*] toplamış anlatıyordum. Gece, böyle bir mevsim bahar, o köşede oturmuş, bende yanındaki iskemlede bulunuyor, başımı eğmiş düşüne düşüne söyleniyordum. Bir aralık kulağıma acayip bir ses geldi. Dikkat ettim. Kendinden geçmiş, âdeta horluyor. Şaşaladım, utandım. Yerlerin dibine geçtim. Bilmem ne türlü bir hissin icbârıyla [*zorlamalarıyla*] daha ziyade rahatsız olmasın diye başını düzelttim. Ayaklarımın ucuna basarak, yavaş yavaş inerek kapıyı açıp fırladım. O derecede sıkılmış idim ki âdeta terliyordum. Fakat biliyor musunuz? Ben ona neler anlatıyordum? O zaman henüz pek genç, âdeta çocukluk ile gençlik arasında idim. O benden biraz daha tecrübe-dîde [*tecrübeli*], biraz daha yaşlı, biraz daha hevesâta meyyâl [*heveslere meyilli*], biraz çapkınca, biraz daha kurnaz idi. Münasebetimiz onun bana gösterdiği meyl [*ilgi*] ile başlamış, fakat ben daha genç, daha afif [*iffetli*], âdeta bu yolda gezenle-

rin bön dedikleri tecrübesizlerden bulunduğum için bu meyl ve inhimakından [*ilgi ve aşırı düşkünlükten*] etse etse kendisince mazeret tevellüd edeceğini [*doğuracağını*], benimle şöyle görüşüp konuşmaktan ise bir başkasıyla tezevvüc eylemesini [*evlenmesini*], aşk ve sevdanın gelir geçer şeylerden olduğunu bilmeyerek tefsir ediyordum. Lakin ne suretle tefsir? Zâhidâne. Ben ona acıyordum. Ona bu hissin fena bir his olduğunu her telakkide söyledikçe o da bana:

"Daha sen bilmiyorsun. Bu his ne kadar tatlıdır" der idi. Kurnaz kadın bu türlü reddiyat ile beni iknaya muvaffak olamayınca tahkîre [*hakarete*] de kıyamamış, istiskâl [*aşağılama*] için bir vesile-i münâsibe [*uygun vesile*] aramış, bana:

"Haydi budala!" diyeceğine uyumayı iltizam etmiş [*tercih etmiş*]. Fena bir muamele değil. Hatta o derecede budala imişim ki kadının başını düzeltirken çehresinde gördüğüm tebessümü rüya görüyor diye tabir etmiş idim. Şimdi anlıyorum ki o benim safvet-i harekâtıma [*hareketlerimin temizliğine*] handezen-i istihfâf oluyormuş [*küçümseyerek gülüyormuş*].

İşte o hâl sonraları değişti. Şimdi ben aşkın, sevdanın ne türlü bir his olduğunu anladım. İhtimal ki benim şu feryad-âmîz [*feryat karışmış*] satırlarımı okuyanlardan ekseri esnemeden uyurlar. Bana gördüğüm şeylere, eziyetlere, felâketlere mukabil yine ümit içinde yaşadığım için budala derler. Senin bile arada sırada saf deyişinden hislenerek düşünüyorum. Bi't-tab' [*tabii ki*] böyle bir tiyatro yazacak olsam tarifine aid olan etvâr [*tavırları*] ve hissiyâtı bu mevzu üzerinden yürüteceğim.

Artık bana gülen gülene değil mi? Ben kitabenin en muharrik [*tahrik edici*] sahifelerini okudukça huzzâr [*orada hazır bulunanlar*] handeden [*gülmekten*] çatlıyor, sana teveccüh [*iltifat*] ettikçe ter ter tepiniyor, seni severek tezkiye-i rûh ve temîn-i samîmiyyet eyleyeceğimi [*ruhumu arındırıp samimiyet elde edeceğimi*] alelen beyan

eyledikçe kırılıyorlar. Fakat bu handelerin [*gülüşlerin*] sence tesiri olmaz diyeceksin değil mi? Ben de sana ne nazarla baktığımı anlattıkça gülmelere fasıla gelir fikrinde bulunacaksın? Öyle mi? Fakat azizim, o kahkahalar benim beynimde ötmeyecek mi? Bana güle güle acımak ne demek olduğunu tebyîn eden [*beyan eden*] bu tezâhürât-ı 'umûmîyyeye [*genel gösterilere*] maruz bulunmak az felâket midir?

Onun için te'essürâtımı [*üzüntülerimi*] okuduğun zaman beni bu nokta-i nazardan [*bakış açısından*] düşün. Hayatı ne suretle telakkî ettiğimi bir kere de şu nakş-ı te'essüf-âmîzden [*üzüntüyle karışık nakıştan*] istifhama [*sorup anlamaya*] inâyet eyle [*lutfeyle*]. Bil ki sana muztaribim [*ıztıraplıyım*], mükedderim [*kederliyim*], bu hâldeyim, seni görmeliyim, dediğim zamanlarda en şiddetli kahır altında eziliyor, aşkın buhranı arasında:

"Seni seviyorum," diye hitap ediyorum. Yoksa benimle buluştuğun ilk gecedeki hiss-i nâtık-ı te'essürümün [*üzüntülerimin dile getirdiği hissimin*] yeni olmayıp senin için daha bir müddet evvel başlamış ve lakin bir türlü izhâr edilememiş [*açığa çıkarılmamış*] olduğunu anlamış idin. Bilmem ki şimdi ne hâlde olduğumu anlıyor musun? Sükûtun [*sessizliğin*], görünmeyişin beni şüphelendiriyor.

Otuz

Her sabah koyun kenâr-ı mevvace-zârına [*dalgalı yerinin kenarına*] kadar yürüyerek orada duruyor, seni özlüyorum. Elbette uğradığım inkılabâta vâkıfsın [*değişimleri biliyorsun*]. Sükûtun bunu ima ediyor. Bugün seni göreceğimden ümîd-vâr [*ümitli*] olduğum için şu satırları yazarken sevinçli bir halecân [*kalp çarpıntısı*] içinde kalıyorum. Öyle zannederim ki nazarın bana mün'atıf olsa [*meyletse*] bile bir mâ'il-i infi'âl [*dargınlık arzusu*] ihsâs edecektir [*hissettirecektir*]. Evet, ben seni aramalıyım, sormalıyım, ben sevdiğim için bu vazife bana aittir. Evet. İnsan hatır-şinâs [*gönül alıcı*] olmaktan ziyade muhabbetini, merbûtiyyetini [*bağlılığını*] anlattıkça sevinecek. Benim için seni görmemek ne demek olduğunu anlarsın. İki azabı birleştirip çekmekteki sabır ve tahammülü takdir edersin. Rahm [*merhamet*] ve şefkatin bu türlü hislerden mütevellid [*doğan*] renc-i mihnete [*zahmetin sızısına*] karşı hassastır. Onun için sükûtundan, görünmeyişinden lisân-ı hâlinle [*hâl dilinle*] bana acımakta olduğunu işrâb ediyorsun [*ima ediyorsun*].

Köyde seni bilen biri var. Fakat o benim derdimden haberdâr değil. Evvelce benden ona birkaç kere bahsetmişsin. O da kemâl-i safvetle [*tam saflıkla*] bana anlattı. Lakaydâne [*ilgisizce*] dinledim. Ben tavrımı bozmadıkça o söyledi. O söyledikçe yine seni konuştuğuma memnun

olarak serzenişlerini hatırladım. İkimizin de işi gücü mûsîkî. Ben ne okuyabilirim ne de bir şey çalarım. O hem okuyor hem çalıyor, hem ağlıyor. O da benim gibi zavallı! Medâr-ı teselliyet [*teselli vasıtası*] olarak dilinde:

"Ben de artistim, sen de artistsin. Birbirimizi anlarız. Çalalım, okuyalım, ağlayalım, böyle bir ömür geçirelim" diyor. Ben bu beş fiilden yalnız üçüne müşterekim [*ortağım*]. İkisi elimden gelmez. İştirak ettiğim noktaları keşfedersin değil mi? Lakin emin ol ki nasihatini hızır-ı cân [*canıma hızır*] edindim. Yalnız aheste aheste davranıyorum. Birdenbire durmak kâbil [*mümkün*] olmuyor, seni düşünmek için mutlaka zihnimi uyuşturmalıyım. Bütün hatıralar benden uzaklaşmalı, seninle şöyle bir 'âlem-i visâl teşkîl ederek [*kavuşma âlemi oluşturarak*] hayatta en birinci tesellikâr olan şi'r [*şiir*] ve hayal içinde bulunmalıyım. Yoksa yürürken, koşarken, konuşurken düşünemem. Hatırana fart-ı hürmetim [*aşırı hürmetim*] vardır. Benden o hatıranın intiza'ını [*çekip çıkarılmasını*] hiçbir şey icap edemeyeceği cihetle yalnız bulunduğum zamanlarda onunla müteselli oluyorum [*teselli buluyorum*].

Benim hâlim nazar-ı irfânın [*irfanın gözü*] önünde bir tezat gösterir. Fakat ne türlü bir tezat? Onu ben hissediyorum. Günler geçtikçe sana olan incizâbım [*tutkunluğum*] bir mecrâ-yı sahîh ve muntazama revân olacak [*düzenli ve gerçek bir yola akacak*] gibi düzeliyor, o fikr-i samîmiyyet [*içtenlik fikri*] kuvvet buluyor, yavaş yavaş seni nasıl sevdiğimi anlıyorum. Evvelce anlatmak isterken yanıldığım noktaları şimdi tashîh ediyorum [*düzeltiyorum*]. Yalnız bir cihet-i yed [*gücün bir yönü*] ihtiyârımda [*irademde*] değil, ondan kurtulamıyorum. İnsana hiss-i hod-perestîyi [*kendini beğenmişlik hissini*] veren tabiat, bendeki arzâ-yi müfriti [*aşırı arzuyu*] gittikçe ziyadeleştiriyor, senden bir şeyler dinlemek istiyorum, o şeyler ki bu hayata hiçbir aidiyeti olmasın. Bu ömre, bu zindegî-i fâniye [*fani zindeliğe*] ta'alluk etmesin [*ait olmasın*], hayır, böyle değil, bu hayat içinde olsun da ona merbûtiyyeti

[*bağlılığı*] bulunmasın. Benim hiç işitmediğim bir söz işitmek, benim bu ana kadar uğramadığım bir heyecan, beni bu ana kadar ağlatmayan bir te'essür [*keder*] içinde üzülmek emelindeyim. Sen bu nüvâziş-i hayât-efrûzu [*hayatı aydınlatan iltifatları*] bulup icat edebilirsin, lakin ne için değil mi?

Evet. Bugün seni göreceğim. Ne hâlde? Ben senin evzâ'ından [*hâllerinden*] hissettiklerimi tereddüdlerim, şüphelerimle tefsir ediyorum. Çünkü böyle alıştım, böyle gördüm, böyle büyüdüm. Böyle sevdim. Nazarından bana doğru imtidâd edip [*uzayıp*] gelen şu'â'-ı ibtisâm [*gülümseme ışıkları*] beni üzüyor, arada sırada gözünle arayışın titretiyor; her tekabülde kendimi unutuyor. Her görüşte seni başka başka telakki ediyorum. Garip tecrübe! Yüzün gözümüm önünde tecelli eder etmez hâsıl olan [*belirir belirmez doğan*] ra'şe-i mukâvemet-sûz [*direnci yok eden titreyiş*] acaba senin temâs-ı rûhâniyyetin [*manevî dokunuşun*] bir darbe-i mehlike [*tehlikeli darbe*] olduğunu mu ihsâs ediyor [*hissettiriyor*] ki pîş-i nazarımdan [*gözümün önünden*] bu kadar güzel, zarif, manidâr, mütebessim [*gülümseyen*] çehreler geçtiği hâlde hiçbiri beni tezelzülât-ı rûhiyye [*manevî alçalmalar*] içinde bırakmıyor da sade senin tecelliyât-ı 'ârızın [*sonradan ortaya çıkan tecellilerin*] ile uyuşup kalıyorum? Bu ihtisas bende oldukça kendi kendime:

"Bu hayat içinde olsun da ona ta'alluku [*ilişkisi*] bulunmayan bir şey duyayım" diye düşünüyorum.

Emin ol. Azizem. Bence zübde-i hissiyyât [*hislerin özü*] bundan ibarettir. Bâ-husûs [*bilhassa*] bu emniyeti size ilham edecek hâlim, kâlim [*sözüm*] bütün meydanda duruyor değil mi? Sen benden ziyade zamanı sayar, hesap eder, ondan haberler bekler olduğun için hatırında buna mugâyir [*zıt*] bir şey bulup bulamadığını söyle. Söyle ki hayatımda bir kişiye olsun tasvîr-i mâhiyyet-i dil etmeye [*gönlünün niteliklerini betimlemeye*] muvaffak olduğumu anlayayım.

Otuz Bir

Anlayamıyorum. Galiba aramızdaki mesafe artıyor, ihtimal ki benim bidâyetde [*başlangıçta*] düşündüğüm hezimetler, yine baş gösterecek. Ben aşk ve ibtilânın [*tutku*] böyle darbelerle insanı yaşatacağını me'mûl edeydim [*ümit edeydim*] sana karşı feryâd-ı istimdâdkârâne [*yardım istercesine feryatta*] bulunmazdım. Biliyorsun ki her gün mahv-âbâd [*mahvolmuşçasına*] felâkete doğru koşuyorum. Muhabbetin tırâz-ı nakş-ı hatırât [*hatıraların süslü nakışı*] olarak derin bir uçurum kenarında dolaşıyorum. Ne saadetim var, ne ümidim. Yalnız sen varsın. Yalnız sen. Aşkın muhtazır [*can çekişen*] bir hastaya içerleyen son ilaç gibi gönlüme yalancı bir teselli veriyor, biliyorsun ki senden duyduğum bûy-ı hicrân [*ayrılık kokusu*] beni tesmîm ediyor [*zehirliyor*]. Her gün başka bir zehir ile telhkâm olarak [*kederlenerek*] çabalanıyorum, ne takatim var, ne maksadım. Yalnız senin rü'yet-i dîdârın [*yüzünün görüşü*] için kımıldanıyorum, aranıyorum. Yalnız senin için bu hayatın işkenceler, azaplar içinde bir müddet daha devam etmesini istiyorum. Emin ol yalnız senin için.

Fakat sen bir hikmet-i bedâyi'-i aşk [*aşkın güzelliklerinin hikmetini*] icat edecek gibi her sözümü rûh-ı latîfinden [*güzelliğinin ruhundan*] nebe'ân eden [*fışkırıp çıkartan*] bir felsefe-i ibtidâ'iyyeye [*eski felsefeye*] tatbîk

ederek [*uygulayarak*] telakki ediyorsun: benim heyecanlarımdan, ıztırablarımdan, endişelerimden te'essür-yâb olacağına [*üzüleceğine*] onları bile bile, ağır ağır pîş-i nazar-ı mu'âhizede bulundurarak [*gözünün önünde eleştirerek*] bana, benim gibi maksad-ı hayâtı gâ'ib etmiş [*hayatın amacını kaybetmiş*] bir âvâreye ta'lîm-i nefs eyliyorsun [*nefis dersi veriyorum*]. Bu dersler, okuduğum bu mütâla'alar [*fikirler*] pek dürüşt [*katı*], pek zâlimâne, adeta öldürücü, bir dosttan bir müstemende [*kederliye*] intikâl edemeyecek suretde şiddetli, vefa-âmûz [*vefa öğreten*], lakin bu çürük kalbe göre dehşetli, hırpalanıp sönmek üzere nazara endâz olan çeşm [*bakan göz*] râz-âşnâ-yı hasrete bigâne [hasretin sırrını bilmeye kayıtsız].

Lisân-ı fesâhatin [*güzel konuşan dilin*] zaman zaman değişiyor, o gülmeler, o sözler başka bir mâ'il-i mektûm [*gizli arzu*] ile zihnime saplanarak seni fikr ve emelim karşısında değiştiriyor.

Ben bunları biliyordum, hatta sana da söylemiş idim. Kitabe bütün bu hislerle doludur. Acaba hatırında mı? On birinci sahifenin sonlarına doğru bir göz gezdirsen şu satırları okursun:

(İkimizin de tecellisi [*talihi*] bir imiş. Daima garip kalıyoruz. İkimizin de hissi bir imiş. Daima bizi seveni sevmeyiz. Bunda da haklıyız. Çünkü seven nasıl olsa sevecek. Maksad bizi sevmeyene kendimizi sevdirmek değil mi?) fakat ne tuhaf tesadüf! Sahifeyi çevir. Orada da:

(İşte gözüm nuru. İki seneden beri sana söyleyemediğim sözler bundan ibaret.) yazılı. Ne kadar hâle mutâbık [*uygun*].

Sana mülâkî oldukça [*kavuştukça*] nazarlarından anladıklarımı bir türlü şerh edemiyorum. Sana olan merbûtiyyet-i mutlakam [*mutlak bağlılığım*] beni her yerde eziyor, sakın bunları şikâyet zannetme. Bana istediğin kadar darıl, yalnız hakkında tebdîl-i fikr ve mütala'a eylediğime [*kanaat ve fikr değiştirdiğime*] inanma. Şu satır-

lar şemme-i şekvâdan ârîdir [*zerre miktar şikâyetten uzaktır*]. Bana öyle geliyor ki her biri ayrı birer istirhamnâmedir. Ben ne hissedersem onu yazıyorum. Niye tağyîr-i hakîkat ederek [*hakikati bozarak*] başka türlü beyanâtta bulunayım? Sen va'd-i samîmiyyet etmedin mi [*samimi vaatte bulunmadın mı*]? Merbûtiyyetden dem vurmadın mı [*bağlılıktan bahsetmedin mi*]? Ben de bu türlü ihtisasata [*hissettirmeye*] binaen şu yolda tazallüm ediyorum [*sızlanıyorum*]. Benim gibi nâtıka-i te'essür-i feryâda [*feryadın kederlerinin ifadesine*] alışmış olanlar bu vâdî-i kadîm-i istimdâdı [*eski tarz yardım çağırmayı*] terk edemezler.

Evet. Hem bilir, hem pek güzel takdir edersin ki bir mübtelâ-yi garîbe [*garip tutkunluğa*] hayat verecek ne lahn-ı mûsîkîdir [*müziğin nağmesidir*], ne de terâne-i bedî'-i hilkatdir [*yaratılıştan gelen güzelliğin ezgisidir*] . Onun meftûn [*hayran*] olduğu nağme-i cavîd-eser [*ebedî eserin nağmesi*] işitmek istediği bir sözdür. Bir dehen-i teselliкârdan [*teselli bulmuşun ağzından*] çıkan bedâyi'-i iltifattır [*iltifatın en güzelidir*]. İnsan tabiaten vahdet-i âmâle [*isteklerinin birliğine*] kâ'il olduğu [*boyun eğdiği*] için hissiyatında hükmeden birinden bir kelime duyar duymaz inkişâf-ı serâir [*sırların açığa çıkması*] karşısında sevinen bir rûh-ı ta'ab-âlûd [*yorgunluktan bitkin düşen ruh*] gibi meyl-i ârâm eder [dinlenmeye meyleder], bende bu nâ'iliyet [erişme] de yok. Sen, ah! Sen .... İlk gördüğüm zaman anlamıştım â. Lakin şimdi ne fayda? Elimden ne gelir? Ne yapabilirim? Bütün bir maksada tabi olarak yürüyen bu cisim nâtüvân [*güçsüz*] artık ne derecede kesb-i kuvvet eder [*kuvvet kazanır*]? Ah! Yalnız sen benim felâketime lakayd bir seyirci olmamalı idin. Bu temenni de ifhâm edebilir [*anlatıyor*] ki kalben seni her hâlime âgâh-ı farz ediyor [*haberdar ediyor*], zihnen böyle düşünüyorum.

O kadar zaman geçti. Sen tebdîl-i fikr etmedin [*fikrini değiştirmedin*]. Ben tağyîr-i insâniyyetime [*insaniyeti-*

mi değiştirmeye] uğraşıyormuşçasına değiştim. Uğradığım safahât-ı hissiyye [*his evreleri*], etrafında dolaştığım muhabbetinle birer birer görünüyor, muzlim [*karanlık*], nursuz, garip, bir fezâ-yı pehnâ-yı elem [*elemin geniş fezası*] de dair, her zaman husûfa [*ay tutulmasına*] maruz. Öyle ya! Husâfa [*ay tutulmasına*] marûz, senden tenvîr-i fikr ve vicdân edecek [*vicdanı ve fikri aydınlatacak*] bir haber yok. Bir söz, bir nazâre-i iltifat [*iltifat bakışı*] yok. Tesadüf edersem bir teveccüh [*iltifat*], ufak bir meyelân görüyorum. Mazhariyâtım da tesadüfler içinde mahvoluyor, elimde birkaç yadigârın var. Tesellilerim de bundan ibaret. Ey! Artık elverir? Ben böyle ömre minnetdâr olamam. Senin hayât-ı mesâ'i [*çalışma hayatı*] dediğin beni böyle bir netîce-i telh [acı sonuç] ile mi süründürmeli, ihtimal ki senin menzilet-i irfânın [*irfan derecen*] ki yetişmek için masrûf olan [*harcanan*] bu sa'y-ı medîd [*uzun çalışma*] beni beyâbân-ı tenhaî içinde [*ıssızlık çölünde*] maksûdu [*amacı*] dağınık, menzili mechûl [*belirsiz*], ârâmı mefkûd [*huzuru olmayan*] bir güm-geşte-i fütûra [*yolunu kaybetmiş bezginliğe*] mı döndürmeli idi? İşte azizim. Yine maraz-ı 'asabî [*sinir hastalığı*] başladı. Bütün divaneliklerim, cinnetim toplandı. Yine bildiğin gibi mahzûnum [*hüzünlüyüm*]. Cevap bekleyeyim mi? Yoksa sana mı intizâr edeyim [*bekleyeyim*]? Sen daha mûnis-i cânsın [*sıcakkanlısın*]. Daha latifsin. Ben daha ziyade müte'hassir [*hasret çeken*], daha ziyade müştâkım [*arzuluyum*].

Otuz İki

Neşide'ye

Ne hâldeyim? Bunu ben de bilmiyorum. Yalnız, medîd [*uzayıp giden*] bir ihtizârdan [*bekleyişten*] başka bir şey olmayan bu hayât-ı fersûde [*eskimiş hayat*], bana pîş ü pes-i âmâlde [*emellerin önünde ve arkasında*] dolaşmaktan ziyade bir temâşâ-yı sâkitâne [*sessizce bir seyir*] ile meşârık-ı efkâr [*düşüncelerin doğuş yeri*] karşısında düşünmeyi emrediyor. Eğer büyüdüğün zaman ufak bir elemin günden güne büyüyerek meydanda hiçbir sebeb-i ma'kûl [*uygun sebep*] olmadığı hâlde seni üzüp rencîde ettiğini [*incittiğini*] hisseyleyecek olursan o zaman bu yâdigâr-ı samîmiyi [*içten yadigârı*] birkaç defa oku, fakat o anda yırtıp at. O anda beni düşünme, 'alâ'ik-i vicdâniyye [*vicdanî alakalar*] denilen bu türlü irtibatların en ziyade keder verdiği demlerde hayât-ı beşerde hâsıl olan [*insanlığın hayatında doğan*] inkılâbât-ı müntâbi'anın [*mizaç değişikliklerinin*] ne kadar büyük, ne kadar derin hislerle tev'em [*eş*] olduğunu anla. Senin bir zaman sonra lisanından kemâl-i te'essüf [*büyük bir üzüntü*] ile çıkacak olan lafz-ı melâl [*hüzün sözü*] tehdîd-i âlâm [*elemlerin tehdidi*] için insanların bulduğu bir teselliden ibarettir.

Kızım. Emin ol ki mesâ'î-i mütemâdiyye [*sürekli çalışma*] neticesinde elde edilen hakâyık-ı 'âlîyye [*yüce hakikatler*] henüz bir zerredir. Fakat hakâyık-ı vicdâniyye [*vicdanî hakikatler*] her şahsa göre ayrı ayrı birer hazinedir. İnsan vakit olur ki bir nazardan, bir bekleyişten, bir tevakkufdan [*beklemeden*] bütün hayatının muhât olduğu [*kuşatıldığı*] serâir-i 'amîkeyi [*gizli sırları*] keşfederek zihnen, dimağın fa'âliyyet-i hod-nümâsı [*bencillik gösteren faaliyeti*] arasında izhâr ettiği [*gösterdiği*] kudret-i istiknâhiyyeye [*gerçeği araştırma kudretine*] hayran kalır. Lakin bu hayrânî-i rûhanî [*ruhsal hayranlık*] nedir bilir misin? O zamana kadar çekilen mesâ'ib-i kalbiyyeden [*kalbi zorluklardan*] hissiyyâta ârız olan [*musallat olan*] bir mevt-i mevkit [*vadeli ölüm*]. Tıpkı şimdiki ömrüm gibi makhûr [*tükenmiş*], bî-sûd [*faydasız*], harap bir yaşayış, bu hâle za'f [*zayıflık*] diyenler bulunursa sakın inanma. Za'f, meyl ve arzu arasında gezinir bir kuvve-i sâ'ikadır [*kuvvet sebebidir*]. Biz bu kelimeyi yanlış intihab eylemişizdir [*seçmişizdir*]. İnsanın temennâ-yı mevt etmesi [*ölümü arzulaması*] en büyük kuvve-i irâdiyyesidir [*isteme gücüdür*], hayatı sevmesi arzudur. Bu ikisinin arasında müteredddid kalması felâkettir. Yoksa dünyada vuslata, hicrana bir para verecek kimse bulunmazdı. İstî'âde-i hayât [*hayatın geri iadesini isteme*] taraftarları bu derece-i tahassüse [*duygulanma derecesine*] eremeyen bahtiyarlardır.

Evet. Vakit olur ki bir nazardan, bir bekleyişten bir tevaffukdan [*durmaktan*] bütün serâir-i vicdâniyye [*vicdanın sırları*] keşfeyliyor. İnsan kendisini aldattığı zamanlarda bir başkasını aldatamaz. Bu gayr-ı kâbildir. Mümkün değildir. Ben daha pek genç iken dünyanın en güzel kadını nasıl olur diye tahayyülâta [*hayallere*] düşer, kendi kendime bir şekil bulur, mesirelerde o şekle tevâfuk eden [*rastlayan*] birini görüp ona ölünceye kadar merbût [*bağlı*] kalmasını isterdim. Zaman ile beraber bu geşt ü güzâra nihâyet vermedim [*gezip dolaşmaya son vermedim*]. Bir

gün yarı yolda durdum. Anladım ki ben aldanmışım. Fakat ne türlü bir tevakkuf [*bekleme*]? Öyle bir tevakkuf [*bekleme*] ki o ana kadar bende müctemi'olan [*toplanan*] hissiyât-ı rabıtakârânenin cümlesi [*bağlılık hislerinin tamamı*] bir müddet arasından mahvoldu. Ben yalnız kendimi düşünüyormuşum. O anda döndüm. O hâlimle karşımdakinin enzârına [*bakışlarına*] dikkat ederek geçip gittim. Neler anladım biliyor musun? Pek müthiş kızım pek müthiş! Söylersem bana acırsın. O ana kadar heder olan [*boşa geçen*] ömrüme ağlarsın. Bütün saadetimi, varlığımı ayaklarına attığım birinin reva gördüğü kayıtsızlığa şaşarsın. İnsan bu kadar metin olabilir mi? Diyerek te'emmülât-ı devr-â-devr [*her devirdeki derin düşünceler*] içinde kalırsın. İşte bu ana kadar söyleyemediğim bu şey, bu nokta bugün o acı, o keder ile beraber yine pîşe-gâh-ı azmimde [*azmimin huzurunda*] bulunuyor. Bunu yazmak istedikçe beynim dönüyor, söylemek istedikçe çenelerim kilitleniyor. Bunu ben anladım. Söyleyemiyorum. Bilenler inkâr ediyor. Kızım. Bu bir ser-i hıred-fersâdır [*akıl yoran baştır*]. Bundan büyük zulüm olamaz.

Evet, bir nazardan, bir tevakkufdan [*beklemeden*] bazen her şey anlaşılır. Bu bizim henüz mahiyetini anlayamadığımız mecâzibe-i ervâh [*meczup ruhlar*] kanûn-ı lâ-yetegayyer ahkâmındandır [*değişmez kanun hükmündedir*]. Bütün gece dimdik pencere önünde beni mevkûf-ı 'azâb eden [*azaba hapseden*] bir düşünce mutlaka ona korkunç bir rüya gördürmüştür. Eminim ki beni o söyleyemediğim nokta-i nazar önünde düşünürken titremiştir. Vukufumu anlar anlamaz artık korkmaz, bir daha beni düşünmez, bana bir şeyler söylemeye hazırlanır. İnfi'âl eder [*öfkelenir*], bir hande-i muğberâne [*gücenmişçesine gülüş*] ile yürür, geçer. İşte makâsid-i hayâtdan [*hayatın maksatlarından*] biri daha mahvoluyor, bir emel daha ölüyor, mesela sen unutulur musun? Şimdi ben seni unutuyorum. Ölü değil yok biliyorum.

Ben o gün böyle bir his ile yerime döndüm. Düşünmek için zaman değil, mekân aradım. Sofadaki gazı, odadaki mumu söndürdüm. Pencereyi açarak durdum. Artık deliyim. Ne semanın reng-i kebûd-i siyâhîsi [*siyahımsı mavi rengi*], ne denizin dalgaları, ne sevâhil-i ba'îde [*uzak sahiller*] beni işgal etmiyordu. Güneş başka bir dünyayı tenvîr [*aydınlatmak*] için bizi karanlıkta bıraktığı hâlde vücudundan nasıl emin oluyor isem benim bu târîkî-i efkâra [*fikirlerin karanlığına*] düşmekliğimi de öylece tabîî görüyordum. Fakat sabahı, tulû'ı [*gündoğuşu*] var diyeceksin değil mi? Ben bu suale başka türlü cevap vereceğim: O zaman vücuduna emniyet etmekte bir fayda yok diyeceğim. Tezahürât-ı muntazame-i tabî'at [*tabiatın tertipli görünümleri*] bizi oyalaya oyalaya kendisine alıştırdığı gibi biz de düşünmeye düşünmeye ona alışırız. Bir kere iyice düşün. Ötekinin berikinin pâ-mâl-i hakâreti [*hakaretinin çiğnemesi*] olan bir berg-i çemenden [*çimenin yaprağından*] bile ayrılmak insana güç gelir. O zaman şi'r [*şiir*], hakîkat-binân-ı kâ'inâta [*kâinatın gerçeklerine*] masal nasıl tesir ederse öyle âdî, soğuk tesîr eder. Hayâl son derecede müz'ic [*bunaltıcı*] bir hastalık emâresi [*belirtisi*] gibi vücuda bîgâne [*ilgisiz*] kalır, bütün ihtiyaç o şeyi, o noktayı silmeye, onun için uğraşmaya vâ-beste [*bağlı*] imiş gibi yeni bir meşakkat daha zuhûr ettiğine inanılır. Değil bir saat, bir gün hatta aylarca sürüklenip giden mâzî [*geçmiş*] nazar-ı müthişten [*dehşetin nazarından*] ağır ağır uzaklaşan evhâm ve hayâlât-ı mahûfeye [*korkunç vehimlere ve hayallere*] döner. Güya sema ilelebet güneşsiz, deniz dalgasız, sahil velvelesiz [*gürültüsüz patırtısız*] kalacak imiş gibi bir melâl [*hüzün*] taze rûha ârız olur [*musallat olur*]. İnsan çabalanır, beynini dökerek içindeki jeng-i 'ârızıyı [*arıza pasını*] çıkarmak arzusuna düşer. Hissediyor musun? Bu teşebbüs-i mükedderâne [*kederli girişim*] pek ziyade elîmdir [*acı vericidir*]. Bu o dönüş, o ric'at [*geri dönüş*] değildir. Bu başka bir hâldir ki eseri mü'essirini bî-haber [*yaratıcısından habersiz*],

müte'essirini [*etkilenenini*] şöyle bir 'itâb [*azarlama*] ile ezer. Buna karşı bir şey yapılamaz. Nedâmet [*pişmanlık*] bile fikir ve hatırdan kaçar, kurtulur.

İşte kızım. İstediğin cevap. Ben artık başka bir fikirdeyim beni benden başka kimse sevemez. Onun için kendimi düşünüp bu ömr-i bedbahtâneyi [*talihsiz ömrü*] yalnız başıma geçirmeye çalışacağım. Bana bir nazar kifâyet eder [*yeter*] , ondan her türlü makâsidi [*gayeleri*] anlar, onunla her türlü âmâle [*isteklere*] kuvvet veririm. Fakat sen mürüvvet ile de gel. Gel ki şu günlerde ruhsâr-ı masûmunu [*masum yanağını*] öperek şâd olayım [*neşeleneyim*].

Otuz Üç

Dün gece:
(Ey keder! Bu ruhtan, bu kalb-i rencîdeden [*kalbi kırıktan*] ayrılma. Beşeriyyet [*insanlık*] istediği kadar senden şikâyet etsin. Sen ilhâmât [*ilhamların*] ve sânihâtınla[1] sahâ'if-i güzîde-i beyânı [ifadenin seçkin sayfalarını] karartarak ervâh-ı mütefekkirenin [*tefekkür eden ruhların*] 'ukûs-ı te'sîrâtını [*etkilerinin yansımalarını*] oralarda pây-dâr ediyorsun [*kalıcı kılıyorsun*]. Maneviyet, senin tecelliyât-ı garâm-âlûdunla hurûş ederek [*sevdanın bulaştığı tecellilerinle coşarak*] katarât-ı siyâh [*siyah damlalar*] veya gözyaşları hâlinde tereşşuh ediyor [*sızıyor*]. Sen bilirsin ki rûh-ı mütefekkir [*düşünen ruh*] hayatta senden ayrılmaz. Yaşamak denilen bu devre-i felâkette [*felâket zamanında*], yaşamak denilen bu karârgâh-ı muvakkatde [*geçici karargâhta*] bu hiss-i bî-karâr-ı nâsût [*insanlık âleminin kararsızlık hissi*] arasında, evet, yaşamak denilen bu cenk-i dehşet-nâk [*korkunç savaş*] içinde hiss-i merhamet ve şefkati [*merhamet ve şefkat hissini*] başka ruhlar üzerinde uyandıran, başka gönüllerde ihyâ' eden [*dirilten*] senin âsâr-ı ma'neviyyeyi [*manevî eserlerini*] simâ-yı gam-âgîn-i insâniyete [*insanlığın gam dolu simasına*] yakıştıran ahzân-ı dil-avîz [*gönlü cezbeden hüzünler*] keder.

1. Sâniha: Birden zihne doğan şeyler. (y.h.n.)

(Bahtiyarlık diye feryat eden dehân-ı te'essüre [*kederin ağzına*] kim kuvvet veriyor? Bî-çâre insanlar! Daima hayale minnetdâr oluyoruz! Sen ey keder! Hakikatsin. Onun için seni seven bulunmuyor. Söyle! Ben kiminle meşgulüm! O geçen leyâl-i mihnet [*sıkıntı gecesi*], o leyâl mihnet ki bütün varlığım, bütün kuvâ-yı rûhiyyem [*ruhsal kuvvetlerim*] mücadelât-ı ihtirâsiyyede [*ihtiras mücadelelerinde*] mağlup olarak senin ârâm-pâyidâr-ı tecelliyâtında [*tecellilerinin kalıcı huzuruyla*] gunûde-i sükûn olmuştur [*sessizlik uykusuna varmıştır*], o eyyâm-ı gam [*gam günü*], o eyyâm-ı gam ki beni dil-âzürde-i cünûn ederek [*gönlü incinmiş olarak çıldırtarak*], en şiddetli helecânlar arasında bî-tâb ve mecâl [*güçsüz ve halsiz*] yerlere sererek senin âgûş-ı himâyetine [*himaye eden kucağına*] bırakmıştır. O nev-zemîn [*yeni tarz*] seherler, o seherler ki meşârık-ı âmâl [*emellerin doğuş yeri*] önünde zuhûr eden [*meydana gelen*] velvele-i kıyâmet-nümûn-ı ıztırâbdan [*ıztırabın kıyameti andıran gürültüsünden*] kaçarak senin penâh-gâh-ı samîmiyyetine [*samimiyetinin sığanağına*] ilticâya [*sığınmaya*] beni mecbur etmiştir. İşte bu âsâr-ı meşiyyet [*Allah'ın takdirinin eserleri*] huzurunda söyle! Ben kiminle meşgulüm?

(Söyle! Sen bu hayât-ı muztaribâneyi [ızdırap veren hayatı] idare eden kânun-ı mü'ebbed [*ebedî kanun*] değil misin? Bilmez misin ki hande-i neşedâr-ı hilkat [*yaratılışın neşeli gülüşü*] sen olmasa idin çehre-i hakâyık [*hakikatlerin çehresi*] kâinata ta'alluk edemeyecekti [*ilişki kuramayacaktı*]? Bilmez misin ki, bir ibtisâm-ı nihânî [*gizli gülümseme*] senin tabî'at-ı kerân [*tabiatın kenarında*] mâye-i şevketinin [*yüceliğinin mayasının*] serîü'z-zevâl [*çabuk kaybolan*] bir berg-i feyz-nâ-pezîridir [*feyz kabul etmeyen yaprağıdır*]? Bilmez misin ki, âvâz-ı tarab [*şenliğin sesi*] sen olmasan rûh ve vicdân-ı halâ'ik [*yaratılanların ruhu ve vicdanı*] arasında dolaşamazdı. Şimdi söyle! Ben kiminle meşgulüm?

(Fakat yine söyleme. Hakâyık-ı ma'neviyye [*manevî hakikatler*] intişâr ettikçe [*yayıldıkça*] ruha kuvvet gelir. O

seyl-i hurûşân [*coşan sel*] belki seni de bir mültekâ-yı şefkate [*şefkatin buluşma yerine*] sürükler, çekip götürür. Bedîhî [*apaçık*] değil midir ki gözyaşları akıp dururken bütün hissiyât-ı bedbahtâne [*talihsiz hisler*] bir cereyân-ı ârızî [*gelip geçici cereyan*] ile pîş-i intizârda [*bekleyişin önünde*] dönüp dolaşıp dökülmektedir. İşte o anda görüyorum ki sen de bu devrân-ı şedîd [*şiddetli döngü*] arasında yuvarlanmaktasın.) diye söylenmekte idim. Yine seni hatırladım. Gördün mü? Aramızdaki mesafe ne kadar büyüdü, birbirimizden ne kadar uzak düştük! Fakat ne zararı var? Bu bu'diyet-i sûrîe [*görünürdeki uzaklık*] bizdeki tahassüsâtı [*duygulanmaları*] bitiremez. Hatta sana bir daha bir şey yazmayayım diye niyet etmiş iken yine tahammül edemedim. Bilmediğim bir sâ'ik-i tabî'at [*tabiat güdüsü*] ile beni müte'essir eden [*kederlendiren*] efkâr-ı mükedder-ânemi [*kederli olana yakışan fikirlerimi*] şöylece karaladım.

Beni artık görme! Ne hâldeyim biliyor musun? O gece sana kırda söylediğim hatıralar içindeyim! Seni hayattan bî-zâr eden [*usandıran*] ıztırap, seni üzüp memâta [*ölüme*] hasret bırakan felâket oralardan, o gece seninle beraber gezindiğim, senden sonra durup başka bir tahassürle [*özlemle*] ağladığım kırdan dolaşıp gelmiş gibi beni de sana döndürdü.

Sen her şeyi anlamak istemiyorsun. Üzüldüğün, ıztıraplar içinde kaldığın hayata itimat ettiğindendir. Bir kere hayât-ı güzeşteyi [*geçip giden hayatı*] göz önüne getir. Bak! Yaşamak ister misin? Ben müstakbeli [*geleceği*] hayâl ettikçe kendimi sürüklene sürüklene kenâr-ı hatar-nâk-ı memâta [ölümün korkunç kenarına] giden bismil-i za'îfe [*boğazlanmış zayıf hayvana*] benzetiyorum. Neden koşmayayım! Neden bu renc-i mihneti idâme edeyim [*ıztırabın acısını sürdüreyim*]?

Eyvah! Bütün yalan, bütün yalan. Ben mi ölmek isteyeceğim? Ben mi ölümden korkmuyorum? Âtîye [*geleceğe*] nazar-ı bedbînâne [*karamsar göz*] ile bakan ben miyim? Yok. Şimdi en korkak benim. Seni unutmak tehlikesi

bence en büyük felâkettir. Buna mukâvemet edemem [*direnemem*]. Ne fikir ve nazarda bulunursan bulun, seni unutamam. Sen bilirsin ki unutulmuş, ehemmiyetsiz bir hatıra bile görünür görünmez insan minnet-güzâr-âne [*minnet verircesine*] sevinir. Bence neşât-ı ömr [*ömrün sevinci*], o hatıraları husûle getiren [*doğuran*] hislerdir. Hâlbuki sen bütün bu hatıralarsın. Ne zaman garip kalsam ruhum bir ihtizâz-ı tedrîcî [*yavaş yavaş titreyiş*] içinde çırpınır. Güya çeşm-i bâtınî [*kalp gözü*] önündeki zalâm [*karanlık*] titreye titreye açılır, sen, perde-i harîm-i ma'neviyetten [*maneviyetin harem perdesinden*] ağır ağır görünürsün. Evet, ağır ağır. Çünkü emel aheste aheste yürür, aheste aheste büyür, yavaş yavaş mahârim-i makâsid [*maksatların mahremleri*] içinde yayılır. Bütün kuvâ-yı zindegîyi derdest ettikten [*zinde kuvvetleri ele geçirdikten*] sonra insanı yürütür. Artık eğlence kalkar, düşünme başlar. Bundan ötesini sen anlarsın değil mi? Hele şu mâcerâ-yı garâmı tahattür et [*sevda macerasını hatırla*]! Hâlâ tadîl-i lisân edemiyorsun [*dilini düzeltemiyorsun*]. Hâlâ o fikr-i dâ'imî [*daimi fikir*] dediğin şeyi ezberlemiş, ötede beride söylüyorsun. Fakat nasıl? Ne surette? Tarz-ı beyânına [*ifade tarzına*] dikkat ediyor musun? Bî-ihtiyar [*elde olmayarak*] lisân-ı terane-dâr-ı gama [*gamın nağmeli lisanına*] düşen bir nağme-i hazîn [*hüzünlü nağme*] gibi muttasıl [*sürekli*] onunla dem-sâz [*sırdaş*] oluyorsun. Gerçi ben bunu hâtt-ı zihin-fersâyı [*zihin tüketen çaylak kuşunu*] dinlemekten usanmam, fakat sen yorulursun azizim. Çünkü ben neticeyi görüyorum. İşte bana:

"Ey keder! Bu ruhtan, bu kalb-i rencîdeden [*kırık kalpliden*] ayrılma!" dedirten de bu neticedir. Emin ol! Seni müte'essir [*kederli*], muztarib eden kâffe-i inkılâbât [*inkılapların hepsini*], rûh-ı mütefekkirinin [*tefekkür eden ruhun*un] asâletine vakıf olanları da aynı hissiyat içinde bıraktı. Evet. Bana öyle geldi ki âvâre, perişan bir his kadar gönülden gönüle konarak bütün hatıraları tavaf eyledi. İnsan bir musibet vukû'unda [olduğunda] tamamen mü-

tesellî olmalıdır [*teselli bulmalıdır*]. Ağlanacak zaman onun vürûdunu ihsâs ettiği [*geldiğini hissettiği*] demlerdir. Bize musallat olan [*başımıza dert olan*] âlâm-ı iktirâb [*gamlı elemler*] tabîîdir. İnsan tahammül denilen kuvveti iktisâb etmeden [*kazanmadan*] doğamaz. Fakat onu hüsn-i isti'mâl etmekten [*güzele kullanmaktan*] ekseriya 'udûl ediyoruz [*vazgeçiyoruz*] mu diyeceksin? Ne çare!

Otuz Dört

Mehtap! Bütün âfâk ve sevâhil rûşen [*ufuklar ve sahiller aydınlık*]. Deniz parlak. Sular pertev-i mün'akis [*ışık yansıtan*] feza ile pîrâyedâr [*süslü*] olarak akıyor. Ben, kızım, oğlum! Ekseriya yalnız düşündüğüm kenardayız. Benden kamer [*ay*] hakkında îzâhat [*bilgiler*] istiyorlar. Bî-ihtiyâr [*isteksizce*] söyleniyorum. Onlara bu fezâ-yı bî-kerân-ı 'azamette [*gökyüzünün uçsuz bucaksız büyüklüğünde*] hükmeden meşiyyet-i kanûn-ı ezelîyi [*ezelî kanunun iradesini*] anlatıyorum. İkisi de sükût içinde, dinliyorlar. Ufacık beyinleri insanların ne suretle bu ahkâm-ı kudreti [*kudretin hükümlerini*] keşfedebildiklerinden haberdar olmadığı hâlde sözlerime inanıyorlar. Bir aralık gözlerini semaya dikerek o necm-i dil-ârâm-ı şeb-ârâyâ [*geceyi süsleyip gönlü dinlendiren yıldıza*] bakıyorlar. Ah! Bu bir tefekkür-i masûmâne [*masumca düşünme*]! O nazarlar, o hayranî-i safiyâneye [*safça hayranlık*]... Dikkat ediyorum. Hissediyorum ki ikisi de bir şey düşünmek arzusunda... Bir vakit oldu ki sesimi kestim. Birinin çeşm-i hayreti [*hayret eden gözleri*] semada, diğerinin nigâh-ı hasreti [*hasret bakışı*] deryada kaldı. İkisi de düşünüyor. Bir şey anlamak, bir şey duymak, tabiatın şu levha-i bî-misâl-i garâmından [*sevdasının emsalsiz tablosundan*] bir şemme-i diğer almak [*diğer bir zerre miktar almak*], yeni bir his kazanmak için uğraşı-

yorlar. Birinin şu'â'-ı dîdesi [*gözünün feri*] yavaş yavaş azaldı, gözleri yoruldu, sakitâne [*sessizce*] döndü. Kim bilir ne türlü bir mukâyese-i hissiyyât [*duygularını karşılaştırma*] emeliyle dedi ki:

"Siz mehtabı sever misiniz?"

"Hayır."

"Niçin?"

"Bıktım kızım."

Şaşırdı. Bende bir keder, bir ıztırap olduğunu zaten bilir, herhangi bir mahsûl-i te'essürümü [*keder ürününü*] okursa gelir, yanıma oturur, duramaz, evdekilere:

"Bey babam yine kederli!" diyerek bir tercümân-ı nev-zebân [*yeni dillenenin tercümanı*] gibi cihât-ı 'amîkayı [*derin cihatı*] şerh edemez [*yorumlayamaz*]. Onun için, "Bıktım." cevabına karşı ihtiyar sükût etti. Fakat öteki hisli hisli söze karışarak dedi ki:

"Denizi de sevmez misiniz?"

"Hayır."

"Ondan da mı bıktınız?

"Evet."

Bakıştılar. Bir anda:

"Biz de bıkacak mıyız?" dediler.

"Elbette!"

Bu söz, bu cevap onlara hoş gelmedi. Dediler ki:

"Biz bıkmayız. İnsan böyle gecelerden bıkar mı?"

Bir şey söyleyemedim. Böyle geceler! Bütün mihnet ve ıztırap ile geçen bu geceler!... bütün hayat nâmına üzülüp yine zinde kaldığım böyle geceler!... Evet, insan böyle gecelerden bıkar mı? Fakat ben bilirim. Böyle geceler, muzdarip bir ruhun inkişâfât-ı tabî'at [*tabiatın açılmaları*] karşısında kalarak, bütün mü'essirât [*etkiler*] ve mahsusâtın pâ-ber-câ-yi şiddet [*varlığı hissedilen şeylerin şiddete hazır*] olduğu böyle geceler sevilmez. Öyle bir ruh, bu türlü bir kâ'inât-ı menâzırdan [*kâinat manzaralarından*] hazzetmez.

Onlara bir cevap veremediğim için sıkıldım. Daldım. Denizin sath-ı mevce-dâr-ı lâmi'i [*parlayan dalgalarının yüzeyi*] gözlerimi aldı. Dakikalarca düşündüm, kendi tahassüsât-ı mükedderânemle [*kederli duygulanmalarımla*] meşgul oldum. Onları unuttum. Bir şey, bir sebep arar gibi imâl-i fikr ediyordum [*fikir üretiyordum*]. İki üç balık atladı, sırtları mücellâ [*parlak*] birer gümüş parçası gibi parladı. O dalgınlık birden bire dağıldı. Dedim ki:

"Bakın. Balıklar atlıyor."

"Oynuyorlar."

"Hayır. Kızım burada bir cenk var."

"Cenk mi?"

"Evet. Buna ceng-i hayât [*hayat mücadelesi*] derler. Bir başka balık bunları koğalıyor, onlar kaçıyor. Öleceğiz diye korkuyorlar."

"Zavallılar!"

"Zavallılar! Çok doğru. Fakat ne çare? Bu bir kanun. Bundan kimse kurtulamaz. İşte siz de bu cenk içinde bulunduğunuz zaman mehtaptan, deryadan bıkmış olacaksınız. Bana döneceksiniz. Kendinizi kurtaracak bir el, vücudunuzu dinlendirecek bir sahil, biraz genişçe nefes alacak bir yer, el-hâsıl [*kısaca*] bir teselli arayacaksınız."

Sustular. Ağır ağır yanımdan çekilerek beni yalnız bıraktılar. Onlar bendeki kederin ne derecede derin olduğunu hissettiler. Çünkü sesim perdedâr-ı gam [*gamın perdedarı*] olmuş, çünkü gözlerim dolmuş, çünkü bu sûr-gâh-ı şîven [*feryadın kavga yeri*] içinde kazandığım hatırat [*anılar*] benden birer hiss-i feryâd [*feryat hissi*] alarak uçuşacaklar imiş gibi beynim 'azîm bir velvele [*büyük bir gürültü patırtı*] içinde kalmıştı. Öyle değil mi? Beşeriyyet [insanlık] bu cengi idare eden tedâbîr-i ezelîyyeyi [*ezelî tedbirleri*] anladığı zamandan itibaren lafz-ı mes'ûdiyyeti [*mutluluk sözünü*] kelime-i teselliyete kalb etmiştir [*teselli kelimesine bağlamıştır*]. Müteselli olan [*teselli bulan*] mesuttur. Bütün leyâl-i âtîyyenin [*geleceğin gecelerinin*] mehtapları bütün senin müstakbelenin tulû'la-

rı [*ilerideki gündoğuşların*], bütün eyyâm-ı vâridenin gurubları [*gelen günlerinin günbatımları*] müteselli olanlar [*teselli bulanlar*] içindir. Fakat ben... Hissediyorum ki bu kelime sahâ'if-i vicdân [*vicdanın sayfaları*] üzerinde bir dakika menkûş kalmayacak [*yer etmeyecek*], biliyorum ki bu lafz bir kerecik olsun sütûr-ı te'essür-nümâ-yı ıztırâbâtımda [*ıztıraplarımın keder gösteren perdelerinde*] mahall-i isti'mâl [*kullanım yeri*] bulamayacak. Şu dastan-ı fütûr ve yas [*bezginlik ve yas destanı*] içinde bir daha görünmeyecek, bütün aşk ve hevâya munkalib olarak [*inkılâp ederek*] beni garip bir temâşâger [*seyirci*] gibi pîşgâh-ı küdûretde [*kaygının önünde*] düşündürecek, bu his ile bu tahassürle [*özlemle*], bu türlü bir hicrân-ı mü'ebbet [*ebedî hicran*] ile öldürecektir. İşte sensiz geçen bir mehtap daha!

Otuz Beş

Yeni düşünmendeki sebât [*kararlılık*] bu dimağ-ı ta'ab-âlûd-ı gam [*gamın yorgun zihni*] için kabûl-i hâtıraya [*hatırayı kabule*] mani oluyor. Nazarımda bu türlü bir yaşayış saf, fikret-âmûz [*fikir öğretici*] bir devr-i ma'îşet [yaşam devri] olduğu hâlde hayatın günden güne eskiyerek daha ağır, daha tâkat-ber-endâz [*güç yok edici*] bir fa'âliyet-i mütehassisâneye [*duygulu bir şekildeki faaliyete*] inkılâb etmeye [*dönüşmeye*] hazırlandığını duyuyorum. Zaman bir tebessümdeki halâvet-i rûh-fezâ-yı mes'ûdiyyeti [*mutluluğun ruh artırıcı hoşluğu*] telhî-i güzâriş-i ezelîsiyle [*acılığın ezelî gelip geçişiyle*] yavaş yavaş zâ'il eylediği [*yok ettiği*] için muttasıl [*sürekli*] maziye ric'atle [*geri dönüşle*] bir şeyler arıyorum. Yazık! Ben bu nasîbe-i emeli [*emel nasibini*] bu derece siyeh-rû [*yüzü kara*] görmemeli idim. Sen benim için bir âtî-i rûşen-manzar [*aydınlık görünümlü gelecek*] olacak iken şu günlerimde bütün şebâb-ı hissiyyât ve zindegî-i hevesâtımın [*hislerinin gecesi ve arzularımın zindeliğinin*] süratiyle o yerlere, bütün nisyân ve tahatturun [*unutuş ve hatırlayışın*], bütün melekât-ı nuhustîn-i tefekkürün [*tefekkürün birinci melekelerinin*] gömüldüğü, yalnız bizim için şöylece münkeşif [*apaçık*], aralıklarından fersûde [*eskimiş*], 'uryân [*çıplak*], henüz yaraları kapanmamış bir vücudun teneffüs eder gibi gö-

ründüğü mâzîye şitâbân oluyorsun [*geçmişe koşuyorsun*]. Fakat beni bu türlü bir hayale sevk eden o dediğim gözlerdeki saadet hâlindir. Seni bir kalb-i fâtirin darabânı [*durgun kalbin çarpıntısı*] ile üzülür, hayatı pek çabuk istihfâfa [*küçümsemeye*] çalışır, başka ümitlerle oyalanır görmek, seni şu zaman nisbet etmek benden mü'ellim [*elem verici*] bir ıztırap husûle getiriyor [*doğuruyor*]. Ben sana takarrüb ettikçe [*yakınlaştıkça*], seni o leyâl-i tenhâ-yı mâzî [*geçmişin tenha gecesi*] içinde gördükçe gelecek, geçecek günleri düşünemiyorum. Hem ne için düşüneyim? Geçenler nakz müdde'âya [*iddiayı bozmaya*] yarayan diller gibi bütün hayâlât ve istibşâratını [*hayaller ve ferahlamalarını*] boşa çıkararak beni huzûr-ı vicdân ve vefâda mülzem-i mebhût [*vefa ve vicdan huzurunda şaşırmaya lüzum*] bırakmadı mı? O eyyâm-ı güzeşte [*geçen günler*] seni piş-gâh-ı ihtirâmımda [*hürmetimin huzurunda*] birkaç dakika seyir ve temâşâya müsait göründükten sonra kuvve-i tenevvüriyesi [*aydınlanma kuvveti*] bir anda mahvolan tablolar gibi bir levhâ-i tîre-renk-i firkate [*ayrılığın kara renkli tablosuna*] dönerek yalnız fikir ve ruhta eseri gittikçe zâ'il olan [*yok olan*] bir dem-i tecellî-i dîdâra [*yüzün tecelli zamanına*] dönmedi mi? Artık sıbyân-ı dehr [*dünyanın küçük çocukları*] gibi perde-i menâzır-ı hayâli [*hayalin manzaralarının perdesini*] temaşadan usanıp sahne-i vesî-i cemiyyet [*toplumun geniş sahnesi*] arasında son rolünü itmâma [*tamamlamaya*] bir iki fasıl kalmış bir aktörün aralıklarda (dekor)lara baka baka, oynayan facia veya mudhikeye [*komediye*] kulak vermeyerek imrâr etmesini [*vakit geçirmesini*] benzer surette yaşamalıyım öyle değil mi? Ama diyeceksin ki senin hâtimeden [*sondan*] haberin var mı? Olsun olmasın, ben ilk perdelerde isbât-ı mahâret edemeyerek [*hünerini ispat edemeyerek*] hande-i istihfaf-ı ağyâr [*başkalarının küçümseyici gülüşü*] karşısında şu uyanık, şu türlü bir hayatın bahşedeceği neş'e-i hazîn-i teselliyeti [*tesellinin*

hüzünlü neşesini] ihlâl etmedin mi? Sonunda hedef olacağım alkışlar, o merâreti [*acılığı*] unutturamaz.

Sana:

"Bu dürer-i devvâr-ı gam [*gamın devreden inci taneleri*] beni zaman zaman yerlere vuruyor" diye yazdığım esnada bu hakâyık-ı hissiyye [*hissin hakikatleri*] inkişâf etmek [*ortaya çıkmak*] üzere idi. Şimdi bütün bütün vurdu. Âzürde [*gücenmiş*] ten, rencîde dil [*incinmiş gönül*] bir hâle getirdi. Lakin emin ol ki bu his bir anda musallat olan bir maraz [*hastalık*] te'sîrini hâ'iz değildir [*etkisine sahip değildir*].

Senelerden beri kuvâ-yı ma'neviyyenin [*manevi kuvvetlerin*] vehn ve inhilâl [*zayıflık ve çözülme*] üzere bulunarak birdenbire vukû'a gelen inhidâmı [*çöküntüyü*] andırır bir surette esbâb-ı metânetin [*sağlamlığın sebeplerinin*] muzmahil olduğuna [*yok olduğuna*] benziyor. İster isen şu satırları onun enkaz-ı harâbenümâsı [harabeye benzeyen enkazı] olmak üzere telakki et. İster isen temaşası hatırda [gönülde] âhirîn [*sonraki*] şikayâtdan [*şikâyetlerden*] birini muhik [*âdil*] gösterecek bir söz ve güdâz [*yamp yakılma*] olmak üzere nigâh-ı dikkatin [*dikkat nazarının*] önünde bulundur. Yalnız vicdan şefkatine girân [*ağır*] gelmesin. Sen bilirsin ki ye's ve fütûr [*ümitsizlik ve bezginlik*] arta arta dimâğ düşünememezlik gibi sektelerle giriftâr-ı atâlet olur [*tembelliğe tutulur*]. Gerçi sükûn içinde kalır, fakat o sükûn zâhirîdir [*geçicidir*]. Ezilmiş, boğulmuş, bütün ihtizâzâtı [*titreyişleri*] en kesîf [*yoğun*] bir vasıta içinde kalmış olan feryatlar işitilmez. Hissedilir.

İşte o günlerden bugünlere intikal ederken dûçâr-ı tebeddül olan makâsıdın [*değişime uğramış maksatların*] şiraze-bend-i hüsrân olduğu [*hüsranı düzene soktuğu*] netice.

Otuz Altı

Akşam. İhzân-ı gurûb [*günbatımı hüzünlendirmesi*] erguvanî bir reng-i gam-âlûd [*gam rengi*] ile âfâk-ı manzûreyi [*görülen ufukları*] kuşatmış, bütün sevâhil-i ba'îde [*uzak sahiller*] üzerinde tozpembesi hafif bir sis temevvüc ediyor [*dalgalanıyor*] gibi görünüyor.

Latif! Rüzgâr bütün mevceleri [*dalgaları*] çevirmiş, adanın kenâr-ı velveledârına [*gürültülü kenarına*] çarparak cebîn-hûy-gerde-i te'essürüme [*kederimin terlemiş alnına*] soğuk soğuk vuruyor.

Ta karşıda, tabaka tabaka yükselmiş, bulutların ziyaya haylûleti hasebiyle [*engel olması sebebviyle*] sâyeler [*gölgeler*] içinde parça parça görünen karalar, ağaçlıklar, birkaç âşiyân-ı cedîd [*eski yuva*] eski bir köy yığını, vüs'at-i âfâka [*ufukların genişliğine*] nisbetle dar bir iki ova, bu iltimâ'-i yek-renkten mehcûr [*aynı rengin parıltısından uzaklaşmış*], ağır ağır kararıyor.

Dem oldu ki bu bend-i meyân-ı mülevven [*renkli kuşak*] yavaş yavaş çözülerek, düşerek gecenin tîregî-i kebûdi [*mavimsi bulanıklığı*] ile karıştı. Ziyadesiyle şeffaf, mâ'il-i zevâl [*yok olmaya yüz tutmuş*], nazar-ı temâşâyı bir dakikalık hayâle minnettar edecek derecede bedî' [eşsiz] yine o incelikte fakat menekşe ve yakut renginin mukaddime-i zuhûrunda [*doğuşunun başlangıcında*] gö-

rülen mora benzer bir hâdise-i tahallül [*ayrışma hadisesi*] oraları, o pîrâmen-i cibâli [*dağlık çevre*], o dâmân-ı asmânı [*semanın eteğini*] lekedâr ederek bir anda söndü. En sona kalan birkaç şu'â'-ı bîtâb [*fersiz ışık*] da şurada burada sürünerek görünmez oldu.

Artık seni düşünme zamanı gelmiş idi.

Bütün gün cezîreyi [*adayı*] dolaşmaktan mütehassıl [*ortaya çıkan*] yorgunluk beni de refikamı da muhtâc-ı istirâhat [*dinlenmeye muhtaç*] bir hâle getirmiş idi. Söyleşiyoruz. Fakat ne söyleniş? Elhân-ı mü'essire-i şarkdan [*doğunun dokunaklı nağmelerinden*], senin arada sırada dehen-i terâne-dârından [*nağmeli ağzından*] dökülen nagamât-ı dil-firîb-i millîden [*millî gönül avutan nağmelerden*] bahisler geçiyor. Emin ol ki ne ben dinliyorum, ne de o. Yalnız orkestradan kopup gelen sâmi'a-şikâf bir âvâz-ı tîz [*kulağı yırtan bir tiz ses*] bizi birdenbire uyandırıyor, o zaman adanın bende mahfûz olan [*saklı olan*] hâtırât-ı keder-âmîzi [*kederli hatıraları*] dağılıyor, bir zaman her kadeh bir neşve-i takarrüb [*yaklaşan neşe*] ile beni ümîd-vâr [*ümitli*] ederken şimdi bi'l-'akis [*aksine*] aramızdaki ba'de-t-münâsebâtı [*münasebet sonrasını*] ihtar ederek bir aks-i tesîr hâsıl ediyor [*karşı etki oluşturuyor*].

Neler? Ne hayaller? Ne arzular? Karanlık arttıkça birer birer dağılıyor. Gecikmiş bir piristû [*kırlangıç*] kanatlarıyla dalgalara çarparak süzülüp geçtikçe nazar-ı imtinân [*başa kakarak bakma*] hürriyetimi de ardınca sürüklüyor, o günün sabahında başlayan helecân-ı müt'essirâneyi [*üzüntü verici heyecanı*] uyuşturuyor.

Ne kadar hazîn [*hüzünlü*]! Bütün şebâb-ı tahassüsâtım [*duygulanma gecem*] bu toprak üzerinde çürümüş, kalmış olduğu hâlde birer birer nâmiye-i muhabbetinle [*muhabbetinin artmasıyla*] büyüyor. Fakat virane köşelerinde biten sebz-i yek-rûze-i hayât [*bir günlük yeşilliğin hayatı*] gibi bir müddet sonra solacağını biliyorum. İzâle-i ekdâr [*kederleri gidermek*] için her yerden kaçarak buraya ilticâ

ettiğim [*sığındığım*] zamanlar bu kadar garipsemez iken bu gece lutf-ı hâtırâtından başka medâr-ı teselliyetim [*teselli vasıtam*] kalmadığını his ede ede müte'essir oluyorum [*üzülüyorum*]. Seni görmek, seni bulmak bir şey değil. Yalnız bende o azm-i müştakâne [*arzulayan azim*] kalmamış. Adeta gelecek muhatarâtı [*tehlikeleri*] bilip de yine lakayd duran bî-pervâyân-ı dehre [*dünyanın korkusuzlarına*] dönmüşüm. O hurûşânî-i elem [*elemin coşkusu*] beni kımıldatamıyor. Bütün gubâr-ı ıztırâb-ı sükûn [*sessizliğin ıztırabının tozu*] içinde çağlayan bir cûy-bârın firâşında [*ırmağın yatağında*] duran kumlar gibi sakin. O hâldeki bütün vicdaniyât malûl [*sakat*], hasta nâ-ümîd [*ümitsiz*], perişan yanıyor, fakat bazen bir eser-i iktihâm [*tahammül eseri*] hafif hafif yaralarımı sızlatıyor.

Evet. Tahammülü düşvâr [*zor*] olan beliyye-i ihsâsa [*üstü kapalı anlatımın sıkıntısına*] benim fikir ve endişem ile tutulanlar bilirler ki bizi korkutan kederin ilk hücumundaki şaşkınlığımızdır. Öyle zannederiz ki o âsâr-ı harâbi [*haraplık eserleri*] hücumlar tekrar ettikçe bir daha hâsıl olacak! Lakin zaman bunun aksini ispat ediyor. Bak. Hâlâ seni nazarımda değiştiremedi. Ne vakit me'yûs [*ümitsiz*] kalsam mecrûh ve bî-tâb [*çaresiz ve güçsüz*] düşen bir zavallının havf-ı memât [*ölüm korkusu*] ile muazzezât-ı vicdâniyyesini [*vicdanî yüceliklerini*] zihninde ihyâ' eden [*dirilten*] kuvve-i hayâliyye [*hayali kuvvet*] bende de vücud-pezîr oluyor [*vücut buluyor*], bütün seni görüyorum.

Geçirdiğim felâketleri bilmiyorsun, bilemezsin de. Garibi şu ki en keder-nâk [*kederli*] zamanlarımda seninle uğraşıyorum. Belki görürüm, belki tesadüf ederim, belki buralardan geçer, ihtimal ki beni arar, diye senin bulunamayacağın yerlerde geziniyorum. Muhâle [*imkânsıza*] kapılıp da tesadüfe ta'lîk-i bahtiyarî edenlere [*bahtiyarlığı öteleyenlere*] divâne denilemez mi? İşte bende öyle oldum.

Tuhaf! Öyle gecelerim oluyorki hicâb ve nedâmet [*utanma ve pişmanlık*] içinde kalıyorum. Güya sen bir

eğlence, bir perestişkâr [*taparcasına seven*] bularak onun mâlâyâniyyât [*faydasız şeyler*] ile dem-güzâr olmak [*vakit geçirmek*] istemişsin. İntihâbında [*seçiminde*] yanılmayarak beni bulmuşsun. Şimdi dinliyorsun. İ'âde-i akl ederek [*aklı iade ederek*] kendime geleceğim esnada ufak, bir iki satırlık teveccüh ile yine insilâb-ı ârâmına [*istirahatinin giderilmesine*] sebep oluyorsun. Bu türlü bir tefekkür beni enâ'iyyetim [*egom*] önünde donduruyor, bu ana kadar uğradığım tezelzülât-ı rûhiyyenin [*ruhsal sarsıntıların*], çektiğim meşakkatlerin [*sıkıntıların*], döktüğüm gözyaşlarının çocukça bir aldanıştan ibaret olduğuna kanaatle mebhût ve ser-gerdân [*şaşkın ve perişan*], kendinden uçup kaçan bir ümide nigerân olan [*seyreden*] erbâb-ı fütur [*bezginler*] gibi perişan oluyorum. Bir müddet sonra ikinci bir devr-i endîşeye [*endişe dönemine*] girerek tashîh-i zehâb [*zanları düzeltmek*] için çalışıyorum. Yavaş yavaş tahassüsât-ı kadîmeyi [*en eski kederleri*] tahrik ederek ta ilk zamanlarıma kadar ric'at ediyorum [*geri dönüyorum*]. Saf, pak, mûnis-i cân [*dost canlısı*] bir sevdâ-yı melûl [*mahzun sevda*] handerîz-i neşât olarak [*sevinçten gülüp durarak*] gönlümde doğup büyüyor, seni yeniden sevmişe dönüyorum. Fakat benim için bu hâlde sebat mümkün mü? Güneş doğup battıkça ben de dönüp değişiyorum. O gece de bu nevi televvünât [*kararsızlıklar*] içinde uyuyup uyandım. O leyl-i misâfireten [*misafirlik gecesinin*] sonunda ilk şu'â'ı [*ışını*] pancurlardan girdiği zaman bir arada mücelled bulunan [*ciltlenmiş*] hikâyelerimden Gam-ı Hicrân'ı[1] süzmeğe başladım. Hayretler içindeydim. Ben neler unutmuşum? Ne hatıralar kaybolmuş! Ne kadar değişmişim? Zannederim ki sen de şimdi öylesin. Değil mi?

---

1. Gam-ı Hicrân: Ahmet Rasim'in, Nezâret-i Celîle-i Ma'ârifin Ruhsatiyle, Âlem Matba'ası - Ahmed İhsân ve Şürekâsı 1314, künyesiyle yayımlanmış kurmaca eserlerinden birisidir. (y.h.n.)

Otuz Yedi

Şu satırları yazarken garip, keder verici bir his içinde kaldım. Güya bütün hissiyâtımın medfûn olduğu [*gömüldüğü*] merâret-i hayât [*hayatın acılıkları*] için ikinci bir seng-i hâtıra [*hatıra taşı*] rekz edilmiş [*yere saplanmış*] gibi. Kitabeyi sana yollamaya azmeder etmez müte'essir oldum [*üzüldüm*]. Bilirsin ki şu sevâd-ı te'essür [*kederin siyahlığı*] bir günlük, bir saatlik hissin ibrâmıyla [*zorlamasıyla*] vücuda gelmemiştir. Belki zaman itibariyle ruhta hâsıl olan inkılabâte [*değişimlere*] göre yazılmıştır. İçindekiler benim samimiyetimden, senin rikkat-i muhabbetinden [*muhabbetinin inceliğinden*] ayrılan parçalardır. Bütün infi'âl [*öfke*], bütün te'essür [*keder*]! Bu satırlar "Emel" dediğimiz şeyi tebâ'üdünde [*uzağında*] arar, takârübünde [*yaklaştığında*] istihfâf eder [*hor görür*] bir cennet-i vâhide [*tek cennet*] mahsülüdür. Her zaman sana karîb [*yakın*] bulundukça kazandığım sürûru [*sevinci*] hiçe sayıyor, uzak bulundukça seni düşüne düşüne te'essür ediyorum [*kederleniyorum*].

Bir yerde işaret ettiğin:

"Beşer mahalle takârüb ettikçe [*yaklaştıkça*] i'âde-i cesâret eder." cümlesi benim her zaman uğradığım hâldir. İşte senden korkuyorum dediğimde, o mahallin indifâ'ından [*yok olmasından*] neş'et ediyor [*doğuyor*]. Bunda mevcut olan tehlike, senin maneviyet ve maddiyetinde

değil, benim ma'neviyyet-i müte'essiremin [*kederli maneviyetimin*] bütün iradât ve vicdâniyye ve meşiyyet-i rûhiyyeyi [*ruhun iradelerini, vicdanını ve takdirini*] pâymâl ederek [*ayaklar altına alarak*] hurûş etmesinde [*coşmasında*], seni müşekkel [*şekil verilmiş*] bir mevkide bırakacağının bence malum olmasındandır. Onun için sen benim haksızlıklarımı hoş görmelisin. Ben sende sükûn gördükçe mütenassıh olurum [*nasihat dinlerim*].

Hem nasıl mütenassıh olmayayım [*nasihat dinlemeyeyim*] ki beni sevsen de, sevmesen de daima bedbaht kalacağımı biliyorum.

Bu fütûr [*bezginlik*], bu türlü bir ümitsizlik, hayatın karanlık bir oda içinde mürûru [*geçip gitmesi*], ilelebed sensiz geçecek yüksünmeler, maddiyat ve maneviyat arasındaki muâdât-ı kadîmî [*çok eski düşmanlık*], ruhumun her gece pâ-ber-câ-yi isyân olarak [*isyana kalkışmak üzere*] bendeki mağlubiyeti ıztırap hâlinde ihsas etmesi [*hissetmesi*], bütün menâzır-ı zahîriyyenin [*görünen manzaranın*] iğfalâtı [*aldatmaları*] arasında bulunmaklığım sana karşı olan hitabâtımı [*sözlerimi*] elbette bir lisân-ı telh [*acı dil*] şikâyetden ısdâra [*çıkarmaya*] vesile olacaktır. Görüyorsun ki bendeki inkılab menba'ı tâ serâir mektume-i kalbiyye [*kalbin gizli sırları*] içinde kaybolmuş yeni, eski hatıraların bahşettiği bir te'essür [*keder*] neticesidir. Sevmek denilen bu hissi kırıp parçalamak, onu hâkimiyyet-i dimâğiyenin [*zihnin hâkimiyetinin*] dâ'ire-i tahassüsâtından [*duygulanma dairesinden*] nefy etmek [*uzaklaştırmak*] istedikçe vaz'-ı giryân-ı hatırât [*hatıraların ağlamaklı durumu*] masumâne nümayişlerle [*gösterilerle*] pîşgâhımda [*önümde*] tecelli ediyor. Bu za'f [*zayıflık*], bu teslimiyet, o anda hâsıl olan eser-i şefkat bir diğerinin yerine kendisinin i'dâmına rıza gösteren, fakat nigâh-ı ıztırarıyla [*tahammüllü bakışıyla*] onu da huzurunda titreten şahs-ı fedakâr gibi beni de ağlatıyor. Düşün. Bendeki kanâ'at-i şedîdeyi [*şiddetli kanaati*] muhakeme et. Muhât [*kuşatılmış*] olduğum müşkilâtı [*zorlukları*] göz

önüne getir. Hiç olmazsa seni sevmekteki mecburiyeti kadınlık namına yine sana ihsas eden [*hissettiren*] felâketi hatırla, o anda mutlaka diğer zamanlarındaki hissiyâtından başka hissiyat içinde kalırsın. Nazarlarından dökülen me'âni-i müterâdifenin [*eş anlamlı sözlerin anlamlarının*], bana yazdıklarından zihnimde duran bir me'âl-i zindenin [*canlı mealin*], seni gördüğüm esnalarda gönlümde sızlayan dâğ-ı kederin [*keder yarasının*] benim gibi perişân-ı fikr olanlarda [*fikren perişan olanlarda*] nefsine karşı büyük bir husûmet uyandırmaktan gayrı bir şeyi müfîd olamadığını [*faydası olmadığını*] anlarsın.

Of! Yine dün gece! Bak ferdâdan [*yarından*] bahsedebiliyor muyum? Bu gece diyebiliyor muyum? Keder terakki ettikçe [*ilerledikçe*] ben ric'at ediyorum [*geriliyorum*]. O dün geceyi sebk eden [*atlatan*] sabahda gözlerim senin ârâmgâhına [*ikametgâhına*] ma'tûf olduğu [*yöneldiği*] hâlde duruyor, refikim sana yazdığım bir iki parçanın şekl-i matbû'unu [*basılı şeklini*] okuyordu.

Vapur yürüyor. Yürüdükçe seni istiyordum. Birdenbire o anda benimle meşgul olduğunu hayal ettim. O günü nasıl geçirdiğimi bilemiyoru. Gecesi işte o dün gece, senin civarında idim. Bir evde, bir yerde. Kafesli bir pencere önünde, mülteci gibi idim. Dışarıya çıkamıyordum. Görür diye korkuyordum. Oturduğum o tahaffuzgâhında [*muhafaza yerinde*] beni hissederler diye titriyordum. Herkes uyuduğu zaman ben giyindim. Bütün mükevvenât [*varlıklar*] nâkıs bir kamerin [*tam belirmemiş bir ayın*] hafif şu'â'âtıyla [*ışınlarıyla*] sislere bürünmüş, gunûde [*uyumuş*] duruyordu.

Evvelden beri müntehabım [*güzidem*] olan nokta-i mürtefi'a [*yüksek nokta*] üzerine oturdum. Daldım. Sahile inmek mümkün oluncaya kadar seni düşündüm. Lakin ne fayda? Hâlâ o düşünceden mütehassıl ta'ab [*meydana gelen yorgunluk*] beni eziyor.

Otuz Sekiz

Öyle hissettim ki leyle-i yeldâ-yı intizârda [*uzun bekleyiş gecesinde*] mı bütün sevâbık-ı elem [*geçmişte kalmış elem*] birer birer hâtır-ı mahzûnumu [*hüzünlü gönlümü*] tavaf ederek mektuplarında münderic-i hissiyât-ı asîlâneden [*içinde bulunan asil hislerinden*] beni âgâh etti [*haberdar etti*]. Beni en ziyade endîşe-nâk eden [*endişelendiren*] zamanın te'essürât-ı bedbahtânemi [*talihsiz üzüntülerimi*] değiştirmeyerek son ilticâgâhım [*sığınağım*] olan âsitân-ı muhabbetinde [*muhabbetinin eşiğinde*] henüz isbât-ı vücûd [*varlığımı ispat*] etmekte olduğumu bildiren sebât ve metânetim [*kararlılık ve dayanıklığım*] o satırlar arasında gizli duruyormuş gibi seni intâk ettiğini [*konuşturduğunu*] haber verdi. Acaba hatırlar mısın? Bir vakit:

"Yalnız kederle sen yaşıyorsun" diyerek kalbini benim ile kederin işgal etmekte olduğunu anlatmış idin. Ben bu sözden, ihtimal ki acı bir hakikatten mâ-'adâ [*başka*] bir şey olamayan bu türlü bir i'tirâf-i mükedderâneden [*kederli itiraftan*] birden bire bir şey anlamadığım hâlde sonraları hissiyâta 'ârız olup [*musallat olup*] da vehleten [*birden bire*] belli olmayan, zaman geçtikçe bütün tefekkürât ve tasavvurât [düşünceler ve hayaller] arasından tezâhür eden [*beliren*] bir merâret-i me'lûfe [*alışılmış acı*] ile hakkımdaki itimadına kuvvet verdim. Evet. Sen benim

muhabbetimi sevdikçe ruhumdaki galeyân ahrâr-âne [*hür olanlara yakışırcasına*] büyüyor.

Her sözüne inanmak benim için zaruridir. Bütün müdrikât [*akıllar*] ve hâtırâtına müracaat et. Bütün fecâyi ve mudhikâne [*musibet ve komediye*] şöyle bir nazar gezdir. Müşâhedât ve mesmû'âtını [*gözlemlerini ve işittiğin haberleri*] birleştir. Aramızdaki incizâba mu'âdil [*cezbeye denk*] bir şey bulabilirsen söyle. Emin ol. Bizi biliriz, biliyoruz itikadında bulunanlar bu hâli bilmezler. Bilseler mutlaka teşrîk-i hissiyâta [*hislerin ortaklığına*] kalkışırlar. O sâfiyyet-i hâtırât [*anıların saflığı*], o rikkat-i incizâb [*cazibe inceliği*], o şefkât-i kalbiye [*kalbin şefkati*], o yalnız düşünmeler, o gönüller üzücü düşünceler arasındaki tahammül, yalnız geçen leyâl-i hasret [*hasret gecesi*]. Firarlar, tebâ'üdler [*uzak düşmeler*], korkular, ıztıraplarla mürûr ve hulûl eden [*gelip geçen*] günler, isteye isteye görüşmeler, ayrı ayrı pîş-i te'emmüle [*düşüncenin önüne*] alınan ahvalin ikimizce de aynı netice göstermesi, her zaman bedîdâr olan [*âşikâr olan*] tevâfuk-ı hissiyyât [*hislerin uygun gelmesi*], senin gizlediğin serâir-i kalbiyye [*kalbî sırlar*] benim keşfettiğim nikât-ı derûn [*derin noktalar*], senin bî-ihtiyâr [*bilinçsizce*] söyleyip unutarak söylemediğine i'tikâd ettiğim cihetler [*inandığım taraflar*]. Benim daima dinlemesini arzu ettiğim hâlde bir türlü beyan edemediğim makâsid-i hayâtiyye [*hayatî maksatlar*], bütün bu türlü müşâreketlerde [*ortaklıklarda*] görülen safvet-i rûh [*ruh temizliği*] ve tamâmiyet-i vicdâniyyenin [*vicdanî doğruluğun*] aramızdaki râbıta-i ebediyyeyi [*ebedî bağı*] tezyîn eden [*süsleyen*] âsâr-ı muhâlesetten [*samimi ve hâlis sevgi eserlerinden*] olduğunu bilseler âh! Bilseler neler yapmazlar, neler demezler? Fakat deseler de bilseler de yine benim için bir eser-i kâm-rânî [*bahtiyarlık eseri*] sayılamayacak. Bunu şimdi yazarken hissediyorum.

Nazar-ı teveccühüne [*iltifat nazarına*] maruz olduğum saatlerde çekdiğim eziyeti takdir ediyor musun? O ne müthiş buhrân-ı keder [*keder bunalımı*]? O ne türlü müz'îc

bir tevakkuf [*bıktırıcı bekleyiş*]! O ne can-güzâr [*cana dokunan*] dönüş! İnsanın tahammüle tâkati [*gücü*] kalmamak değil tahammülü kalmamak her lahza [*an*] için mevcut.

"Azizim! Nasıl istersen öyle hareket et. Benim için seni görmek de görmemek de aynı hissiyâtı hâsıl ediyor [*doğuruyor*]. Ben ikisinde de yine o bildiğin hâldeyim. Geleyim. İstediğin zamanda o tenezzüh-i şebâneyi ihyâ' edelim [*gece gezintisini canlandıralım*]. Fakat bana maziden bir şey söyleme. Aşktan, rabıtadan benden bahsetme. Yalnız kendinden, yalnız kendinden haber ver. Hâlâ âtîye ta'alluk eden efkâr ve mülahazâtını [*geleceğe ait olan fikir ve düşüncelerini*] bildir. Zira seninle ser-be-ser [*birlikte*] bulunmakdaki neşât [*sevinç*] ve lezzeti mâzî ihlâl eder [*geçmişi bozar*]. Aşk ve rabıta karıştırır, ben dağıtırım. Öyle değil mi? Hatta yazdıklarım bile sende âsâr-ı tekeddür husûle getiriyor [*kederlenme eserleri meydana getiriyor*].

Bilsen, o tevakkufdan [*durmaktan*], o bekleyişten, o nazardan ne türlü müte'essir olduğumu [*kederlendiğimi*] bilsen! Bu satırları bir daha ne yaz ne de benden sor! Mümkün değil söyleyemem. Neşîde'ye yazdığım o mektupta beni bu türlü bir inkişâfa [*açılıma*] mecbur edecek bir kuvvet tasavvur edemediğimi beyan ettiğim sırada galiba:

"Bunu yazmak istedikçe beynim dönüyor, söylemek istedikçe çenelerim kilitleniyor. Bunu ben anladım. Söyleyemiyorum. Kızım. Bu bir sırr-ı hıred-fersâdır [*akıl karıştırıcı bir yorucudur*]" demiş idim. Yine öyle derim. Fakat bunun sana ne aidiyeti var? Bu bana müte'allik [*ait*] bir his. Senin de benim de lanet edeceğimiz bir teşebbüs-i muğfilânenin [*aldatıcı girişimin*] bahsedeceği bir eser-i te'ellüm [*kederlendirici eser*]. Âdeta bir başkasını tahkîr [*hor görmek*] için ikimizin bir anda söyleyeceğimiz sözlerden mürekkeb bir itâb-nâme [*oluşan bir azarlayıcı mektup*]. İhtimal ki sen kendi hâtırâtına [*anılarına*] bu

türlü bir maksadın karıştırıldığını hoş görmezsin. Lakin iyice düşün ki ihlâl-i haysiyyete [*onuru kırmaya*] kalkışanları haysiyyet ve safveti ile âzâde-i şeyn duranlar [*kusurdan uzak duranlar*] yanında mukâyese etmekte büyük bir tesir vardır. O dâmen-keş-i ferâğ olur [*rahatlıktan elini eteğini çeker*]. Bir daha yapmaya şimdiler nasıl cür'et-yâb [*cesur*] olamıyor ise bundan sonra da yine olamaz. Hak, en dehşetli silahtır.

Otuz Dokuz

Gözümde tütüyorsun. Kimi görsem sana benzeterek helecân [*kalp çarpıntısı*] içinde kalıyorum. Ne oldum, ne oluyorum bilemiyorum? Acaba seni gördüğüm eyyâm-ı mesûdiyyetin hâtırâtı [*mesut geçen günlerin anıları*] mı diriliyor? Yoksa ben mi görememezlikten böyle bir hâtıra-i hissiyyeye giriftâr oluyorum [*hislerin anılarına tutuluyorum*]?

Şu günler, bütün ahzân-ı hasret [*hasretin hüzünleri*] ile beni girye-nâk-ı te'essür eden [*kederden ağlamaklı eden*] şu günler bana hayatta muzmer [*saklı*] olan zevk-i kâmrânînin [*bahtiyarlık zevkinin*] ne kadar sorgusuz, bilgisiz, muvâzenesiz [*ölçüsüz*] ümitlerden ibaret olduğunu anlatıyor. Seni her yerde görmek bana nasip olan bir nimet olsa bile öyle his eyliyorum ki kazandığım şu derd-i firkât-i merâreti [*ayrılık derdinin acısı*] ölünceye kadar zâ'il olamayacak [*yok olamayacak*]. Darılma. Ben bütün mâzîye [*geçmişe*], senin unuttum diyeceğin o senin güzeşteye [*geçmişe*] hâlâ nazar-ı hırs ve gazapla nigerânım [*bakıyorum*]. Seni o günlerden, o leyâl-i ba'ideden [*uzak gecelerden*] ayıracak ne türlü bir sebep, ne türlü bir vesile bulunacak olsa onu isti'mâl [*kullanmak*] için fedâ-yı hayât edeceğim [*hayatımı feda edeceğim*] geliyor.

Beni mazûr gör [*affet*]. Şu hissimi sev telakkî etme [*öyle kabul etme*]. Bu derece-i tahassüsü [*duygulanma derece-*

sini] bende idâme eden [*sürdüren*] sen olduğun için yine sen affet. Bir zamanlar beni mesut etmeye kâfî gördüğüm.

"Seviyorum." sözü şimdi bu ömr-i bedbahtânemi [*talihsiz ömrümü*] kâmilen [*tamamen*] karartacak. Âh! Bu söz! Kâffe-i halâikin [*yaratılmışların hepsinin*] merbût [*bağlı*] kaldığı şu netice!

Evet. Sen bütün mâzîyi [*geçmişi*] unutup da:

"Yalnız seni seviyorum" demiş olsan bile yine ben kederimden öleceğim. Düşün. Bu ölüm ne kadar hazîndir [*üzücüdür*]! Fakat bu hüzn-i müte'essirâneyi [*üzüntü verici hüznü*] takdir etmek için de bir kere beni tahattur et [*hatırla*]. Senden talep ettiğim şeyin muhâl [*imkânsız*] olduğunu bildiğim hâlde nelerle uğraştığımı dinle. İlk hiss-i muhabbeti [*muhabbet hissini*] sende ikaz eden mü'essirden [*etkenden*] bana intikâl edinceye kadar arada çürüyen ihtisâsât-ı sâfiyyeyi [*saf duyguları*] bana birer birer söyle.

Ben, bir sabah kalkıp da sevmek nâmına yalnız sana bir hakikat fedâ ettiğimi hisseder etmez:

"Senin, bütün ömrüm bu his ile geçti" dediğini hatırladım. O ne dil-hırâş [*gönül parçalayan*] bir te'essür [*üzüntü*] idi? Sabrım, tâkatim [*gücüm*] mahvoldu. Bütün varlığım eriyecekmiş gibi titredim. Beşerin dem-i tehevvüründe [*öfkelenme anında*] elinden sâdır olacak kâffe-i cinâyâtı [*çıkacak cinayetlerin hepsini*] düşünür gibi nazar-ı gayz-ı hayâlimi [*hayalimin hınç dolu nazarını*] mâzîye [*geçmişe*] dikerek saatlerce mebhût [*şaşkın*], perişan bir hâlde durdum. İşte o gün bende gördüğün dalgınlık, telaş, düşünce o dem-i fütûrun bakıyye-i te'essürâtı idi [*ümitsizlik anının kederlerinin arda kalanıydı*]. Seni terk edeceğim zaman beni ta yanına kadar sevk eden kuvvet de bu türlü bir kederin bir daha igzâb-ı vicdân [*vicdanı gazaba getirmek*] için gönlümde çabalanmasındandır.

Trende en müthiş bir buhrân-ı 'asabîye [*sinir krizine*] tutularak ilk istasyonda indim. Bana bir fikr-i vahşet [*vahşet fikri*] gelmiş idi. Kimseyi görmek istemiyordum. O güneşte, kırlarda yürüye yürüye, bütün seni düşüne düşüne yol aldım. Kâh yükseliyor, seni hâmil olan [*taşıyan*]

vasıtanın siyah dumanlar saçarak süzülüp gittiğini görüyordum, kâh alçalıyor, seni bana takrîb eden [*yaklaştıran*] şu münâsebet-i müşfikâneyi tahattürle [*şefkatli münasebeti hatırlayarak*] sevinirken başka bir hâtıraya, fakat yalnız sana aid bir hâtıraya dûş oluyordum [*tutuluyordum*].

Sakın bir fikr-i diğere câhib olma [*başka bir fikre kapılma*]! Senin zehir dediğin sahifeyi göz önünde bulunduruyordum. O yazılar birer birer görünüyor, birer birer nazar-ı dikkatimden geçiyordu. Sen o leyl-i gamı [*gam gecelerini*] ne suretle imrâr etttiğimi [*geçirdiğimi*] bilsen.

Evet. Tıpkı adadaki şâm-ı garibâne [*gamlı akşam*]! Maltepe sırtlarından ârâmgâhına [*ikametgâhına*] doğru durdum. Seyrediyordum. Ah! Seni görür gibi oluyordum. Güneş yine o bildiğimiz betâ'etiyle gurûb ediyor [*yavaşlığıyla batıyor*]. Bir şarkı parçası dilimde mırıldanıyordum. Ta ötede heybeli bir yolcu, bağıra bağıra gidiyor, serince bir rüzgâr ateş içinde kalan vücudumu donduruyor, o dağlar, o kurak vadiler yavaş yavaş kararıyordu.

Eyyâm-ı hicrânıma [*ayrılık günlerime*] bir gece daha katılıyordu. Fakat ne türlü bir gece? Bilirsin â. Ne türlü bir gece? Yanında mahzûn [*üzgün*] olan gıyabında ne olur? Sana bunları birer birer yazacağım.

Emin ol ki bu sahâ'if-i aşk ve muhabbetde [*muhabbet ve aşk sayfalarında*] senden başkası için harf-i vâhid [*tek bir harf*] bulunmayacaktır. O satırlara yalnız sen, senin bahşettiğin ilhâmât-ı müte'hassisâne [*duygulu ilhamlar*], senin cebîn-tâbına [*parlayan yüzüne*] gökten kurtulan nûr-ı irfandan müstefîz [*irfan nurundan feyz alan*] bir fikr-i müntebihin te'essürâtı [*çapulcunun fikrinin üzüntüleri*] hâkim olacaktır. Çünkü sen hâlâ zamandan bir şeyler beklemektesin. Hâlâ benden bir inkılâb sudûruna [*ortaya çıkmasına*] ihtimal veriyorsun. Hâlâ bana inanamıyorsun. Fakat hissiyât-ı sâdıka-i vicdâniyyeyi [*vicdanın gerçek hislerini*] de inkâr edemezsin değil mi? İşte bu sahifeler ihtimâl ki ahvâl-i kalbiyyemin [*kalbimin hâllerinin*] birer ma'kes-i pür-hüznü [*hüzün dolu yansıma yeri*] olmak üzere tecelli eyleyecektir.

Kırk

Bilsen ne kadar endişe-nâkım [*endişeliyim*]? Çünkü o günden beri bütün hayâlâtım [*hayallerim*] bundan sonra seninle geçecek ömrün inkılâbât-ı mefrûzası [*farz kılınan değişimleri*] üzerine serpildi, kaldı. Kitabeyi iki üç defa okudum. Mürûr eden eyyâm-ı hasret [*geçip giden hasret günleri*], birer birer göründü. Âh! Benim cinnetim pâyâna eremeyecek [*sona eremeyecek*]. Bilsen! Seni ne türlü hislerle seviyormuşum. Zehir dediğin o satırlar bile rûh-ı rencîdeme küşâyiş verdi [*incinmiş ruhuma ferahlık verdi*]. O parçanın sende uyandırdığı hiss-i te'ellüm [*elem hissi*] bende bir sa'âdet-i güzeşte [*geçmiş saadet*] hâtırası gibi tatlı fakat yine nedâmetle memzûc [*pişmanlıkla karışık*] bir sevinç uyandırdı. Öyle değil mi? Mihnet-i kalb [*kalp sıkıntısı*] en büyük visâlden [*kavuşmadan*] daha ziyade nazar-ı âşıkda [*aşığın gözünde*] değerlidir. O satırları bana gösterirken gözlerinde târî olan [*ansızın beliren*] dalgınlık tecelli-i ümîdin [*ümidin ortaya çıkışının*] bir me'yûs [*ümitsiz*] üzerinde hâsıl ettiği neşeleri benim gönlümde ihyâ' [*diriltti*] etti. Sevindim. Lakin bu türlü sevinmenin ne türlü bir felâketten kurtulduğuma işaret olduğunu sen takdir edersin değil mi? Seni benim hissimle müte'ellim [*elemli*] görmek işte orada yazılı olan varlığı bana sevdirdi.

Kitabenin bir yerinde hayliden hayliye ağladım. Güya ikinci bir tahammül-i bedbahtânemi [*talihsiz tahammülümü*] tasvir edin.

(Bu sûret-i tahayyülüm [*hayal etme şeklim*] de delâlet eyler [*yol gösterir*] ki sana merbûtiyyetim [*bağlılığım*] iki müntehadan [*sondan*] birine peyveste olacaktır [*ulaşacaktır*]. Ya amâ-yı kederle [*kederin körlüğüyle*] mütehassir kalacağım [*hasret çekeceğim*] yahut en ziyade şâyân-ı merhamet [*merhamete layık*], sal-dîde [*yaşlı*] bir mülteci gibi arada sırada huzurunda bulunacağım.) Şu satırlar, düşündürdü.

Sen bilirsin ki aşk, fikr-i mâlikiyyetin [*sahip olma fikrinin*] karargâhıdır. Hiç bir gönül ben seveyim de o kimin olursa olsun, diyemez. İşte sana yavaş yavaş itiraf ediyorum. O son mektupta (Bir nazardan, bir bekleyişten, bir tevakkufdan [*durmadan*] bazen her şey anlaşılır.) dediğim, yanında söyleyemediğim merâret-i dil [*gönül acısı*] bir akşamüzeri tepede durduğun zaman sana bir başka mâzîyi ihtâr edecek [*geçmişi uyaracak*] zannında bulunduğum bir vücuda intizar ettiğine [*beklediğine*] ihtimâl verdiğimdendir. O zaman bendeki endişe bir isfirâr-ı müdhiş [*müthiş sararma*] suretinde çehremde bedîdâr olmuş [*ortaya çıkmış*], hatta nazar-ı dikkati celb edecek [*dikkat nazarını kendime çekecek*] hâle gelmişim. Refîkim [*yoldaşım*] bile korkmuş. Bana:

"Ne oluyorsun?" diye hitap edince:

"Düşünüyorum" diye cevap vermiştim. Fakat o his bir anda zâ'il oldu [*yok oldu*]. Gördüğün satırlar gulgule-i heyecânın [*heyecanın gürültüsünün*], o şiddet-i te'essürün [*üzüntünün şiddetinin*] aksidir. Ben o hissi tenmiye [*artırmak*] değil idâme etmek [*sürdürmek*] fikriyle sahâ'if-i şikâyete [*şikâyet sayfasına*] naklettim.

Gördün mü? Ne hâllere geldim! Nelere uğradım! Neler çekiyorum? Seni yanımda bulduğum zamanlar mükedder [*kederli*], neşesiz kaldığım hâlâ o te'essürün bakıyye-i darabanındandır [*çarpıntısının kalanındandır*].

Gördün mü? Bir teşebbüsün beni ne hislere saldırdı. Acaba bidâyetde [*başlangıçta*] sen bu irtibatıma ihtimal verir mi idin? Seni seveceğimden emin mi idin? Seni yavaş

yavaş, hafî hafî [*gizli gizli*] takiplerimden haberdâr oluyor mu idin? İlk defa buluştuğumuz gece ne fikirde bulundun? Ben âtîmi [*geleceğimi*] tahmin edecek kadar kendimi yokladım idi. O gece görünmeyişinden, ertesi gece mestûr [*saklı*] bulunmaklığından, biraz sonra tebessümlerinden, nazarlarından, daha sonra "Bunları yazacağım" dediğim zaman garip bir tebessüm ile yüzüme bakarak bir sürûr-ı muvaffakiyet [*başarı sevinci*] ile "Hay hay!" deyişinden sürekli süreksiz bir rabıtaya ihtiyacın olduğunu anlamış idim. Bütün bu nikât hissiyyeyi [*his noktalarını*] ayrı ayrı tahlil ederek adım adım muhabbetine kavuştum. Ben yaklaştıkça tahassür [*hasret*], istirkâb [*çekememezlik*], fikr-i hezîmet [*bozgun fikri*], gibi her biri ayrı ayrı bir zehir olan o telhî-i güzâriş-i eyyâma [*geçen günlerin acısına*] boğuldum. İşte azizim! Sana:

"Benim olsun da bahtiyar olamayacağım" diye söylediğim bu üç hissin bir anda zihnimde bir vücûd-pezîr olmasından [*ortaya çıkmasından*], beni el-ân [*şu anda*] ta'zîb etmesinden [*eziyet etmesinden*] kinâyedir. Yoksa sana aid, senin etvâr ve evzâ'ına müteallik [*tavırlarına ve hâllerine dair*] bir şey yoktur. Bütün ben, bütün bu dimağ [*zihin*], müşevveşin teheyyücâtı [*karmaşanın heyecanlandırmaları*].

Senin olduğun satırlar da var. Fakat onlar bir hürmet-i kalbiyyeyi nâtıktır [*kalbin bir saygısını konuşturur*]. Hiç bir zaman hâtırını âlûde-i şen edecek [*gönlünü şenlikle dolduracak*] bir şey görmedim. Hissetmedim. Ben senden duyduğum hakâyıkla [*hakikatlerle*] kalbimi besliyorum. Senden öğrendiğim lisân-ı sevdâ-me'âl [*sevdalı anlamlar veren dili*] hassasiyetle tekellüme [*konuşmaya*] çalışıyorum, senden aldığım efkâr-ı samîmiyyet [*içten fikirler*] ile tehzîb-i vicdân ediyorum [*vicdanımı temizliyorum*]. Artık bu nur, beni amâ-yı kederle [*kederin körlüğüyle*] mütehassir [*hasret*] bırakmaz, bu inâyet [*iyilik*] beni huzurunda bir dost, bir yâr-ı cân [*can dostu*] gibi bulundurur, mülteci [*sığınmacı*] gibi şâyân-ı merhamet [*merhamete layık*] bir fert suretinde göstermez değil mi?

Kırk Bir

Adanın kütle-i şâhika-i letâfetinin [*güzelliğinin zirvesinin*] denize meylederek süzüle süzüle vücuda geldiği o sâhil-i güzîn [*seçkin sahil*] üzerinde, kenâr-ı mütenâzırın [*karşılıklı kenarın*] dolgun sâyelerle [*gölgelerle*] âlûde-i zalâm olmaya başladığı [*karanlığa gömülmeye başladığı*] esnada sana tesadüf edişim bende iki hiss-i mü'ellim [*elem verici his*] uyandırdı. Bu iki hissin biri bana, diğeri sana ait, biri benim de, senin de bir anda müte'essir olacağımız hâtırât-ı zâ'ileye [*üzüleceğimiz yok olan hatıraya*], diğeri benim bu yollarda, bu ağaçlıklar arasında, o kıyılarda bekleye bekleye geçen ömrüme bedel kazandığım âtî [*gelecek*] için hatar-nâk-ı hâl [*korkulu hâl*] için endişeli bir sevdâ-yı ıztırâb-âvere müte'alliktir [*ızdırap veren sevdaya dairdir*]. Nazarın bana in'itâf edip [*yönelip*] de bir tavr-ı sükûn [sessizlik tavrı] ile ileriye doğru teveccüh ettiği [*yöneldiği*] zaman bir daha endâmını [*boyunu*] meşmûl-i nigâh-ı iştiyâk ederek [*özlem dolu bakışla kuşaratak*] yürüdüm. Artık dönüp dönüp bakmaya ihtiyaç yok idi. Güya sen istikbâle [*geleceğe*] karışmış bir kısım mâzî [*geçmiş*] imişsin gibi ilerledikçe hayâlin çeşm-i hasretime [*hasret çeken gözlerime*] daha ziyade takârüb ediyor [*yaklaşıyor*], dönüp bakacak olursam kaybolacaksın vâhimesiyle ra'şe-dâr oluyordum [*kuruntusuyla titriyorum*].

Ne kadar güzel bir gurûb [*günbatımı*] idi değil mi? Fakat hatırımda yalnız güzelliği kaldı. Sen sabahtan beri nakş-ı latîf-i tabî'îsini tedkîk ettiğim [*güzel tabiatının resmini incelediğim*] o yerlerden mütehassıl [*doğan*] o türlü te'essürâtımı [*üzüntülerimi*] birden bire izâle ettin [*giderdin*]. Gördüğüm anda sevindiğim kadar muztarib oldum. Evet, evvelce ben biliyordum. O zaman da anladım, o zaman da pek iyi anladım ki benim mâzîye [*geçmişe*] karşı bütün kuvvetimle ezhâr-ı gayz ve kîn etmekde [*öfke ve kin sırtlanmakta*] hakkım varmış.

Acaba bana söylediklerindeki hikmet-i imtizâciyeyi [*uyum sağlama hikmetini*] mukâbeleten [*karşılık olarak*] ben sana söyleyebilir miyim? Seni mâzîden [*geçmişten*] kalma bir hâtıranın takip ettiğini gördüğüm, hissettiğim zaman "kıskançlık" dediğin o hiss-i müz'ic sâ'ikasıyla [*bunaltıcı his sebebiyle*]:

"Benden başkasına ta'alluk eden [*ait olan*] bir nazar, bir tebessüm helâkımı îcâb edecek [*yok oluşumu gerektirecek*] gibi geliyor. Eğer zaman bu türlü bir inkılâbı hâsıl edecek [*değişimi doğuracak*] olursa o in'itâfı [*yönelimi*], o teveccühü ferdâ-yı memâta ta'lîk eyle [*ölümün yarınına bağla*]" diyebilir miyim?

İşte sana:

"Beni düşünüyor musun?" dediğim hissiyât-ı gam-âgîn-i tahassürün [*hasretin gam dolu hislerinin*] bahşedeceği talimatı, bütün enzâr-ı ihtirâs-ı ağyar [*başkasının ihtiraslı bakışları*] önünde kalben uğradığım teheyyücâtı [*heyecanlanmaları*] şu noktalar üzerinden muhakeme ettiğimdendir.

Garip! Benim için feci! Yalnız benim için keder-âmûz [*keder öğretici*]! Çünkü sana birinci defa vâki' olan [*meydana gelen*] şeyin ben ikinci defa olarak âzar-ı muhâcemâtı [*saldırılarının azarı*] ile eziliyorum. Beşeriyyetin fevkinde [*insanlığın üstünde*] bir his olmak üzere tarif ettiğin te'essür [*keder*] henüz sende o buhrânı [*bunalımı*], o lezzet-i vecd-âver-i hasreti [*hasretin vecd getiren lezzeti*]

iyiden iyiye tenmiye etmemiş [*artmamış*] ki sevk-i tabî'î [*içgüdüsel*] nazar yanıyla uğraşıyorsun düşün. Ruhu, dimâğı [zihni] hasreden [*ayıran*] o hiss-i fevk-el-beşeri tedkîk et [*insanüstü hissi incele*]. Bütün şedâid [*sıkıntılı durumlar*] tabiatın pâ-ber-câ-yi dehşet olduğu [*dehşete hazır olduğu*] gecelerde gecikmiş, avare, karargâhı mechûl [*bilinmeyen*] bir yolcu gibi manalardan, arızalardan atlaya atlaya, yorula yorula seni arayan, sana takârüb etmeyi [*yakınlaşmayı*] başka bir ümide benzeten bu gam-zedenin derece-i ibtilâsını [*tutkunluk derecesini*] takdir eyle. Bizim hâlimizde cem'iyyete te'alluk eden [*topluma ait*] bir sine mevcut değil ki senin bir teşebbüs-i müteselliyâneni [*teselli verici girişimini*] ben başka bir nokta-i nazardan muhâkeme edeyim [*bakış açısından inceleyeyim*].

Ne kadar güzel bir gurûb [*günbatımı*] idi değil mi? Ada bütün gün güneşin şu'â'âtı [*ışınları*], harâreti [*sıcaklığı*], bunların ısıttığı rüzgâr ile yanarak akşamüzeri zîr-i sâye-î leyâle ilticâ etmiş [*gecenin gölgesinin altına sığınmış*] gibi bir hey'et-i baht ve sükûn [*talih ve huzur hâli*] ile dalgalar arasında duruyordu. Ben de bütün gün o şu'â'âtın [*ışınların*], o hâraretin [*sıcaklığın*], o rüzgârların karşısında seni düşünerek, ahvâl-i kalbiyyeye [*kalbinin hâllerine*] dair söyleşerek, kâh nâmına izâfetle [*adına nispet ederek*] vaye-dâr-ı şeref olan [*şereften nasipli olan*] bir kaç parçayı tekrar ederek, kâh aşk denilen bu nevi tahassüs-i fevka'l-'âdenin [*sıradışı hissin*] ruh ve fikir üzerindeki te'sîrâtını [*etkilerini*] tab'an [*tabii olarak*] sorup anlamak gibi vesilelerle yine seni pîş-i dîde-i hakâyık [*hakikatlerin gözü*] önünde bulundurarak kemâl-i ta'accüb ile [*tam anlamıyla şaşarak*] o sırtlardan indim idi.

Fakat sen bana muğber [*dargın*] misin? Seni gelip aramadığımdan dolayı darıldın mı? Yoksa hasta mısın? Nazarından âdeta şüphelendim. Hiç olmazsa o saniye zarfında bana ta'alluk edip [*bağlanıp*] kala idi ihtimal ki senin muvâredât-ı fikriyyenden [*fikrine gelenlerden*] bir nebze anlayabilirdim. Ne mümkün? Ben el-cây-i tesâdüf-

le [*tesadüf edilen yerle*] bir saadete mazhariyetime [*ulaşmama*] sevineyim de derhâl me'yûs [*ümitsiz*] olmayayım? Buna henüz muvaffak olamadım [*başaramadım*]. Sen geçtin. Ben aramızdaki mâni'a-i telâkkiyenin [*anlayış farkının engelinin*] kuvvetiyle ezildim. Hele eyyâm-ı bahtiyarânenin [*bahtiyarlık günlerinin*] ikinci veya üçüncü bir günü demek olan o günden beri sükût edişin, iskeleden ayrılırken gösterdiğin vaz'-ı sükûn [*sessizlik tavrı*], ötede beride dolaşıp senden haber almaya gayret ettikçe uğradığım mümâna'at [*engellemeler*], gurûbun [*günbatımının*] hissiyâtıma dokunan ahzân-ı latîfesi [*hüzün verici güzelliği*], o anda sana doğru ric'at etmeye [*geri dönmeye*] hâlen fırsat bulamayışım gecenin endişeli bir azâb-ı hırmân [*nasipsizlik azabı*] ile imrârına [*geçirilmesine*] sebebiyet verdi.

Nazarım Maltepe üzerinde bir devam olan işti'âle [*aleve*] baktıkça senden ayrıldığım günün gecesini hatırladım. O ne yangın! O ne dehşetli ateş idi? Cenâh iki üç münhanî hatt-ı âteşîn [*eğri ateş hattı*] içinde kalmış, muttasıl [*sürekli*] duman, alev çıkıyor? Güya bir iklîl-i pertev-bâr, ser-i kih-sâra konmuş [*parlaklık saçan bir taç, küçük bir başa konmuş*], 'azamet-i leyâl [*gecenin yüceliği*] içinde parlıyordu değil mi? Acaba bu manzara-i şu'le-nâkın [*ışıklı manzaranın*] dalgalar üzerine akseden reng-i sâbihe [*suda yüzen renge*] dikkat ettin mi? Ben senden sonra bütün o mevcelere [*dalgalara*] bakarak bu şu'le-i mün'akisenin [*yansıyan ışıkların*] kimler için bir leyle-i ma'îşet [*dirlik gecesi*] teşkil ettiğini kendi kendime sordum.

O gecenin seherinden beri mütemâdiyen [*sürekli*] düşünmekdeyim. Ben sana demedim mi? Sana mün'atıf olan [*meyleden*] her nazar beni ayrı ayrı üzer. Gönlüm el-ân [*hâlâ*] helecân [*çarpıntı*] içinde. Tefekkür, senin lisân-ı samîmiyyetinden sâdır olan beyânât-ı sâfîyeyi ihlâl ediyor [*samimi dilinden doğan saf ifadeleri yok ediyor*]. Seni başka türlü düşünemiyorum. Öyle zannediyorum ki ruhundan benim vicdanıma tereşşuh eden [*sızan*]

katârât-ı âmâl [*emel damlaları*], o nâmiye-i feyz-i aşk [*aşkın feyzinin büyümesi*] bir gün munkatı' olacak olursa [*sona erecek olursa*] derhal hissedeceğim. Seni görmeden, senden bir haber almadan, sana dair bir şey konuşmadan bütün infi'âl ve iğbirârını [*öfke ve dargınlığını*] keşfedebileceğim. Acaba sen inanır mısın? Ben, a'mâl-i rûh [*ruhun amelleri*] böyle bir istiknâh-ı ma'nevîyye [*manevi hakikati aramaya*] *müsaittir* fikrindeyim.

O gece bir aralık tâbi' [*bağlı*] olduğum cennete güvenerek az kalsın sana kadar gelecek idim. Münfa'il [*gücenmiş*] olup olmadığını anlamak için her türlü tehlikeyi göze aldıracaktım. Hatta saat alafranga biri vurduğu zaman ben hâlâ uyanık idim. Düşündüm ki te'essürümü ihfâ' etmek [*üzüntümü saklamak*], seni anlamak için bence daha müsait, daha faydalı; ahvâl-i rûhiyyemde husûle gelecek inkılâbât-ı melhûza [*ruh hâllerimde meydana gelecek muhtemel değişimler*] için daha mü'essir [*etkileyici*], daha dehşetli. Senin hakkımdaki 'itâblarından [*azarlamalarından*], bana isnâd edeceğin [*yakıştıracağın*] harekâttan ne türlü müte'essir olacağımı [*üzüleceğimi*] iyice muhakeme etmek için daha muvâfık [*uygun*] olacak. Elbette bu teşebbüsümün ne kadar acı olduğunu takdir edersin? Onun için o gecenin sabahı son derecede helecânlı [*çarpıntılı*] olduğum hâlde cezîreden [*adadan*] ayrılarak bildiğin kalp, anladığın vicdan ile 'avdet ettim [*geri döndüm*].

Kırk İki

Bu "niçin" bana da musallat oldu [*başıma dert oldu*]. Seni göreceğim günün arifesinde uğradığım inkılâbât-ı rûhiyyeyi [*ruhsal değişimleri*] bir türlü anlayamıyorum. Gezinmeler, sevdiğim yerlerden tebâ'üd ederek [*uzaklaşarak*] uzak, hicr-i mahallerde [*ayrı yerlerde*] gizlenişler, uyuyamayıp da geceyi bir intizâr-ı medîd [*uzayıp giden bekleyiş*] ateşi içinde geçireceğim zannıyla sıkılmalar, fikren, zihnen yorulmalar bütün bu "niçin"i pîş-i enzârımda [*gözümün önünde*] hallî elzem [*zorunlu*] bir mesele gibi bulunduruyor. Öyle ya! Bu keşmekeş-i ıztırâb [*ıztırap kargaşası*] neden, ne için hürriyet-i irâdetimi [*irade hürriyetimi*] kasr ederek [*kısaltarak*] sana vusûl [*kavuşma*] bence dâ'î-i sürûr [*sevince sebep*] olacağına yürekler üzücü bir keder ihsasâtında [*hissettirmelerinde*] beynimi yoruyor? Niçin huzurunda isbât-ı vücûd [*varlığımı ispat*] eder etmez bir buhrân-ı 'asâbi [*sinir bunalımı*] neticesi olarak yanında durmak istemiyorum? Senden ayrılırken, seni terk edip giderken kalben hissettiğim neşe-i rehâ [*kurtuluş neşesi*] eğer o seyr ve güzârı mechûl bir sâ'ika ile peydâ olan [*geçip gidişi bilinmeyen bir sebeple beliren*] gam olmasa senden ayrılmak seni sevmekteki lezzet-i hâtır-firîb-i mes'ûdiyetden [*mesut olmanın gönlü aldatan lezzetinden*] daha rûh-nüvâzdır [*ruhu okşayıcıdır*] diyeceğim geliyor. Acaba bu nevi ihtisâs [*duygulanım*]

kalbimin öteden beri hücumundan me'yûs [*ümitsiz*] kaldığı hâtırât-ı mükedderâneden münba'is [*kederli anılardan doğan*] bir tabî'at-ı hicrân-âşinâsı [*hicrandan anlayan tabiatı*] mıdır? Yoksa bunca zamandan beridir alıştığım, husûlünü [*ortaya çıkışını*] göremediğim hülyâ-yı makâsidin [*maksatların hülyasının*] ciddiyete inkılâbında 'ârız olan [*dönüşmesinden türeyen*] bir korku mudur?

Acaba böyle bir korku mudur? Değil ise nedir? Aşk mı? Heyhat. Azizim, şimdi anlıyorum. Ben bu hissi idare edecek kuvvete mâlik [*sahip*] değil imişim. Zaman tahassüsât-ı mütehassirânemi [*özlemişçesine duygulanmaları*] mürûruyla [*geçip gitmesiyle*] azaltıyor, kıyılara ilk şiddetle çarpıp çekilen, ikinci bir kuvvet ile toplanıp yine hücum eden dalgalar gibi sadme-i tahassür [*hasret darbesi*] gerçi kalbimde bir rahne [*gedik*] açıyor, fakat o kuvve-i ibtidâ'îyyenin [*ilkel kuvvetin*] açtığı cerîha [*yara*] yanında açılanlar ehemmiyetsiz bir yara hâlinde görünüp kapanıyor. Yoksa bu da bir îtilâf [*alışma*] olmasın? Hayır, hayır. Bunun bir îtilâf olmadığını [*alışmadığını*] senden ayrıldığım günlerde hissediyorum. Bu hâl metânet [*sağlamlığı*] ve tahammülü mahvolmuş der-mândegânın [*çaresizlerin*] netîce-i teslîmde [*teslim sonucunda*] duydukları istirâhata benziyor. Seni görsem de görmesem de me'yûs [*ümitsiz*] değil miyim? İşte bu kanaat, kalb-i rencîdemin kâffe-i âmâlini [*incinmiş kalbimin bütün emellerini*] bir yere sıkıştırıyor. Acı, mü'ellim [*elem verici*], fakat hissiyâtımı uyuşturmak gibi bir lütf-ı te'sîri hâ'iz [*lütuf etkisine sahip*] bir kuvvetle beni senden ayırıyor, seni görmek istedikçe bütün makâsid-i bahtiyarânemi [*bahtiyarlık maksatlarımı*] herc ü merc ederek [*altüst ederek*] yolumdan çeviriyor. Bilmem? Vaktiyle sen de bu türlü istihâlâta [*değişimlere*] uğradın mı? Zannederim ki bu ümide peyveste olmayan [*ulaşamayan*], bir ümidin tecellisine işaret etmeyen, yalnız bir ittihâd-ı kalbiyyeden [*kalbin birliğinden*] nişan veren rabıtalar bu türlü melâl ve elem yetiştirir. Öyle değil mi? Düz, geniş, ba'îd [*uzak*],

renkden mu'arrâ [*temizlenmiş*], sehâbdan [*buluttan*] âzâde kalmış âfâka [*uzak kalmış ufuklara*] in'itâf edip [*yönelip*] kalan nazarlar pek çabuk yorulur. Öyle değil mi? Aşktan aşka cevelân-gâh [*gezinme yeri*] olan gönüller kâh inbisât [*gönül ferahlığı*], kâh ıztırâr [*çaresizlik*] içinde kala kala zaman olur ki kâbiliyyet-i inşirâhı [*ferahlık yeteneğini*] kaybederek ne açılır, ne de son ızdırabından fazla üzülür? İşte ben de öyle oluyorum, hatta sana, başkasına, bana ait ne kadar vesîle-i tahattur [*hatırlama vesilesi*] olacak şey varsa cümlesini yırtıp yakmaya azmettiğim o gece uğradığım cünûn-ı muztaribâne [*ıztırap cinneti*] arasında ağlayacağıma kahkahalarla gülerek zuhûr-ı neş'eden [*neşenin doğuşundan*] hisse-mend-i neşât olan [*sevinçten pay alan*] oğlumun sualine:

"Sade hayat insanı aldatmaz. Bazen insan da hayatı aldatır" dedim. Gözümün önünde dumanlar saçarak peydâ olan [*beliren*] koca bir yığın alev o zaman o ufk-ı 'uryân [*çıplak ufuk*] üzerindeki manzara-i sâmiteyi [*cansız manzarayı*] değiştirdi. Güya yanan şeylerin temâsîl-i şu'le-nâkı [*ışıklı sembolleri*] birer birer uçuştu. Oralarda, o sahâ-i pehnâ-yı mâzî [*geçmişin geniş sahası*] üzerinde söndü. Anlıyorsun â. Nelerle müteselli olmaya [*teselli bulmaya*] çalışıyorum.

Bu ihrâk-ı hâtırâtda [*hatıraların yakılmasında*] en son musâb olan [*musibete uğrayan*] benim fotoğrafım oldu. Alev, resmin etrafını çevirdiği anda mukavvanın aldığı tavr-ı incizâba [*büzüşme şekline*] dikkat ettim. Ateş mâni'adan mâni'aya [engelden engele] uğradığı hâlde âsâr-ı isticâl [*sabırsızlık eserleri*] gösterenlerde görülen bir hareket-i serî'a [*seri hareket*] ile dört tarafını ihâta edince [*kuşatınca*] şule ile ve dumanın çehrede hâsıl ettiği nîm [*yarı*] kırmızı bir renge dalarak devrilip savruluncaya kadar durdum. İnsan velev ne maddi, ne de manevi olsun kendine ait bir şeyin mahv ve harap olduğunu hariçte de temâşâ etse [*seyretse*] bile müte'essir [*kederli*] olmaz mı? Ben bilakis müsterih [*rahat*], âdete mesrûr olarak [*sevi-*

nerek] yavaş yavaş odama çekildim. Beni bana ihtar edecek yadigârlardan kurtulduğuma emniyetle yarınki gazeteye yetişecek makalât ve ile iştigâl ettim fikirât [*makaleler ve fikirlerle uğraştım*].

Gece ilerleyip de uyumak zamanı hulûl edince [*gelip çatınca*] kalktım. Bir şey arar gibi duvarlara bakındım. Oh! Her taraf tenha. Yalnız doktorun tasvîr-i ciddîsi [*ciddi resmi*] asılı. Güle güle yaklaştım. Belki bir çâr-yek [*çeyrek*] kadar hiçbir şey düşünmeden baktım. Ayrıldığım esnada gülerek:

"Doktor! Sen ateşten kurtuldun. O kadar mücrim [*suçlu*] değilmişsin" diye hâtırasıyla latife ettim.

Bakalım. Sen bu divaneliğime neler diyeceksin?

Kırk Üç

Sualine cevap veremeyeceğim. O bu'diyyet-i münâsebâtı [*ilişkilerin boyutunu*], uğradığım o inkılâbâtı [*değişimleri*] sen tahmin et, sen hâlleyle. Düşün: Birer nakş-i keder-pezîr [*keder kabul eden resim*] şeklinde ta'yîn-i mâhiyyet-i hissiyâta [*hislerin mahiyetini tayine*] vasıta edindiğim o satırları bir daha oku. Kâffe-i tefekkürâtını [*düşünmelerinin hepsini*] samimiyetden daha kavî [*güçlü*], daha saf, daha kalbî bir lisân-ı ahrâr-âne [*hürriyet dili*] ile beyân ederek muzmerât [*saklı olanlar*] namına gönlünde bir şey taşımayan, başka bir fikre, başka bir emele düşmeyerek ikinci bir kalb-i hâl-âşinâdan [*hâlden anlayan kalpten*] bütün kederi, melâli [*hüznü*], endişesi, vehmi, hayaliyle istidâ-yı şefkat eyleyen [*şefkat talep eden*] birinin o türlü hâtırâtını [*anılarını*] bir daha gözden geçir. Bütün sevâbık-ı muhabbet [*geçmişte yaşanmış muhabbet*], "tahassürle kâ'im olan lezâiz-i hayat" [*hayatın hasretle var olan zevk alınacak şeyleri*] aşkına bir zamanlar "bir neşve-i rûh-nüvâz [*ruh okşamanın sevinci*], tatlı bir halecân [*yürek çarpıntısı*] ile teshîn ederek [*ısıtarak*] enâmil-i ra'şe-dârınla [*titreyen parmak uçlarınla*]" çevirdiğin o sahifelerde nihân [*saklı*] bir his ile bir kere daha beni anlamaya çalış. Ondan sonra gördüğün meyl-i tebeddülü [*değişim isteğini*] izah eyle, fakat dikkatli davran! Sakın o sahâ'if-i gam [*gam sayfaları*] senden müştekî

[*şikâyetçi*] olmasın! Nûr-ı nazarınla [*bakışının nuruyla*] sevinmek isteyen o sevâd-ı aşk [*aşkın karanlığı*] derîde-i dest-i infi'âl olmuş [*öfkenin elinden yırtılmış*] gibi solmasın! Senin bûy-i samîmîyyet [*samimiyet kokusu*] bulamadığın o sözler sakın sana da tashîh-i zehâb ettirmesin [*zannı düzelttirmesin*]! Bende insilâb-ı ârâmı [*sükûneti yok etmeyi*] icap eden o iki satırlık düşünce ümit ve hayalimin yanında duran bir nokta-i siyâh-ı nedâmet [*pişmanlığın siyah noktası*] gibi zevâl-i vehm ve te'essürümden nişân vermesin [*kuruntu ve kederimin ortadan kalkmasından haber vermesin*].

Yok. Yok. Sen haklısın. Mertebe-i bülend-irfânın [*yüksek irfan seviyen*] her şeyi keşfediyor, dediğin gibi her şeyle beraber ben de değişiyorum. Evet. Değişiyorum. Seni sevmemek, senin muhabbetinden âzâde [*uzak*] yaşamak, senin hâtırına temâyül etmeyerek [*gönlüne istek duymayıp*], bir zamanlar iddia ettiğin o boşluk içinde dem-güzâr olmak [*vakit geçirmek*], seni sevdiğim günlere, seni düşündüğüm gecelere bir ömr-i güzeşte [*geçip giden ömür*] deyip her hâle karşı lâ-kayd [*ilgisiz*] bulunmak, seni aldattığım gibi bir başkasını daha aldatarak onun için de ağlamak, üzülmek, esîr-i mihnet olmak [*sıkıntının esiri olmak*], lisân-ı hakîkatimi [*hakikatimin dilini*] değiştirerek yazdıklarıma bir parça bûy-ı samîmîyyet [*samimiyet kokusu*] karıştırmak, hayatı şu türlü eğlencelerle geçirmek "gelen giden, geçip bir daha görünmeyen saatleri" bir hesâb-ı devr-i endîşe [*endişe devrinin hesabı*] ile kaydederek bir türlü mazhar-ı i'timâdın olamayan [*itimadına eremeyen*] zamanı dil-gîr etmek [*incitmek*] istiyorum değil mi? Hatta şimdi gözümün önünde dolaşan hayalin bile beni öteden beri böyle bir mecnûn-ı heves [*heves çılgını*] olmak üzere telakkî ettiğini [*kabul ettiğini*] anlatır. Emârât-ı tasdîk [*tasdik belirtileri*] ile mütebessim [*gülümsemekte*]! Fakat beni bu hâllere sokan meyl-i tebeddül [*değişim isteği*] seni ne için ser-âzâd [*başıboş*] bırakamamış! Neden sen de keşmekeş-i

inkılâb [*değişim karmaşası*] içinde kalmışsın? Neden? Beni teşrîk ettiğin [*ortak ettiğin*] şu "Ömr-i beyhûde"den affedilmekliğime lisân-ı şikâyetini tercümân ittihâz eyliyorsun [*şikâyet dilini tercüman kabul ediyorsun*]. Yoksa bu hak senin mi? Bakalım? Sen beni affetsen hayât-ı nâmûskârânesini [*namuslu hayatını*] hayâl-i 'inâyetinle imrâra [*lütfunun hayaliyle geçirmeye*] söz vermiş olan bu kalb-i hassas [*duyarlı kalp*] affeder mi? Acaba sen te'sîr-i tazallümâtdan [*şikâyetlerin etkisinden*] muafkalır mısın?

Öyle düşündüm, öyle hissettim ki şu mukaddime-i iltimâs [*kayırmanın başlangıcı*] büyüye büyüye benden nefretini mûceb olacak [*gerekli kılacak*] bir fasl-ı beyâna müntehî olsa [*ifade faslına ulaşsa*], beni sebat ve vefa nâmına tahkîre [*hakarete*] haklı bulunsan bile mutlaka sahîfe-i vicdân-ı mu'âtebimden [*azarlayan vicdanımın sayfasından*] şu evrâk-ı pejmürde [*pejmürde sayfa*] üzerine düşecek, düşen bir hâtıra, hezâr [*bin*] para olmuş bir dem-i te'essür [*keder zamanı*], bütün mükevvenât-ı ma'neviyye [*manevî varlıklar*] içine yayılarak bir lahza-i ârâm [*sükûnet anı*] için en rakîk [*ince*], en hassas bir gönül arayan, bî-mecâl [*güçsüz*] gam, âzürde-fütûr [*bezginliği kırılmış*], o zamanlara mütehassir [*özlem duymakta*]. Bu zamanlardan kalma bir nazar seni arada sırada ziyaret ederek senden uzak, senden mahrum, bir vakit senden ümitvâr bir mükedderin [*kederlinin*] vücudunu ihtâr edebilecektir [*uyarabilecektir*].

İşte bu inkılâb-ı mütehassisâneyi [*duygulu değişimi*] görmek, seni bu türlü düşüncelerimle nigâh-ı ıstıbâr ve hasretimde [*tahammül ve hasret nazarımda*] bulundurmak, seni ne suretle anladığımı ispat etmek, sana en acı ıztırabların te'sîriyle [*etkisiyle*] reng-i sebâtı [*kararlılık rengi*] soluk görünen hissiyât-ı samîmenin zevâlden masûniyyetini [*samimi hislerin yok olmaktan korunmasını*] temin eylemek maksadıyla sualine cevap vermeyeceğim.

Evet. Giden gelen değil. Şimdi başka türlü mecrûhum [*yaralıyım*]. Samimiyetim lekedâr olmuş, aşkım rahne-

lerle [*zarar ziyanlarla*] bî-tâb [*yorgun*] kalmış, kalbim uyuşuk uyuşuk vuruyor. Ruh ve fikrim bir hayât-ı müştereki [*ortak hayatı*] ayıracak kadar mü'essir [*etkili*] görünen iki terkîb-i hayâli [*hayali birleşim*] üzerinde dolaşıyor.

Azizim! Neler söylüyorsun? Acaba hâtırât-ı 'aşk ve garâm [*aşk ve sevda anıları*] o vahşi kuş kümeleri midir ki ufak bir feryada küçük bir seng-i iştikâ [*şikâyet taşı*] üzerine cümlesi tahrîk-i cenâh ederek [*kanadını kımıldatarak*] başka diyara konmak için uçup gidiyor?

Ey mel'abe-i kelimât [*kelimelerin oyunu*]! Sen olmasan biz daha çabuk anlaşırdık.

Ne kadar güzel tasvir ediyorsun? Lisân-ı nezâketin [*nezaket dilin*] o türlü bir afvın mutazammın olduğu [*kapsadığı*] fikr-i istihfâfı [*küçümseme fikrini*] aşağılara doğru sürükleyip götürüyor. Kalmak bir mahâret-i mahsûsa [*özel yetenek*] ile benim bir cümlemi tahrîf ederek [*bozup değiştirerek*] tesadüfe ta'lîk [bağlı] bahtiyârî [bahtiyar] bir âtî-i müsta'idden [*kabiliyetin geleceğinden*] kurtulmaktır tarzında şikâf-ı havl-i makâsidden [*maksatların kudretinden çatlayıp*] dâhile doğru süzülüp giden yabancı bir nazar gibi bir şeyler görüp anlamak arzusuyla üzülüp kırılıyor. Bunlar ne?

Oh! Evvel ne idim? Ne tesellikâr, ne müşfik [*şefkatli*] bir kalbe mâlik [*sahip*] idim! Bütün hissiyatını, hatta en ufak bir düşüncesini bile yazmaya me'zûn [*yetkili*] değil mi idim?

Şimdi bir daha söylemeliyim! Vakit olur ki insan bir tevakkufdan [*durmaktan*], bir nazardan, bir bekleyişten muhât olduğu [*kuşatıldığı*] serâiri [*sırları*] anlayabilir! İşte infirâdın nâtık olduğu intizâr-ı le'îm [*tek başına kalmanın konuştuğu âdi bekleyiş*]! İşte hisleriyle, garamıyla [*aşkıyla*] refîk ve nedimden [*arkadaş ve dosttan*] mehcûr [*ayrı düşmüş*], o hiddet ve 'uzlete [*yalnızlığa*] mahkûm bir kalbin tevakkufu [*durması*], işte yeni, zinde bir hâtıraya alamet zannedilen koca mebnâ-yı hayâlin [*hayalin bina-*

sının] bir nazar-ı lakaydî ile inhidâmında [*ilgisiz bakışla çöküşünde*] işitilen tarrâka-i şikâyet [*şikâyet gümbürtüsü*]! Artık bu harabe üzerinde bir sükût-ı 'amîk [*derin sessizlik*] hükmedecek öyle mi? Fakat birinin bu çeşm-i dikkati [*dikkatli gözü*] bu sahn-ı felâketde cerîhasıyla [*felaket yerinde yarasıyla*] yanan yalnız beni görüp sevinecek! Ne zararı var? Şekvâ-yı mihnete [*sıkıntıdan şikâyet etmeye*] alışanlardan birinin daha ağzı kapanmış olur değil mi? Tesadüfümde senin de benim de hâlimi görenlerden biri:

"O gülüyor, sen susuyorsun!" dediği zaman biri de:

"Tabîî değil mi ya! Ya gülmeli, ya ağlamalı! Sükûttan [*sessizlikten*] ne çıkar?" diye mukabele etmiş idi [*karşılık vermişti*]? Şimdiki hâlimize ne kadar muvâfık [*uygun*]! Onun için sükût etmemekliğini istirhâm ederim [*sessiz kalmamanı dilerim*].

Kırk Dört

Ne kadar yavaş yürüyorsun? Sende bir endişe var, ufak bir tereddüdle büyümüş, gönül üzücü bir helecân [*çarpıntı*] eser-i akşamın sâye-i tarâveti [*akşamın eserinin taze gölgesi*] altında, yüzünde hafif bir uçukluk hâsıl etmiş [*oluşturmuş*], gözlerin dalgın gibi, âdeta sabit denecek derecede nigeh-endâz [*bakıveren*].

Yandan görünüşün ne kadar hayâl-âmûz [*hayal öğretici*]! O kısm-ı ârızın [*yanağının o kısmı*] belli belirsiz bir esmeriyet içinde âşikâr. Kirpiklerin inip kalkınca ruhum titriyor. Bana öyle geliyor ki nazar-ı istiğrâkın ma'tûf olduğu cihet-i hayâliyyeyi [*dalgın bakışının yöneldiği hayalî yönünü*] beraber temâşâ ediyoruz [*seyrediyoruz*]. Ben de senin gibi görüyorum. Elem-bahş-ı hâtırın olan [*gönlünün elem bahşeden*] şu münâsebet-i rûhiyyeyi [*ruhsal ilişkilerini*], şu râbıta-i samîmeyi [*samimi bağı*] birdenbire mâzîye [*geçmişe*] atarak kurtulmak istiyorsun. Fakat ne zaman? İşte onu düşünüyorsun.

Ne zaman? Şu sual o kadar mühim mi? Hâlli güç bir şey mi? Acaba bana mı söyleyemiyorsun? Söylemek mi istemiyorsun? Hâlâ rahm [*merhamet*] ve şefkatin bakî mi? Hâlâ beni evvelki his ve teveccühle [*iltifatla*] mi düşünüyorsun? Yoksa muhabbetini bir günlük, bir saatlik hâtıra-i eşgâl [*işlerin hatırası*] ile mi terk edip gitmek arzu ediyorsun?

Ne zaman? Azizim. Günler, haftalar, aylar hatta seneler geçti. Geçiyor. Acaba daha geçecek mi? Bak. Ben cünûn içindeyim [*çıldırmaktayım*]. Beynim o ateş-gede-i hâtırâta [*hatıraların ateş yanan yerine*] benziyor ki yandıkça etrafındaki esîr-i lerzenâk-ı gam [*gamın titreyen cevheri*] bin cihân-ı hayâle tecelligâh olan havl-i rûhumda bir hevâ-yı hâr [*hayalin cihanının tecelli yeri olan ruhumun etrafında sıcak bir hava*] gibi toplanıp dağılıyor. Bu azap, bütün âmâl [istekleri] ve vicdaniyeyi hakister-i ıztırâb [*ıztırabın külü*] altında bırakan bu söz ve güzâr-ı derûn [*gönlün geçişi*], senden bana doğru intikal eden şüphelerden tevellüd ediyor [*doğuyor*]. Sana bir türlü anlatamadığım kederler vakit vakit hurûşân [*coşan*] bir seyl-i âteşîn [*ateş selinin*] kuvvetinde iradât-ı âşıkânemi selb ederek [*âşıklık iradelerimi yok ederek*] benden ümit etmediğin deliklerle çarpınıyorum.

Ne kadar yavaş yürüyorsun? Akşam oluyor. Biz henüz kenâr-ı medfen-i 'aşka [*aşkın kabirinin kenarına*] gelemedik. Garpda [*batıda*] kıpkırmızı bir küre ağır ağır çekiliyor. Al pembe, pare pare bulutlar, mor, menekşe renkli baharlar, zemin zemin sutûh-ı nîlgûn [*lâcivert satıhlar*] şimdi kararacak. Senin de terli nâsiyene [*alnına*] vurup tüylerini ürperten bu nesîm-i tîz-pervâz [*hızlı esen tatlı rüzgâr*] şu serv-zâr-ı cesîmin [*geniş serviliğin*] aralıklarından tereşşuh eden nefhâ-i dil-âvîz-i şebângâhdır [*sızan gece vaktinin gönlü çeken nefesidir*].

Ah! Bilsen bu bâd-ı semûm [*sam yeli*] beni ne türlü zehirliyor! Ölüyorum. Günden güne ölüyorum. Seninle beraber bu medfene [*mezara*] yaklaştığım hâlde yine o evcâ-i ihtizârı [*can çekişme sızılarını*] hissediyorum. Boğulur gibi oluyorum. Bütün bütün divaneyim. Hayata müştâk [*arzulu*], orada defîn-i hâk olan memâta mütehassir [*toprağa defnedilen ölüye hasret çeken*], sana minnet-güzâr [*minnet edici*] olarak bu üç hiss-i mütenâkız [*çelişik his*] arasında eziliyorum.

Evet. Sende bir endişe var. Bir dakika zarfında zâ'il olacak reng-i ateşîn-i gurub [*yok olacak günbatımının ateş rengi*] yüzünde bir gâze-i tabî'î [*doğal allık*] gibi yer tuttu. O eser-i helecân [*kalp çarpıntısının eseri*] hâlâ seni titretiyor. Ne kadar güzel, ne kadar latif oldun! Keder sana yakışmıyor, sen kedere yakışıyorsun. 'İzâr-ı mükedderini [*kederli yanağını*] öperek neşve-yâb-ı huzûr olmak [*huzurunda neşeli olmak*] istiyorum. Ah! Anladın. Yalnız o cihet-i hayâliyyeye ma'tûf olan [*hayalî tarafa yönelen*] gözlerin şaşaladı, karanlık artıyor. Nûr-ı nazarın [*gözünün nuru*] başka türlü parlıyor. Rengîn [*parlak renkli*], güya ufak, âdeta bir katre büyüklüğünde, o nevi küreviyetde bir billurdan geçen hayt-ı şu'â' [*ışın ipliği*] gibi tahallül ediyor [*ayrışıyor*]. Her cünbüş-i müjen [*kirpiğinin şevk dolu hareketi*] bu keyfiyet-i tahallülü [*ayrışma durumunu*] gösteriyor. Güya ihtisasât-ı kalbiyyenin derecât-ı tebeddülü [*kalbin duygulanmalarının değişim dereceleri*], saniye saniye hurûş eden makâsid-i mütelevvineyi [*kendinden geçip renkten renge girme maksatlarını*] andırır surette gözlerinden dökülüyor.

Allah! Bu ıztırap mıdır? Yoksa nevâhî-i meşâcir-i siyâhtan [*siyah koruluğun etraflarından*] kopup gelen bu zemzeme-i gam-agîn [*gam dolu nağme*] nevâ-yı rûh mudur [*ruhun ezgisi midir*]? Ellerin buz gibi, avucundaki nabâzan za'îf [*nabzın vuruşu zayıf*], parmaklarındaki ra'şe-i sinir [*sinir seğirmesi*] bu yerlerden, bu mezaristandan korktuğunu anlatıyor. Korkma. Gel! Bütün bu şeyler şimdi yapılmaz olacak. Gel. Kalbimi beraberce çiğneyelim. O burada medfûndur [*gömülüdür*]. Fakat hâlâ senin yanında yaşıyor. Vuruyor. Gel. Çekinme bu kalb-i mürdeye [*gönlü ölüye*] son râsime-i hürmeti îfâ edelim [saygı merasimini gerçekleştirelim]. Bir gün ta'ab ve sürûr ile darabân ederken [*yorgunluk ve sevinç ile çarparken*] dinlemiş olduğun, beni bir yalancı, bir sahtekâr, bir mukallid [*taklitçi*], bir ümîd-vâr [*ümitli*] nazarıyla görerek imtihan etmek için göğsüme doğru zâhiri [*yapmacık*]

fakat bir vaz'-ı nâ-şekîb-âne [tahammülsüzce tavır] ile serpilip gizli gizli helecânını [*çarpıntısını*] anlamak istediğin şu kalbin seni sevmekteki ibtilâ-yı meyûsânesini [*ümitsizce tutkusunu*] görelim. Azizim! Ne çekiniyorsun? İşte aşk yanıyor. İşte! Neden meyl-i ric'at ediyorsun [*geri dönmeye meyliediyorsun*]? O hücum ve taarruz etse bile ben yanındayım. Beni öldürmeyen seni neden incitiyorsun?

Oh! Gel. Bak. Ne vazî' [*sıradan*] bir mezar! Âdî bir harâbe-i rûh [*ruh harabesi*]! Bu uğultular onun enîni [*iniltileri*] değildir. Rüzgâr sürülere çarpıyor. Buralara karanlık getiriyor. Bak. Bak. Dallar arasından nümâyan olan [*görünen*] şu sitâre-i dil-âzare [*gönül inciten yıldıza*] bak. Biraz daha gel. Sen bu necm-i fezâ-neverdi [*gökyüzünü dolaşan yıldızı*] görmelisin. Gördün mü? İşte onun huzurunda, bunun ser-i mezarında [*mezarının başında*] itiraf ediyorum: Seviyorum.

Kırk Beş

Hilâl büyüye büyüye bedir [*dolunay*] oldu. Çe-sûd [*ne fayda*]! Bedir de küçüle küçüle bir şekl-i nâkıs-ı pertev-pare [*noksan şekilli ışık parçasına*] döndü. Ben henüz o sahilde, o kayalıklarda, o çamlıklarda girye-i bedbahtânemi [*talihsiz ağlayışımı*] bitiremedim. Her seher 'asabî bir buhrân [*bir sinir bunalımı*] beni firâş-ı endîşeden [*endişe yatağından*] kaldırıp sokaklara fırlatıyor, akşamın verdiği neş'e-i hazîn [*hüzünlü neşe*] tesellîyet-i sabâhın [*sabahın tesellisinin*] hiçe saydığı mes'ûdiyyete tekâbül ediyor [*mutluluğa karşılık geliyor*], fakat geceler imdada yetişiyordu. Her taraf sâmit [*sessiz*], kimseler yok. Çamlar çiyler altında gunûde [*uyumakta*], deniz rüzgâr ile muvânis [*ahbaplık kurmuş*] bu âsâr-ı tabî'iyye [*doğal eserler*] karşısında zelîl bir mülteci [*aşağılık bir sığınmacı*], her insan bir mütefekkir, müteredded bir temâşâ-ger [*tereddütlü bir seyirci*], yorgun, melûl [*hüzünlü*], sevdalı bir mecrâh [*yaralı*], herkesten müteneffir bir hod-perest [*nefret eden bir bencil*], bir müstemend [*kederli*] visâl-i his [*hissin kavuşması*] ve tarzında geziniyordum.

Öyle zannediyordum ki kamer tulû' etsin etmesin [*ay doğsun ya da doğmasın*] , isterse nücûm [*yıldızlar*] perde-i siyâh-ı leyâl [*gecenin siyah perdesi*] altında kalsın, dalgalar o sevdiğim sevâhile [*sahillere*] vursun vurmasın, is-

terse o meşâcir-i garib-nüvâz zemzeme-i hayâl-averini [*garipleri hoş tutan korular hayale daldıran nağmelerini*] kessin benim terâne-i 'aşk ve muhabbetim [*aşk ve muhabbet şarkım*] oralarda tanîn-endâz olarak [*ses vererek*] seni derd-i dil-i divâneden [*divane gönlün derdinden*] haberdâr edecektir. Bir gece sana söylemek istediğim hâlde unuttuğum, sonra yine bir sahilde tekrar ettiğim:

"Ne subhun resîde-i şâm [*sabahın akşama ermiş*], ne gecenin peyveste-i seher olduğunu [*gecenin sehere ulaştığını*] seninle beraber göremedim" dediğim zaman bu mahrumiyeti izâle eden [*gideren*] böyle bir zan idi.

Bu zan yahud böyle bir emel seni gördükçe zâ'il oldu [*yok oldu*]. Sen o tevâfuk-ı hissiyyâta [*hislere uygun düşene*] bakma, tenâzur [*karşılıklı bakışma*] ve vicdaniyete nazar kıl! Bana söylediklerin içinde bütün melâl ve kelâl-i nefsâniyete [*nefsaniyetin hüzün ve bıkkınlığına*] ait olanlarını hıfz ettim. Endişelerini nazar-ı dikkat-i ağyardan nihân eden perde-i iştibâh [*başkalarının önem vermelerinden gizleyen şüphe perdesi*] fakat bana vicdânî, ruhî bir te'ellümün 'ayân eylediği [*ruhsal bir kederlenmenin ortaya çıkardığı*] cihât-ı dakîka [*dakika dolayları*], senin bile gerdûne-süvâr [*araba sürücüsü*] olarak dayanmadan geçtiğin bir gündüz gösterdiğin vaz'-ı te'âmî [*görmezden gelme tavrı*], beni esîr-i cünûn eden [*çıldırtan*] âsâr-ı mütevâliye-i hasrete [*hasretin peş peşe gelen eserlerine*] karşı uğradığım tezelzülât [*sarsıntılar*], geceleyin müstehak olduğum hande-i istihfafın [*küçümseme gülüşün*] ve âvâz-ı tezellülün [*zillete katlanma sesin*] geçerken birdenbire sâmi'a-zed-i te'essür olması [*kederden işitme gücünü vuran*] o tevâfuk-ı hissiyâtı husûle getiren [*hislerin buluşmasını meydana getiren*] düşünmelerin iki nazar-ı mütekâbilin [*karşılıklı bakışmanın*] değil birer noktaya müteveccih [*yönelmiş*] iki nigâh-ı tefekkürün derecât-ı rü'yetini muhtır [*iki tefekkür nazarının görüş derecesini hatırlatan*] bir keyfiyet-i gayr-ı irâdîye [*irade dışı durum*] olduğunu anlattı.

Acaba bir daha hissedebilir miyim? Sen leyle-i ahzân-ı firâk [*ayrılık gecesinin hüzünlerinin*] ne olduğunu bilirsin. Bilirsin ki kalp dediğimiz hiss-i nâtık [*konuşan his*] vicdanı böyle gecelerde, senin de benim de yalnız ağlamak istediğimiz hâlde ıztırap ve azâbın hücumuyla medîd [*uzun*] bir renc-i ihtinak [*nefes alamayıp boğulma acısı*] içinde kaldığımız o gecelerde, hayatın intizarından endîşenâk [*bekleyişinden endişeli*], devamından me'yûs [*ümitsiz*] kaldığımız o leyâl-i müdhîşede [*dehşetli gecede*], tabiat denilen şu mükevvenât-ı manzûrenin [*noksan varlıkların*] en ziyade hisse dokunan gecelerinde, o gecelerindeki tenha, sâhil-güzîn [*sahili seçen*] mütefekkir, hayattan müstagnî [*kopuk*], hayata müftekir [*muhtaç*] kalarak memât [*ölüm*] ve hayat arasında müsâvât [*eşitlik*] aradığımız o gecelerde biz ne hissederiz? Acaba ben onu bir daha hissedebilecek miyim? Bir his bana, "Hayır" diyor. Çünkü tamâmiyet-i aşk o anda hâsıl olmuş [*gerçekleşmiş*] idi. Bundan fazlasına tahammül kâbil [*mümkün*] değil. Bu hissin bir daha tekrarında –tabiidir ki– o lezzet bulunamaz.

O gece sahilde bulunduğum müddetçe kendimi mükevvenât-ı hissiyyenin muhîtinde [*hislerin varlığının yerinde*] farz ettim. Çeşm-i girye-nâkımdan [*ağlayan gözlerimden*] kopan her şu'â'-ı mürekkez [*saplanan ışın*] incizâb-ı muhabbetine [*muhabbetinin cazibesine*] doğru revân oluyordu [*akıyordu*]. Seni o muhit üzerinde düşünerek sevdiğimi anlıyordum.

Güya hangi noktasından istesem sana müstakîmen [*dosdoğru*] vusûl bulacak imişim [*kavuşacakmışım*] gibi ağır ağır yürüyerek bir gece oturduğumuz mezaristana kadar geldim. O yerde oturdum. Salîbin [*haçın*] ser-nigûn [*başaşağı*] olmak üzere göründüğü o parmaklık kenarında durdum.

Kendi kendime dedim ki:

"Ben anladım. Henüz o değil. Henüz o yâr-ı cân [*candan dost*], o 'aşk-ı âşinâ-yı rûh [*ruhun âşinâ olduğu aşk*]

değil. O yâr-ı cân [*candan dostu*], o 'aşk-ı âşinâ-yı rûhdur [*ruhun tanıdığı aşktır*] . Onun için ister ki meyl-i ârâm-ı dil [*gönül rahatlığı meyli*] yalnız kendisine mün'atıf kalsın [*yönelsin*]. Sevdirsin. Sevilsin. Merâret-i hicrân ve firâkı [*ayrılık ve mahzunluk acısını*] yalnız kendisi ihsâs etsin [*hissetsin*]. Onu gördükçe, görmedikçe bin türlü heyecan ile üzülen bu kalbe yalnız kendisi hâkim olsun. O hûr [*güneş*] kalsın, ben esir olayım. O ser-âzâde [*başıboş*] bulunsun, karşısında bitip mahvolan bir cism-i nâ-tüvânın [*kuvvetsiz cisimin*] 'alâ'im-i ıstırâbından [*ıztırabının izlerinden*] bir şeyler anlasın.

İşte ben bu yâr-ı cân [*can dostu*], bu 'aşk-ı âşinâ-yı rûhsun [*ruhun bildiği aşksın*] ki nazar-ı tedkîkin [*araştırıcı bakışın*] âlâm-ı garâm [*sevda elemleri*] ile bî-tâb [*çaresiz*] kalan bir keder-i resîdenin [*olgunlaşan kederin*] son saatlerinde göreceği menâzır-ı vefâ-perestâneyi [*vefa sever manzaraları*] bir daha görmek için yalnız bir tecelli ile isbât-ı 'ulviyyet edersin [*yüceliği ispatlarsın*]. Öyle değil mi? Sakın beni anlamamazlık ile itham etme! Bu hamâkatımı [*budalalığımı*] yüzüme vurma! Beni bu itikâdımdan [*inancımdan*] döndürme. Evet. Sen o yâr-ı cân [*can dostu*], o 'aşk-ı âşinâ-yı rûhsun [*ruhun tanıdığı aşksın*] ki iğbirar-ı infi'âlinde [*öfkeden gücenmende*] bile başka türlü kerim, başka türlü şefîk [*şefkatli*] bir hiss-i hâtır-nüvâz [*gönül okşayıcı his*] ile vefa ve sebatın ahvâl-i mütenevvi'ası [*değişik hâlleri*] hakkında mev'izeler [*nasihatler*] söylersin. Fakat... Dedim â. Söylersin. Ne hissedersen onu lisân-ı şi'r [*şiir dili*] ile terennüme [*söylemeye*] çalışırsın. Hakkın da var. Maksat sade bir ihtisasdan [*duygulanımdan*] ibaret kalacak değil mi? Bu hem sana, hem de bana kifâyet eder [*yeter*].

Kırk Altı

Saat on. Yine senden ayrı, yine sana mütehassirim [*hasret çekmekteyim*].

Saat on. Âfâk sihir-âlûd [*ufuklar sihre bulaşmış*]. Semâda zulmet [*karanlık*] toplanıp açılıyor. Bu leyl-i mükevkebe [*yıldızlı geceye*] kamer de karışmış. Tepelerin kat' eder [*yol alır*] gibi göründüğü ufk-ı bâlâ-yı âsumânda [*gökyüzünün en üst ufkunda*] bir sehâb [*bulut*] aheste revânı [*aheste yürüyeni*] andırıyor. O hâldeki nazar-ı hayâl [*hayalin bakışı*] bu cirm-i nâkıs-ı lâmi'a-bârı [*ışık saçan noksan cismi*] kenâr-ı bî-intihâ-yı fezâya [*gökyüzünün sonsuz kenarına*] uçup saplanmış, yavaş yavaş sönmeye başlamış zannederim.

Sükût!... Kimseler yok. Hatta sen bile yoksun. Beni bir şey işgal etmiyor. Yalnız hatıran başka bir gönüle gizlenmiş gibi bir hayranî-i mü'ellim [*elem veren hayranlık*] içindeyim.

Serin, üşütücü bir rüzgâr tüylerimi ürpertiyor. Gözlerim hâb-âlûda [*uyku basmış*], beynimde bir velvele [*uğultu*] ötüyor. İdrak sönük, ten bî-mecâl [*yorgun*], yatacak bir yer arıyorum.

Saat on. Zemin nem-nâk [*nemli*]. Her gün pâ-mâl-i hakâret olan [*hakaretten ayaklar altında çiğnenen*] kuru dikenler bile ıslak. Semaya baktıkça o kevkebe-i felek-ârâ-yı nücûmu [*yıldızların göğü süsleyen ihtişamı*], şid-

detle döner bir kürenin sath-ı muka'arine [*konkav/iç bükey yüzüne*] yapışmış kıyâs ederek [*sayarak*] başımda beraber dönüyor. Arada sırada bir ra'şe-i 'asabî [*sinir seğirmesi*] beni düşürecek gibi sendeliyorum. Nerede? Nerde o ârâm-gâh-ı rûh [*ruhun dinlenme yeri*]! Ne oluyorum? Allah!... Allah!

Her akşam beni minnet-güzâr-ı letâfeti eden [*güzelliğine minnet ettiren*] sahile inmekten korkuyorum. Çamlardan kopan uğultu beni haşyet [*saygıyla karışık korku*] içinde bırakıyor. Gözlerim o ağaçlar altında muhtefî [*saklı*] bir düşmen-i tabî'îyi [*tabii düşmanı*] gözetliyormuş gibi ta kamer zulmâta [*karanlıklara*] kadar infâz-ı enzâra [*nazarların icrasına*] çalışıyor. Fakat mümkün mü? Oralarda bir takım hayâlât-ı mahûfe [*korkunç hayaletler*] raks ediyor.

Bir ayak sesi işitsem düşüp bayılacağım. Bende bir elem-i cân [*can elemi*] var. Kalbim vuruyor. Henüz senin yanında kazandığı sür'at-i darabâtı [*darbelerin süratini*] terk edemedi.

Eyvah! İkisi de birleşti. Tabiatın iki feryâd-ı veleh-resânı [*şaşkınlık veren feryadı*] arasında kaldım. Dalgalarda inliyor. Gördün mü? Senin 'azâb-ı hasretin [*hasretinin azabı*] ne kadar korkunç! Seni terk etmek ne kadar müthiş!

Rutubet bildiğin derd-i ârâm-sûzı [*rahat kaçırıcı derdi*] kurcalıyor. Elim böğrümde duruyorum. Hastayım. Hem pek ziyade hastayım. Lakin buralarda ölmek istemiyorum. Bu havf [*korku*], bu dehşet içinde hayata veda etmek girân [*ağır*] geliyor. Fakat bu ne hâl? Beni daima mâzîye rabt eden [*geçmişe bağlayan*] bu aşk senden aldığı bû-yı vicdân-firîb-i vuslatı [*vuslatın vicdanı aldatan kokusunu*] meşâm-ı hâtıra [*gönlün burnuna*] azar azar serperek ruhumu heveslendiriyor. Evet. Anlıyorum. Bir sa'âdet-i güzişte [*geçip giden saadet*] var. Bir ömr-i bahtiyarâne [*bahtiyar ömür*] geldi geçti.

Saat ilerliyor. Oh! Kamer bile mâverâ-yı âfâka rıhlet etmiş [*ufukların ötesine göç etmiş*]. Bir necm-i nev-zuhûr

[*yeni doğan yıldız*] bendin sırtları üzerinden yükseliyor. Ne olurdu evde bir ikinci peyk-i münevver [*münevver haberci*] olaydı da zemine aks eden huzme-i şu'â'âtı [*ışınların demetini*] bir gün seninle beraber oturduğumuz o penâh-gâh-ı muhabbete [*muhabbetin sığınağına*] düşeydi! Değil mi? Elbette bundan da bir târ-ı za'îf [*zayıf karanlık*] düşer. Âh! Ey teselli! Var ol. Bak! Bu ümide kapılarak biraz evvel korktuğum sahile iniyorum. Kâmrân olanlar [*bahtiyarlar*] bana benzerler. Bundan böyle mesudum, diyenleri yalancılıkla ithâm edeceğim [*suçlayacağım*]! Bunlar bir alay mukallid [*taklitçi*], sahtekâr, zarâfet-fürûş [*zariflik düşkünü*], köhne-pesendân [*eskiyi beğenenler*] imişler. Yok, yok. Hata ediyorum, öyle ya! Herkes ben mi?

Saat ilerlemiş, reng-i seher [*seher rengi*] şevâhik-i cibâle [*dağların doruklarına*] yayılıyor. Yine mi nâkûs [*kilise çanı*]! Seni ne zaman terk edersem bu sadâ-yı ye's-âver [*ümitsizlik veren ses*] kulağımda çınlar! Başka bir âvâz [*ses*] yok mu?

(Yok mu bir lebbeyk [*buyurunuz/ne emrettiniz*] ya rab! Sad hezârân [*yüz binler*] ya rabbi) var ihtimal ki sen de işittin. Bütün cezîre [*dağlar*] üzerinde pervâz eden [*uçan*] sadâ-yı tekbîr [*tekbir sesleri*] güç hâl ile varabildiğim sahilden ihtizârlar [*bekleyişler*] içinde güzâr etti [*geçip gitti*]. Of! Ağlıyorum. Of! Her katre-i sirişk [*gözyaşı damlası*] bir gamgame-i kibriyâ haberle [*büyük haykırış haberiyle*] ruhsâr-ı keder-nâkıma [*kederli yanağıma*] dökülüyor. Ah! Bu ilahiyyat-ı garâm [*aşkın ilahiyatı*] içinde seni hatırlamamak kâbil [*mümkün*] mi? Seni şu tehlîlât-ı vicdâniyye [*vicdanî kelime-i tevhidler*] arasında bırakıp başka ümitlere düşmek mümkün mü? Revâ [*uygun*] mı?

Sabah oluyor. Acaba elvân-ı tulû' [*gündoğuşunun rengi*] bu nâsiye-i keder-âlûde [*kederli alına*] ne türlü bir reng-i hayât [*hayat rengi*] verecek? Acaba beni ısıtacak mı? Bu şeb-i zinde-dâr-ı firkâti [*ayrılığın zinde gecesi*] diriltecek mi? Gözlerim hücûm-ı metâ'ibden [*sıkıntıların hücumun-*

dan] kapanıyor. Sahilde sürünüyorum. Bir şey okuyormuşum gibi başımı iki tarafa sallıyorum. Beynim oynuyor, dalgalar! Ah! Dalgalar! Bari siz ferah-bahş-ı hâtır [gönle ferahlık veren] olun. Ne mümkün? Ey kâ'inât-ı menâzır [*manzaraların kâinatı*] sen tabîb-i rûh [*ruhun doktoru*] ol! Hayır. Olamaz. Bak! Herkes hayat buluyor. Ben metrûk [*terkedilmiş*], kimsesiz olarak burada hâb-ı girân-ı ıztırâb [*ızdırabın ağır uykusu*] içinde bî-hod [*kendimsiz*] kalıyorum.

Neşîde'ye

Aramızda ne derin bir sükût hâsıl oldu [*sessizlik oluştu*]. Ben deryâ-neverd [*denizde gezen*], sen cezîre-nişîn [*dağda oturan*]. Senden kaçar gibi tebâ'üd ediyorum [*uzaklaşıyorum*]. Sefîne [*gemi*] ilerliyor. Fakat dalgalar üzerinde hulûl ve mürûr eden [*gelip geçen*] sâ'at-i iftirâk [*ayrılık saati*] bu ana kadar geçirdiğim eyyâm-ı hasretteki [*hasret günlerindeki*] saatlere benzemiyor. Sevâhil [*sahiller*] göründükçe, ufuklar nazar-ı dikkat önünde belirdikçe başka türlü bir mahrumiyet ile müte'ezzi oluyorum [*ıztırap duyuyorum*]. Güya zaman birkaç vakit beraberce seyrettiğimiz o mevvacelerin peyinde [*dalgaların arkasında*] şinâver [*yüzücü*] bir şekl-i mer'î [*gözle görünür şekil*] imiş de ben önde o arkada olduğumuz hâlde senden ayrılıyormuşum gibi bir hiss-i ma'kûs [*talihsiz his*] içinde kalıyorum. Ümidim, itimadın beni bu itikâd [*inanç*], bu türlü bir emniyet içinde müteselli kılıyor [*avutuyor*].

Öyle değil mi? İnsan yeni alıştığı, alışmak üzere bulunduğu şeyden hazzeder. Ben de bu hisle zamanı bu şekilde gördükçe düşünüp seni tahattur [*hatırlama*] vesilesiyle tadîl-i hasret eyliyorum [*hasretimi yatıştırıyorum*]. Sen bu sûret-i tahayyülüme [*hayal etme biçimime*] vehim [*kuruntu*] diyeceksin. Ne ziyanı var? Muhabbetin bana hangi his ve hayâli böyle vehm-engîz [*kuruntulu*] göster-

medi ki bu firkât-i nâgeh-zuhûrda [*birden bire olan ayrılıkta*] kalbe târî olan [*ansızın geliveren*] endişeyi def' [*uzaklaştırmak*] için zihnim ondan âzâde [*bağımsız*] kalabilsin.

Bilsen ne güzel mehtap! Ne latif hava! Seninle ser-beser [*baş başa*] kaldığımız bir akşamın nısfü'l-leyle-i inkılâbında [*geceyarısı inkılâbında*] gördüğüm mah-ı nâkıs [*noksan ay*]! Çünkü şimdi de sen yoksun. Acaba ben kendi varlığımdan her lahza böyle bî-huzûr [*huzursuz*] olacak mıyım? Acaba neden ayrılmak istedikçe kederli bir emel-i halâs [*kurtuluş emeli*], buluşmak istedikçe sevinçli bir düşünce içinde kalbim titriyor? Seni seviyor muyum? Yoksa bu his, tabiat tesirini değiştirdi mi?

Nerelere gidiyorum? Bu ufuklar bu ana kadar gördüğüm ufuklara benzemiyor. Buralar tenha, ıssız, ratîb [*nemli*]. Yalnız bir deniz var. Sahil nâ-bedîd [*görülmemekte*], herkes uykuda. Kamaralardan akseden esvât-ı mahûf [*korkunç sesler*], derin bir enîn-i muztaribâneye [*ıztıraplı inleyişe*] benziyor. Asabiyet yine beni lerze-dâr-ı gam ediyor [*kederden titretiyor*]. Günlerden beri rû-yı râhat [*rahat yüzü*] görmeyen yorgun bir işçi gibi merdivenlerden tırmana tırmana güverteye çıkıyorum. Henüz uyuyamadım. Seni terk ettiğim gece ne hâlde idiysem yine o hâldeyim. Daha doğrusu seni görürüm diye uyumak istemiyorum. Bu derd-i hasret tazelenecek belâ değil. Şimdiki endişem sana dair mahfûzum olan [*sakladığım*] hatıralardan halâs olmak [*kurtulmak*] için yeni bir çare aramaktır.

Öyle istiyorum ki hayalin beni artık işgal etmesin. Öyle zannediyorum ki bu nisyân-ı muvakkat [*geçici unutma*] içinde başka bir şeyden ümid-vâr [*ümitli*] olarak hayatın dakika dakika cereyanındaki lezzetten ancak bu suretle hisse-yâb olabileceğim [*pay alacağım*].

Ah! Ne latif rüzgâr! Hücûm-ı demden [*içkinin saldırısından*] ateş içinde kalan başıma, göğsüme temas ettikçe açılıyorum. Mâh-tâb [*mehtap*] bizimle beraber yürüyor,

sularda yüzüyor. Pîş-i nazarımda [*gözümün önünde*] bitmeyecek, sonu gelmeyecek gibi görünen bu açıklık bütün bu rüzgâr ile dolu. Sen olsan bu sükût-ı etrâf [*etrafın sessizliği*] içinde gürleyen velvele-i çarhdan [*gökyüzünün gürültüsünden*] korkarsın. Ta ka'r-ı deryâdan [*denizin derinliklerinden*] sesler çıkıyor. A'mâk-ı fezâdan [*gökyüzünün derinliklerinden*] bir şeyler iniyor. Meğer insan kendi masnû'une [*uydurduğu şeylere*] teslîm-i hayât ettiği [*hayatını teslim ettiği*] zaman aczini anlayabilecekmiş! Beşer kendisinin bi-l-lezzet [*lezzetle*] medâr-ı istinâd-ı zindegîsi [*zindeliğinin dayanak vasıtası*] olduğunu ıttıla hâsıl eder etmez [*öğrenir öğrenmez*] mü'essirât-ı tabî'iyye [*doğal etkenler*] karşısında ne kadar zayıf kaldığını derk ediyor [*kavrıyor*]. Bu hakikat o derecede acı, o derecede takat-şiken [*gücü bitiren*]!

Bana hayalperest diyenler haklıdırlar. Biraz evvel senden müştekî [*şikâyetçi*], senden bî-zâr [*bezmiş*] olduğuma hükmetmiş iken şimdi yine sana ric'at ediyorum [*dönüyorum*]. Benimle beraber olsaydın bu tahavvülât-ı hissiyeye [*hissî değişikliklere*] uğramazdım. Seni unutmak hatırıma gelmezdi. Fakat mesafe, zaman, derya denilen şu üç mâna gönlümü tahammül ve teslimiyet denilen ikinci bir kuvvet ile tutuyor.

Beynimde uyuşturucu bir ağrı var. Kımıldadıkça artıyor. Neden bu rüzgâr kesik kesik esiyor? Yoksa ben mi hübûbundan [*esmesinden*] haberdâr olamıyorum. Eğer ferdâ [*yarın*] müsait olursa... Eğer bir devr-i teselsüle [*silsile devrine*] giren yarınlar bitip de seni bir daha görürsem... O zaman sana, yalnız sana bir şey söyleyeceğim. Çünkü yalnız sen o seri [*kafayı*] muhafaza edecek vücutsun.

Kırk Yedi

Bilmem gördünüz mü? En hazîn hâtırâtıma bir vukûf-ı gıyâbî ile âgâh olan [*hüzünlü anılarımdan gıyaben haberdar olan*] sevgili arkadaşlarımdan biri "Berg-i Hazân" ser-levhasıyla [*başlığıyla*] yazdığı sahîfe-i te'essürâtını [*üzüntülerinin sayfasını*] benim nâmıma hediye etmiş idi. Bu cemîle-i uhuvvet-perveri [*kardeşlik sever davranışı*] beni hayli düşündürdü. Hele:

"O yerden ayrılırken dikkat ettim ki cesîm [*koca*] bir çınar ağacı bu çağlayanın üzerine za'îf [*zayıf*] kollarından birini uzatmış, vakit vakit temevvüc eden bâd-ı hazân [*dalgalanan sonbahar rüzgârı*] bu zayıf kola vurdukça -sanki feci'ü't-tesîr bir hevâ-yı mesmûm-ı ecel [*feci tesirli bir zehirli ecel havası*] dokunuyor gibi- üzerinde bulunan tek tük sararmış yapraklardan biri koparak büküle büküle bu çağlayana sukût ediyor [*düşüyor*]... O zaman kendi kendime bir lahza [*an*] düşündüm: Acaba bu ölmüş yaprak nereye gidiyor? Şüphesiz bu varak-ı merde [*merd yaprak*] her katre-i âbı [*suyunun her damlası*] bir mahkûmiyyet-i ezelîyye-i tabî'iyyeye tebe'an [*tabiatın ezeli mahkûmiyetine uyarak*] bir daha menba'ına 'avdet etmemek [*kaynağına dönmemek*] üzere kayalara çarparak... mu'avvec [*engebeli*] mecralardan, muhtelif vadilerden geçerek... cereyan etmekte [*akmakta*] bulunan şu çağlayanın köpükleri mevceleri [*dalgaları*] ile beraber en ni-

hayet bir 'ummân-ı vesî'e [*geniş ummana*] karışıp gidiyor. Fakat sonra? Artık ondan sonra ne olacağı mechûl [*bilinmez*]" fıkra-i hazînânesi [*hüzünlü hikâyesi*] doğrudan doğruya dil-i rencîdeme [*incinmiş gönlüme*] dokundu. Evet. Beşer ma'lûmâtdan [*bilgilerden*] aldığı haz ve sürûru [*sevinci*] pîşgâh-ı mechûlatda [*bilinmezliğin huzurunda*] unutuyor. İnsan mechûlden [*bilinmeyenden*] korka korka yürümekle bu ömr-i fâniyi [*geçici ömrü*] kederler, ıztıraplar içinde geçiriyor.

İşte ben o berg-i hazânın [*sonbahar yaprağının*] şarıltılı, kef-nisâr [*köpük saçan*] cereyanlar arasında yuvarlana yuvarlana giden timsâl-i insânîyyesiyim [*insan örneğiyim*]. Bir ser-i mechûle [*bilinmeyen bir zirveye*] doğru akıp gidiyorum. Gördüm: Bir bahâr-ı şebâb [*gençlik baharı*] nâmiye-feyz-i muhabbeti [*feyz yüklü muhabbeti*] ser-i derd-nâkımda [*dertli başımda*] ikaz eder etmez geçti. Yakıcı, tâkat-şiken [*gücü tüketen*], bütün menâbi-i hayâlâtımı [*hayallerimin kaynaklarını*] kurutan bir bâd-ı mesmûm [*zehirli rüzgâr*], ihtiyâlât ve iğfalât [*hileler ve kandırmacalar*] ile geçen bir ahd-i sayf [*yaz mevsimi*] bu devri takip ederek ikinci bir bahara geçtim. Fakat ne fayda? Ben kurudum. Kuruyorum. Gördüğün eser-i zindegî [*zindelik eseri*] o şelâle-i gird-bâd-nümûndan [*kasırgayı andıran şelaleden*] fırlayan kâtarâtın [*damlaların*] verdiği rutubettir. Onun için şâh-sâr-ı muhabbetinde [*muhabbetinin koruluğunda*] mu'allak bir berg-i hazân-resîde [*havada duran bir sonbahara erişmiş yaprak*] gibi titriyorum. Eğer sen de kalben bir tezelzüle [*sarsıntıya*] uğrayacak olursan sükûtum [*düşmem*] muhakkaktır.

Ah! Bu sükût [*düşüş*]! Anladınız mı? Ne kadar za'îfim [zayıfım]! O velvele-i 'uzemâ-yı nefsânî [*nefsin ululârının gürültüsü*] arasında bile bir 'aks-i sadâ [*yankı*] bırakamayacağım. Düşer düşmez yuvarlanarak, tecelligâh-ı aşk ve muhabbete bir daha ircâ'-i nazar etmeye [*bakmaya*] kuvvet bulamayarak darabât-ı emvâc-ı hurâşân [*coşan dalgaların çarpmaları*] ile pare pare olacağım. Yanında

düşündüğüm zaman beni hücûm-ı girye [*gözyaşının hücumu*] ile ezen, perişan, münasebetli münasebetsiz bahislerle oyalayan fikr-i endîşe-resân [*endişe veren fikir*] şöyle bir neticenin ruhumda pâydâr [*ebedî*] olup kalmasındandır. Bu hâlde beni korkutan ser-i mechûlü [*bilinmezliği*] size anlatabileceğim:

Sizde de derd-i seher [*uykusuzluk derdi*] var. Elbette kalbiniz bir ümide nigerândır [*hayranlıkla seyredicidir*]. Bu ümit ne türlü heveslerden, muhabbetlerden ibaret olursa olsun sizin için bir gaye-i hayât [*hayat gayesi*] şekil ve tarzındadır değil mi? Gece. Sema mükevkeb [*yıldızlı*], mukmir [*mehtaplı*], muzlim [*karanlık*]. Etraf pür-sükûn [*sepsessiz*], velveleli [*gürültülü*], manzaranızda o ümîd-i mütecelli [*ortaya çıkan ümit*]. Memnun, hurrem ve kâm-rânsınız [*sevinçli ve bahtiyarsınız*]. Öyle hissediyorum ki dimağ [*zihin*] o esnada imtisâs-ı neşattan [*sevincin soğurmasından*] yavaş yavaş yorularak vücud, leyâle [*geceye*] mahsus bir rehâvet-i hâb-perver [*uykuseverin rehaveti*] ile sizi yatağa davet eder. Fakat o ümit bir hâle-i endîşe ile muhât olursa [*endişe halkası ile kuşatılırsa*] uyunulmaz. Fikir ve ruha gelen kelâl [bıkkınlık] vücuda tahammül edilemeyecek bir yorgunluk vermeyince gözler kapanmaz. Ah! Bu ıztırap pek elîmdir [*acıklıdır*]! Bu azap çekilecek azaplardan değildir! Onun için vücudu uyuşturmalıyım. Bana ta'ne-zen olanlar [*küfredenler*] kalp denilen rûh-ı hassasın [*hassas ruhun*] bir kere darabân ettiğini [*çarptığını*] bilmeyenlerdir. Bunu siz de makarr ve mu'terefsiniz [*karar kılıcı ve itiraf edicisiniz*]. Beşer bu nevi ihtisası fıtraten [*doğuştan*] bir felâket-i ma'neviyye [*manevi felaket*] suretinde hulk ve ibdâ' ettiğini [*yarattığını ve meydana getirdiğini*] öğrendiği zamandan beri sınıf-ı ta'ne-zenâne-i merde [*küfredici mert sınıfına*] dil tabirini muvâfık [*uygun*] görerek onları bizden bu haysiyyetle tefrîk etmiştir [*ayırmıştır*]. Bizler hayatta muzmer [*saklı*] duran felâket-i ma'neviyye [*manevi felaket*] içinde oluruz, onlar kaza ve ecele gerden-dâde-i inkıyâd olarak

[*bağlanıp itaat ederek*] çekilip giderler. Onun için bunlara cevap verilmez.

Malûmunuz olan [*bildiğiniz*] hikmet-i hayâtîyyede mündemiç-i nikât-ı hafiyye [*hayatın hikmetlerinde gizli bulunan nükteler*] aramızdaki râbıtadan [*bağdan*] ne suretle mütecelli olursa olsun [*ortaya çıkarsa çıksın*] bence idâme-i te'essürâta [*üzüntülerin devamına*] sebebiyet verdiği için düşündüğüm zamanlar efkâr ve mülâhazâtın [*fikir ve düşüncelerin*] size ta'alluk etmekten [*ilişmekten*] bir lahza hâli kalmıyor [*bir an uzak kalmıyor*]. Bu hafta bütün bu yolda geçti. Bütün gün perişan hâl, bütün gece gizli gizli nâle-hân olarak [*feryat ederek*] ömrümde beni mesut edecek emellerin yalnız bir ümitten, yalnız sizden ibaret olduğuna kesb-i yakîn eyledim [*şüphesiz ve doğru şekilde bildim*]. Fakat sakın siz: "Kesb-i yakîne [*şüphesiz ve doğru şekilde bilmeye*] âdem [*insan*] için bu kadar ihtimal, her i'tikâd-ı 'akla göre gâ'ibânedir [*aklın inancına göre gizlidir*], demeyin. Bu nazariye ahvâl-i hissiyye [*hissi hâllere*] tatbîk edilemez [*uygulanamaz*].

Kırk Sekiz

Neşîde'ye

Bütün inkisâr [*gücenme*]... Bütün infi'âl [*öfke*]! Ruh bir kere bu derd-i devâ-sûz-ı ıztırâba [*ıztırabın devasız derdine*] alışmasın, bir kere hayatta gizli duran 'alâ'im-i zevâl [*yok olma işaretleri*] yüz göstermesin; nigâh-ı gaflet [*gaflet nazarı*] önünde bir vakit için müttehid [*hemfikir*] gibi görünen ve vücûd ve ademinden [*varlığından ve yokluğundan*] hiçbir nişân vermeyen fenâ [*fanilik/geçicilik*] ile ebediyet derhal birbirinden ayrılıyor. Öyle geceler oluyor ki insan serpilip yattığı köşede dimdik dikiliyor. Bence bu kıyâm [*ayakta oluş*], bu türlü bir sevk-i 'asabî [*sinir*] beşerin hayat ve memâta [*ölüme*] karşı îrâd ettiği [*söylediği*] bir cümle-i istifhâmiyyeden [*soru cümlesinden*] başka bir şey değildir.

Ah! Yaşamak... Ne kadar leziz, ne kadar sevimli! Hayat ne kadar eğlenceli, ne kadar hâtır-âşûb [*gönlü karıştırıcı*]! Bu kâinat his ve hayâl ne kadar bedî' [*eşsiz*], ne kadar dil-firîb [*gönül aldatıcı*]! Şu nakş-ı gûn-a-gûn-ı fıtrat [*yaratılışın türlü türlü nakşı*] ne kadar mütelevvin [*renkli*], ne kadar nazar-rübâ [*gözleri üzerine çekici*] değil mi? İşte bu heyecân-ı mesrûrâne [*sevinçli heyecan*] içinde bulunan, bu temâsil-i renk-a-renk-i hilkat [*yaratılışın rengârenk*

temsilleri] karşısında mütebessim [*gülümseyerek*] duran fert bir gece tâb-ı kâm-rânı [*bahtiyarlık gücü*] ile yattığı yataktan kemâl-i hiffet [*tam bir hafiflik*] ile fırlayarak bir kere hayat, bir kere de memât [*ölüm*] diye haykırıyor. Fakat bu feryat işitilmez. Dehân-ı hayret-i beşerden [*hayrete düşmüş insanın ağzından*] ses hâlinde çıkmaz. Bir katre [*damla*] yaş gibi gözden dökülüp akmaz. Bir ihtilâc [*çırpınma*] , bir ra'şe [*titreyiş*] kuvvetiyle vücudu sarsmaz. Yalnız bir ızdırab şiddetinde ta â'mâk-ı rûha [*ruhun derinliklerine*] saplanıp kalır.

Ömür, şu iki faal tezad arasındaki hatt-ı vasl [*kavuşma çizgisi*], müstakim [*doğru*] olsa da olmasa da -değil imtidâdı [*uzaması*] nisbetinde hatta arâz-ı hâriciyeden masûn kaldığı [*dış alâmetlerden korunduğu*] hâlde bilebir nevi a'rıza-i ivicâca [*eğri büğrü arızaya*] uğradığı zaman uzanıp üzülüyor. Bazılara hayatı uzun, giran-bâr [*yükü ağır*], müt'îb ve pür-fütûr [*yorucu ve usanç*] gösteren sâ'ika-i ye's [*ümitsizlik sebebi*] bu ivicâcın [*çarpıklığın*] tenâhî bulmayacak [*bitmeyecek*] gibi görünmesinden de hiçbir dest-i teşebbüs bu sâ'ikayı [*sebebi*] hâ'iz olduğu [*sahip olduğu*] kuvvetten düşüremez. Meğerki ufak, zayıf bir ümit, nokta nokta belirerek çeşm-i haşyete [*korku gözüne*] biraz ilerisinde teveccüh edilecek bir istikamet olduğuna işaret ede. Öyle zannediyorum ki tenhada intihara tasaddî edenler [*teşebbüs edenler*] bu noktaları göremeyenlerdir. Öyle zannediyorum ki bir dakika sonra gark-ı emvâc-ı bahar olacağını [*baharın dalgalarının batacağını*] bilenler üzeri yosunlu, kayıcı, bir kayanın huzurunda bile ümîd-vârdırlar [*ümitlidirler*]. Lakin bunların en cesuru, en mu'ânnidi [*inatçısı*] cemiyyet denilen şu izdiham-ı şûriş-fezâ-yı ma'îşet [*hayatın kargaşalık artırıcı izdihamı*] içinde çeke çeke ölenleridir. Onlar velvele-i intihârdan [*intiharın gürültüsünden*] çekinirler. Teneffür ederler [*iğrenirler*]. Memâtdan tecâhül ederek [*ölümü bilmezmiş gibi görü-*

nerek], güya mudhikât [*komedi*], şathiyyât[1] ve bi'l-hassa garâmiyat [özellikle aşk] âlemlerinde kâh bahtiyarlıktan, kâh bedbîn-i talî'den [*kötümser talihten*] bahisler açarak fikr-i muzmer-i vicdâniyyenin [*vicdanın saklı fikirlerinin*] tabî'at-ı nâdire-i tahammüle [*tahammülün nadir tabiatına*] bahşeylediği te'essürât [*kederler*] içinde helâk [*yok*] olup giderler.

Sen bilmezsen de o anlamıştır ki hayatta kabûl-i iştirâk [*ortaklığa kabul*] için izhâr edilen [*açığa vurulan*] arzuların cümlesi bir menfaatin mağlubu olacak hissiyâtı idâme etmek [*sürdürmek*] içindir. Hiçbir zaman iki ruh aynı imtizâzı [*titreyişi*] aynı saniyede icrâ' edemez [*gerçekleştiremez*]. Aşk, en saf, en ziyade şâ'ibe-i menfaat-perestîden [*menfaatçinin hilesinden*] biri olan bir hiss-i nâzik-terin [*çok nazik hissin*] bu emrin isabetini onda da, bende de ispat ederek onu bir hevesle aylarca, beni sevk-i intizarla [*bekleyişe sevkederek*] senelerce yürüdü. En son verdiğimiz karar, sen dönersen ben de dönerimden ibaret kaldı. Anladın mı kızım? Geçirdiğimiz buhranların, uğradığım felâketlerin neticesinde kazandığım hayât-ı tecrübiyyenin bir nev'i [*hayat deneyiminin bir çeşidi*] daha şu suretle göründü. İşte bendeki ümit, kalbimdeki teselli, ruhumdaki itmînân [*tatmin*], fikrimdeki neşe-i ârâm [*sükûn neşesi*] şöyle bir kararın müstenid olduğu [*dayandığı*] hükm-i za'îfin [*zayıf hükmün*] verdiği cesaretten münba'istir [*ileri gelmektedir*]. Müsaade et. Biraz daha söyleneyim. Seni hayli zamandan beridir göremediğim için çokça konuşmak istiyorum. Kim bilir ne kadar güzelleşmiş, serpilip büyümüşsündür. Beni sorma. Küçüldükçe küçüldüm. Bütün bütün değişmişim. Görmeyip görmeyip de birdenbire mülâkî olanlar [*kavuşanlar*] böyle söylenirler. Bende bir his olduğuna vâkıf olanlar [*bilenler*] vecâhen [*haysiyeten*] rûy-ı iltifât [*iltifat yüzü*] gösterdik-

1. Şathiyyât: İlâhî feyiz ve kuvvetli tecellî etkisiyle kendinden geçen velilerin o coşkunlukla söyledikleri, zâhirî bakımdan şer'î hükümlere aykırı gibi görünen söz. (y.h.n.)

leri hâlde gıyaben acıdıklarını beyân etmekten çekinmiyorlar. Ben bunların cümlesini duyuyor, işitiyorum. Kâh seviniyorum kâh kederimden ağlıyorum. Fakat bu âsâr-ı samîmîyet [*samimiyet eserleri*] beni irâhe ediyor [*ferahlatıyor*]. Beynim uyuşup da idrâk ve tahassüsüm [*duygulanımım*] mahvoluncaya kadar bu türlü tevecühâtı [*iltifatları*] ayrı ayrı pîş-i nazar-ı minnette [*minnet gözünün önünde*] bulundurarak kalben teşekkürler ediyorum.

Acaba hatırında mıdır? Seni en son (Postacı) dükkânında görmüş idim. Sen halana gittin. İşte o günden beri ben senin hasretinle bî-zârım [*bıkmış durumdayım*]. Fakat ferdâdan [*yarından*] ümîd-vârım [*ümitliyim*]. Gönlüm öyle diyor ki bir daha görecek olursam seni yine aynı his, aynı vicdan ile bulup seveceğim.

Kırk Dokuz

Rûh-ı muztarib [*ıztırap çeken ruh*]! İşte sana anlatmak istediğim hâlde bir türlü muvaffak olamadığım bir terkîb [*tamlama*] daha! Bence sırf hissiyâta ta'alluk eden hâlât-ı ma'neviyye [*hissiyâtla ilgili manevî hâller*] anlatılamıyor. Kâbil-i tefehhüm olan [*farkına varması mümkün olan*] şeylerin mutlaka maddiyât ile bir râbıtası [*bağı*] var. Öyle değil mi azizim? Fıtrat-ı lisân-ı fasîh [*ahenkli ve yanlışsız dilin doğası*] şikâyetse, feryadı nasib etmeye idi, beyân-ı hâle medâr olacak [*şimdinin ifadesine vasıta olacak*] ne türlü bir tabîr [*söz*] bulunacak idi?

Ah! Ey rûh-ı muztarib [*ıztırap çeken ruh*]! Sen ne zaman dehân-ı îcâz-ı beşere [*insanlığın acziyetinin ağzına*] feryatta muzmer olan [*saklanmış*] keyfiyyet-i ihtizâzı [*titreme özelliğini*] bir his kuvvetinde, bir kelime şeklinde söylettireceksin? Ben kendi kendime kalıp da meşgûl-i tefekkür [*düşünmekle meşgul*] olduğum gecelerde onun nâle-i tâkat-güdâz-ı melâmetini [*serzenişinin takati eriten inleyişini*] dinleye dinleye bî-tâb [*bitkin*] düşerek hasta hasta yatağıma seriliyorum. Dün gece yine bu hâlde idim... O hâlimde anladım ki bendeki ıztırab çeşm-i teşhisden [*teşhis gözümden*] devr kalmış, kuru, sert bir darbe ile üzerine kan oturmuş uyuşuk bir bereye [*kuzuya*] benziyor. Ne zaman ruhuma bir te'essür 'ârız olursa [*keder gelip çatsa*] ağrıyor, sana karşı, senin yanında iddi'â-yı mâli-

kiyyet ettiğim [*sahiplik iddiasında bulunduğum*] zamanlarda bile bu elemi hissediyorum.

Dün gece âvâre-ser [*başıboş*], perişan his bir şûrîde-i visâl [*vuslat tutkunu*] gülerek:

"Şimdi bahtiyarım" dedi. Benim gözlerim dolmuş. Sebebini sordu. Dedim ki:

"İnsan ağlayacak zamana güler."

Bambaşka bir te'ellüm [*kederlenme*] ile düşündü. Sarardı. Nihayet sözümdeki isabeti takdir ederek:

"Fakat gülecek zamana yakın ağlamaz değil mi?" diye söylendi.

Evet. Anlıyorum ki âtî [*gelecek*] pek karîb [yakın]! Bir şeyin, insanlara varta [*uçurum*] denilen bir tehlikenin kurb-ı dehşet-nâkında [*dehşetli yakınında*] dolaşıyorum. Ruhum beni onun kenarında sürüklüyor. Bir daha söyleyeyim... Yaşadıkça artan kederler, onlar arttıkça başka türlü mihnetlerle imtizâc eden metâ'ib-i rüzgâr [*ıztırapla bütünleşen rüzgârın sıkıntıları*] garip, cüret verici bir iktihâm [*dayanma*] ile beni oyalıyor. Hücûm-ı dem [*içkinin hücumuyla*] ile beyni kısmen meflûc [*felç*] olan bir şahs-ı bî-şu'ûr [*bilinçsiz kişi*], dem-i ihtizarda [*bekleyiş zamanında*] ayılarak ihtisâsât-ı âtîyesiyle veleh [*geleceğe dair duygularıyla şaşkın*] ve hayret içinde kaldığı esnada neler duyarsa ben de onun gibi şaşalayarak bir müddet sonra vücuda sirâyet eden [*yayılan*] rehavet ve atalet-i muvakkate [*tembellik ve geçici hareketsizlik*] arasında uyuyorum. Bu bir şey değil. Uyanmak müthiş! Dimağda bir eser-i ihtirâk [*sevda eseri*] ne derecede âteşîn [*ateşli*] bir azap uyandırabilirse işte o şiddet-i te'ellüm [*elem şiddeti*] ile başım yanıyor. Senin yanılıp da:

"Mesudum!" dediğin geceden beri bu kadar gece mürûr ettiği [*geçip gittiği*] hâlde o lafzı bir daha tekellüm etmeyişim [*söylemeyişim*] bahtiyarlık denilen arızanın ân ve ahde [*zamana*] münhasır [*özgü*] bir eser-i zühûl [*dalgınlıkla gecikme eseri*] olduğunu ispat eder. Azizim! Aşk insana ıztırabı çektire çektire öğreten bir histir. Felâket

onun mebde'indedir [*başlangıcındadır*]. Bunda muâd mu'teber [hazırlık saygın] değildir.

"Ah! Biraz ağladım da açıldım" diyenler sevâbık-ı hâtırâta [*anıların geçmişine*] riayet etmeyenlerdir. İnsan ağlarken müsebbibi [*sebebi*] olan ıztırabı unutur gibi olur da ruh ve vicdana ârız olan küşâyişten [*gelip çatan ferahlıktan*] dolayı sevinir. Böyle olmasa bir kere ağlayan bir daha ağlamaz ve çehre-i gam-nâk-ı insâniyyet [*insanlığın gamlı yüzü*] bu rütbe-i müte'ellim [*elem verici rütbede*] görünmezdi.

Yanında ağladıklarımı unutma. Benim medâr-ı inşirâhım [*gönül ferahlığımın dayanağı*] olacak senden, senin hâssiyyet-i muhabbetinden [*muhabbetinin tesirinden*] başka kimim var, ne'm var? Fakat ben kesb-i inşirâh edecek istidaddan [*gönle ferahlık verecek yetenekten*] çoktan beri mahrumum. Bu lütfun bana neden müyessir [*kolaylaştırıcı*] olamayacağını yalnız sen hissedersin. Ah! Hayatımda senin bir kere bu his ile müte'essir olduğunu [*üzüldüğünü*] bilerek kalbime doğru yakıcı bir harâretin nüfûz ettiğini [*sıcaklığın yayıldığını*] duysam! Bir kere bu harâret-i cân-fezâ-yı ma'neviyyet [*maneviyetin can veren sıcaklığı*] içinde ısınsam! Bu nüvaziş-i hâr-ı mes'adetle [*saadet dikeninin iltifatiyle*] be-kâm [*mesut ve bahtiyar*] olarak gülsem! Seni o şefkat-i girân-mâye-i muhabbetin [*muhabbetin değeri yüksek şefkati*] karşısında bir kere daha sevsem! Sevsem de bir daha ağlasam! O zaman girye-i mütehassisde [*duygulu ağlayışında*] memzûc [*karışık*] duran beyenât-ı 'aşk ve vefâdan [*aşk ve vefa sözlerinden*] bir kadın kalbinin ne türlü darabân ettiğini [*çarptığını*] görür, anlar, def'-i iştibâh ederdim [*şüpheyi kovardım*].

Elli

Bilsen ne türlü bir bükâ-yı garîbâne [*garip ağlayış*] arasında uyandım. Âdeta katılacak hâle gelmişim. Beynimde bir şeyler ötüyor, kulaklarım çınlıyor, dudaklarım titriyor, kalbim azim gürültüler felâketler içinde bir şeye intizar edenlerin [*bekleyenlerin*] hissettikleri darabânlar [*çarpıntılar*] ile muztarip. Helâk [*yok*] olmak bir şey değil. Çünkü sen artık yoksun. Fenâ-yâb olmuş [*yok olmuş*], başka bir âleme rihlet etmişsin [*göç etmişsin*]. Anınçün [*onun için*] garibane ağlıyordum. Nazar-gâh-ı ma'neviyetimde [*manevi nazar yerime*] benim her şeyim, maddiyetime hâkim olan ihtisâsat-ı zâtiyyemi [*kendi duygularımı*] bile tebdile [*değiştirmeye*] muktedir olduğun için o ana kadar hayalime gelmeyen böyle bir sadme-i felâketle [*felâket darbesiyle*] seni benden ebediyen dûr olmuş [*uzaklaşmış*] görmek kalbimi şiddetlice sarsmış idi, hakikat o ne müthiş rüya idi? Ben garipsemiş ağlıyorum, ten-i nermin ve nâzenînden nişâne yok [*narin ve yumuşak teninden iz yok*]. Yalnız heyûlâ-yı melâhatinden [*güzelliğinin ürkütücü hayalinden*] bir nazar-ı sâbit pişgâhımda [*huzurumda*] benim sevdâ-yı mecnûnânemin [*çılgınca sevdamın*] ilelebet hiçbir hisse temas etmeyerek sürünüp kahrolacağı bu sifle-zâr-ı mihnette [*sıkıntının alçak yerinde*] kalmış, muttasıl [*sürekli*] beni araştırıyor. Bir hâlde ki ben ona görünmek istedikçe beni görsün diye

şu'â'-ı münevver-i istikâmetinde [*istikametinin aydınlatıcı ışığında*] durdukça sûz [*ateş*] gibi bî-fer [*fersiz*] kalarak güya metâib-i 'uhreviyyenin [*öteki dünyanın eziyetlerinin*] eşkâl ve menâzır-ı dünyeviyyeyi [*dünyanın manzaralarını ve şekillerini*] seyir ve temâşâya takat bırakmadığını ihsas ediyordu [*hissediyordu*]. Şimdi hatırlıyorum. Elime mâi [*mavi*] bir kitap geçti. Bütün sahâ'ifi [*sayfaları*] billurî hutût-ı fosforiye ile [*fosforlu çizgilerle*] matbû' [*basılmış*], her noktadan sudûr eden [*ortaya çıkan*] şu'â'at [*ışınlar*] kâbil ve nakil imiş gibi bir yere toplanıyor. Seri bir hareket-i deverâniyye [*dönme hareketi*] neticesinde nigâh-ı sâbitinin [*hareketsiz bakışının*] vaz'-ı mahzûnu [*hüzünlü tavrı*] tekerrür [*tekrar*] ede ede teressüm edip [*resim gibi canlanıp*] donuyor. Benimle konuşuyor. Benimle beraber bütün macerâ-yı evvelîyi yâd ederek [*önceki maceraları anarak*] senin için, seni sevmek için birinci defa hissettiğim darbe-i heyecân-âver [*heyecan verici darbe*] esnasında gözlerime 'ârız olan [*musallat olan*] dalgınlığın tarz-ı mukallidini [*taklit eden tarzını*] ihyâ ediyordu [*canlandırıyordu*].

Garip!... Ben o nigâh-ı mukallid [*taklit eden bakış*] arasında kendimi tanıdım. O anda lerzende [*titrek*], sevimli, sana sokuldukça daha ziyade mütehâşî [*korkup çekinen*], fakat ric'at etmekten me'yûs [*geri dönmekten üzgün*], ileriye gitmekten mütevehhim [*kuruntulu*] bir keder süzülüp ruhuma girdi. Derhal bir bükâ-yı hicrân [*ayrılık ağlayışı*] gözlerimden şiddetle boşanarak seni, o nigâh-ı sabiti bir daha görmekliğime mani oldu. Uyandığım zaman çeşm-i bedî'inin [*eşsiz gözlerinin*] rüyada izhâr ettiği [*açığa vurduğu*] bu türlü inkılâbât-ı mütâb'a [*gidip gelen değişimleri*] ruh ve vicdanımda yara hâlinde duran bir tesire işaret etmekte olduğunu tabirde te'ahhur etmedim [*gecikmedim*]. O anda anladım. Seni ateşler içinde terk ederek tebâ'üd etmek [*uzaklaşmak*] hatasında bulunduğumu zaten anlamıştım. Fakat ben gerek mizaç-ı kalbimin, gerek tesirât-ı mütehassisânemin [*duygulu et-*

kilerimin] tevlîd ettiği [*doğurduğu*] bu hataya daima kendi ihtiyârımla [*irademle*] düşerim. Bâ-husûs [*bilhassa*] benim sana olan irtibatımda ayrı bir cinnet var. Çünkü senin sevinip eğlendiğine de, muztarip olduğuna da ayrı ayrı nazarlarla bakıyorum. Bu nazarlar neşeli zamanlarında bir hiss-i hasûd [*kıskanan his*] gibi senin yüzünden ric'at ederek [*geri dönerek*] kalbime saplanıp yaralıyor. Muztarip bulunduğun demlerde ateşîn [*ateşli*] bir tesir ve şefkat, sûzişi [*ıztırabı*] âdeta cehennemî bir azap kuvvetinde ruhuma tasallut ediyor [*saldırıyor*].

Emin ol şu satırları yazarken bu iki hiss-i mütenâkızın [*çelişik hissin*] bir anda hücum ve tesiriyle hayretler içinde kaldım. Çünkü bende senin ıztırabına ait üçüncü bir his daha mevcut olduğu hakikati tezâhür eyledi [*ortaya çıktı*]. Fakat bu his değil, bir endîşe-i anûd [*inatçı endişe*]. Beni müthiş bir inhidâma [*çöküntüye*] sevk edecek bir kahr-ı zûr-âver [*zorluk verici kahır*]. Hummâlı, ateş-nâk [*ateşli*] bî-hudâne [*kendinden geçmişçesine*] derâguşlarla [*kucaklamalarla*] beni taltife sa'y ettiğin [*çabaladığın*] bir leyle-i intizâr esnâsında [*bekleyiş gecesinde*] doğup mahvolan cenîn-i tereddüt [*tereddüt cenini*] gibi ne doğuşu sevilir, ne de mahvoluşu teselli-bahş-ı hâtır olur [*hatırlanması teselli verir*]. Bir te'sîr-i nihânî [*gizli güç*]. Ah! Bana acımalı. Samîmiyyet-i aşk hülyasıyla senelerce girye-nâk-ı elem olarak [*elemden ağlayarak*] onun devam ettiği saniyeleri dakikalara, dakikalarını saatlere, saat ve eyyâmı [*günü*] şühûr [*aylar*] ve a'vâma [*senelere*], asırlarını koca bir ebediyyet-i mutlakaya peyveste kılmak [*ulaştırmak*] ümniyye-i ruh-fersâsını [*ruh tüketen arzusunu*] hayal etmeği bile hiçbir sevgiye tercih edemeyen bu kem-küşte-i pür-fütûra [*tamamen bezgin adi ölüye*] acımalı. Bu feryâd-ı hodperestâneyi [*kendini beğenenin feryadını*] hoş görmeli!

İştigâlât-ı kalbiyyesi [*gönül işleri*] arasında şöyle bir hayâl-i muhâli [*imkânsız hayali*] ilk defa olarak sahîfe-i beyâna nakşettiği [*beyan sayfasına kazıdığı*] esnada duy-

duğu sürûr-ı bahtiyarâneyi [*bahtiyarca sevinci*] o anda takip eden vaveylâ-yı te'esürden [*kederin iniltilerinden*] nasıl hâ'if ve girîzan olduğunu [*korktuğunu ve kaçtığını*], böyle bir hiss-i mücerredi [*soyut hissi*] parçalayan sikkîn-i mâddiyyet [*maddî bıçak*] altında ne derece mezbûhâne [*boğazlanıyormuşçasına*] titrediğini görüp acımalı!

Fakat kim acıyacak? Sen mi? Evet. Öyle isterim ki buna sen cevap vermelisin. Öyle değil mi? Buna cevap verecek de sensin. O sen ki mülhemi olduğun [*ilham aldığın*] şu 'aşk-ı güzîde-meşrep [*seçkin karakterli aşk*], tabî'at-ı selîme ve hilkat-i kerîmenin [*sağlam tabiatın ve yüce yaratılışın*] saf, sütûde-hâl [*övülmeye değer*], mukaddes, mü'eddep [*edepli*], bir zâde-i asîlidir [*şerefli çocuğudur*]. Benim sedâlarım, benim seslerim, benim şüphelerim rûh-ı rencîdemi [*incinmiş ruhumu*] irâhe edemez [*dinlendiremez*].

Senden bana intikal eden bu füsûnun [*büyünün*], bu sihr-i incizâbın [*cezbolunma sihrinin*] iki hâssîyyet-i mümtâzesi [*seçkin faydası*] vardır: Biri ruh ve kalbimi îlâ eder [*yükseltir*], diğeri ruh ve kalbimi vâsıl olduğu derece-i refî'adan [*yüksek dereceden*] tenezzülüne [*inmesine*] mâni olur. İşte bu iki hâssîyyet-i mümtâze [*seçkin fayda*] benim sana olan râbıta-ı mü'ebbedemin [*ebedî bağlılığımın*] istinâdgâh-ı münferîdidir [*tek dayanağıdır*].

Onun için senin vereceğin cevap elbette mukni' [*ikna edici*] olur. Fakat ne zaman? Ne zaman azizim?

Sen yalnız bu sutûr-ı te'essürü [*üzüntü verici satırları*] okuyup takdir ediyorsun. Ne zaman kaydını gördüğün hâlde nazar-ı ta'allukun [*alakalı bakışın*] güya buna asla müsâdif olmamış [*rastlamamış*] gibi lâ-kayd [*ilgisiz*] duruyorsun. Beni ikinci defa tebyîze [*temize çekmeye*] sevk eden kuvvet şu (ne zaman?) kaydına mâtuf olacak [*meyledecek*] cevabına intizâr ettiğimi [*beklediğimi*] ispat etmez mi? İstediği kadar ispat ede dursun değil mi? O gün şu nakş-ı fersûdeyi [*eskimiş nakşı*] meşmûl-nigah ettiğin [*bakışınla kuşattığın*] dakikalarda bana 'ârız olan [*musal-*

lat olan] renc-i intizarın [*bekleyiş kırgınlığının*] ne kadar elîm [*üzücü*] olduğunu bilse idin belki o ana mahsus bir te'essürle [*kederle*] acırdın.

Ben bir hiss-i mektûm [*gizli his*] ile gözlerinden bu te'essürü [*kederi*] anlamak derdine düşerek bir şeyler aranıyordum.

Evet. Aradığımı buldum: Bükülmüş, yine bana i'âdeten tevdî edilmiş olan [*geri verilmek üzere emanet edilmiş*] şu sevâd-ı köhneyi [*köhne karanlığını*]!

Unuttum. Ben "zaman" kelimesinin ihtiva ettiği inhilâlâtı [*çözülmeleri*] hatırlayamadım. Onun için ne zaman? diye sual ediyorum. Zaman! Ne olurdu, bünye-i ecsâma [*cisimlerin bünyesine*] taslît ettiği [bela ettiği] kabiliyyet-i inhilâliyyeyi [*çözülme kabiliyetini*] his ve vicdana musallat etmeyecek kadar bî-kudret [*güçsüz*] ola idi! Ne nâkıs [*eksik*] bir temenni! Malûm değil mi ki herhangi bir şeyin kuvveti ona musallat olan arızayı def etmekle bedîdar [*aşikâr*] olur. His ve ruh da kendilerinin müzekkî-i ferîdi [*eşsiz arındırıcısı*] olan aşka tasallut eden [*hükmeden*] avârız [*engeller*] ve inkılabâta mukavemet ettikçe zamanın eyâdî-i isâ'etinden [*kötülük ellerinden*] kurtulur.

Şimdi intikal ettin mi? Bir nigâh-ı mahzûnun [*hüzünlü bakışın*] hatırası beni ne kadar söyletiyor. Seni yazayım diye vaktiyle sarf ettiğim emeklere gülüyorum. O gün yine anladım. Histen hisse nakletmek suretiyle beni muhît-i 'aşk ve garâmına [*aşk ve sevda mekânına*] aldığını, senin muhâtın [*kuşatman*] olduğumu unutuyorum. Onun için sen bana ait olan tahassüsâta [*duygulanmalara*] değil, kendine dair olan hissiyatıma alakadar oluyorsun. Evet. Böyle bir istisnaya hak vermekle hakşinâs olamazsın. Bunda benim de bir hissem, bir hakk-ı müşâreketim [*ortaklık hakkım*] vardır. Bunu bilmez değilsin. Bilirsin. Fakat senin şu zamanın böyle bilgilerle bî-huzûr [*huzursuz*] olacak zamanın değil. Bu zaman benim zamanım. Bu sebeple günlerin, senelerin serâir-i vicdâniy-

yem [*vicdanî sırlarım*] arasında terâküm ettirdiği [*biriktirdiği*] endişeler ufak bir tezelzül-i âfiyetinle [*afiyetinin sarsılmasıyla*] terk-i sükûn ederek [*sessizliğini terk ederek*] kımıldanmağa başlıyorlar.

Bir hâldeki sakin ve sâmit [*sessiz*] bir cüz'-i deryâ [*deniz parçası*] üzerinde kenâr-ı sevâhile [*sahillerin kenarına*] baş (v)urmaktan hâli [*uzak*] kalmayan ölü dalgalar ta uzaklarda geçmiş bir fırtınaya delalet ettikleri gibi bu endişeler de mâzîde [*geçmişte*] geçirdiğim bir hicrân-ı şedîtten [*şiddetli ayrılıktan*] hâlâ nişan veriyor.

İşte o dalgaların kenâr-ı sevâhile [*sahillerin kenarına*] attığı has ü hâşak [*çalı çırpı, çer çöp*] te'essürün [*kederin*] bir numunesi:

Nigeh-i Melûl [*mahzun bakış*]
Sızlar dil-i mecrûh ve mükedder de dem-â-dem
Bir hiss-i elem, sanki enîs-i ezelîdir
Me'yûs diye kahreder ümîdimi ikbâl
Mes'ûd diye gizlenir ikbâlime idbâr
Vuslat demi hicrân-zede, hicrân demi hoş-hâl
Ben anlıyorum rûh-ı alîlimde keder var!
[*Yaralı gönül sızlar ve her vakit kederli de / Sanki ezeli dost olan bir elem hissi / Talih, ümidimi ümitsiz diye kahreder / Talihsizlik, ikbalime mesut diye gizlenir / Kavuşma zamanı hicrana uğramış, hicran zamanı bahtiyar / Ben anlıyorum, kör ruhumda keder var*!]

Bir şekl-i hayâlî görünür rûhuma mahrem
Gitmez oralardan o celîs-i ezelîdir
Bu şekl-i hayalî ki senin kendine benzer
Kendin gibi nâzende, perîşan ve ser-efrâz
Her turresi her turre-i dil-bendine benzer
Her nazrası her nazra-i çeşmin gibi hemrâz
[*Bir hayalî şekil görünür ruhuma gizli / Oralardan gitmez, o ezelî dosttur / Bu hayalî şekil senin kendine benzer / Kendin gibi işveli, perişan ve başı yükseklerde / Her*

saç lülesi, gönlü bağlayan saç lülesine benzer / Her bakışı, gözün her bakışı gibi dost]

Sen söyledin evvel bunu ey nûr-ı mürüvvet
Gönlünde yatan ben ile bir de kederinmiş
Yâr olduğunu anladım. Ondan beri hâlâ
Gönlümde yatan sen ile bir de kederindir
Ruhum seni tezkâr ile mevkûf-ı temâşâ
Karşımda duran son nigeh gam-ı eserindir
[*Ey mürüvvet nuru, bunu önce sen söyledin / Gönlünde yatan bir ben bir de kederinmiş / Ondan beri hâlâ sevgili olduğunu anladım / Gönlümde yatan bir sen bir de kederindir / Ruhum seni hatırlamakla seyre daldı / Karşımda duran son bakış eserinin gamıdır*]

Bildim meğer ey hûr-i vefâdâr-ı muhabbet:
Taklîb-i hayât eyleyecek bir nazarınmış.
Her rikkati senden duyarım, mûnis-i cândır
Senden daha mahsûs olamaz rikkat-iş'âr
Sen şi'r-i emelsin, nigehin nükte-i ândır
Bilsen ne müheyyiç, ne mü'essir nigehin var!
[*Meğer bildim ey muhabbet vefalısının hurisi / Hayatı döndürecek bir nazarınmış / Her inceliği senden duyarım, can dostudur / Yazı ile haber vermenin inceliği senden daha özel olamaz / Sen emelin şiirisin, bakışın anın nüktesidir / Bilsen ne heyecan veren, ne etkili bakışın var*]

Sen haste, firâş üzere serilmiş yatıyorken
Hummâlar içinde yanıyordu ten-zârın.
Bir başka güzellikle ağarmıştı cemâlin
Bir humret-i pâkize yanağında fürûzan
Bir haste-i güzel vasfına ahrâ idi hâlin
Gîsûların alnında dağılmıştı perişan
[*Sen hasta, yatak üzerine serilmiş yatıyorken / Vücudun ateşler içinde yanıyordu / Güzelliğin bir başka güzellik ağarmıştı / Bir halis kızıllık yanağında parlıyor / Hâlin, bir*

hasta güzel vasfına uygundu / Omzuna dökülen saçların alnında perişan dağılmıştı]

A'sâbın üzülmüş, elem-i tâb-şikenden
Hûy-gerde idi taraf-ı binâgûş-ı 'izârın
Ah! Anladım eyvah! Yine haste idin sen
Bir râ'şe-i mâtem gibi bir hiss-i kederle
Korktum mu? Ne oldum ki vedâ' etmek için ben
Geldim. Bana baktın o te'esürlü nazarla.

[*Gücü tüketen elemden sinirlerin üzülmüş / Yanağında kulak memesi tarafları terlemişti / Ah! Anladım eyvah! Sen yine hastaydın / Bir keder hissiyle, matem titreyişi gibi / Korktum mu? Ne oldum ki, ben veda etmek için geldim. O üzüntülü bakışınla bana baktın.*]

20 Haziran 1318 [*1902*]

Elli Bir

Dün akşam, seni gördüğüm ilk günlerin birinde manzûrum olan [gördüğüm] bir gurûbu [*günbatımını*] tamamıyla andıran bir temâşâdaki elvâna [*renklere*] tesadüfle yine seni hatırladım. Ah! O günler neydi. Her biri halecân-âver [*yürek çarpıntısı veren*] birer hiss-i tâ'ir [*uçucu his*] gibi evâhir-i hayâta [*hayatın sonlarına*] doğru uçup giderler. Her biri münkasım olduğu [*bölündüğü*] saatler, dakikalar arasında saadet ve huzur ve emniyetimi sinelerinde gizli tutarak beni türlü türlü heyecanlarla ferdâya [*yarına*] muntazır [*bekler vaziyette*] bırakırlar. En sonunda bütün aşk, bütün sevdâvî mizaç bir kalıp ile terk ederek avare bir ömre has olan tereddütler içinde yaşatırlardı. Dün yine o hâlde idim. Yine böyle günlerden biri ufûl ediyordu [*gözden kayboluyordu*]. Fakat sen de yanımda olup görmeliydin. O ne levha-i zî-ihtişâm [*görkemli tablo*] idi. Birkaç dakika sonra lem'a lem'a [*parlak parlak*] sönüp mahvolan o füshatgâh-ı şu'ûn [*işlerin geniş yeri*] ağır ağır açılan bir serâperde-i[1] hissiyyât etmiş [*hislerin saray perdesi*] gibi her saniyede intizâr-ı iştiyâkıma [*özlem dolu bekleyişime*] bir cây-ı kabûl [*kabul yeri*] küşâde [*açık*] bulunduruyordu. Bir hâldeki o ana kadar

1. Serâperde: Saray, konak vb yerlerde haremle selâmlığı ayıran, konak veya çadır kapısına asılan büyük, kalın perde. Pâdişah çadırı, otağ. (y.h.n.)

seni sevdiğimden mütehassıl [*meydana gelen*] bir zübde-i emel [*emelin özü*] veya nâtıka-ı rûha [*ruhun söz söylemesine*] her zaman için küşâyiş [*ferahlık*] veren bir mâl-ı hafî [*gizli mal*] gâye-yi îcâze [*kısa söz söyleme gayesine*] son derece de tabii olarak yalnız:

"Ah! Sen!"

Tasavvutunda [*nidanda*] tefâsîli [*ayrıntıları*] içe bırakan bir icmâl-i tahassür-i bedîde [*aşikâr bir hasret çekme özetine*] münkalib oluyor [*dönüşüyor*]. Bir hâldeki lisân-ı te'essürüm [*üzüntü dilim*]:

"Ah! Sen!"

Hecâlarını [*hecelerini*] gayr-i ihtiyârî surette [*bilinçsizce*] îrad ettikçe [*söyledikçe*] nazargâh-ı ma'neviyyetimde [*manevî bakış yerimde*] bütün seninle beraber bu his ile sana inhisâr edip kalmış olan [*seninle sınırlı kalmış olan*] zamân-ı irtibâtımın [*irtibat zamanımın*] kâffe-i safahât-ı sevdâkarânesi [*sevdalı aşamalarının tamamı*] inkişâf edip duruyordu [*meydana çıkıyordu*]. Hakikat! Sen de yanımda olup görmeliydin.

Üç günden beridir ortalığı bir incimad-ı kat'îyye [*kesin sertleşmeye*] davet eden fırtına geçmiş, bulutlar biraz yükselerek tabiat güya tehevvüründen [*hiddetinden*] mütebâkî [*ağlıyormuş gibi görünerek*] bir keslân [*yorgunluk*] içinde kalmıştı. Bir şey yok. Ne rüzgâr esiyor, ne kar düşüyor, ne deniz çalkalanıyordu. Bütün etraf serâb-alûde [*serap dolu*]. Ufk-u garbî [*batı ufku*] geniş, gayetle münhatt [*aşağı inmiş*] bir seviyede güya bulutların hâmil olduğu bâr-i sıklet-fezâyı [*göğün taşıdığı ağır yükü artıran*] sükûnetten inhidâma [*çökmeye*] yüz tutmuş, derûnundaki bâr-i pürlehîb cidârlarından [*içindeki alev dolu yük duvarlarından*] kaynaya kaynaya enli, âteşîn [*ateşe benzer*] bir kuşak gibi etrafını kavramış bir kubbe-yi siyâh renge [*siyah renkli kubbeye*] benziyordu.

Semanın tabakâta [*tabakalara*] hava arasında yükselmesinden hâsıl olan [*doğan*] bu şikâf-arîz [*geniş yarık*], mâverâ-yı mechûlünden hurûş eden [*bilinmeyen ötele-*

rinden coşan] leme'â't-ı ihmirârı [*kızıl parlaklıkları*] o derecede şiddetle boşaltıyordu ki nazar-ı istiğrâk-i nevâhî-i felekten [*gökyüzünün etrafının dalgın bakışından*] birinde dönen bir girdâb-ı dûzehînin [*cehennemî girdabın*] delinip aktığına câhib oluyordu [*zannına kapılıyordu*].

Böyle günlerin dem-i gurûbunda [*günbatımı vaktinde*] görülen bu kızıllık sath-ı mürtesimine [*resmedilen yüzeyine*] tesadüf eden mahallerde hafif toz pembesi birer suya daha husûle getirdiğinden [*meydana getirdiğinden*] havada duran zerrât-ı mâ'îye [*mavi zerrelere*] âdeta pembe toz hâlinde telâtum ede ede [*çarparak*] her tarafa serpilmiş, semtü'r-re'se[2] [*başucuna*] düşen kıta'ât-ı semâ [*gökyüzü parçaları*], şu'leleri [*ışıkları*] yeni sönmüş kül renginde bir nevi koyuluk içinde kalmıştı.

Görüyorum: "Ayastefanos"la [3] "Sufre"[4] köyü muhit olan tellâl-i sagîre [*küçük satıcı*] büyücek kırmızı bir panorama camından temaşa edilen, kâffe-i tafsîlâtı [*ayrıntıların hepsini*] âdeta eşkâl-i müsenneme tarzında [*ev çatısı şeklinde*] tecessüm eden [*görünen*] bilâd ve beyâbân [*beldeler ve kırlar*] gibi nigâh-i dikkat [*dikkatli bakış*] önünde gâh geri gidiyor, gâh ileriye geliyordu.

Kuşların pervâz-ı mütehâlikâne ile [*kendilerini tehlikeye atarcasına telaşla uçarak*] takip ettiği istikamete baktıkça bana öyle geldi ki o anda bütün vücûh-u kâ'inât [*kâinatın bütün çehreleri*] o semte nigerân [bakmakta],

---

2. Semtü'r-re's (zenit): Belli bir yerin üzerindeki bir noktayı doğrudan belirtmektir. Bir noktanın zeniti, o noktada yerçekimi gücünün gösterdiği yönün tersi olan yerel dikey yöndür. Buradan hareketle zenit günlük kullanımda, "zirve", "doruk" gibi anlamlarda da kullanılır. Sözcüğün kökeni Latince *cenit*'dir ki terimin Batı dillerine temel geçiş noktası Arapça *samt* yani "(başın üstünden doğru) yol"dur. Bir astronomi terimi olarak semtü'r-re's, göğün baş hizasında tam tepesinde bulunan noktadır. Karşıdı nadir olan zenit, belirli bir gök cismi tarafından gökte ulaşılan en yüksek noktaya verilen isimdir. Zaman zaman Türkçe gökbilim terminolojisinde *başucu noktası* karşılığı ile yer alır. (y.h.n.)

3. Ayastefanos: İstanbul'un şimdiki Yeşilköy semti. (y.h.n.)

4. Sufre: İstanbul'un şimdiki Sefaköy semti. (y.h.n.)

uçanlar, yürüyenler, o âteş-gede-i semâ-nişînin pîrâmen-i refî'ine revândırlar [*semada oturan ateşe tapanın mabedinin yüksek çevresine akıp gidendirler*].

Bütün havâli-i türâb [*civar toprak*] karlar içinde mestûr [*örtülü*] bütün kâinat, menâzır [manzaralar] bir nefha-i müberridin [*soğutucu üfleyişin*] tesiriyle müncemid [*donmuş*], her taraf bir ucu leyle peyveste olan [*geceye erişmiş olan*] böyle bir günün füsûn-ı garîb-nüvâzânesiyle hüzün-engîz [*garip okşayan büyüsüyle hüzün verici*], güya cesîm [*büyük*], ser-be-sehâb [*bulutlu*] bir nahl-i erguvânın sâye-i ağsânı [*erguvan ağacının dallarının gölgesi*] altında açılıp kemale ermiş, şeffaf, münevver, yapraklı bir manolya gibi arada sırada saklanan, bu mülâ'abe-i elvâna [*renklerin oynaşmasına*] nisbetle soluk bir hüzme-i ziyâ [*ışık demeti*] ile yine meydana çıkan "Ayastefanos" feneri bu hudûd-ı in'ikâs [*yansıma sınırı*] dâhilinde yaklaşıp uzaklaşan havârık [*harikalar*] inhilâle mebde olmuştu [*dağılmaya başlamıştı*].

Deniz bilakis kara yeşil. Mütemevvic [*dalgalı*] değil koyu hâr [*yakıcı*] bir mâ'în tasallübe [*suyun birbiri üzerine geçmesine*] yakın sathında görülen buruşmalar gibi ayrı çiziklerle durgun kıyılarına doğru in'itâf edinceye [*yönelinceye*] kadar düz beyaz bir nat'-ı zemînden [*yeryüzünden*] geçen nigâh-ı hayret [*hayret bakışı*] şimdi taraf taraf âteşîn [*ateşli*], esmer, buhârî bir reng-i mütelevvine [*alaca renge*] mazhar olan bu deryâ-yı teng [*sıkıntılı deniz*] içinde bir gün evvel çarpınan helecân-ı ma'îşeti [*yaşam heyecanını*] görmeye cüret edemeyerek yorulup kalıyordu.

Evet, bir gün evvel o deryâ-yı teng [*sıkıntılı deniz*] içinde geçen helecân-ı ma'îşet [*yaşam heyecanı*]! O helecân-ı ma'îşet ki bana "fırtınalı bir gece"den yadigâr olan şu hâtıra-i manzûmeyi [*şiirsel hatırayı*] bir daha okutmuştu.

Sevâhil, mevcedâr nâle-i şebgîr-i zulmânî
Ufuklar perde-pûş leyle-i yeldâ-yı istiğrâk
Çıkâr 'ummân-ı bâlâdan felâket nâmına feryâd
Düşer eflâk-ı mevc-a-mevc-i gamdan na're'-i bî-dâd
Üşür benim vücudum, çarpınır titrer dil-i müştâk
Görünmez ferce-i nâçiz çâk-i sütre-i âfâk
Bu zulmetgehde yer yok. Fırlıyor her köşeden bin âh
Eminim doğmaz artık âfitâb-i şevk ü nûrânî

[*Sahiller, dalgalı, gece uyumadan karanlıkta inlemekte / Ufuklar, uzun gecenin dalgınlığına perde çekmekte / Büyük engin denizden, felâket adına feryat çıkar / Kederin devamlı dalgalanan göklerinden adaletsizlik naraları düşer / Benim vücudum üşür, arzulayan gönlüm çırpınır titrer / Ufukların örtüsünün yırtığı, değersiz çatlak görünmez / Bu karanlık yerinde yer yok. Her köşeden bir âh fırlıyor / Artık hevesli ve nur yüzlü sevgilinin doğmayacağından eminim.*]

Gelir endîşe-i vicdâna karşı dûrdan dehşet
Öter âzân-ı haşyetde sadâ-yı hamle-i emvâc
Kalır medhûş savlet-i nazra-i imdâd u isti'dâd
Yüzer güyâ zebûn tu'me-i hüsrân olup ecsâd
Olur bir bir hüveydâ göz önünde varta-i emvâc
Görünmez akl için deryâda istiknâha bir minhâc
Gezer dillerde havf-i mevt ile zikr-i 'azimullah
Semâda pür-mehâbet devr ider gerdûne-i kudret

[*Vicdanın endişesine karşı uzaktan dehşet gelir / Dalgaların hamlesinin sesinin verdiği ürperti kulaklarda öter / İmdat ve kabiliyet bakışının saldırısı dehşete uğramış kalır / Cesetler, azıkları hüsran olarak güya güçsüz yüzer / Dalgaların tehlikesi göz önünde apaçık olur / Denizde akıl için hakikati araştırmaya bir yol görünmez / Ölüm korkusu ve Allah'ın yüceliğinin zikri dillerde söylenir / Kudretin arabası, gökyüzünde tamamen yücelik döndürür.*]

İşte o birgün evvel ta sahile kadar yürüyerek rüzgârın, fırtınanın, deryanın âsâr-ı mehîbesine [*heybetli eserlerine*] karşı yalnız senin hissine sığınıp dakikalarca durmuş idim.

Ben tabiatın tehevvürlü [*öfkeli*] zamanlarında bile seninle uğraşırım. Bu nice bir zevk, bir ârâm-ı mütefekkirânedir [*filozofça huzurdur*]. Güya ruh ve fikrim bir penâ-gâh-ı münferitten [*müstakil bir sığınılacak yerden*] manzûr olan [*görülen*] uzak yakın birtakım inkılâbatı [*değişimleri*] bir saha-yı sükûn [*huzur sahası*] üzerinde temaşa ederek bir neticeye muntazır imiş [*beklermiş*] gibi mütevekkilâne, mütevessilâne [tevekkül edercesine, bir vesileye sığınarak] dinlenir. İşte bu ârâm-ı mütefekkirâneye nâ'iliyyetimden [*filozofça huzura erişmemden*] dolayıdır ki bugün yine huzuruna 'ayn-ı şitâb [*aceleyle*], 'ayn-ı iştiyâk [*heves*] ile geliyorum. Seneler his ve ruhumda değiştiremediği incizâba [*cazibeye*] bugün de ayrıca bir zimmet-i şükrân zamm etmek [*şükran borcu eklemek*] suretiyle teceddüd ediyor [*yenileniyor*]. Bu eyyâm-ı peyderpey-i vürûdesinden [*yavaş yavaş gelen günlerden*] bana müntakil [*intikal eden*] hissiyât-ı sadâkatin [*bağlılık hislerinin*] o nevi nakilleridir ki beni saatlerce mütehassir [*hasret çeken*], müştak [*hevesli*], girye-nâk [*ağlamaklı*], hissedâr-ı sa'âdet [*saadetten hisseli*], gazûb [*öfkeli*], bî-tâb [*güçsüz*], ızdırablar içinde arzû-keş-i memât [*ölümü arzular*] gördükleri vicdân-ı irtibatımda zerre kadar bir eser-i tezelzül [*sarsılma eseri*] vukû'ı sahâ'if-i hadisâte [*olayların sayfalarına*] kaydedememişlerdir.

Sana daha yakın bulundukça seni daha yakından sevip gördükçe şu münâsebet-i cümleyi ihyâ' eden âsâr-ı mürüvvete [*bütün ilişkileri canlandıran insaniyet eserlerine*] nazar-ı hürmetle bakıyorum. Seni nasıl sevdiğimi bilemem. Fakat sevdiğimi bilirim. Bu his, bu sevdâ-yı samîmî [*samimi sevda*] senin gibi nazik, senin gibi 'asabî [*sinirli*] senin gibi sabîh [*şirin*], sevimli, güz'ide-meşreb [*seçkin mizaçlı*], hayal-âmûz [*hayal öğretici*] bana ta'allukunda

[*bağlılığında*] senin gibi heyecan-aver [*heyecan veren*] senden doğup ağûş-ı nâz ve ihtirâmda [*naz ve hürmet kucağında*] büyümeye alışmış bir zâde-i muhâleset [*samimi sevgiye sahip bir çocuk*] kadar edib ve afîf [*iffetli*] olduğu haysiyetle güzâriş-i eyyam [*günlerin geçmesi*] anı daha ziyade pür-tâb ve tarâvet [*tamamen zinde ve canlı*] etmekten başka bir şeye müfîd olamamıştır [*fayda verememiştir*].

Ne diyordum? Seni sevdiğimi biliyorum mu diyordum? Fakat nasıl seviyordum? Seninle geçen mazi şu ana kadar sebk eden [*varolan*] hissiyatıma bir cevap verebilir. Evet, bütün o mazi bu suale cevap olsun. Lakin... Şimdi nasıl seviyorum? Bu sual nazar-ı tefekkürüm önünde yeni yeni 'ayân olmaya [*belirmeye*] başlıyor. O 'ayân oldukça maksattan ziyade hissiyât-ı aşk ve muhabbetime muvâfık [*uygun*] bir cevap bulmak arzusuyla oyalanıyorum. Hatta sırf nefsime vârid [*ulaşan*] bir sual olduğu hâlde yine meşgûl-i hatırât [*anılarla meşgul*] olmaktan vazgeçemiyorum. Bir 'ıtır-ı mü'essir [*etkili bir kokusu*] ve mahbûs [hapsolmuş kişi], ferece-yâb olur olmaz [*sıkıntıdan kurtulur kurtulmaz*] muhîtin kâffe-i nikâtına [çevrenin *bütün noktalarına*] ne türlü bir süratle intişâr ederse [*yayılırsa*] bu suali müteakip zamanın el'ân [*henüz*] izâle edemediği [*yok edemediği*] bir şemme-i keder [*keder kokusu*] de o türlü bir sürate mukârin olarak [*yaklaşarak*] güya bu hitâb-ı nefsânî ile beraber ihtifâ-gâhından [*saklanma yerinden*] fırlıyormuşçasına ser-a-ser-i vicdâniyye [*vicdanın baş eserinin*] arasına yayılıp beni endişeler içinde bırakıyor. Onun için seni gah âtîye [*geleceğe*] doğru gittikçe güzelleşen bir emele, gah âtîye [*geleceğe*] doğru gide gide benden tebâ'üde [*uzaklaşmaya*] meyledecek bir ümide benzeterek seviyorum. Bu iştiyak ve tahassür [*özlem ve hasret*] bu iki nuhbe-i rûh [*seçkin ruh*], bu iki muhayyile-i dil-ârâm [*sevgilinin hayal gücü*] bir usûl-i münâvebeye [*nöbetleşme usulüne*] tabi etmiş gibi beraber doğdukları hâlde birbirinden ayrılıyor, fakat yine birle-

şiyorlar. İşte seni şu anda bu iki kuvvetin vücuda getirdiği tesir ve kuvvet ile seviyorum. Bunun ne hâle, ne de maziye ta'alluku [*ilişkisi*] vardır. Bu yalnız o âhire [*sona*] doğru bir yürüyüşten ibarettir. Tıpkı askerî gece yürüyüşleri gibi muhâtaralı [*korku ve endişe verici*], fakat o yürüyüşlerin bazen lezzet-i muvaffakiyetnâme [*başarı mektubunun lezzetini*] husûle getirdiği [*meydana getirdiği*] âsâr-ı umûmiye [*genel eserler*] kadar insana ta'ab ve ızdırâbı [*yorgunluk ve ızdırabı*] unutturur. Bir yürüyüş! Ben bu netîce-i teşbîhiyyeden [*benzerlik sonucundan*] sana olan irtibatıma yeni bir hissin daha manzum olduğunu [*düzenlendiğini*] anlıyorum. Yeni dediğim bu his, şeklen eskidir. Fakat şimdiki ifâde-i ma'neviyyesince [*manevi ifadesince*] yeni bir yenilgi olsa gerek. Mesela ben senin hakkımdaki rahm ve şefkatini [*merhamet ve şefkatini*], benim aşkıma merhamet ettiğini istemiyorum. Benim istediğim yekdiğerine muhtaç ve müftekir [*bağımlı*] olan iki aşktır. Sen bilirsin ki ihtiyaç yorulmaz. Ben herhangi bir hisse tasallut etse [*sataşsa*] berbat eden terahhum ve istirhâmdan [*merhamet ve yalvarmadan*] zevk alamamaya başladığım için, bu ihtiyaç kelimesine ric'at ediyorum [*geri dönüyorum*]. Öyle değil mi? İnsan ihtiyacından dolayı dilense bile onu cebir ve ikmâl etmeye [*zor kullanıp eksiklerini tamamlamaya*] çalışmakla maksad-ı hareketini [*hareketinin amacını*] tayin edebilir.

Elli İki

Şu satırlarda bir kere o, sevdiğin sâye-zârda[1] [*gölgelikte*] meşmûl-i nigâh ile [*bakışla kuşatarak*]: Ben de oranın pek eski mültecilerinden idim. Onun için her zaman nazar-ı hayâlimde durur. Bilirim:

Dem-i gurûbda [günbatımında] sanki dâmen-i âfitâb-ı tulû'dan [*güneşin doğuşunun parıltısından*] biri derenin sath-ı mâ'iyyesi [*mavi yüzeyi*] üzerinde terâküm eden [*biriken*] hâr ve yâbis [*yakıcı ve kuru*] has ve haşâk [*ot kırıntısı ve çöp*] menâzırı [*manzarasını*] silip süpürerek elvân-ı dil-ârâm-ı letâfetinden [*güzelliğinin gönül süsleyen renklerinden*] yalnız yeşili andırır kaçıcı, baygın bir renk ile oraları sir-âb eder [*suya kandırır*]. Buranın zülâli [*tatlı suyu*], güya o eşcâr-ı köhnenin [*eski ağaçların*] dalları arasından kandil kandil damlıyormuş gibi suda ayniyle isbât-ı vücud eyler [*kendini gösterir*]. Bu tâk-ı tabî'î [*doğal kemer*] arasında in'ikâsât-ı mütekâbileden mütehassıl [*karşılıklı yansımalardan meydana gelen*] solgun bir esîr-i zümürrüdîn [*zümrüt renginde cevher*] dalgalana dalgalana deryaya, semaya, en-nihaye leyle peyveste olur [*geceye erişir*]. Hardabeyn-i enzâr [*bakışlar arasında*] birkaç dıraht-ı mütemâyilden [*eğilmiş ağaçtan*], ka'rı [*derinliği*] ince yosunlar, dağınık ufak kayalarla müzeyyen [*süslü*]

1. Göksu Deresi.

bir karış sudan müteşekkil olan bu şikâf-ı mevcedârdan vâsi‘ [*dalgalı yarıktan geniş*], büyücek bir sâha-i gabrâda [*yeryüzünde*] oynaşan hayâlât ve tasavvurâtı [*hayalleri ve tasvirleri*] görür gibi dalıp kalır. Kaç defa, kaç gece buralara ilticâ ederek [*sığınarak*] hâl-i bedbahtânemi [*bahtsız hâlimi*] düşüne düşüne, aşkımı, onun verdiği merâretleri [*acıları*], me‘yûsiyetleri [*ümitsizlikleri*] seni yâd ve ta‘dâd ede ede [*anıp sayarak*] sabah etmişimdir! Burada uykusuz geçen gecelerin akşamında mehtaba tesadüf edilirse güya gecikmiş bir hilâl-i âfilin [*batan hilalin*] ziyâ-yı sîmîn ve mühtezile yapılmış [*gümüş renkli ve titrek ışıkla yapılmış*], şekl ve reftârı [*yürüyüşü*] değişik bir şeb-çerâğ-ı revân [*yürüyen bir gece yakutu*] parlar. Tesadüf edilmezse derin, zulmetle [*karanlıkla*] dolu bir gâr-ı atîkin medhâlinde [*eski bir mağaranın girişinde*] bulunuyormuş gibi içerilere doğru hücum eden bir tarâvet-i mütemâdiyye [*sürekli tazelik*] cereyanı hissedilir. Fakat olur ki semtü'r-re'sde bir cirm-i lem‘a-bâr [*parıltı saçan bir cisim*] birden bire yaprakların arasına konarak bir müddet sonra söner. Semanın sath-ı kebûdundan müfrez [*mavi yüzeyinden ayrılmış*] bir kıta‘-i muzlime [*karanlık parçasına*] aralık aralık göze inkişâf ederek [*görünerek*] infilâk-ı sihre muntazır olanlar [*sihir patlamasını bekleyenler*] için bir seviyye-i muhtıra [*hatırlatma seviyesi*] hizmetini görür.

Bilsen!... Orada geçen gecelerin ne kadar garip tecelliyatı vardır Derede akşamın ikisine kadar şemâtet [*gürültü şamata*] devr-â-devrinler. Güya bir kârbân-ı azîm [*büyük bir kervan*] bu vadiden güzâr etmiş [*geçmiş*] de binlerce dehân-ı beşerden [*insanın ağzından*] çıkan bu nevi âvâze [*sese*], çan sadalarının aksi karışmış gibi gittikçe uzaklaşan bir şeyler öter, durur. Kürek darbelerinden titreyen sular durukça akslere [*yansımalara*] daha ziyade kuvvet gelir. İnsan dinlemek istediği bir şeyin yavaş yavaş gelerek kulak dibinde bittiğine câhib olmuşçasına [*zannına kapılmışçasına*] pür-dikkat-i mahsûsede [*özel dikkatte*] bulunur.

Mehtaplarda buralardan çıkıldıkça o sath-ı dil-nişîne [*gönülde yer tutan yüzeye*] çöken ziyâ-yı remâdînin [*kül rengi ışığın*] şa'şa'ası [*parlaklığı*] artar. Teşbîhât-ı kadîmeden [*eski benzetmelerden*] olduğu üzere insan gümüş renginde enli bir kaytan üzerinden kaya kaya boğazın sularına düşer. Mehtapsız gecelerde bu seyr-i müştâkâneye [*arzu edercesine seyre*] ihtiyaç yoktur. Yalnız kâffe-i i'vicâcâtı [*bütün çarpıklıkları*] kaybolmuş olan bu hatt-ı zulmâniyyenin [*karanlık çizginin*] bir noktasında bilhassa o noktasında durup ağır ağır düşünmelidir.

Derede gece namesinden bana mütekâbil [*karşılık olarak*] bir hayâl-i târumâr [*darmadağınıklık*] vardır. Bu hayal sende de mevcuttur. O zamanlar seni tanımış, fakat henüz sevmemiş idim. O zamanlar sen de beni tanır, fakat aşkıma gayr-i vâkıf idin [*bilmiyordun*] değil mi? Ben karşı sahile yanaşmış idim. Sen öteki sahilde oturmuş, beyaz bir bornoz içinde, oldukça iri bir ağacın gittikçe kararan sâyesi [*gölgesi*] altında konuşuyordun. Öyle tahattur ediyorum [*hatırlıyorum*] ki o gece senden bana bir şemme-i emel [*emel kokusu*] gelemedi, gelemedi değil, gelmedi. O mecrâ-yı tenin [*vücudunun orası*] bu kabîl [*tür*] âsâr-ı hissiyyeden [*his eserlerinden*] bir şey nakledemedi. Zaman münâkalât-ı kalbiyyeyi [*kalbin naklini*] tavsî ederek [*genişleterek*] beni sana daha yâde takrîb ettikçe [*anmaya yaklaştırdıkça*] ve gecenin kâffe-i esrâr ve hafâyâsı [*gizlilerinin ve sırlarının hepsi*] uzaklaşıyor. Güya ben derenin seyl-i dem-â-dem cereyânıyla [*sık sık akan seliyle*] iniyorum. O suların aksine çevrilen bir girdaba tutulmuş gibi muttasıl [*sürekli*] yukarılara doğru çıkıyor.

Evet. Zaman, münâkalât-ı kalbiyye [*kalbin nakli*], biri hemen ezeli bir sür'at-i müntazama ile [*düzenli bir süratle*] mürûr ederek [*geçerek*] hükmettiği sahalar üzerindeki kâffe-i inkılâbâtı [*değişimlerin hepsini*] görüp yenilerini icat ediyor, diğeri gittikçe zevâle [*yok olmaya*] yüz tutan cisimlerde bakıyye-i ihtisâsât [*duygulanmaların geri kalanı*] imiş gibi dem-be-dem [*daima*] anlaşılmaz bir

hâle giriyor. Güya zaman delk ve temâsıyle [*sürtme ve dokunmasıyla*] hutût ve münakkaşât-ı kadîme [*eski çizgiler ve nakışlar*] üzerinde hâsıl olan silintilere müşâbih [*benzer*] dimağda bir takım tagyirâta [*başkalaştırmalara*] sebebiyet veriyor. Dereye girdikçe, orada geçilip kaldıkça seni o hâlde görmek, aramak istediğime inan. Maziye doğru tayy-ı zamân ederek [*zamanı atlarcasına aşarak*] seni orada bir daha görmek istiyorum. Aşkımdan haberdar olmadığın, kalbime kalbimin her yerde sana karşı seni gördükçe halecânlar içinde kaldığını bilmediğin bir zamanda seni sevmeyi istiyorum. Hayatı böyle devre-i ircâ' etmekte [*geri döndürmekte*] bence büyük bir menfaat vardır. Seni her suretle sevmek, bu aşkı kâffe-i safahâtıyla [*safhalarının hepsiyle*] geçirmek arzusu bende üçüncü bir aşk hissi tevlîd ettiği [*doğurduğu*] günden beri bu arzudayım. Zaman oluyor ki kendimi bir kahr-ı me'yûsâneye [*ümitsizce bir kahra*] atarak gönlümü cerîhadâr-ı keder [*kederden yaraladığını*] görmek lezzetini duyuyorum. Bu manzara beni oyalıyor, sevindiriyor, seni daha ziyade sevdiriyor, seni nedâmetlerle muhât [*pişmanlıklarla kuşatılmış*], bana doğru şitâbân [*koşan*], o cerîha-i kederi [*kederin yarasını*] tedaviye sâ'î [*gayret eder şekilde*] hayal ettikçe aşka tenâhi [*tükenmek*] tasavvur edenlerin birer bü'l-heves [*maymun iştahlı*] olduklarını zannediyorum. Düşün: Ben bütün hissiyatım altında ezilmiş seni bekliyorum. Bu intizâr [*bekleyiş*], o sükûn-ı makhûriyet [*perişanlık sessizliği*] bir ebediyyet kadar uzun, muzlim [*karanlık*] geliyor. Onun uzunluğundan senden aldığım aşk, zulmetten [*karanlıktan*] büyücek bir ümit hâsıl olarak gönlümde âgûş-be-âgûş [*kucak kucağa*] yatıyor. Artık kifâyet eder [*yeter*] değil mi?

Seni severim dediğin demlerde benim için birçok hatırat içine karışmış birer hitâbe-i rûh-ı istînâsa [*alışan ruhun hitabesine*] muhatap kaldığımı hissediyorum. O demler de mürûr edip [*geçip*] de âtînin [*geleceğin*] sükûn ve infirâd [*sessiz ve ayrılıp yalnız kalma*] namına ihzâr

etmesi [*hazırlanması*] me'mûl olan [*ümit edilen*] devirlerin başlayacağına câhib olduğum [*zannına kapıldığım*] zamanlarda kalbimde yine avare bir his dolaşıyor. Bu his hiçbir şeye benzemez. Güya her türlü inkılabâttan kurtulmuş, fakat ziyadesiyle yorgun, hırpalanmış bir aşk-ı saf, muhtaç olduğu istirahati arayıp bulmak için ruh içinde geziniyormuş gibi pek eskiden tanıdığım te'essürler [*kederler*] içinde kalıyorum.

Aşk nefse i'timâd [*güven*] ile başlamazsa heves derekesine [*seviyesine*] iner. İşte senin zaman-ı dûr-endişe [*öngörü zamanına*] itimadından maksûd olan [*kastedilen*] netice budur.

Aramızda aşka da, hevese de benzeyen şu münasebeti belki senin şu itimadın ihlal edecektir. Öyle ya? Men' ve tahdîde [*yasak ve sınırlamaya*] maruz olan hissiyat mürûr-ı zamân [*geçen zaman*] ile çürür. Şürût ve kuyûda [*şartlar ve kayıtlara*] tabi bulunan münasebat melhûz olan [*umulan*] netâyice [*neticelere*] doğru gitmekten geri kalamaz. Aşk bir akd-i râhânî [*ruhanî bir sözleşme*] olduğuna göre ona zaman gibi doğrudan doğruya tahrîb-i maddiyyâta mü'ekkel olan [*maddî tahribe vekil tayin edilen*] bir vasıtayı mu'temed [*güvenilir*] ve emin olmak üzere göstermek o akdi hâll ve fesh [*idare etme ve bozma*] için elde büyücek bir sebep bulundurmak demektir. Nasıl ki bu sebep son zamanlarda gittikçe peydâ-yı kuvvet etmektedir [*kuvvet üretmektedir*]!

Evvelleri lisan-ı teslimiyetin:

"Allah bana senden mâ-'adâ [*başka*] bir muhâtab-ı rûh [*muhap olacağım ruh*] göstermesin" diye temenniyât-ı mahsûsada [*özel istekte*] bulunurken şu günlerde:

"Ben birini dahi sevecek olsam yine sana karşı izhâr-ı hürmet etmekten [*saygımı açığa vurmaktan*] geri kalmam." nidâ-yı za'îfi [*zayıf nidası*] ile bir nevi nezaket gösteriyor. Sen bilmez misin ki sona kalan bu türlü bir hürmet-i kalpte [*kalbin hürmetinde*] dona kalmış bir nedâmetdir [*pişmanlıktır*]. Aşkın icap ettiği hürmet kendisindedir.

Zât-ı aşk zâ'il olduktan [*aşkın kendisi yok olduktan*] sonra onun ardında bırakacağı hürmete kimsenin ihtiyacı olamaz.

İşte şu zamanlarda sence bir hakikat olmak üzere yeni yeni tezâhür eden [*ortaya çıkan*] bu meyl-i mahsûsu [*özel ilgiyi*] takiben seni benden, benim için perverde ettiğini [*yetiştirdiğini*] yine bir zamanlar itiraf eylediğin aşktan rûgerdân [*yüz çevirir*] görmek arzu ediyorum. Bu arzu en samimi bir histe yanılmış olan bir kalb-i rencide-i te'ellümâtını [*kederlenmelerden incinmiş kalbini*] duymak lezzetinden münba'istir [*doğmuştur*].

Oh! Ey kitabe! Sen faslü'l-hitâb-ı rûh olmak [*ruhun hitap faslı*] meziyetini bu devrede kesb edebileceksin [*kazanabileceksin*]. Fakat ne fayda? Senin hitabiyyatın da kendin gibi bî-eser [*esersiz*] kalacaktır! Sen de susacaksın!

Bu sükût-ı beliğ [*belagatli sessizlik*], bu 'acz-i müberhen [*ispatlı acizlik*] senin için her türlü kuvve-i müdâfa'dan [*savunma gücünden*] mahrum bir şâhid-i ebkem [*dilsiz şahit*] gibi şaşı nazarlarla ifhâm-ı merâm etmeğe [*isteğini anlatmaya*] çalışmaktan mâ-'adâ [*başka*] bir şeye yarayamayacaktır.

Seni, hayatında bir devr-i muvaffakiyet [*başarı devri*] daha teşkile medâr [*dayanak*] olmak üzere telakkî etmiş [*kabul etmiş*] olanların aldanmadıklarını görerek -gayret ve şecâatine [*cesaretine*] aldığı yaranın acısıyla halel gelen [*zarara uğrayan*] bir mücahid gibi- serilip kalacaksın. Fakat bir hâldeki pâ-yı düşman [*düşman ayağı*] bile seni çiğnemeye kıyamayacaktır. Çünki sen ondaki hiss-i galibiyete müşteriksin [*ortaksın*]. Ondaki bu hissi büyük, daha ziyade 'ulüvv-i cenâba mukârin [*âlîcenaplığa yakın*] gösteren sen olduğun haysiyetiyle cism-i mürdeki [*ölünün cismindeki*] tesadüf ettikçe makâm-ı ihtirâmda [*saygı makamında*] silahını indirecektir. Onun yüzünde görülecek humret-i hicâb [*utanma kızarıklığı*] senden seyelân eden [*akan*] hûn-ı kederden mün'akis [*keder kanından yansıyan*] bir reng-i ta'na pezîrdir [*ayıplama rengine*]

işarettir. Yok... Yok... Ben seni bu türlü te'ellümâta [*kederlenmelere*] uğratamam. Seni sahâ'if-i mekşûfen [*keşfedilmiş sayfaların*] içinde defn edemem [*gömemem*]. Seni bir 'aşk-ı mü'ebbede [*sonsuz aşka*] sararak onunla vâye-dâr-ı mefhâret [*iftihardan nasipli*] gösteririm.

Verilen bir sözü kabul etmek onun kâ'ili olmak [*inanmak*] demektir. Sen yalnız bekle! Ben sana zamân-ı dûr-endîşden [*ileriyi görme zamanından*] alacağın nasîbe-i kâmı [*isteğine kavuşma nasibini*] nasıl olsa bahşederim.

Ahmet Rasim... Önemli bir eser kaleme alıp da matbuat dünyasında hak ettiği ilgiyi görememiş talihsizlerden sadece biri... Öyle bir şahsiyet düşünün ki, döneminin bütün süreli yayınlarında, her türde kalem oynatmasına rağmen, yazdıklarının büyük çoğunluğu henüz günümüz Türkçesine aktarılmış bile değil. Her ne kadar, kültür-sanat dünyasında şimdiye kadar tanınıp ilgi odağı olamasa da Rasim'in, sadece söz konusu üretkenlik özelliği dahi onun günümüz okuruyla buluşturulmayı çoktandır hak ettiğinin delilidir.

Erken dönem eserlerinden olan *Kitâbe-i Gam*, Rasim'in İstanbul'da, Ada'da âşık olduğu kadına yazdığı mektuplarından oluşmakta. Arkadaşı Ahmet Refik Altınay tarafından "zamanının yüksek, mümtaz, güzel, edip kadını" olarak nitelenen bu şahsiyete Rasim, Adalar ve İstanbul pitoreski altında fevkalâde içli satırlar kaleme alır. Karşılıklı olduğu anlaşılan duyguların, tabiat ve zaman unsurlarının birbiriyle uyumundan doğan her türlü büyüleyici güzelliğiyle dışa vurumu, ortaya klasik edebiyatın aşklarını hatırlatan gazel tadında satırlar çıkarmakta: Artık pek rastlanmayan, ıstırabı çekilen bir aşkın getirdiği bütün duyguların hakiki diliyle.

14 ₺

AYRINTI • TÜRKÇE KLASİK

ISBN: 978-605-314-172-3

9 786053 141723